

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2019

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2019

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ..	97
1	Konkurranseskraft og verdiskaping	9	Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering	98
1.1	Omstille norsk økonomi for å skape vekst, nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på	9	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	98
1.2	Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde og mål	10	Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet	101
1.3	Utviklingen i norsk økonomi	11	Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet	103
1.4	Nærings- og fiskeridepartementets prioriteringer	12	Kap. 911 Konkurransetilsynet	104
2	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	22	Kap. 3911 Konkurransetilsynet	106
2.1	Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger	23	Kap. 912 Klagenemndssekretariatet	107
2.2	Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger	26	Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet	109
2.3	Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar	27	Kap. 915 Regelrådet	109
3	Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak	29	Kap. 917 Fiskeridirektoratet	110
Del II	Budsjettforslag	43	Kap. 3917 Fiskeridirektoratet	112
4	Nærmere omtale av budsjettforslagene	45	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	113
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål	45	Kap. 919 Diverse fiskeriformål	114	
<i>Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser</i>	45	<i>Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon</i>	118	
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet	71	Kap. 920 Norges forskningsråd	130	
Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet	85	Kap. 922 Romvirksomhet	138	
Kap. 902 Justervesenet	85	Kap. 923 Havforskningsinstituttet	145	
Kap. 3902 Justervesenet	87	Kap. 3923 Havforskningsinstituttet	147	
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	88	Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	147	
Kap. 903 Norsk akkreditering	88	Kap. 925 Havforskningsinstituttet	148	
Kap. 3903 Norsk akkreditering	89	Kap. 3925 Havforskningsinstituttet	151	
Kap. 904 Brønnøysundregistrene	90	Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	151	
Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	92	Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	153	
Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse	93	Kap. 927 NIFES	153	
Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse	95	Kap. 3927 NIFES	155	
Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ...	95	Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling	155	
		Kap. 929 Institutt for energiteknikk	159	
		Kap. 930 Design og arkitektur Norge	160	
		Kap. 935 Patentstyret	161	
		Kap. 3935 Patentstyret	163	
		Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	164	
		Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	164	
		Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	165	
		Kap. 2421 Innovasjon Norge	166	
		Kap. 5325 Innovasjon Norge	179	
		Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	180	
		Kap. 2426 Siva SF	181	

Kap. 5326 Siva SF	184	8	Oppfølging av FNs bærekraftsmål	231
Kap. 5613 Renter fra Siva SF	185			
<i>Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport</i>	186	9	Likestilling	235
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak	193	10	Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten og der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeri-departementet	240
Kap. 2429 Eksportkredittordningen	195			
Kap. 5329 Eksportkredittordningen	198			
Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen	198			
Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt	199			
Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt	205			
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	206	11	Oversiktstabeller og ordninger uten årlige bevilgninger	243
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	210	11.1	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	243
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	211	11.2	Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger	244
Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeri-departementets forvaltning	211	11.3	Bruk av stikkordet «kan overføres»	247
Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	212	11.4	Rapportering på ordninger forvaltet av Innovasjon Norge uten årlige bevilgninger	248
Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeri-departementets forvaltning	212			
Programområde 33	214	12	Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	251
<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	214			
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	214			
Del III Andre saker	215	Forslag		256
5 Fornye, forenkle og forbedre ...	217	Vedlegg 1		
6 Samfunnssikkerhet og beredskap	219	Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner, jf. kap. 900, post 70		269
7 Omtale av klima- og miljørelevante saker	221			

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2019

Utgiftskapitler: 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 21. september 2018,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Konkurranseskraft og verdiskaping

Næringslivet skaper verdier som ligger til grunn for vår felles velferd. Skal vi ruste Norge for fremtiden, må vi legge til rette for at bedrifter lykkes. Et sterkt, mangfoldig og konkurransedyktig næringsliv er avgjørende for å opprettholde et godt velferdsnivå i fremtiden. Regjeringen har en ambisiøs politikk for å skape og opprettholde arbeidsplasser, og har allerede gjort mye. Gode generelle rammevilkår og et skattesystem som stimulerer til bedriftsetableringer, arbeidsplasser og norsk privat eierskap står helt sentralt. Regjeringen vil føre en fremtidsrettet næringspolitikk som legger til rette for verdiskaping og vekst i privat sektor, lønnsomme arbeidsplasser og omstilling av norsk næringsliv. Gjennom kunnskap, forskning og innovasjon legges grunnlaget for nye arbeidsplasser med høy verdiskaping som kan understøtte et bærekraftig velferdssamfunn.

Fiskeri- og havbruksnæringene er blant de viktigste fremtidsnæringene for Norge. En bærekraftig vekst innen disse sektorene vil skape lønnsomme arbeidsplasser i alle deler av landet.

1.1 Omstille norsk økonomi for å skape vekst, nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på

Jeløyplattformen trekker fram seks store utfordringer som Norge står overfor. En av utfordringen er å omstille norsk økonomi for å skape vekst, nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på. Det er flere forhold som bidrar til god omstillingsevne. Den brede næringspolitikkenes betydning for omstilling er nærmere omtalt i Nasjonalbudsjettet for 2019.

Norsk næringsliv er i kontinuerlig omstilling. Noen perioder er imidlertid preget av sterkere og raskere omstilling enn andre, slik som den perioden vi er inne i nå. Det har vært ulike utløsende faktorer for de omstillingene norsk næringsliv har gjennomgått de siste tiårene, og de har ikke alltid vært like forutsigbare. Eksempler på lite forutsigbare hendelser er finanskrisen og fallet i oljepriisen. Økt grad av digitalisering og automatisering er derimot en utvikling som har pågått over lang

tid. Omstilling er en del av bedrifters hverdag. Det meste av omstillinger skjer internt i bedriftene, bl.a. gjennom forbedringer av produksjonen, produkter og logistikk.

Gevinstene knyttet til omstilling er gjerne opplagte. Mer produktive og lønnsomme bedrifter kan erstatte bedrifter som er mindre lønnsomme og produktive, og arbeidskraften og kapitalen flytter dit hvor avkastningen er høyere. Mens gevinstene ved omstilling tilfaller samfunnet som helhet, er kostnadene ved omstilling ofte skjevt fordelt. På kort sikt kan kostnadene for dem som mister jobben være at det tar tid å finne nytt arbeid, og at de går ned i lønn. På lengre sikt kan kostnadene være demotivasjon, langvarig sykdom og uførhet.

Den norske arbeidsstyrken er godt utdannet, kapitalmarkedene fungerer i hovedsak godt, og konkurranse bidrar til omstilling, innovasjon og økt effektivitet. En godt utdannet og kompetent arbeidsstyrke er nødvendig for å kunne utvikle kunnskap og innovasjoner, og for å ta i bruk kunnskap. Disse faktorene bidrar til å lette endringsprosesser og redusere kostnadene ved omstilling. I tillegg har vi et arbeidsmarked med universelle og gode velferdsordninger. Disse gir et godt sikkerhetsnett og bidrar til å redusere omstillingskostnadene for den enkelte. I tillegg bidrar det til at arbeidskraften lettere flyttes dit den skaper størst verdier. Høy omstillingsevne bidrar til at ressursene blir brukt der de kaster mest av seg for samfunnet, og legger et grunnlag for høy produktivitet og høy sysselsetting.

Regjeringen vil legge til rette for privat næringsvirksomhet og jobbskaping. Gode rammevilkår og et skattesystem som gjør det mer lønnsomt å investere, arbeide og spare, er viktige bidrag for å lykkes med omstillingene. Skattereformen 2016–2018 har brakt nivået på selskapskatten ned mot nivået i sammenlignbare land og styrket det private norske eierskapet.

Gjennom ambisiøse satsinger i Nasjonal transportplan bindes regioner sammen og vilkårene bedres for bedriftene. Omstilling sikres ikke først og fremst gjennom enkelttiltak i de årlige budsjettforslagene, men gjennom langsiktig arbeid

med generelle rammebetingelser og samfunnets institusjoner. Dette illustrerer at regjeringens politikk for omstilling føres på en rekke departementers ansvarsområder.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for mange av de næringsrettede virkemidlene, jf. omtale i kap. 1.4. Politikken på disse områdene fremmer bedriftenes konkurransedyktighet og bidrar til å skape lønnsomme arbeidsplasser og grønn omstilling av økonomien. Forsknings- og innovasjonspolitikken bidrar til omstilling ved å styrke kompetansen i næringslivet, legge til rette for nødvendig infrastruktur og ved å finansiere forsknings- og innovasjonsprosjekter.

Det viktigste bidraget til å lykkes med omstilling er å skape rammevilkår som gir næringslivet best mulig evne til å møte endringer. Dette innebærer at ressursene må kunne omstilles fra en type produksjon til en annen, uten at det oppstår vesentlig arbeidsledighet og ledig produksjonskapital. Det krever bl.a. at arbeids-, produkt- og kapitalmarkedene fungerer effektivt.

1.2 Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet. Dette gjelder regelverk for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har et særlig ansvar for reguleringer av maritim næring, mineralnæringen, fiskerinæringen og havbruksnæringen.

Rammebetingelsene for norsk næringsliv påvirkes i stadig større grad av internasjonale reguleringer og avtaler. Departementet legger derfor stor vekt på det internasjonale arbeidet.

Nærings- og fiskeridepartementet har også en viktig oppgave i å bidra til at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på andre politikkområder, som skatte- og avgiftspolitikken, finanspolitikken, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak.

Departementets overordnede mål fremgår av figur 1.1.

Figuren oppsummerer Nærings- og fiskeridepartementets mål og de viktigste virkemidlene, slik disse er gruppert i programkategorier i budsjettet:

- Programkategori 17.10 *Forvaltning og rammebetingelser* omfatter bevilgninger til drift av departementet og hovedtyngden av de underliggende forvaltningsorganene, tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk og enkelte andre tilskudd.
- Programkategori 17.20 *Forskning og innovasjon* omfatter bevilgninger til virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet, nukleær virksomhet, romvirksomhet og forvaltningsrettet marin forskning.
- Programkategori 17.30 *Markedsadgang og eksport* omfatter bevilgninger til internasjonalseringstiltak og eksportfinansiering og omtaler i tillegg departementets arbeid med handelsavtaler, bilaterale forhandlinger og fremme av norsk næringsliv i utlandet.
- Programkategori 17.40 *Statlig eierskap* omfatter bevilgninger til forvaltning av statlig eierskap og utbytte fra selskaper hvor statens eier-

Figur 1.1 Nærings- og fiskeridepartementets målstruktur

skap forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet.

1.3 Utviklingen i norsk økonomi

Tilbakeslaget som fulgte i kjølvannet av oljeprisfallet i 2014 er nå over, og fastlandsøkonomien er inne i en oppgangskonjunktur. Aktiviteten har økt det siste halvannet året, samtidig som arbeidsledigheten har falt i hele landet. Særlig de yrkene som ble rammet av oljeprisfallet, kan vise til stor nedgang i arbeidsledigheten. Antall arbeidsledige med bakgrunn fra ingeniør- og IKT-fag har avtatt betydelig. Ledigheten har også gått mye ned i flere andre yrkesgrupper, bl.a. innen industriarbeid og bygg- og anleggsarbeid. Den registrerte ledigheten er lavere enn gjennomsnittet de siste 20 årene.

Samtidig som arbeidsledigheten er på vei ned, er det vekst i sysselsettingen. Antall sysselsatte har vokst raskere enn befolkningen i arbeidsfør alder, slik at sysselsettingsandelen igjen stiger. Mye av veksten i sysselsettingen de siste årene er kommet i næringslivet.

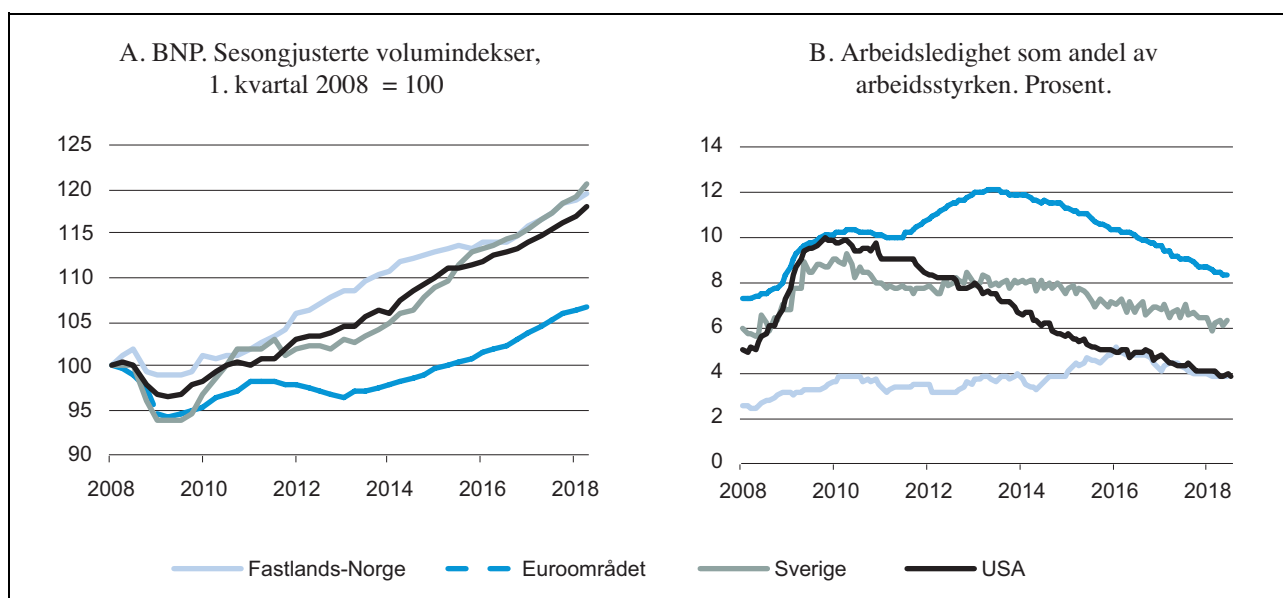
En målrettet økonomisk politikk har bidratt til oppsvinget i norsk økonomi. Norges Banks styringsrente har vært lav lenge, og sammen med bedret kostnadsmessig konkurransevne og ekspansiv finanspolitikk har dette trukket opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Det siste halvannet året har veksten i verdiskapingen i industrien blitt trukket opp, bl.a. av leverandører til

petroleumssektoren. Denne oppgangen skyldes økt oljepris og økt optimisme. Oppgang i bygg og anlegg, varehandel, sjømatnæringen og reiseliv har også bidratt positivt til veksten i fastlandsøkonomien.

Svakere krone har bidratt til å redusere forskjellene mellom kostnadsnivået i Norge og utlandet. Dette er en fordel for store deler av norsk næringsliv og legger til rette for vekst i eksportbedrifter og i bedrifter som møter konkurranse fra utlandet på hjemmemarkedet. Sammen med gode priser bidrar svak krone til økt lønnsomhet i bl.a. sjømatnæringen. Reiselivsnæringen drar også nytte av den svake kronen, og opplever økt etterspørsel.

Det ventes at den økonomiske veksten vil ta seg videre opp i tiden fremover, jf. omtale i Nasjonalbudsjettet 2019. Det ventes også at ledigheten vil gå ytterligere ned.

Utviklingen i verdensøkonomien er viktig for Norge som en liten, åpen økonomi. Veksten i internasjonal økonomi har vært høyere enn ventet det siste året, og ligger over gjennomsnittet for årene etter den internasjonale finanskrisen. Det ventes ytterligere oppgang fremover. Veksten i verdensøkonomien er bredt geografisk basert, men den økonomiske utviklingen i fremvoksende økonomier blir stadig viktigere. Fremover er det uvisst hva effektene av økt proteksjonisme vil være og hva som skjer når sentralbankene verden over begynner å stramme inn i pengepolitikken. Videre er det usikkert i hvilken grad den økonomiske veksten i Kina vil holde seg oppe. For både

Figur 1.2 Viktige økonomiske utviklingstrekk

Kilde: SSB og OECD

Norge og andre europeiske land utgjør brexit en stor usikkerhet.

Norsk næringsliv har de siste årene vist seg omstillingsdyktig. Det er mange eksempler på at den høye kompetansen fra petroleumsnæringen kommer til nytte andre steder. Mange virksomheter som ble rammet av lavere aktivitet i petroleumsnæringen, har funnet nye markeder. Samtidig har petroleumsnæringen gjennomført tiltak for økt effektivitet og produktivitet. En rekke andre forhold, bl.a. aldrende befolkning og klimautfordringer, forsterker Norges langsiktige omstillingsbehov. Den videre utviklingen i norsk økonomi avhenger derfor av at omstillingstakten opprettholdes, jf. omtale under kap. 1.1 ovenfor.

1.4 Nærings- og fiskeridepartementets prioriteringer

Økt innovasjon og omstillingsevne

Forskning og innovasjon

Det meste av forskning og innovasjon i næringslivet foregår uten støtte fra det offentlige. Virksomheter investerer i forskning, innovasjon og utvikling fordi det lønner seg. Samtidig har det offentlige en viktig rolle i mange sammenhenger. Forskning som utføres og finansieres av en virksomhet, kan skape verdier for andre virksomheter. I slike tilfeller kan offentlig støtte til forskning bidra til mer forskning og større samlet verdiskaping. Det foreslås derfor midler til ordninger som gjør at næringslivet satses mer på fornyelse og forbedring enn det ellers ville gjort.

Bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon har økt betydelig siden 2013. Regjeringen foreslår i budsjettforslaget for 2019 en realvekst for å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene til forskning og innovasjon, for slik å legge til rette for langsiktig konkurransekraft, omstillingsevne og stimulere til vekst og jobbskaping i privat, konkurranseutsatt næringsliv. I tillegg er det de senere årene gjort utvidelser i Skattefunnordningen, og estimert anslag for provenytnytap som følge av bruk av Skattefunn er tredoblet de siste fem årene.

Siden 2013 er bevilgningene til tiltak for å legge til rette for innovasjon og omstilling økt betydelig, bl.a. gjennom økte midler til etablerertilskudd, miljøteknologi, muligjørende teknologier, bioøkonomi, pre-såkorfond, FORNY2020 og bedriftsrettet forskning gjennom bl.a. BIA-programmet. Videre er det etablert en ordning med

tilskudd til testfasiliteter (katapultordningen). Det er også gjennomført tiltak for å styrke næringslivets kapitaltilgang ved at Innovasjon Norges låne- og garantirammer er økt, bl.a. gjennom samarbeidsavtaler om risikoavlastning med Det europeiske investeringsfondet, og det er bevilget midler til nye såkorfond. Norge deltar også med midler til EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, som utfyller den nasjonale virkemiddelporteføljen.

Det har de siste årene blitt gjennomført en rekke analyser, evalueringer og utvalgsarbeid som har kommet med forslag til endringer i det næringsrettede virkemiddelapparatet (Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, Siva m.fl.). Disse arbeidene har i hovedsak tatt utgangspunkt i utvalgte formål eller virkemidler, og det mangler per i dag en helhetlig gjennomgang av det samlede virkemiddelapparatet. Hovedbildet er at mye fungerer bra, men det kan være rom for forbedringer når det gjelder grenseflater, samarbeid, arbeidsdeling, organisering, brukervennlighet, effektivitet og helhetlig innretning.

Regjeringen har derfor besluttet at det skal gjøres en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Formålet med gjennomgangen er å sørge for at vi får mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser innenfor bærekraftige rammer ut av midlene vi kanalisere gjennom virkemiddelapparatet. Gjennomgangen skal omfatte bredden av næringsrettede virkemidler. Virkemiddelgjennomgangen er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

I tillegg til å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon foreslår regjeringen en satsing på følgende særskilt prioriterte områder:

- Det foreslås bevilget 400 mill. kroner i investeringskapital til Nysnø Klimainvesteringer AS. Dette er en økning fra 200 mill. kroner i 2018.
- Basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene foreslås økt med 40 mill. kroner. Dette gir instituttene mulighet til å bedre sin langsiktige kunnskapsoppbygging.
- Øke rammen for Innovasjon Norges innovasjonslånordning med 300 mill. kroner, til 1 200 mill. kroner. Dette vil utløse mer kapital til innovative prosjekter i næringslivet, gjennom samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF), finansiert av Horisont 2020.
- Bevilge 10 mill. kroner til oppfølging av Digital21.
- Bevilge til sammen 280,4 mill. kroner til håndtering av atomavfall og atomanlegg i 2019.

Dette vil gi fremdrift i arbeidet med planlegging av nedbygging av Haldenreaktoren, beholde nasjonal kompetanse om reaktoren og opprettholde nødvendig sikring ved atomanleggene.

- Forsterke satsingen på havteknologi og maritim innovasjon i Norges forskningsråd.
- Stimulere til kunnskapsbasert omstilling i bredden av næringslivet gjennom økte bevilgninger til FoU-ordninger i Forskningsrådet som er åpne på tvers av næringer og bransjer.
- Videreføre arbeidet med å styrke innovasjonskapasiteten innen marine og maritime næringer. Det er utviklet et nytt forslag til konsept for fornyelsen av havlaboratoriene ved NTNU og SINTEF Ocean, kalt Ocean Space Laboratories. Det gjennomføres en ekstern kvalitets-sikring av prosjektet som ferdigstilles høsten 2018.

Bevilgningene til forvaltningsrettet marin forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for en samfunnsmessig, økonomisk og miljømessig bærekraftig forvaltning av norske hav- og kystområder. I dette inngår bl.a. kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og fiskevelferd, sjømattrygghet og miljø og konsekvenser av næringsvirksomhet.

Regjeringen ønsker å legge til rette for kunnskapsbasert omstilling og vekst i biobaserte næringer, gjennom økt, mer effektiv og lønnsom produksjon og bruk av fornybare biologiske ressurser.

Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet har i dag lokaler som er spredt på flere steder og har en bygningsmessig standard og kapasitet som ikke er tilstrekkelig rustet for å ivareta fremtidige behov. Det har vært gjennomført konseptvalgutredning og kvalitetssikring av fremtidige behov, og regjeringen har besluttet å utrede planene videre for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet i et nybygg i Bergen. Regjeringen vil følge opp dette arbeidet videre i 2019.

Det skal gjennomføres et forskningstokt til Antarktis vinteren 2018–2019 for å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av krill og kunnskapen om krillen sin betydning for økosystemene i Antarktis. Havforskningsinstituttet er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av toktet, i samarbeid med Norsk Polarinstitut.

Høye ambisjoner om vekst i marinrelaterte næringer, økt aktivitet langs kysten og økende etterspørsel gir økt behov for kunnskap. I 2019 foreslår regjeringen en satsing på 30 mill. kroner

til «havets helse». Satsingen skal bidra til at vi får mer kunnskap om havet raskere enn før gjennom nye metoder og ny teknologi. Satsingen innebærer en styrking av Havforskningsinstituttet, Norges forskningsråd og Veterinærinstituttet på dette området.

Industri-, mineral- og tjenestenæringer

I en tid med endringer i økonomien vil regjeringen prioritere politikk som fremmer omstilling og bidrar til å skape nye grønne arbeidsplasser. Regjeringen følger opp Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende* med tiltak for å legge til rette for en bærekraftig industri, sikre tilgang på tilstrekkelig og riktig kompetanse, satse videre på forskning, innovasjon og teknologiutvikling og sikre at kapitalmarkedet fungerer godt, slik at lønnsomme og forventet lønnsomme virksomheter og prosjekter har tilgang til finansiering.

Norges ambisiøse klimamålsettinger vil legge føringer for industriens utvikling fremover og kan bidra til økt norsk grønn konkurransekraft. Industrien har flere roller å spille i overgangen til lavutslippssamfunnet. I tillegg til å redusere egne utslipp bidrar industrien til det grønne skiftet ved å levere materialer, teknologier og løsninger som muliggjør utslippsreduksjoner både i Norge og internasjonalt.

En forutsetning for at industrien skal være bærekraftig, er at den er konkurransedyktig og lønnsom. Industrien har lenge vært innovativ i å utvikle mer effektive produksjonsløsninger med lavere CO₂-avtrykk. De samlede klimautslippene fra industrien er redusert med nær 40 pst. siden 1990. Arbeidet som industrien har lagt ned, gir teknologiske og kunnskapsmessige fortrinn i en verden hvor utslipp av klimagasser må reduseres og hvor klimareguleringer blir strengere. Teknologigjennombruddene som kreves for å ta de neste store utslippskuttene, vil mest sannsynlig komme fra kompetansemiljøene i og rundt industrien. Regjeringen har derfor etablert Prosess21. Det er et langsiktig, strategisk forum som skal gi råd og anbefalinger om hvordan norsk prosessindustri best kan bidra i det grønne skiftet.

I tilknytning til statsbudsjettet for 2018 la regjeringen frem en strategi for grønn konkurransekraft. Arbeidet med å følge opp strategien er godt i gang. Regjeringen har etablert Nysno Klimainvesteringer AS (tidligere omtalt som Fornybar AS). Selskapets formål er å bidra direkte eller indirekte til utslippsreduksjoner gjennom sine investeringer.

Tilgang på kapital er en viktig forutsetning for utvikling og omstilling av industrien og næringslivet for øvrig. Kapitaltilgangsutvalget leverte sin rapport i mars 2018. Utvalget mener at kapitalmarkedet i utgangspunktet fungerer godt, men foreslår også flere forslag som kan bedre kapitaltilgangen ytterligere.

Regjeringen har etablert katapult-ordningen som gir industrien tilgang til testfasiliteter for økt innovasjon og verdiskaping. Målgruppen er bedrifter og utviklings- og forskningsmiljø over hele landet. Det er så langt utnevnt fem katapultsentre, lokalisert på Raufoss, Stord, Bergen, Kristiansand og Ålesund.

- I tråd med anbefalingene i industrimeldingen foreslår regjeringen å styrke forskningsprogrammene for muliggjørende teknologier (nanoteknologi, bioteknologi, IKT og avanserte produksjonsprosesser). En forsterket satsing vil lette omstillingen næringslivet nå står overfor, bl.a. knyttet til digitalisering, robotisering og avanserte produksjonsprosesser.
- Regjeringen vil legge til rette for ny aktivitet og vekst i mineralnæringen. Som et ledd i dette arbeidet foreslår regjeringen å øke driftsbevilgningen til Norges geologiske undersøkelse med 10 mill. kroner i 2019 for å øke mineralkartleggingen. Arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden for konsesjonssøknader i mineralnæringen videreføres og forsterkes i 2019. Driftsbevilgningen til Direktoratet for mineralforvaltning foreslås økt med om lag 6,8 mill. kroner i 2019. Den økte bevilgningen skal styrke etatens arbeid med oppfølging og behandling av konsesjonssøknader og IKT-utvikling for å oppnå effektiviseringsgevinster. Nærings- og fiskeridepartementet nedsatte våren 2018 et utvalg som skal evaluere mineralloven. Arbeidet skal sluttføres i løpet av 2018. Departementet tar sikte på en rask oppfølging av evalueringen.

Regjeringen skal legge frem en stortingsmelding om handelsnæringen. Handelsnæringen er av stor betydning for norsk økonomi, sysselsetting og verdiskaping. Ifølge Statistisk sentralbyrå sysselsetter varehandelen rundt 377 000 personer. Næringen bidrar til rundt 9 pst. av den totale verdiskapingen i Fastlands-Norge. Næringen, som tidligere i stor grad opererte i skjermede markeder, opplever nå mer konkurranse fra utenlandske aktører. Teknologiske endringer griper inn i hele verdikjeden og utfordrer eksisterende forretningsmodeller. Aktørene må i større grad

enn tidligere omstille seg for å være konkurransedyktige.

Regjeringen skal legge frem en stortingsmelding om helsenæringen vinteren 2019. Nærings- og fiskeridepartementet følger opp dette arbeidet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet.

Havnæringene

Norge er en verdensledende havnasjon med kompetent arbeidskraft, sterke og innovative bedrifter, ledende forskningsmiljøer og gode, naturgitte forutsetninger. De norske havnæringene (maritim næring, sjømatnæringen, petroleumsnæringen, reiselivsnæringen, romindustri og fornybar energi) skapte til sammen verdier for om lag 500 mrd. kroner og sysselsatte over 214 000 personer i 2016. Dette er en nedgang fra toppåret 2014, hvor total verdiskaping i havnæringene utgjorde 760 mrd. kroner og sysselsettingen var 250 000 personer.

Regjeringens hovedmål for havnæringene er å bidra til størst mulig samlet bærekraftig verdiskaping og sysselsetting.

Norge har et godt utgangspunkt for at de havbaserte næringene skal utvikle seg videre. Samarbeid kan gi betydelige muligheter for videre vekst i maritim-, sjømat-, reiselivs- og energinæringene og gi grobunn for utvikling av ny havbasert industri, f.eks. mineralutvinning på havbunnen. Regjeringen la i 2017 frem havstrategien *Ny vekst, stolt historie*. Havstrategien er et viktig redskap i regjeringens havpolitikk og søker å se havnæringene i sammenheng med hverandre. Strategiens tiltak har som mål å følge opp hovedprioriteringer på tre sentrale områder: regelverk og rammebetingelser, kunnskap og kompetanse og markedsadgang, internasjonalisering og profilering.

Som del av regjeringens havsatsing ble det lagt frem en stortingsmelding om hav i utenriks- og utviklingspolitikken i 2017. De to dokumentene utfyller hverandre. Der hvor havstrategien har et fokus på næringsutvikling, fokuserer stortingsmeldingen på havets rolle i Norges utenriks- og utviklingspolitikk. Havmeldingen vektlegger tre prioriterte innsatsområder i utenriks- og utviklingspolitikken: bærekraftig bruk og verdiskaping, rene og sunne hav og blå økonomi i utviklingsland. I tillegg la regjeringen våren 2017 frem en stortingsmelding om oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet. Forvaltningsplaner legger til grunn at verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av marine ressurser avhenger av god miljøstand og et rikt naturmangfold i havet.

Regjeringen har definert fem innsatsområder for den samlede havpolitikken som skal møte havnæringenes utfordringer og sørge for at målet om at «Norge skal være en ledende havnasjon» nås. Disse er

- *Næringsutvikling*: Verdiskaping og sysselsetting i havnæringene er sentralt for norsk økonomi og samfunn.
- *Forvaltning*: God kunnskapsbasert forvaltning av havnæringene, økosystemer og havressurser sikrer videre utvikling og fremtidig næringsaktivitet.
- *Rene og rike hav*: Fortsatt rene hav med høy biodiversitet og produksjon sikrer grunnlaget for bærekraftig utnyttelse av marinbiologiske ressurser og sunn og trygg sjømat.
- *Globalt lederskap*: Norske havnærings muligheter internasjonalt er av stor betydning for økonomisk utvikling i Norge, og Norge må ta en lederrolle internasjonalt for å sikre bærekraftig bruk. I dette inngår både omfattende innsats for bærekraftig blå økonomi i utviklingsland og viktige bidrag til at FNs bærekraftsmål nås.
- *Kunnskap og teknologi*: Forskning, kunnskaps- og teknologiutvikling er avgjørende for å utløse potensialet for videre verdiskaping i havnæringene og for å sikre bærekraftig vekst.

Regjeringen følger opp havsatsingen i budsjettet for 2019. Regjeringen vil bl.a. prioritere tiltak mot plast og forsøpling av havene, satsing på havteknologi, maritim innovasjon og grønn skipsfart, økt kunnskap om havets helse og samspill i økosystemene, kunnskapsinnhenting i nord, åpning av områder for fornybar energiproduksjon til havs og fremme av bærekraftig bruk av havet på den internasjonale arena. Statsministerens initiativ for et internasjonalt høynivåpanel for bærekraftig havøkonomi og Norges vertskap for Our Ocean-konferansen i Oslo i oktober 2019 står sentralt i arbeidet. Regjeringen vil også videreføre den offensive forsknings- og innovasjonspolitikken rettet mot havnæringene.

Sjømatindustri

Den globale etterspørselen etter sjømat er økende. Norsk sjømatindustri har et godt utgangspunkt med tilgang på råstoff langs kysten og nærhet til et stort marked i Europa.

Sjømatindustrien konkurrerer i krevende globale markeder, og jevn tilgang på råstoff av god kvalitet, arbeidskraft og kapital er kritiske faktorer. Deler av sjømatindustrien har hatt lav lønn-

somhet over tid, særlig gjelder dette produsenter av filet fra hvitfisk. Dette har svekket konkurranseevnen og gjort det vanskelig for industrien å investere i FoU og teknologi. Regjeringen la høsten 2015 frem Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransekraftig sjømatindustri*, med forslag til tiltak for omstilling, økt konkurransekraft og verdiskaping i sjømatindustrien. Departementet vil arbeide videre med strategi for økt verdiskaping fra marint restråstoff og strategi for rekruttering og helårlige arbeidsplasser i sjømatnæringen i 2018.

En godt fungerende førstehåndsomsetning er viktig for sjømatnæringen. Det har vært flere endringer i systemet for førstehåndsomsetningen de siste årene, bl.a. med innføring av dynamiske minstepriser. Det er imidlertid stadig enkelte utfordringer med systemet. Dette tilsier at arbeidet med å forbedre førstehåndsomsetningen av villfisk må videreføres.

Det er iverksatt flere tiltak for å øke kvaliteten og tilgangen på ferskt råstoff i hvitfisksektoren gjennom større deler av året. En evaluering av ferskfiskordningen og kvotebonusordningen til levendelagring av fisk ble ferdigstilt høsten 2017, og begge ordningene er videreført med visse endringer for 2018. På lengre sikt er intensjonen at kvotebonusen for levendelagring skal trappes ned. I 2015 ble det satt i gang en prøveordning med kvalitetstilsyn i regi av fiskesalgslagene for hvitfisksektoren i Nordland, Troms og Finnmark. Prøveordningen er videreført. Fiskekvalitetsforskriften skal revideres i løpet av høsten 2018.

Maritim næring

Maritim næring er en global og innovativ næring og den norske maritime klyngen består av en komplett verdikjede med bredde i både kunnskap, produkter og tjenester. Næringen har stor betydning for lokal og regional verdiskaping og sysselsetting og bidrar med om lag 90 000 arbeidsplasser og 140 mrd. kroner i verdiskaping. Deler av næringen har de siste årene opplevd betydelige utfordringer som følge av lavere oljepris og redusert etterspørsel etter tjenester og produkter til petroleumsnæringen. Den maritime klyngen er samtidig innovativ og omstillingsdyktig, og mange rederier, verft og leverandører har rettet virksomheten mot andre segmenter utenfor olje- og gassmarkedet.

Regjeringen arbeider for at norske rederier, sjøfolk og den maritime industrien har konkurransedyktige og forutsigbare rammebetingelser. Målet er at norske maritime bedrifter skal ha gode

forutsetninger for å skape arbeidsplasser og verdier over hele landet i dag og i fremtiden. I 2015 la regjeringen frem strategien *Maritime muligheter – blå vekst, grønn fremtid*. Strategien inneholder 69 tiltak fordelt på åtte innsatsområder og nesten alle tiltak er fulgt opp.

Regjeringen arbeider for å opprettholde norsk maritim kompetanse og en betydelig flåte under norsk flagg, bl.a. gjennom en konkurransedyktig tilskuddsordning for sysselsetting av sjøfolk. Regjeringen foreslår å bevilge 2 050 mill. kroner til ordningen i 2019.

Den maritime næringen utvikler seg raskt og det er behov for kontinuerlig oppdatering av kompetanse innen både tradisjonelle og nye fagområder. Regjeringen vil legge til rette for nyskaping og teknologiutvikling som bidrar til å fremme innovasjon i maritim industri og på tvers av ulike havbaserte næringer. Regjeringen foreslår bl.a. å forsterke satsingen på havteknologi og maritim innovasjon i Norges forskningsråd med 17 mill. kroner og videreføre Havpilot-programmet i Innovasjon Norge.

Grønn skipsfart er et prioritert område i regjeringens klima- og miljøpolitikk. Regjeringen vil fortsette å legge til rette for utvikling og bruk av lav- og nullutslippsteknologi og løsninger for en grønn omstilling av maritim næring og slik bidra til økt grønn konkurransekraft. Videre vil arbeidet for en effektiv og kundeorientert sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre, gjennom bl.a. forenkling, digitale løsninger og et oppdatert regelverk videreføres. Regjeringen vil også legge frem en melding til Stortinget om sikkerhet til sjøs. Meldingen skal også omtale ulykker knyttet til bruk av fritidsbåt.

Gjennom globalt, regionalt og bilateralt samarbeid vil regjeringen fortsette arbeidet med å sikre enhetlige globale krav til den maritime næringen. Viktige områder er krav til sjøsikkerhet, klima, miljø, sosiale standarder, åpne markeder og frihandel.

Norsk romvirksomhet

Teknologi som gjør bruk av verdensrommet, har stor betydning innen et stadig økende antall samfunnsområder. Romvirksomhet er en tilrettelegger for verdiskaping, et verktøy for samfunnssikkerhet, suverenitetsutøvelse og forskning og et sentralt virkemiddel innen klima- og miljøpolitikken. Viktige norske næringer som offshorenæringen, fiskeriene og maritim næring er i dag avhengige av velfungerende satellittinfrastruktur. Norge har flere bedrifter som hevder seg godt inter-

nasjonalt innen enkelte nisjer av romrelatert teknologi. Regjeringen arbeider med å videreutvikle den norske rompolitikken for å sikre at romvirksomhet fortsetter å være et verktøy for norske interesser. Det innebærer bl.a. å vurdere en ny nasjonal romlov som skal fastsette overordnede rammer for romvirksomhet. Regjeringen arbeider også med en ny nasjonal strategi for romvirksomhet, som skal legges frem i 2019.

Reiselivsnæringen

Reiseliv er en av verdens raskest voksende næringer. Stadig flere reisende globalt gir muligheter for ytterligere utvikling og vekst også i norsk reiseliv. Norge hadde i 2017 en vekst i besøk fra utlandet for fjerde året på rad, målt i antall kommersielle overnattinger.

Samtidig skaper et økt antall reisende belastninger på natur og miljø, og det kan påvirke lokalsamfunn.

Regjeringen vil arbeide for en bærekraftig utvikling av norsk reiselivsnæring som ivaretar både økonomiske, miljømessige og sosiale verdier.

Regjeringen la våren 2017 frem Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig* om muligheter og utfordringer i norsk reiseliv og regjeringens politikk for reiselivsnæringen. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å følge opp reiselivsmeldingen, med vekt på gode generelle rammebetingelser for norske reiselivsaktører og styrket samarbeid mellom reiselivsnæringen og andre næringer. I oppfølgingen vil utvikling av helårs arbeidsplasser stå sentralt.

Aktivitet og omstilling på Svalbard

Ett av hovedmålene i svalbardpolitikken er å opprettholde norske samfunn på øygruppen. Selv om kulldriften har vært kjerneaktivitet og drivkraft i den lokale økonomien, har Longyearbyen fått et vesentlig mer variert næringsliv de siste 20 årene. De største aktivitetene på Svalbard i dag er knyttet til bergverksvirksomhet, forskning, undervisning, romrelatert virksomhet, reiseliv og offentlig virksomhet. Etter ulike eiendomskjøp de siste årene eier nå staten ved Nærings- og fiskeridepartementet, direkte eller indirekte gjennom statlige selskaper, 99,5 pst. av all grunn på Svalbard.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018, jf. Innst. 8 S og Prop. 1 S (2017–2018) *Nærings- og fiskeridepartementet*, ble det besluttet at Store Norske Spitsbergen Kul-

kompani (SNSK) sin kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles. Det ble samtidig bestemt å igangsette opprydding i området. I Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* orienterte departementet Stortinget om at siste tilgjengelige kostnadsberegninger for oppryddingsprosjektet var på om lag 2,5 mrd. kroner. SNSK har i 2018 arbeidet videre med avslutningsplaner for oppryddingen og kvalitetssikring av oppryddingsprosjektet ble påbegynt i første halvdel av 2018. Med utgangspunkt i vurderingene til SNSK har kvalitetssikrer bl.a. gjort en vurdering av om det er hensiktsmessig med en fasedeling av oppryddingsprosjektet i to delprosjekter (Lunckefjell og Svea), gjennomført kost-nytte-analyser, samt en usikkerhetsanalyse og avgitt en tilrådning om kostnadsramme for delprosjekt Lunckefjell. Departementet legger opp til at SNSK i 2019 iverksetter oppryddingsarbeidet i delprosjekt Lunckefjell og viderefører planarbeidet for delprosjekt Svea.

Regjeringen jobber med en nærings- og innovasjonsstrategi for Svalbard. Målet med strategiarbeidet er å innhente innspill og vurderinger fra ulike aktører som grunnlag for en gjennomgang av hvilket potensial som finnes for næringsutvikling på Svalbard på lengre sikt. Nærings- og fiskeridepartementet leder strategiarbeidet. I forbindelse med dette arbeidet avholdt næringsministeren et innspillsmøte i Longyearbyen 20. februar 2018. Det tas sikte på å legge frem strategien i løpet av 2019.

Håndtering av atomavfall og atomanlegg

Norge har to forskningsreaktorer i Halden og på Kjeller, og om lag 17 tonn brukt reaktorbrensel. Institutt for energiteknikk (IFE) eier og driver reaktorene. IFE besluttet i juni 2018 at Haldenreaktoren skulle stenges permanent, mens det ikke er tatt stilling til stenging av Kjellerreaktoren. Regjeringen jobber med å følge opp to kvalitetssikringsrapporter fra 2016 om dekommisjonering av atomreaktorene og oppbevaring av atomavfallet. Rapportene anslår at opprydding vil koste om lag 15 mrd. kroner over flere tiår. Det er knyttet betydelig usikkerhet til anslaget. Beløpet vil kunne bli høyere grunnet ny informasjon som ikke var kjent på det tidspunktet rapportene ble utarbeidet. Det er et mål for oppryddingen å sikre mennesker og miljø mot skadelig konsekvenser fra avfallet, og å sikre tillit til prosessen.

Regjeringen opprettet i 2018 Norsk nukleær dekommisjonering (NND), med hovedkontor i

Halden, som skal være det nasjonale organet for opprydding etter Norges nukleære virksomhet og sikker håndtering av nukleært avfall.

Det foreslås en samlet bevilgning til det nukleære området på 280,4 mill. kroner. I 2019 vil hovedfokuset for det nukleære området inkludere oppbygging av NND, planlegging av riving av Haldenreaktoren, utredning av alternativer for behandling av nasjonalt atombrensel, utredning av nytt lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall og sikre atomanlegg.

Effektiv bruk av samfunnets ressurser

Næringslivets tilgang til kapital

Tilgang til kapital er en viktig forutsetning for utvikling og omstilling av industrien og næringslivet for øvrig. Bedrifter over hele landet, i alle bransjer og i alle faser trenger tilgang til kapital. Regjeringen oppnevnte derfor våren 2017 et offentlig utvalg som skulle vurdere næringslivets tilgang til kapital. Kapitaltilgangsutvalget leverte 1. mars 2018 sin utredning, NOU 2018: 5 *Kapital i omstillingens tid*. Utredningen inneholder vurderinger av en rekke temaer og problemstillinger knyttet til kapitaltilgang og det norske kapitalmarkedet.

Etter utvalgets vurdering fungerer det norske kapitalmarkedet i hovedsak godt. Forventet lønnsomme prosjekter og virksomheter får stort sett nok og rett finansiering. Utvalget har likevel en rekke anbefalinger for å øke kapitaltilgangen til næringslivet og effektivisere kapitalmarkedets funksjonsmåte. Utvalget mener at det bl.a. er mulig å legge til rette for en bedre kanalisering av den tilgjengelige kapitalen og for en mer effektiv kobling mellom gründerne og bedriftene som søker finansiering og kapitaleierne som søker investeringsmuligheter.

Utredningen ble sendt på offentlig høring våren 2018. Høringsinnspillene er til behandling i Nærings- og fiskeridepartementet. Regjeringen har besluttet at det skal gjøres en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet, i tråd med utvalgets anbefaling. Virkemiddelgjennomgangen er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

Forenkle regelverk og redusere kostnader for næringslivet

Regjeringen vil fortsette å redusere næringslivets kostnader ved å forenkle rapportering, lover og regler. Målet er å redusere kostnadene med 10 mrd. kroner i perioden 2017–2021. Nærings- og

fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for regjeringens forenklingpolitikk.

Digitalisering gir mulighet for forenkling gjennom effektiv utnyttelse av informasjonen det offentlige mottar og besitter. Regjeringen har som mål at informasjon i offentlig sektor skal gjenbrukes, i stedet for å spørre brukerne på nytt om informasjon de allerede har informert om. En viktig forutsetning i dette arbeidet er dataene og infrastrukturen som Brønnøysundregistrene med Altinn tilbyr. Brønnøysundregistrenes arbeid med å sikre at informasjonen som deles, er bygget på en begrepsforståelse som gjør at opplysningene faktisk gir den informasjonen som etterspørres. Samtidig klargjøres det løsninger slik at rettighetene til å dele og motta opplysningene kontrolleres og styres før opplysningene overføres. Videreutvikling av Altinn inngår i dette arbeidet.

Prosjektsamarbeidet mellom statlige etater og næringslivet om digitalisering og automatisering av informasjonsflyt, bl.a. innhenting av opplysninger med hjemmel i lov fra offentlig til privat sektor eller motsatt, skal utvides. I tillegg til finansnæringen vil næringene landbruk, havbruk og petroleum trekkes inn i tilsvarende prosjekter.

Korrekte og tilgjengelige opplysninger i de 17 registrene som Brønnøysundregistrene forvalter, er av stor betydning både for å gjennomføre offentlige oppgaver og for allmenheten. Enkel tilgang til oppdaterte opplysninger i registrene skaper tillit i handel mellom næringslivet og forbrukerne. Oppdaterte og kvalitetssikrede opplysninger legger grunnlaget for at informasjon kun leveres *én gang*.

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

Rammene for hvilke organisasjonsformer næringslivet kan velge, settes av aksjelovene, selskapsloven, samvirkeloven og øvrig regelverk for sammenslutninger og registrering. Hvordan regelverket er utformet, har stor betydning for hvor enkelt det er å etablere og drive virksomhetene. Enkle regler som legger til rette for orden og forutsigbarhet mellom private parter, og som samtidig har regler som sikrer enkel rapportering til det offentlige, er derfor viktig i regjeringens arbeid for effektivisering. Regjeringen vil derfor videreføre arbeidet med å utvikle sammenslutnings- og registerlovgivningen slik at den blir enkel å forstå og ikke legger unøvendige begrensninger i virksomhetenes rett til å organisere egen virksomhet. Utviklingen av regelverket kan også lette de økonomiske og administrative

byrdene for næringslivet og på denne måten legge bedre til rette for næringsvirksomhet og økt verdiskaping.

Konkurransopolitikk

Konkurransopolitikken er et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv ressursbruk. Konkurransen mellom bedrifter for å tiltrekke seg kunder utgjør den viktigste driveren for verdiskaping i markedsokonomien. Bedrifter i velfungerende markeder tvinges til å bli mer kostnadseffektive for å kunne tilby lavere priser. Når konkurransen presser prisene ned, forsterkes bedriftenes insentiver til å innovere for å kunne tilby kundene bedre varer og tjenester, som kan prises høyere. Konkurransen fremmer omstilling og vekst og gjør at bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Velfungerende markeder blir sikret gjennom en streng konkurranselov som håndheves effektivt av konkurransemyndighetene og gjennom reglene om offentlig støtte som setter rammer for myndighetenes støtte til næringsvirksomhet. Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet, som ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling, vil være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet også i 2019. Videre vil det være en prioritert oppgave for regjeringen å følge opp arbeidet med å sikre like konkurransevilkår mellom private og offentlige aktører i samme marked, samtidig som det sikres at det offentlige er i stand til å løse sine oppgaver på en god og effektiv måte.

Departementet vil legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av matvarer og andre dagligvarer. Regjeringen setter forbrukeren i sentrum, og konkurransen må styrkes både blant leverandørene og kjedene for at forbrukerne skal komme bedre ut.

Nytt anskaffelsesregelverk for offentlig sektor trådte i kraft 1. januar 2017 etter å ha gjennomgått en omfattende revisjon. For å få full effekt av nytt regelverk arbeider regjeringen med å utvikle en helhetlig offentlig anskaffelsespolitikk med sikte på å effektivisere og profesjonalisere anskaffelsesprosessene. Det handler bl.a. om hvordan offentlige innkjøp er organisert, digitalisering, kompetansen til de som gjennomfører innkjøp, og tilgang til statistikk og styringsinformasjon. I tillegg er det viktig å legge til rette for økt innovasjon i offentlige anskaffelser og for at det skal være så enkelt som mulig for næringslivet å delta i offentlige konkurranser.

Havbruk

Havbruksnæringen er en av våre viktigste næringer. Norge skal beholde sin stilling som internasjonalt ledende produsent og eksportør av oppdrettslaks, samtidig som hensynet til miljø, fiskehelse og fiskevelferd blir ivaretatt.

Regjeringen ønsker bærekraftig vekst i havbruksnæringen og har lagt til rette for dette ved å innføre et nytt system for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett. Gjennom ordningen med utviklingstillatelser er det videre lagt til rette for utvikling av teknologi som kommer havbruksnæringen til gode.

Den 15. oktober 2017 trådte et nytt system for kapasitetsjusteringer i havbruksnæringen i kraft, og i 2018 er den første tildelingen av økt kapasitet etter det nye systemet gjennomført. Det er tildelt en kapasitetsøkning på 6 pst. i produksjonsområder hvor den miljømessige situasjonen er vurdert som god. Kapasitetsøkningen er utført ved at etablerte oppdrettere er tilbudt vekst på egne tillatelser, og det er gjennomført en auksjon av ny tillatelseskapasitet. Samlet innebærer tildelingen en økning på ca. 3 pst. av tillatelseskapasiteten i næringen.

Det nye systemet for kapasitetsjusteringer gir havbruksnæringen sterke insentiver til å utvikle og ta i bruk teknologi og driftsformer som sikrer at fotavtrykket på miljøet holdes innenfor akseptable rammer, selv om produksjonsvolumet økes. Regjeringen legger vekt på å ha en effektiv forvaltning av og tilsyn med det nye systemet. I tillegg til utfordringene med å ha kontroll med lakselus og andre smittsomme sykdommer, er det viktig for havbruksnæringens økonomi og omdømme at produksjonssvinnet i anleggene holdes på et lavt nivå.

En viktig faktor for langsiktig utvikling i havbruksnæringen er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon og at arealet som avsettes til dette formålet, utnyttes på en best mulig måte. Målet er en havbruksnæring med en effektiv og robust arealstruktur som best mulig balanserer hensynet til produksjonsvolum, miljø og fiskehelse.

Kommuner og fylkeskommuner som legger til rette for havbruk, skal belønnes. Regjeringen har derfor i samsvar med Stortingets vedtak etablert retningslinjer for et havbruksfond der 80 pst. av vederlaget for nye lakse- og ørretkonsesjoner og økt kapasitet på eksisterende konsesjoner skal fordeles til kommuner og fylkeskommuner. Ordningen er gjort gjeldende for alle nye utlysninger av vekst etter 1. januar 2016, der det kreves vederlag til staten.

Som en oppfølging av regionreformen vurderes det tiltak for å effektivisere saksbehandlingen av akvakultursøknader.

Fiskeri

Havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene i havet. Det må også holdes god kontroll med utøvelsen av fiskeriene.

Gjennom internasjonalt samarbeid arbeider Norge for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bl.a. bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning.

Størrelsen på kvoter svinger av naturlige årsaker, og det arbeides for mest mulig stabilitet i ressursfordelingen innenfor de biologiske rammene, for å oppnå størst mulig forutsigbarhet for næringsaktørene. Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle et mer fleksibelt kvote- og tillatelsessystem tilpasset næringens behov. Eidesen-utvalget la i 2016 frem forslag til hvordan kvotesystemet for fiskeflåten skal se ut i fremtiden og vurderte spørsmålet om ressursrente. Nærings- og fiskeridepartementet følger opp dette arbeidet. Det legges opp til å fremme en melding til Stortinget om kvotesystemet våren 2019.

Nærings- og fiskeridepartementet skal arbeide for at norske posisjoner knyttet til marin ressurs- og miljøforvaltning får gjennomslag i internasjonale fora og forhandlinger. Departementet vil arbeide for avtaler om felles forvaltning av fiskebestander som sikrer bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene. Når Storbritannia ikke lenger er en del av EU, vil landet bli en ny forhandlingspart på fiskeriforvaltningsområdet. Norge arbeider for å etablere et nytt avtaleverk om vårt fremtidige samarbeid om fellesbestandene i Nordsjøen som inkluderer Storbritannia som selvstendig kyststat i tillegg til EU. Den gode dialogen som er etablert både med EU og Storbritannia i denne saken, skal videreføres.

Bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet er avgjørende for å sikre like konkurransevilkår i næringen og en bærekraftig forvaltning av fiskebestandene. I 2019 vil det bli arbeidet for å få vedtatt en resolusjon om fiskerikriminalitet i FNs kriminalitetskommissjon.

Riksrevisjonen og andre har pekt på svakheter i dagens nasjonale fiskerikontroll. Regjeringen

har satt ned et offentlig utvalg som skal gi råd om innretningen av fremtidens fiskerikontroll. Utvalget skal utforske hvordan ny teknologi kan bidra til å møte kravene til korrekt ressursregistrering og annen dokumentasjon som markeder og myndigheter krever. Det skal også vurdere fordelingen av roller og ansvar mellom aktører, bruk av data og analyse og eventuelle behov for endringer i dagens reguleringer. Målet er at fremtidens fiskerikontroll med best mulig ressursbruk evner å øke etterlevelsen av norsk fiskerilovgivning og samtidig bidrar til markedsadgang for norsk fisk.

Sunn og trygg sjømat av god kvalitet

Det er avgjørende at sjømaten som tilbys, tilfredsstiller de til enhver tid gjeldende krav om sunnhet, trygghet, god kvalitet og redelighet. Det legges derfor vekt på å sikre og dokumentere dette gjennom utvikling av regelverk, tilsyn og overvåkningsprogrammer.

Regjeringen arbeider også for å styrke sjømatens rolle i et matsikkerhets- og ernæringsperspektiv både nasjonalt og globalt. Arbeidet ses i sammenheng med styrking av bistand til bærekraftige matsystemer¹ i utenriks- og utviklingspolitikk, arbeidet med nasjonal folkehelsepolitikk og satsingen på hav. Norge har ledende kompetanse på området trygg og sunn sjømat og betydningen sjømatkonsumet har for ernæring og helse, og ledende kunnskap om bærekraftig forvaltning og produksjon innenfor fiskeri og havbruk.

Statlig eierskap

Staten har direkte eierskap i 74 selskaper. Selskapene er inndelt i fire kategorier ut fra statens mål med eierskapet:

- kategori 1 for selskaper med forretningsmessige mål
- kategori 2 for selskaper med forretningsmessige mål og nasjonal forankring av hovedkontorfunksjoner
- kategori 3 for selskaper med forretningsmessige mål og andre spesifikt definerte mål
- kategori 4 for selskaper med sektorpolitiske mål

For selskaper i kategori 1–3 er statens mål høyest mulig avkastning på investert kapital over tid. For selskapene i kategori 2 har staten i tillegg en

begrunnelse for sitt eierskap om å opprettholde norsk hovedkontor. For selskapene i kategori 3 har staten forretningsmessige mål og andre samfunnsmessige begrunnelser for statlig eierskap enn forankring av hovedkontor i Norge. Statens mål med eierskapet i selskaper i kategori 4 har hovedsakelig sektorpolitiske formål. Som eier vektlegger staten at de sektorpolitiske målene nås mest mulig effektivt.

Etter regjeringens syn bør privat eierskap være hovedregelen, og direkte statlig eierskap bør begrunnes særskilt. Regjeringen er åpen for å redusere statens direkte eierskap i selskaper hvor det ikke er særskilte grunner for det og foreslår at gjeldende fullmakter til å kunne redusere statens eierskap videreføres i 2019. Regjeringen vil føre en ansvarlig og forutsigbar eierskapspolitikk basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring.

Regjeringen vil videreutvikle statens eierskapspolitikk gjennom å legge frem en ny eierskapsmelding i løpet av 2019.

Bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Markedsadgang og eksport

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Et velfungerende indre marked er viktig for norsk verdiskaping. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurranseevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked. Regjeringen vil gjennom EØS-avtalen skape gode løsninger for norsk næringsliv i det indre marked.

Storbritannia er en av Norges aller viktigste handelspartnere for varer, tjenester og investeringer. Landet utløste den 29. mars 2017 artikkel 50 i traktaten om Den europeiske union, som regulerer utmeldelse av EU. Storbritannia og EU har inntil to år til å forhandle en utmeldingsavtale, med mindre de blir enige om å forlenge forhandlingsperioden. Norge er ikke part i forhandlingene, men blir direkte berørt ved at Storbritannia også forlater EØS-samarbeidet. Regjeringen vil i 2019 arbeide for å sikre norsk næringsliv best mulig adgang til det britiske markedet etter at Storbritannia ikke lenger er omfattet av EØS-avtalen.

Det globale handelspolitiske bildet er preget av proteksjonistiske strømninger. Oppbygging av handelshindringer blant våre viktigste han-

¹ Planteproduksjon, husdyrbruk, fiskeri og akvakultur.

delspartnere kan få negative konsekvenser for norsk eksport. Kina er Norges største handelspartner i Asia. Regjeringen vil videreutvikle den nærings- og handelspolitiske dialogen med Kina og arbeide for en frihandelsavtale som sikrer gode og forutsigbare rammebetingelser for norsk næringsliv. For Norges handel med øvrige handelspartnere utenom EU spiller frihandelsavtaler inngått gjennom EFTA en viktig rolle. Regjeringen vil i 2019 videreføre igangværende forhandlinger om nye EFTA-frihandelsavtaler med India, Indonesia, Vietnam, Malaysia og Mercosur². Regjeringen vil videreføre arbeidet med å refor-

² Frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

handle de eksisterende frihandelsavtalene med Canada og Mexico. Det arbeides også med å legge til rette for fremtidige forhandlinger om en bilateral frihandelsavtale mellom Norge og Japan.

Veterinære krav, tekniske handelshindringer og krav til mattrygghet legger viktige føringer for internasjonal sjømathandel, og følges opp bl.a. gjennom FNs matorganisasjon og Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Verdensutstillinger (EXPO) er internasjonale møteplasser for næringsfremme og omdømmebygging. Det er besluttet at Norge skal delta på EXPO 2020 i Dubai, De forente arabiske emirater. Arbeidet med å forberede Norges deltakelse på EXPO 2020 er igangsatt.

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Utgifter fordelt på programkategorier

Betegnelse	mill. kr		
	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
<i>Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål</i>			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	5 307,9	6 022,5	13,5
17.20 Forskning og innovasjon	7 876,5	8 213,0	4,3
17.30 Markedsadgang og eksport	213,6	207,1	-3,1
17.40 Statlig eierskap	136,1	162,9	19,8
Sum før lånetransaksjoner	13 534,1	14 605,4	7,9
Lånetransaksjoner	55 779,3	62 533,5	12,1
Sum Nærings- og fiskeriformål	69 313,4	77 138,9	11,3
<i>Programområde 33 Arbeidsliv</i>			
33.40 Arbeidsliv	85,0	85,0	0,0
Sum før lånetransaksjoner	85,0	85,0	0,0
Lånetransaksjoner	0,0	0,0	0,0
Sum Arbeidsliv	85,0	85,0	0,0
Sum Nærings- og fiskeridepartementet	69 398,4	77 223,9	11,3

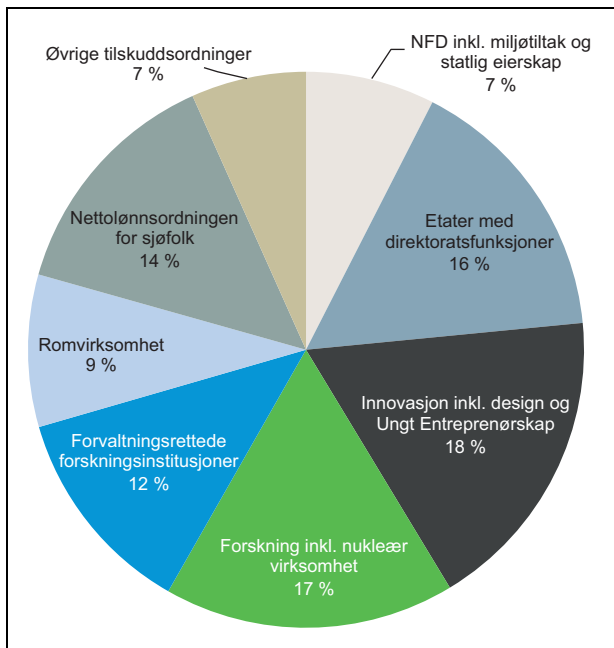
En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån til Innovasjon Norge og Siva SF og lån som forvaltes av Eksportkreditt Norge AS på vegne av staten. I noen tilfeller gis det også bevilgninger til andre former for formueplasseringer som aksje- og egenkapitalinnskudd på departementets budsjett. Slike bevilgninger gis på poster i postgruppe 90–99, se utgiftstabell fordelt på postgrupper nedenfor. Disse 90-postene er til dels av teknisk karakter og kan ikke benyttes til andre formål.

Ordinære utgiftsbevilgninger dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger o.l., og budsjetteres i postgruppene 01–89. Det er disse bevilgningene som utgjør den «reelle» utgiftsrammen for departementet. De siste årene har sum-

men av de ordinære utgiftene, dvs. sum før lånetransaksjoner, jf. tabellen over, utgjort om lag 20 pst. av departementets totale utgiftsramme.

Budsjettframlegget for 2019 innebærer utgiftsforslag på om lag 77,2 mrd. kroner. Det er en økning på 11,3 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2018, som i hovedsak skyldes økte utgifter til lånetransaksjoner, kommuner og fylkeskommuners del av vederlag for oppdrettstillatelser, miljøtiltak etter gruvevirksomhet på Svalbard, økte bevilgninger til romvirksomhet og til håndtering av atomanlegg og atomavfall.

Forslaget til ordinære «reelle» utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør 14,6 mrd. kroner. Dette er en økning på 7,9 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2018.

Figur 2.1 Fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære foreslåtte utgiftsramme i 2019

Figur 2.1 gir oversikt over den foreslåtte utgiftsrammen fordelt på hovedområder. Den viser budsjettforslagets fordeling av det ordinære utgiftsbudsjettet, dvs. eksklusiv lånetransaksjoner, til Nærings- og fiskeridepartementet i 2019. Driften av departementet og de underliggende etatene med direktoratsfunksjoner (inkludert miljøtiltak og statlig eierskap) utgjør til sammen 23 pst. av budsjettforslaget og omfatter foruten

departementet, utgifter til Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning, Norsk nukleær dekommisjonering, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Klagenemndssekretariatet, Regelrådet, Fiskeridirektoratet, Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter.

Forskning og innovasjon utgjør til sammen 56 pst. av budsjettforslaget.

Kategorien forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner omfatter de underliggende etatene Norges geologiske undersøkelse og Havforskningsinstituttet (inkludert forskningsfartøy). I tillegg er tilskudd til Veterinærinstituttet, som administrativt er underlagt Landbruks- og matdepartementet, inkludert her.

Forskningskategorien inkluderer departementets tildeling til Norges forskningsråd og tilskuddet til forskningsinstituttet Nofima AS. Kategorien Innovasjon og gründerskap inneholder tilskudd til Innovasjon Norge, Siva SF, Design og arkitektur Norge og Ungt Entreprenørskap.

Romvirksomhet har også en sterk forsknings- og innovasjonskomponent og inkluderer utgifter til norsk deltakelse i internasjonalt romsamarbeid og driften av Norsk Romsenter.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk utgjør 14 pst. av budsjettforslaget, mens øvrige tilskuddsordninger utgjør 7 pst. De største utgiftene i den siste gruppen gjelder tilskudd til fiskeriformål, internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer og Eksportkreditt Norge AS.

2.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger

Utgifter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	741 491	865 708	1 079 605	24,7
902	Justervesenet	129 164	132 234	129 991	-1,7
903	Norsk akkreditering	49 935	53 038	54 100	2,0
904	Brønnøysundregistrene	692 824	827 857	736 351	-11,1
905	Norges geologiske undersøkelse	233 421	245 073	261 070	6,5
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	78 860	92 323	83 928	-9,1

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
907	Norsk nukleær dekommisjonering			23 419	
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 857 670	2 030 000	2 050 000	1,0
910	Sjøfartsdirektoratet	392 144	386 240	420 750	8,9
911	Konkurransetilsynet	110 711	107 984	110 450	2,3
912	Klagenemndssekretariatet	14 663	20 595	22 007	6,9
915	Regelrådet	8 658	10 778	11 000	2,1
917	Fiskeridirektoratet	512 173	479 754	486 250	1,4
919	Diverse fiskeriformål	209 497	56 296	553 564	883,3
	Sum kategori 17.10	5 031 211	5 307 880	6 022 485	13,5
	Forskning og innovasjon				
920	Norges forskningsråd	2 311 806	2 206 676	2 198 200	-0,4
922	Romvirksomhet	989 004	1 129 625	1 680 301	48,7
923	Havforskningsinstituttet		1 166 774	1 196 056	2,5
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	30 114	29 520	16 000	-45,8
925	Havforskningsinstituttet	947 637			
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	393 975	296 457	283 133	-4,5
927	NIFES	178 118			
928	Annen marin forskning og utvikling	158 132	156 284	164 651	5,4
929	Institutt for energiteknikk			187 000	
930	Design og arkitektur Norge	71 700	70 100	65 043	-7,2
935	Patentstyret	240 739	252 466	258 400	2,4
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 849	7 815	8 000	2,4
2421	Innovasjon Norge	47 858 896	50 953 267	56 119 802	10,1
2426	Siva SF	329 440	213 821	309 865	44,9
	Sum kategori 17.20	53 517 410	56 482 805	62 486 451	10,6
	Markedsadgang og eksport				
940	Internasjonaliseringstiltak	112 290	91 000	91 739	0,8
2429	Eksportkredittordningen	3 533 715	7 112 635	8 115 323	14,1
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt		10 000		-100,0
	Sum kategori 17.30	3 646 005	7 213 635	8 207 062	13,8

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
Statlig eierskap					
950	Forvaltning av statlig eierskap	625 694	309 053	422 938	36,8
	Sum kategori 17.40	625 694	309 053	422 938	36,8
	Sum programområde 17	62 820 320	69 313 373	77 138 936	11,3
Arbeidsliv					
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	87 000	85 000	85 000	0,0
	Sum kategori 33.40	87 000	85 000	85 000	0,0
	Sum programområde 33	87 000	85 000	85 000	0,0
	Sum utgifter	62 907 320	69 398 373	77 223 936	11,3

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
01–29	Driftsutgifter	4 302 103	4 335 349	4 522 668	4,3
30–49	Investeringer	532 217	481 100	562 340	16,9
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	3 199 937	3 016 108	3 127 034	3,7
60–69	Overføringer til kommuneforvaltningen	161 024	15 000	519 000	3 360,0
70–89	Overføringer til andre	5 136 877	5 771 516	5 959 394	3,3
90–99	Lånetransaksjoner	49 575 162	55 779 300	62 533 500	12,1
	Sum under departementet	62 907 320	69 398 373	77 223 936	11,3

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

Regjeringen har innført en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform og forutsetter at alle virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Den foreslåtte overføringen settes til 0,5 pst. av alle driftsutgifter og for enkelte inntektsposter som bevilges over statsbudsjettet for 2019. Dette utgjør om lag 35,8 mill. kroner på Nærings- og fiskeridepartementets utgiftsområde og 9,4 mill. kroner på inntektssiden.

Antall årsverk

I omtalen av virksomhetene under Nærings- og fiskeridepartementet er det oppgitt antall årsverk. Tallene er hentet fra virksomhetenes årsrapporter, og følger Direktoratet for økonomiforvaltning (DFØ) sin definisjon.

Forenklet modell for premiebetaling til Statens pensjonskasse

Fra 2017 er det innført en forenklet modell for premiebetaling til Statens pensjonskasse for de virksomheter som tidligere ikke har betalt premie over eget budsjett.

2.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	12 456	267	275	3,0
3902	Justervesenet	54 726	55 940	49 290	-11,9
3903	Norsk akkreditering	43 688	48 010	49 155	2,4
3904	Brønnøysundregistrene	707 756	599 724	614 259	2,4
3905	Norges geologiske undersøkelse	71 529	77 747	79 601	2,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	962	863	884	2,4
3910	Sjøfartsdirektoratet	270 516	253 812	284 757	12,2
3911	Konkurransetilsynet	12 820	300	306	2,0
3912	Klagenemndssekretariatet	1 767	1 398	1 430	2,3
3917	Fiskeridirektoratet	88 263	23 356	23 890	2,3
3923	Havforskningsinstituttet		409 397	419 163	2,4
3925	Havforskningsinstituttet	290 389			
3926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	92 685	83 836	85 836	2,4
3927	NIFES	83 265			
3935	Patentstyret	99 360	91 638	102 324	11,7
3936	Klagenemnda for industrielle rettig- heter	712	699	716	2,4
3950	Forvaltning av statlig eierskap	30 704	25 000	27 800	11,2
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeri- departementets forvaltning	4 812	4 800	1 940	-59,6
5325	Innovasjon Norge	45 309 205	47 990 000	53 078 500	10,6
5326	Siva SF	222 000	7 000	102 000	1 357,1
5329	Eksportkredittordningen	8 296 279	6 720 000	9 020 000	34,2
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	17 500	18 900	14 600	-22,8
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	479 141	494 278	478 780	-3,1
	Sum ordinære inntekter	56 190 535	56 906 965	64 435 506	13,2

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
Renter og utbytte m.v.					
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			2 900	
5613	Renter fra Siva SF	23 461	14 900	16 300	9,4
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	293 076	315 000	364 500	15,7
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 744 162	1 800 000	1 700 000	-5,6
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	15 719 624	16 962 219	21 085 500	24,3
	Sum renter og utbytte m.v.	17 780 323	19 092 119	23 169 200	21,4
	Sum inntekter	73 970 858	75 999 084	87 604 706	15,3

Økningen fra 2018 til 2019 skyldes i hovedsakelig økte låneavdrag fra Innovasjon Norge, Siva og eksportkredittordningen og økte forventede aksjeutbytter.

2.3 Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar

Næringsministerens ansvar

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900 og 3900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 01, 22, 23, 30, 31, 71, 72, 73, 74, 81 og 83
Kap. 902 og 3902	Justervesenet
Kap. 903 og 3903	Norsk akkreditering
Kap. 904 og 3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905 og 3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906 og 3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 907	Norsk nukleær dekommisjonering
Kap. 909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910 og 3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 911 og 3911	Konkurransetilsynet
Kap. 912 og 3912	Klagenemndssekretariatet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 929	Institutt for energiteknikk
Kap. 930	Design og arkitektur Norge

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS
Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 2421	Innovasjon Norge, postene 70, 71, 72, 74, 76, 77, 78 og 90
Kap. 5325	Innovasjon Norge
Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge
Kap. 2426, 5326 og 5613	Siva SF
Kap. 2429, 5329 og 5629	Eksportkredittordningen
Kap. 2460 og 5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 71 og 75

Fiskeriministerens ansvar

Tabell 2.2 Budsjettkapitler og -poster fiskeriministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 77 og 78
Kap. 917 og 3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 923 og 3923	Havforskningsinstituttet
Kap. 926 og 3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74

Delt ansvar

Tabell 2.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21, 70, 75 og 76
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 50
Kap. 2421	Innovasjon Norge, post 50

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvarsom-

råder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

3 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Nærings- og fiskeridepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2017–2018 og alle vedtak fra tidligere stortingssesjoner hvor rapporteringen ikke ble avsluttet i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2017–2018) eller eventuelt i forbindelse med behandlingen av meldingen til Stortinget om anmodnings- og utredningsvedtak. I enkelte tilfeller kan oppfølgingen av vedtakene være mer omfattende beskrevet under det aktuelle programområdet i proposisjonen. Det vil i disse tilfellene være en henvisning til hvor denne teksten finnes.

I kolonne 4 i tabell 3.1 angis det hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttes til anmodningsvedtaket nå avsluttes, eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket

også i neste års budsjettproposisjon. Rapporteringen på vedtak som innebærer at departementet skal legge frem en konkret sak for Stortinget, f.eks. proposisjon, stortingsmelding, utredning el., vil normalt avsluttes først når saken er lagt frem for Stortinget.

Selv om det i tabellen angis at rapporteringen avsluttes, vil det i en del tilfeller kunne være slik at oppfølgingen av alle sider av vedtaket ikke er endelig avsluttet. Dette kan f.eks. gjelde vedtak med anmodning til regjeringen om å ivareta særlige hensyn i politikktutforming på et område, der oppfølgingen vil kunne gå over mange år. Stortinget vil i disse tilfellene holdes orientert om den videre oppfølgingen på ordinær måte, gjennom omtale av det relevante politikkområdet i budsjettproposisjoner og andre dokumenter.

Tabell 3.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtaks nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2017–2018	43	Gjennomgang av Argentum Fondsinvesteringer AS	Nei
2017–2018	142	Stortingsmelding om fiskeripolitikken	Nei
2017–2018	151	Framdrift og vurdering av bevilgningsbehov for Andøya Space Center	Ja
2017–2018	182	NOU om pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester	Ja
2017–2018	607	Styrke åpenheten rundt forvaltningen av FHF's forskningsmidler	Nei
2017–2018	766	Lov om god handelsskikk	Nei
2017–2018	767	Fremme konkurranse, innovasjon og nyetablering i mat- og dagligvaremarkedet	Nei
2017–2018	769	Midlertidig toppfinansieringsordning for nærskipfarten	Nei
2017–2018	770	Fiskeriregelverket på engelsk	Ja
2017–2018	1003	Gjennomgang av endringen av fartsområdeforskriften for utenriksferger	Ja
2016–2017	84	Stortingsmelding om sjøsikkerhet og kystberedskap	Nei

Tabell 3.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2016–2017	92	Romstrategi	Nei
2016–2017	93	Virkemidler og organisering av norsk romvirksomhet	Nei
2016–2017	108 pkt. 35	Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland	Nei
2016–2017	108 pkt. 37	Gjennomgang av tilgang på venture-kapital i Norge	Ja
2016–2017	115	Investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa	Ja
2016–2017	119	Ungdomsfiskeordningen	Ja
2016–2017	121	Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk	Nei
2016–2017	123	Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk	Nei
2016–2017	154	Utrede muligheten for fiskeindustri på Svalbard	Nei
2016–2017	684	Handlingsplan for kvinnelige gründere	Nei
2016–2017	690	Flere tjenesteytende næringer innenfor kvinne-dominerte sektorer som helse- og omsorgssektoren	Nei
2016–2017	691	Stimulere til mer gründerskap i offentlig sektor	Nei
2016–2017	720	Strategi for utvidelse av reiselivsnæringens sesong	Ja
2016–2017	762	Stortingsmelding om handelsnæringen	Nei
2016–2017	841	Overføre oppgaver tilknyttet regional næringsutvikling fra Innovasjon Norge til de nye regionene	Nei
2016–2017	857	Omregningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk	Nei
2016–2017	951	Stortingsmelding om helseindustrien	Nei
2016–2017	1101	Norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel.	Nei
2015–2016	219	Romstrategi	Nei
2015–2016	508	Innlands oppdrettsfiskvirksomhet	Nei
2015–2106	568	Positive ringvirkninger på Svalbard fra høsting av marine ressurser	Nei
2015–2016	571	Strategi for helårs arbeidsplasser i industrien	Nei
2015–2016	574	Opptappingsplan for norsk bestands- og ressurs-forskning	Nei
2015–2016	575	Strategi for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen	Nei
2015–2016	576	Strategi for økt verdiskaping fra marint restråstoff	Nei
2014–2015	679	Utslippsmodell der tillatt miljøbelastning er definert	Ja
2013–2014	496	Informasjon om eiere av aksjeselskaper	Ja

Stortingssesjon 2017–2018

Gjennomgang av Argentum Fondsinvesteringer AS
Vedtak nr. 43, 4. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå Argentums mandat, investeringsportefølje og rolle og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 2 S (2017–2018), jf. Meld. St. 1 (2017–2018) *Nasjonalbudsjettet 2018*.

Som det fremgår av Eierskapsmeldingen (Meld. St. 27 (2013–2014)), er statens mål med sitt eierskap i Argentum å få god avkastning på investeringer i aktive eierfond (private equity), bidra til et mer velfungerende kapitalmarked for unoterte selskaper gjennom saminvesteringer i slike fond med private investorer og bidra som investor til en videreutvikling av private equity-bransjen, og selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag. Argentums mandat, investeringsportefølje og rolle gjennomgås i lys av anmodningsvedtaket, og bl.a. som del av arbeidet med ny eierskapsmelding. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om innholdet i oppfølgingen på egnet tidspunkt. Oppfølgingen av anmodningsvedtaket er igangsatt.

Stortingsmelding om fiskeripolitikken

Vedtak nr. 142, 11. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en stortingsmelding om fiskeripolitikken med utgangspunkt i oppfølgingen av Eidesen-utvalget.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 41 S (2017–2018), jf. Dokument 8:21 S *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Lars Haltbrekken og Torgeir Knag Fylkesnes om at det ikke skal gjøres strukturendringer i fiskeriene før etter at Stortinget har gjennomført en helhetlig gjennomgang av strukturpolitikken*.

Regjeringen satte i 2015 ned et offentlig utvalg (Eidesen-utvalget) som skulle foreta en gjennomgang av det norske kvotesystemet og vurdere hvordan ressursrenten fra fiskeriene skal behandles i fremtiden. Utvalget leverte sin innstilling i desember 2016, og utvalgets forslag er til vurdering i departementet. Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om kvotesystemet våren 2019.

Framdrift og vurdering av bevilgningsbehov for Andøya Space Center

Vedtak nr. 151, 11. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2018 med forslag til fremdrift og vurderinger av bevilgningsbehov for Andøya Space Center.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 64 S (2017–2018), jf. Prop. 20 S (2017–2018) *Endringer i statsbudsjettet 2017 under Nærings- og fiskeridepartementet*.

Anmodningsvedtaket er fulgt opp gjennom forslag i Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* om å gi Andøya Space Center AS et lån på 20 mill. kroner for å utrede mulighetene for å etablere en oppskytingsbase for småsatellitter på Andøya. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag i Innst. 400 S (2017–2018).

NOU om pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester

Vedtak nr. 182, 12. desember 2017

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, kan hindres.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 43 S (2017–2018), jf. Dokument 8:19 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om å sikre et trygt og stabilt barnevern uten profit*.

Vedtaket er fulgt opp ved at regjeringen høsten 2018 oppnevnte et offentlig utredningsutvalg. Det overordnede målet for regjeringen i velferdssektoren er å tilby befolkningen gode velferdstjenester. Utvalget skal kartlegge om offentlige midler faktisk går til produksjon av offentlig velferd. Dersom dette ikke er tilfellet, skal utvalget foreslå løsninger som kan bedre denne situasjonen, herunder hvordan uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, kan hindres.

Det legges opp til at utvalget skal levere to delutredninger i løpet av to år. Oppfølgingen vil skje som del av den ordinære politikkutforming i årene fremover.

Styrke åpenheten rundt forvaltningen av FHF's forskningsmidler

Vedtak nr. 607, 12. april 2018

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan styrke åpenheten rundt forvaltningen av FHF's forskningsmidler.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 154 L (2017–2018), jf. Prop. 37 L (2017–2018) *Endringer i lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen (forvaltningen av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond).*

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) skal etableres som aksjeselskap fra 1. januar 2019, og arbeidet med etableringen er i gang. Vedtaket vil bli fulgt opp gjennom rammene for og styringen av det nye selskapet. Styrket åpenhet er bl.a. ivaretatt i ny forskrift for FHF AS.

Lov om god handelsskikk

Vedtak nr. 766, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag til lov om god handelsskikk med tilsyn som innehar selvstendig beslutningskompetanse, men tilsynsalternativer kan utredes. Lovproposisjonen skal legges frem snarest mulig og med ikrafttredelse for loven i løpet av 2019.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 292 S (2017–2018), jf. Dokument 8:170 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Ingvild Kjerkol og Anette Trettebergstuen om balansert makt i verdikjeden for mat og dagligvarer.*

Arbeidet med oppfølgingen av anmodningsvedtaket er i gang. Departementet ga i juni 2018 Konkurransetilsynet flere oppdrag som ledd i oppfølgingen av Stortingets vedtak. Konkurransetilsynets bidrag vil være viktige i det videre arbeidet. Stortinget har bedt om at Hjelmeng-utvalgets forslag legges til grunn, men at tilsynsalternativer kan utredes. I arbeidet med utredning av tilsynsalternativer, vil regjeringen også innhente eksterne faglige vurderinger. Dersom utredningen viser at et annet tilsynsalternativ vil være mer

effektivt enn hva Hjelmeng-utvalget foreslo, vil dette, i henhold til utredningsinstruksen måtte sendes på ny alminnelig høring. Videre vil det ta noe tid å opprette tilsynsorganet. Utredning av tilsynsalternativer, innhenting av ekstern bistand og etablering av tilsynsorganet innebærer at tidsrammen Stortinget har vedtatt settes under press, og fristen vil bli krevende å overholde. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en oppdatert rapportering om saken i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019. Det vises for øvrig til omtale av saken i del II, programkategori 17.10 om konkurransepolitikk.

Fremme konkurranse, innovasjon og nyetablering i mat- og dagligvaremarkedet

Vedtak nr. 767, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak som vil virke konkurransefremmende og legger til rette for nyetablering og fremmer innovasjon i mat- og dagligvaremarkedet, herunder forbud mot prisdiskriminering for dominerende leverandører samt forhold knyttet til distribusjon, og snarest mulig komme tilbake med dette til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 292 S (2017–2018), jf. Dokument 8:170 S (2017–2018) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Ingvild Kjerkol og Anette Trettebergstuen om balansert makt i verdikjeden for mat og dagligvarer.*

Arbeidet med oppfølgingen av anmodningsvedtaket er i gang. Departementet ga i juni 2018 Konkurransetilsynet flere oppdrag som ledd i oppfølgingen av Stortingets vedtak. Konkurransetilsynets bidrag vil være viktige i det videre arbeidet. Regjeringen kommer tilbake til innholdet i oppfølgingen i 2019 når prosessen har kommet lenger. Det vises for øvrig til omtale av saken i del II, programkategori 17.10 om konkurransepolitikk.

Midlertidig toppfinansieringsordning for nærskipstjenesten

Vedtak nr. 769, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen utrede en midlertidig toppfinansieringsordning på markedsmessige vilkår for nærskipstjenesten gjennom GIEK og Eksportkreditt Norge. Utredningen legges fram for Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 288 L (2017–2018), jf. Prop 58 L (2017–2018) Endringer i eksportkredittloven (ny midlertidig låne- og garantiordning for skip mv.).

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Fiskeriregelverket på engelsk

Vedtak nr. 770, 28. mai 2018

«Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av Riksrevisjonens merknader og EUs uttalte ønske, komme tilbake med en vurdering av om det norske fiskeriregelverket skal tilgjengeliggjøres på engelsk.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 265 S (2017–2018), jf. Meld. St. 9 (2017–2018) Noregs fiskeriavtaler for 2018 og fisket etter avtalene i 2016 og 2017.

Andre stater/nasjoner det er naturlig å sammenligne seg med, som EU, Færøyene og Russland, oversetter ikke sine forskrifter. EU varsler heller ikke andre land ved endringer i sitt regelverk, slik Norge bruker å gjøre. Det å holde alt relevant regelverk oppdatert til enhver tid vil kreve store ressurser. Ut fra en kost/nytte-vurdering vil det være lite hensiktsmessig å øke kostnadene uten visshet for at det vil gi en effekt, f.eks. i form av færre brudd på fiskeriregelverket.

Departementets vurdering er at dagens praksis med notifikasjon (varsling) ved endringer av norsk regelverk bør videreføres inntil en slik effekt kan dokumenteres, eventuelt til praksis i andre stater endres. Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Gjennomgang av endringen av fartsområde-forskriften for utenriksferger

Vedtak nr. 1003, 15. juni 2018

«Stortinget ber regjeringen foreta en samlet gjennomgang av forutsetningene som er blitt lagt til grunn for den varslede endringen av fartsområdeforskriften for utenriksferger, og presentere resultatene for Stortinget på en egnet måte for en eventuell endring blir foretatt.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 400 S (2017–2018) om Revidert nasjonalbudsjett 2018, jf. Meld. St. 2 (2017–2018), Prop. 85 S (2017–2018) og Prop. 86 LS (2017–2018).

Nærings- og fiskeridepartementet har foretatt en gjennomgang av forutsetningene for regjeringens beslutning om å endre fartsområdebestemmelsene for utenriksferger i Norsk internasjonalt skipsregister (NIS). I arbeidet med saken har departementet tatt utgangspunkt i problemstillinger som flertallet i næringskomiteen trakk frem i Innst. 307 S (2017–2018) til representantforslag 175 S (2017–2018) av 10. april 2018.

Departementet har ikke funnet at forutsetningene som lå til grunn for fartsområdeutvalgets anbefalinger eller regjeringens beslutning er feilaktige eller vesentlig endret. Partene i fartsområdeutvalget etablerte en felles forståelse av faktagrunnlaget og konkurranseulempen ved å ha utenriksferger registrert i NOR fremfor under utenlandsk flagg. Forutsetningene fremstår som relevante i dag. Utvalgets flertallsanbefaling var en kompromissløsning hvor partene i utvalget foreslo en utforming av tilskuddsordningen for sjøfolk som innebar både utvidelser og besparelser. I forslaget lå det en anbefaling om at fartsområdebestemmelsene for utenriksferger i NIS skulle endres samtidig som betingelsene for utenriksferger i NOR skulle styrkes.

Gjennomgangen som departementet har foretatt, omfatter de to utenriksfergene i rute mellom Oslo og Kiel. I vurderingen har departementet tatt utgangspunkt i dagens lønns- og arbeidsgiverkostnader for mannskap på utenriksferger i NOR og Danske Internasjonalt Skipsregister (DIS) og gjennomsnittlig valutakurs for perioden januar–juli 2018. Videre er det lagt til grunn de betingelsene i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk som gjaldt da fartsområdeutvalget ga sine anbefalinger, før ordningen ble styrket for utenriksferger i NOR. Den gang var tilskuddet per arbeidstaker begrenset med et makstak for alle skip i NOR. Det var denne innretningen av tilskuddsordningen som var utgangspunktet for fartsområdeutvalgets vurderinger og flertallsanbefalinger. Under disse forutsetningene viser departementets gjennomgang at kostnadene for mannskap i alle stillingskategorier på utenriksferger i NOR i snitt vil være ca. 13 pst. høyere enn for mannskap i DIS som lønnes på danske vilkår. Departementet understreker at ulempen gjelder kostnadsforskjeller mellom mannskap i NOR på norske betingelser og mannskap i DIS på danske vilkår. Rederier kan imidlertid registrere utenriksferger i DIS og ansette tredjelandsmannskap på lokale vilkår dersom skipene ikke anløper dansk havn.

Forutsetningen om at det er en konkurranseulempen ved å ha utenriksferger registrert i NOR

sammenliknet med under annet flagg synes dermed fortsatt å gjelde. Det var denne forutsetningen som lå til grunn for fartsområdeutvalgets kompromissløsning og flertallsanbefaling og regjeringens beslutning om å endre fartsområdebestemmelsene for utenriksferger i NIS. Styrkingen av betingelsene i tilskuddsordningen for utenriksferger i NOR ga også forbedrede betingelser for skipene på ruten Oslo-Kiel. Imidlertid har det hele tiden vært regjeringens intensjon å følge opp utvalgets samlede kompromissløsning og flertallsanbefaling. Dette innebærer at de to Oslo-Kiel-fergene kan registreres i NIS på internasjonalt konkurransedyktige vilkår.

Departementet legger videre til grunn at den samfunnsøkonomiske analysen som Menon Economics gjorde for Fartsområdeutvalget i 2014 ble anskaffet i tråd med anskaffelsesregelverket. Departementet har ikke mottatt informasjon om særegne forhold ved ansatte i Menon Economics som tilsier at disse var inhabile i gjennomføringen av oppdraget. Endelig anser departementet at regelendringen er godt opplyst gjennom flere høringsrunder, og at berørte aktører har fått god anledning til å uttale seg i saken.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp. Regjeringen legger opp til å gjennomføre forskriftsendringen som varslet og innføre tilskuddsmodellen for passasjerskip i utenriksfart i NIS med virkning fra og med 1. januar 2019. Budsjettvirkningen anslås til -35 mill. kroner i 2019 og -100 mill. i helårsvirkning. Det vises til ytterligere omtale av saken i del II, programkategori 17.10 om maritim næring og budsjettforslag på kap. 909, post 73.

Stortingssesjon 2016–2017

Melding om sjøsikkerhet og kystberedskap

Vedtak nr. 84, 29. november 2016

«Stortinget ber regjeringa om å utarbeida ei stortingsmelding om betre samhandling mellom aktørane når det gjeld forebyggjande sjøtryggleik og kystberedskap. Meldinga skal også omhandla ulukker knytt til bruk av fritidsbåt.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 72 S (2016–2017), jf. Meld. St. 35 (2015–2016) *På rett kurs. Forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning.*

Regjeringen orienterte Stortinget i Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskerideparte-

mentet og i Meld. St. 7 (2017–2018) om at regjeringen ville legge frem en melding i løpet av 2018. Næringskomiteen skrev i Innst. 8 S (2017–2018) at den imøteser en stortingsmelding om sjøsikkerhet og kystberedskap i løpet av 2018. I Innst. 275 S (2017–2018) fremgår det at kontroll- og konstitusjonskomiteen registrerer at regjeringen vil legge frem en melding om sjøsikkerhet og beredskap i løpet av våren 2018 og avventer denne før vedtaket kan kvitteres ut.

Arbeidet med stortingsmeldingen er igangsatt. Meldingen skal omhandle sikkerhet til sjøs og også ulykker knyttet til bruk av fritidsbåt. Statens havarikommisjon for transport gjennomfører i 2018 en kartlegging av fritidsbåtulykker. Hensikten med kartleggingen er å etablere i større grad enn i dag et faktagrunnlag om omfang og omstendigheter forbundet med ulykker med fritidsbåter. Regjeringen mener derfor at det er hensiktsmessig å avvente ferdigstilling av kartleggingen før en melding legges frem, og vil derfor legge frem en melding i løpet av 2019.

Romstrategi

Vedtak nr. 92, 29. november 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en romstrategi med følgende fire strategiske hovedområder:
1. Klima og miljø 2. Teknologioverføring
3. Samfunnsikkerhet 4. Forskning og utdanning.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 97 S (2016–2017), jf. Dokument 8:122 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Snorre Serigstad Valen, Tore Hagebakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Odd Omland om en ny norsk romstrategi.*

I Meld. St. 7 (2017–2018) og i Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet ble det informert om at departementet arbeider med en romstrategi. I Innst. 8 S (2017–2018) viser næringskomiteen til at de legger til grunn at strategien skal behandles i Stortinget på egnet måte. I Innst. 275 S (2017–2018) står det at komiteen har merket seg at det fra representanter fra regjeringspartiene er varslet at strategien vil bli lagt frem som en stortingsmelding. Regjeringen har varslet at den vil legge frem en strategi. Regjeringen vil presentere strategien for Stortinget på egnet måte i vårsesjonen 2019. Det vises for øvrig til omtale i del II, programkategori 17.20.

Virkemidler og organisering av norsk romvirksomhet

Vedtak nr. 93, 29. november 2016

«Stortinget ber regjeringen: 1. Oppdatere og fornye virkemidlene fra Meld. St. 32 (2012–2013) Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte. 2. Vurdere et «Space leadership council» direkte under næringsministeren – et rådgivende organ for utvikling av norsk romvirksomhet med seniormedlemmer fra industrien/akademia. 3. Vurdere opprettelsen av et nytt nasjonalt romprogram. 4. Arbeide frem en ny og bedre organisering av Norsk Romsenter, med et mandat som er ambisiøst, målrettet og næringsorientert, og gjøre senteret til spydspissen for å gjennomføre strategien. 5. Vurdere å opprette et nytt romteknologiprogram i samarbeid med Innovasjon Norge, for utvikling av ny teknologi og teknologioverføring. 6. Samordne og styrke utdanning og forskning innenfor feltet. 7. Utvikle Norge til å bli den ledende romnasjonen i Arktis. 8. Utarbeide en langsiktig strategi for samarbeidet med ESA, med mål om å styrke nasjonal retur fra ESAs programmer.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 97 S (2016–2017), jf. Dokument 8:122 S (2015–2016) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torstein Tvedt Solberg, Snorre Serigstad Valen, Tore Hagebakken, Torgeir Knag Fylkesnes og Odd Omland om en ny norsk romstrategi.

Det vises til felles omtale av vedtak nr. 92 og 93 (2016–2017) og 219 (2015–2016) under vedtak nr. 92.

Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse

Vedtak nr. 108 pkt. 35, 5. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 2 S (2016–2017), jf. Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017, Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1–5 (2016–2017).

I Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet står det at det tas sikte på å fullføre dette arbeidet høsten 2017, og at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet

måte. Næringskomiteen merket seg i Innst. 8 S (2017–2018) omtalen og at regjeringen er i slutfasen med å vurdere forslaget.

Vedtaket refererer til Estland der det gis mulighet for såkalte e-Residency, som gir anledning til å stifte og administrere virksomhet uavhengig av opphold i landet. En slik løsning bygger på sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere. Innføring av nasjonale ID-kort er vedtatt, og Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med utstedelsen. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer hvordan slike ID-kort kan benyttes ved utenlandske statsborgeres næringsetablering i Norge.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når løsningen for utstedelse av slike ID-kort er klar.

Gjennomgang av tilgang på venturekapital i Norge

Vedtak nr. 108 pkt. 37, 5. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av tilgang på venturekapital i Norge, både offentlig og privat, og på egnet måte fremme forslag til forbedringer.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 2 S (2016–2017), jf. Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017, Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1–5 (2016–2017).

Vedtaket er fulgt opp bl.a. gjennom Kapitaltilgangsutvalgets NOU 2018:5 Kapital i omstillings tid – Næringslivets tilgang til kapital. Utredningen ble sendt på høring med frist 1. juli 2018. Regjeringen gjennomgår nå utredningen og høringsuttalelsene. Videre oppfølging vil bli en del av gjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale i del II, programkategori 17.20 om aktører og virkemidler, og regjeringens arbeid innen finansreguleringer og på skatteområdet.

Investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Vedtak nr. 115, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen slå sammen Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Investeringsfondet for Øst-Europa. Stortinget ber regjeringen lage nytt mandat for det sammenslåtte fondet tilpasset dagens situasjon. Stortinget ber regjeringen legge forvaltningen av det nye sammenslåtte investeringsfondet til et kompetent

miljø i Nord-Norge, med ankerfeste i Sør-Varanger.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 58 S (2016–2017), jf. Dokument 8:103 S (2016–2017) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland om å flytte forvaltningen av investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes.*

Vedtaket er fulgt opp ved at det i kongelig resolusjon 2. februar 2018 ble fastsatt at investeringsfondene skulle slås sammen til Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa. Samme dag ble Innovasjon Norge gitt i oppdrag å gjennomføre sammenslåingen i et heleid aksjeselskap under Innovasjon Norge. Forvaltningen av investeringsfondet skal legges til et kompetent miljø i Nord-Norge og er lyst ut med siktemål om lokalisering i Sør-Varanger.

Ungdomsfiskeordningen

Vedtaket nr. 119, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med strategien for rekruttering til fiskerier om å utrede ungdomsfiskeordningen og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 61 S (2016–2017), jf. Dokument 8:126 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Snorre Serigstad Valen om å åpne havet for ungdomsfiske hele året.*

Regjeringen har utredet og vurdert de punktene næringskomiteen har bedt om å få belyst i Innst. 61 S (2016–2017). En utvidelse av ungdomsfiskeordningen vil medføre sikkerhetsutfordringer og økt kontrollbehov. Selve formålet med ordningen ivaretas på en tilstrekkelig god måte med dagens organisering, og det er ikke sannsynliggjort at gevinstene ved å gjøre ordningen helårlig står i forhold til kostnader ved økt risiko og mer kontroll. Regjeringen ønsker derfor ikke å utvide ungdomsfiskeordningen til å gjelde hele året. Vedtaket anses med dette som fulgt opp. Det vises til vedtak 571 (2015–2016) for omtale av strategi for rekruttering til fiskerier.

Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk

Vedtaket nr. 121, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omrekningsreglar slik at antal kg vert rekna i rund fisk.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 96 S (2016–2017), jf. Dokument 8:127 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Snorre Serigstad Valen om å langsiktighet og trygghet for turistfisket.*

Det vises til omtale under vedtak nr. 857 (2016–2017).

Omregningsregler slik at antall kilo blir regnet i rund fisk

Vedtaket nr. 123, 8. desember 2016

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omrekningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk. Stortinget ber regjeringa kome attende til Stortinget i forbindelse med reiselivsmeldinga.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 96 S (2016–2017), jf. Dokument 8:127 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Snorre Serigstad Valen om å langsiktighet og trygghet for turistfisket.*

Det vises til omtale under vedtak nr. 857 (2016–2017).

Utrede muligheter for fiskeindustri på Svalbard

Vedtaket nr. 154, 13. desember 2016

«Stortinget ber regjeringa utrede muligheter for fiskeindustri på Svalbard.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 8 S, jf. Prop. 1 S (2016–2017) for Nærings- og fiskeridepartementet.

Nærings- og fiskeridepartementet vil besvare vedtak nr. 154 og vedtak nr. 568 (2015–2016) samlet til Stortinget. Fiskeriaktiviteten rundt Svalbard er allerede regulert slik at eventuelle positive ringvirkninger for Svalbard vil kunne være tilknyttet f.eks. etablering av fiskeindustri. Eventuell etablering av fiskeindustri tilsier at man vurderer relevant regelverk, som fiskesalgslagsloven og landings- og sluttседdelforskriften. I Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* informerte Nærings- og

fiskeridepartementet om at det arbeides med å innføre landings- og sluttседdelforskriften på Svalbard. Departementet vurderer også om det er behov for justeringer i øvrig regelverk som f.eks. fiskesalgslagsloven. I Innst. 400 S (2017–2018) tar komiteen omtalen til orientering. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte for oppfølging av vedtakene, i lys av innføringen av landings- og sluttседdelforskriften på Svalbard fra 1. september 2018 og vurderinger tilknyttet fiskesalgslagsloven.

Handlingsplan for kvinnelige gründere

Vedtak nr. 684, 23. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for kvinnelige gründere med tiltak som gjør at man bedre kan legge til rette for at kvinner kan starte egen bedrift.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 277 S (2016–2017), jf. Dokument 8:62 S (2016–2017) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø om nye tiltak for å fremme likestilling.*

Regjeringen har satt i gang en kartlegging av barrierer for at kvinner i mindre grad enn menn etablerer egen virksomhet slik at man får et godt kunnskapsgrunnlag for at en handlingsplan for kvinnelige gründere får treffsikre tiltak. I det videre arbeidet vil en sentral vurdering være hvordan offentlig sektor og tjenesteytende næringer innenfor helse- og omsorgssektoren kan stimuleres til økt entreprenørskap. Det er i første omgang startet et arbeid for å vurdere hvilke elementer som bør inngå i en handlingsplan for kvinnelige gründere. I den forbindelse arrangerte Nærings- og fiskeridepartementet i juni 2018 et toppmøte med søkelys på kvinnelige gründere for å få innspill til hvordan vi kan få flere kvinner til å satse på gründerskap i Norge. Dette danner utgangspunkt for utarbeiding av handlingsplan for kvinnelige gründere med sikte på ferdigstillelse i 2019.

Flere tjenesteytende næringer innenfor kvinnedominerte sektorer

Vedtak nr. 690, 23. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for flere tjenesteytende næringer innenfor kvinnedominerte sektorer som helse- og omsorgssektoren.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 277 S (2016–2017), jf. Dokument 8:62 S (2016–2017) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø om nye tiltak for å fremme likestilling.*

Se felles omtale av vedtak nr. 684, 690 og 691 under vedtak nr. 684.

Tiltak for å stimulere til mer gründerskap i offentlig sektor

Vedtak nr. 691, 23. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen foreslå til tak for å stimulere til mer gründerskap i offentlig sektor.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 277 S (2016–2017), jf. Dokument 8:62 S (2016–2017) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø om nye tiltak for å fremme likestilling.*

Se felles omtale av vedtak nr. 684, 690 og 691 under vedtak nr. 684.

Strategi for utvidelse av reiselivsnæringens sesong

Vedtak nr. 720, 30. mai 2017

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for utvidelse av reiselivsnæringens sesong i samarbeid med reiselivsnæringen.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 324 S (2016–2017), jf. Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig.*

I Meld. St. 7 (2017–2018) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2016–2017* vises det til at Nærings- og fiskeridepartementet vil vurdere saken og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Reiselivsnæringen vil bli involvert i arbeidet. Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser i Innst. 275 S (2017–2018) til at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte og avventer dette før vedtaket kan kvitteres ut. Regjeringen ønsker å legge til rette for utvidelse av reiselivsnæringens sesong gjennom bl.a. reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge og tilrettelegging for økt samarbeid mellom reiselivsnæringen og andre næringer. Vi viser til nærmere omtale av regjeringens arbeid i del II, programkategori 17.10. Regjeringen vil også omtale temaet i den kommende strategien for kultur og reiseliv. Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortingsmelding om handelsnæringen
Vedtak nr. 762, 6. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om handelsnæringen.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 345 S (2016–2017), jf. Dokument 8:134 S (2016–2017) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Heidi Grini om en stortingsmelding om handelsnæringen.*

I Meld. St. 7 (2017–2018) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings sesjonen 2016–2017* vises det til at regjeringen vil legge frem en stortingsmelding om handelsnæringen. Kontroll- og konstitusjonskomiteen merket seg i Innst. 275 S (2017–2018) at regjeringen vil legge frem en melding om handelsnæringen, og avventer denne før vedtaket kan kvitteres ut. Regjeringen tar sikte på å legge frem meldingen ved årsskiftet 2018–2019.

Overføre oppgaver tilknyttet regional næringsutvikling til de nye regionene

Vedtak nr. 841, 8. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen overføre oppgaver tilknyttet regional næringsutvikling fra Innovasjon Norge til de nye regionene.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 385 S (2016–2017), jf. Prop. 84 S (2016–2017) *Ny inndeling av regionalt folkevalgt nivå.*

I Meld. St. 7 (2017–2018) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings sesjonen 2016–2017* ble Stortinget informert om at vedtaket i første omgang følges opp gjennom etablerte arenaer for oppfølging av eierskap og koordinering av oppdrag til Innovasjon Norge. I Innst. 275 S (2017–2018) registrerer kontroll- og konstitusjonskomiteen at saken hører inn under kommunal- og forvaltningskomiteen, og at vedtaket opprettholdes i påvente av regjeringens tilbakemelding.

Regjeringen foreslår å styrke fylkeskommunene som regional samfunnsutvikler ved å overføre ansvar for mobiliserende og tilretteleggende virkemidler fra staten til fylkeskommunene. For å sikre effektivitet i de offentlige næringspolitiske virkemidlene er det behov for en klar arbeidsdeling mellom staten og fylkeskommunene. Regjeringen vil derfor utrede den næringspolitiske arbeidsdelingen mellom stat og fylkeskommunene i en gjennomgang av de næringspolitiske virkemidlene som omtalt i del II, programkategori

17.20 om aktører og virkemidler. Gjennomgangen vil starte høsten 2018 slik at arbeidsdelingen mellom stat og fylkeskommunene kan være ferdig utredet før regionreformen skal tre i kraft.

Omregningsregler slik at antallet kilo blir regnet i rund fisk

Vedtak nr. 857, 8. juni 2017

«Stortinget ber regjeringa utarbeide omrekningsreglar slik at talet på kilo vert rekna i rund fisk.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 373 S (2016–2017), jf. Prop. 119 L (2016–2017) *Endringer i havressurslova m.m. (regulering av turistfiskeriering m.m.).*

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med oppfølging av vedtaket i dialog både med Fiskeridirektoratet og Tolletaten, hvor Fiskeridirektoratet har avlevert et skriftlig innspill. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en endelig vurdering av saken.

Stortingsmelding om helseindustrien

Vedtak nr. 951, 15. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om helseindustrien.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 453 S (2016–2017), jf. Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende.*

Oppfølgingen av vedtaket er tidligere omtalt i Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider sammen med Helse- og omsorgsdepartementet med en stortingsmelding om helsenæringen. I Innst. 8 S (2017–2018) imøteser næringskomiteen meldingen. Stortingsmeldingen skal etter planen legges frem vinteren 2019.

Norske lønns- og arbeidsvilkår i norsk farvann og på norsk sokkel

Vedtak nr. 1101, 21. juni 2017

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å stille krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel. Utredningen skal bl.a. klargjøre kyststatens handlingsrom i norske farvann og på norsk sokkel uten å komme i konflikt med flaggstatsprinsippet.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 401 S (2016–2017), jf. Meld. St. 2 (2016–2017) *Revidert nasjonalbudsjett 2017*.

I Meld. St. 7 (2017–2018) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingssesjonen 2016–2017* ble Stortinget orientert om at regjeringen vil følge opp vedtaket i løpet av 2018, og at arbeidet vil skje i dialog med partene i næringen. I Innst. 275 S (2017–2018) mener næringskomiteen at det må undersøkes nærmere om den valgte formen for utredning av spørsmålet ivaretar føringene i Innst. 8 S (2016–2017) om at «utredningen må anlegges bredt og gi partene mulighet til å gi innspill underveis i utredningsarbeidet». Kontroll- og konstitusjonskomiteen registrerer at regjeringen vil følge opp vedtaket på egnet måte og avventer regjeringens tilbakemelding før vedtaket kan kvitteres ut.

Departementet gjennomfører en ekstern utredning av muligheten for å stille krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel, og oppdraget er lagt ut på offentlig anbud. I oppdragsbeskrivelsen fremgår det at partene skal inngå i en referansegruppe som utreder skal konsultere ved oppstart av oppdraget, ved en midtveisgjennomgang og i sluttfasen. Referansegruppen skal bidra til at relevante problemstillinger er belyst. Utreder kan utover dette avholde møter med referansegruppen etter behov. Utredningen skal ferdigstilles innen 31. mai 2019. Regjeringen vil deretter komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2015–2016

Romstrategi

Vedtak nr. 219, 11. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med å utarbeide en bredt forankret nasjonal romstrategi.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 8 S (2015–2016), jf. Prop. 1 S (2015–2016) for Nærings- og fiskeridepartementet.

Det vises til felles omtale av vedtak nr. 92 og 93 (2016–2017) og 219 (2015–2016) under vedtak nr. 92.

Innlands oppdrettsvirksomhet

Vedtak nr. 508, 1. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen fremme en tiltaksplan for å legge til rette for innlands oppdrettsfiskvirksomhet.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 177 S (2015–2016), jf. Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – markedet som mål – Vekst og gründerkap innan landbruksbaserte næringer*.

Regjeringen vil følge opp anmodningen ved å beskrive de endringer som er foretatt for å bedre legge til rette for innlandsoppdrett, samt vurdere behov for ytterligere regelverksendringer i en tiltaksplan i tråd med Meld. St. 31 (2014–2015) *Garden som ressurs – markedet som mål*. Det tas sikte på ferdigstille tiltaksplanen i løpet av 2018.

Positive ringvirkninger på Svalbard fra høsting av marine ressurser

Vedtak nr. 568, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag i den kommende Svalbard-meldingen til hvordan økt fiskeri og annen høsting av marine ressurser kan gi positive ringvirkninger for Svalbard.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*.

Nærings- og fiskeridepartementet vil besvare vedtak nr. 568 og vedtak nr. 154 (2016–2017) samlet til Stortinget. Se omtale av vedtak nr. 154 (2016–2017).

Strategi for helårs arbeidsplasser i industrien

Vedtak nr. 571, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for helårs arbeidsplasser i industrien.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*.

I Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet ble det informert om at det arbeides videre med strategiene for helårs arbeidsplasser og utnyttelse av restråstoff i 2018. Næringskomiteen viser i Innst. 8 S (2017–2018) til regjeringens omtale og imøteser strategiene. Det arbeides videre med strategiene i 2018. Ved-

tak nr. 575 hvor «Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen», vil besvares i strategien for helårslige arbeidsplasser.

Opptappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning

Vedtak nr. 574, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning med mål om å utvikle og innføre en modell for flerbestandsforvaltning av fiskeriene.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*.

En arbeidsgruppe har gjennomgått det etablerte kunnskapsgrunnlaget og vurdert muligheter og utfordringer innenfor flerbestandsforvaltning. Arbeidsgruppen har også sett nærmere på realistiske mål for en opptrapping av flerbestandsforvaltning. Det var ventet at arbeidsgruppen skulle legge frem sin rapport i desember 2017, men denne ble forsinket og oversendt Nærings- og fiskeridepartementet i mai 2018. Rapporten er til behandling i departementet og vurdering av oppfølging vil skje høsten 2018.

Strategi for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen

Vedtak nr. 575, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*.

Det vises til omtale av vedtak nr. 571 (2015–2016). Det tas sikte på å svare ut vedtak nr. 575 samlet med vedtak nr. 571 om helårs arbeidsplasser i fiskeindustrien.

Strategi for økt verdiskaping fra marint restråstoff

Vedtak nr. 576, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for bruk av alt restråstoff/biprodukt og incentivordning for ilandføring av hele fisken, herunder utrede og finne rimelig tidspunkt for når «hele fisken på land» kan skje i Norge.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransedyktig sjømatindustri*.

Det vises til omtale av vedtak nr. 571. I Prop. 1 S (2017–2018) orienterte Nærings- og fiskeridepartementet om at det vil bli arbeidet videre med strategien i 2018, sammen med strategien for helårs arbeidsplasser.

Stortingssesjon 2014–2015

Utslippsmodell der tillatt miljøbelastning er definert

Vedtak nr. 679, 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede en utslippsmodell der hver enkelt aktørs tillatte miljøbelastning er definert.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*.

Regjeringen omtalte hvordan anmodningsvedtaket følges opp i Prop. 1 S (2016–2017) for Nærings- og fiskeridepartementet. Stortinget behandlet omtalen i Innst. 8 S (2016–2017) og hadde ingen merknader. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer at arbeidet med en slik modell vil ta flere år. Arbeidet vil følges opp som en del av den ordinære politikutformingen i årene fremover, og departementet vil komme tilbake til Stortinget når arbeidet er kommet så langt at det er mulig å konkludere om hvorvidt en slik modell kan implementeres eller ikke.

Stortingssesjon 2013–2014

Informasjon om eiere av aksjeselskaper

Vedtak nr. 496, 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 261 L (2013–2014) jf. Prop. 94 LS (2013–2014) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga*.

I Prop. 1 S (2017–2018) for Nærings- og fiskeridepartementet ble det informert om at et høringsnotat med forslag til alternative løsninger, herunder en løsning med elektronisk aksjeeierbok i Altinn, var på høring våren 2016. Det frem-

gikk også at regjeringen tok sikte på å fremme forslag til nødvendige lovendringer i inneværende stortingssesjon og nærmere utrede den tekniske løsningen. I Innst. 8 S (2017–2018) viste næringskomiteen til at komiteen ba om at løsningen skulle være på plass i løpet av 2015. Komiteen viste videre til at regjeringen ville legge frem lovendringer og understreket behovet for å sikre rask fremdrift i saken.

I Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015* fremgikk det at en løsning som skal følge opp Stortingets anmodningsvedtak om økt åpenhet om aksjeeiere burde utarbeides slik at den på sikt også kan tilpasses det arbeidet som skjer i hvitvaskingslovutvalget. Hvitvaskingslovutvalget foreslo i NOU 2016:27 *Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering II* fra desember 2016 en egen lov om register over reelle rettighetshavere.

I Prop. 109 L (2017–2018) *Lov om register over reelle rettighetshavere* av 22. juni 2018 foreslo regjeringen å etablere et register for reelle rettighetshavere. Registeret vil omfatte selskapets aksjeeiere. Registeret etableres for å ivareta kravet stilt gjennom EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv og skal sikre åpenhet om aksjeeiere og andre reelle rettighetshavere. Det er i lovproposisjonen pekt på Brønnøysundregistrene som registerfører for et slikt register. Det er foreslått at beslutning om registerfører fattes av Kongen. Finansdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vurderer hvordan registeret best mulig kan etableres, i det tilfelle at Kongen etter et lovvedtak som foreslått utpeker Brønnøysundregistrene som registerfører. Registeret over reelle rettighetshavere vil sikre åpenhet om aksjeeiere. Departementet anser at vedtaket med dette er fulgt opp.

Del II
Budsjettforslag

4 Nærmere omtale av budsjettforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
900	Nærings- og fiskeridepartementet	741 491	865 708	1 079 605	24,7
902	Justervesenet	129 164	132 234	129 991	-1,7
903	Norsk akkreditering	49 935	53 038	54 100	2,0
904	Brønnøysundregistrene	692 824	827 857	736 351	-11,1
905	Norges geologiske undersøkelse	233 421	245 073	261 070	6,5
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	78 860	92 323	83 928	-9,1
907	Norsk nukleær dekommisjonering			23 419	
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 857 670	2 030 000	2 050 000	1,0
910	Sjøfartsdirektoratet	392 144	386 240	420 750	8,9
911	Konkurransetilsynet	110 711	107 984	110 450	2,3
912	Klagenemndssekretariatet	14 663	20 595	22 007	6,9
915	Regelrådet	8 658	10 778	11 000	2,1
917	Fiskeridirektoratet	512 173	479 754	486 250	1,4
919	Diverse fiskeriformål	209 497	56 296	553 564	883,3
	Sum kategori 17.10	5 031 211	5 307 880	6 022 485	13,5

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
01–29	Driftsutgifter	2 636 812	2 633 784	2 716 902	3,2
30–49	Investeringer	104 706	426 100	549 340	28,9
60–69	Overføringer til kommune- forvaltningen	161 024	15 000	519 000	3 360,0
70–89	Overføringer til andre	2 128 669	2 232 996	2 237 243	0,2
	Sum kategori 17.10	5 031 211	5 307 880	6 022 485	13,5

Inntekter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	12 456	267	275	3,0
3902	Justervesenet	54 726	55 940	49 290	-11,9
3903	Norsk akkreditering	43 688	48 010	49 155	2,4
3904	Brønnøysundregistrene	707 756	599 724	614 259	2,4
3905	Norges geologiske undersøkelse	71 529	77 747	79 601	2,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	962	863	884	2,4
3910	Sjøfartsdirektoratet	270 516	253 812	284 757	12,2
3911	Konkurransetilsynet	12 820	300	306	2,0
3912	Klagenemndssekretariatet	1 767	1 398	1 430	2,3
3917	Fiskeridirektoratet	88 263	23 356	23 890	2,3
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Justervesenet og Fiskeridirektoratet	323 228	331 278	324 280	-2,1
	Sum kategori 17.10	1 587 711	1 392 695	1 428 127	2,5

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene knyttet til programkategorien omfatter i hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntekter og vederlag for oppdrettstillatelser.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæringer. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiseliv, fiskeri, havbruk og sjømat.

Næringslivslovgivning og forenkling

Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover og regler og systemer for utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Regjeringen har et mål om mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser, og vil arbeide for en enklere hverdag for folk og bedrifter. Ved å forenkle regelverket og fjerne unødvendige rapporteringsbyrder kan de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet reduseres. Forenkling for den enkelte virksomhet kan også komme andre virksomheter, forbrukere og samfunnet til gode, og dermed bidra til økt samlet verdiskaping.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for sammenslutningsretten. Dette regelverket legger rammer for organiseringen av virksomheter. Gjennom sammenslutningslovgivningen reguleres rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Departementet forvalter også regelverket for registrering i bl.a. Enhetsregisteret og Foretaksregisteret (først og fremst enhetsregisterloven, foretaksloven og foretaksnavneloven). Opplysninger registrert i disse registrene sikrer at grunnleggende informasjon om virksomhetene har god kvalitet og gjøres kjent slik at allmenheten og det offentlige kan bygge på disse. Nærings- og fiskeridepartementet legger til rette for norsk næringsliv ved å arbeide for god kvalitet på den informasjonen, forenkle regelverket og forbedre de digitale løsningene i Brønnøysundregistrene.

Regjeringen har tillit til at de fleste bedrifter følger gjeldende regelverk. Kontrollvirksomheten skal sikre etterlevelse og like rammebetingelser for aktørene, og skal være målrettet slik at innsatsen rettes inn etter en vurdering av risikoen for og konsekvensene av overtredelser.

Status og resultater

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres ny virksomhet. Nyetableringer av foretak gir en indikasjon på økt virksomhet. I 2017 ble det etablert 62 028 nye foretak³. Til sammenligning ble det i 2016 etablert 60 474 nye foretak. Totalt antall foretak var 415 365 per 1. januar 2017. De mest vanlige organisasjonsformene er enkeltpersonforetak og aksjeselskap.

Regjeringen satte i januar 2016 ned et ekspertutvalg som skulle utrede mulighetene for forenklinger i aksjelovgivningen, samt evaluere endringene som trådte i kraft 1. juli 2013. Regjeringen la frem en lovproposisjon i april som ble vedtatt av Stortinget i juni 2017. De siste endringene trådte i kraft 2. mai 2018. Endringene innebærer økt mulighet for elektroniske løsninger og forenklinger i kravene til aksjeselskapers organisasjon, kapitalreglene, fravalg av revisjon og krav til særattestasjoner. På bakgrunn av samme utredning la regjeringen frem en ny lovproposisjon 15. juni 2018 med forslag til ytterligere forenklinger i aksjelovgivningen, med bl.a. færre krav til revisorbekreftelser, enklere regler om oppløsning og avvikling og bruk av mellombalanser. Endringene vil kunne føre til store innsparinger for næringslivet.

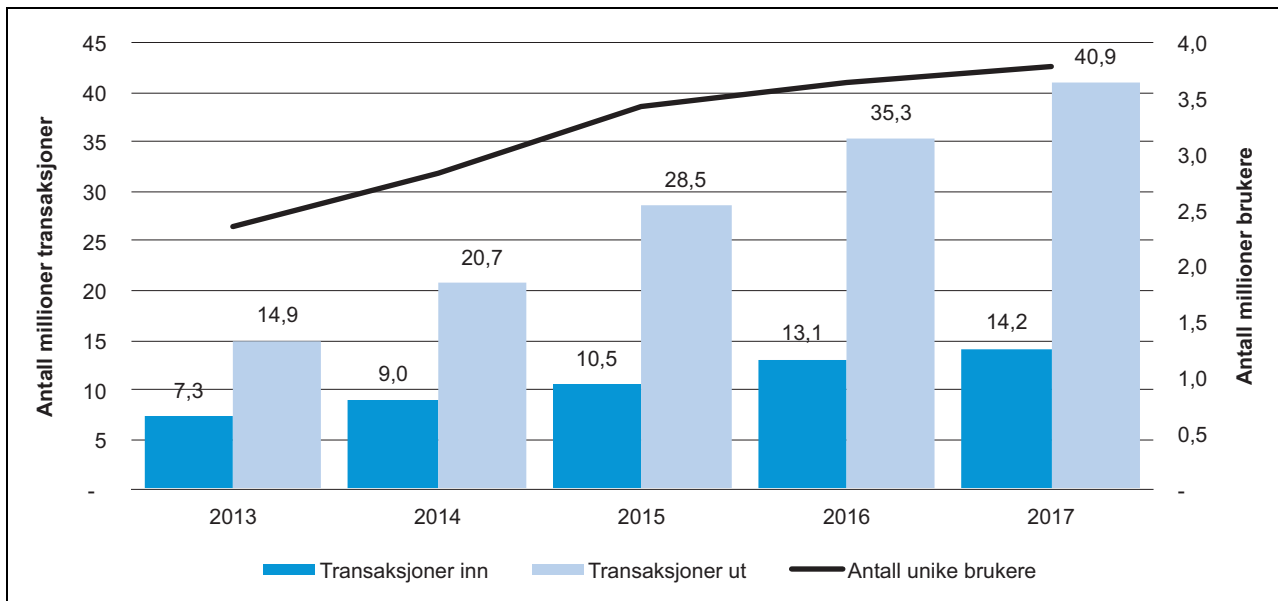
Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon. Etaten skal også forvalte og videreutvikle Altinn. Altinn er en av statens viktigste plattformer for effektivisering, både for offentlig sektor og for næringslivet. Med økt digital dialog med næringslivet kan saksbehandlingen skje raskere, enklere og med høyere kvalitet for både bedriftene og det offentlige. Næringslivet leverte om lag 16 millioner enkeltskjemaer til det offentlige via Altinn i 2017. Det er også etablert 106 nye tjenester i Altinn i 2017. Bruk av digitale løsninger i Altinn gir tidsbesparelser for næringslivet, og kan på denne måten bidra til å øke den samlede verdiskapingen. Tilgjengeligheten til systemene (oppetid) har vært god i 2017, noe som er veldig viktig både for registerdriften og forvaltningen av Altinn-plattformen.

Prioriteringer 2019

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

Aksjelovene og det øvrige sammenslutningsregelverket, danner en viktig del av rammeverket for næringslivet. Det samme gjelder registerlovgivningen. Reglene må tilpasses teknologiske endringer slik at effektiviseringspotensialet som digitale løsninger åpner for, kan utnyttes. Samtidig må sammenslutningslovgivningen og annet regelverk bedriftene er underlagt, være konsistent. Forutsigbare og tydelige regler reduserer usikkerhet og fremmer verdiskaping. Regjeringen prioriterer behovene til små og mellomstore bedrifter.

³ Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Figur 4.1 Transaksjoner og brukere i Altinn

I 2019 vil Nærings- og fiskeridepartementet fortsette arbeidet med å revidere og videreutvikle sammenslutningslovgivningen med sikte på å forenkle regelverket. Dette omfatter både aksjelovene, selskapsloven, samvirkeoven og regelverket for de andre selskapsformene. Dette vil legge til rette for at næringslivet har et tydelig og hensiktsmessig regelverk. De samme hensynene ivaretas gjennom forbedringer i regelverket for registrering i Enhets- og Foretaksregisteret. Departementet vil samtidig innarbeide regelverk som følger av EØS-avtalen slik at norske bedrifter kan konkurrere i det internasjonale markedet og slik at Norge følger opp sine forpliktelser. Målet er å gi næringslivet bedre rammebetingelser og dermed bidra til å styrke norske bedrifters konkurransekraft og øke den samlede verdiskapningen.

Utvikle og forbedre Brønnøysundregistrene med Altinn

Regjeringen vil arbeide videre med videreutvikling av Brønnøysundregistrene, inkludert Altinn. Altinn skal videreutvikles slik at den også fremover oppfyller kravet til effektiv samhandling mellom privat og offentlig sektor. Som del av Brønnøysundregistrenes samfunnsoppdrag skal etaten støtte opp om effektivisering gjennom digitalisering, bl.a. ved å innrette løsningene slik at private skal slippe å rapportere samme informasjon mer enn én gang.

Det pågående arbeidet med ny plattform for Brønnøysundregistrenes registersystemer er nød-

vendig for å kunne opprettholde elektroniske basistjenester og videreutvikle nye tjenester for næringslivet, privatpersoner og myndigheter. Ny plattform vil også legge grunnlag for ytterligere gjenbruk av data.

Konkurransopolitikk

Konkurranse fremmer effektiv ressursbruk, bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med høyere kvalitet og lavere priser og gjør norske bedrifter mer produktive, innovative og konkurransedyktige i internasjonale markeder. Regjeringen vil legge til rette for et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, med fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene. Velfungerende markeder blir sikret gjennom en streng konkurranselov som håndheves effektivt av konkurransemyndighetene og gjennom reglene om offentlig støtte som setter rammer for myndighetenes støtte til næringsvirksomhet. Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurransereglene, reglene om offentlige anskaffelser og reglene om offentlig støtte.

Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling, og gir hjemmel til inngrep mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransen-

tilsynet håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens forbudsbestemmelser. Fra 1. april 2017 er Konkurranseskjematilsynet klageinstans for tilsynets vedtak. Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler er innholdsmessig like.

Reglene for offentlige anskaffelser skal fremme effektiv ressursbruk og gi allmennheten tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. For å oppnå dette kreves det effektiv konkurranse, gode markedsanalyser og grundige vurderinger av de behov som de enkelte anskaffelsene skal dekke. Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndigheter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Tidligere støtteordninger som hovedregel godkjennes av ESA før støtten kunne iverksettes, men enklere meldingsordninger blir i stadig økende grad benyttet. Det betyr at støtteordningen og støttetildelingene er i tråd med regelverket, blir viktigere.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune, kommune og andre offentlige myndigheter og offentlig eide virksomheter) som har ansvar for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til ESA. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA, og kan gi råd og veiledning om regelverket. Departementet har også en viktig oppgave med å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivning

Håndhevingen av konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser gir opphav til en rekke direkte virkninger for forbrukerne på kort og lengre sikt i form av lavere priser, høyere kvalitet, bedre utvalg og økt innovasjon. Den viktigste virkningen av konkurranseloven, og Konkurransetilsynets tilhørende håndheving, er den indirekte virkningen av at alle foretak må forholde seg til reglene og unnlate å drive konkurranseskadelig atferd.

Danmark, Færøyene, Grønland, Finland, Island, Norge og Sverige undertegnet 8. september 2017 en revidert avtale om nordisk

samarbeid på konkurranseområdet som vil erstatte tidligere samarbeidsavtale. Avtalen vil tre i kraft når de nasjonale kravene for ikrafttredelse er oppfylt. Den reviderte avtalen skal sikre mer effektiv håndheving av konkurransereglene og både det saklige og geografiske virkeområdet utvides sammenlignet med tidligere avtaler. De tre viktigste endringene er at i) Grønland, Færøyene og Finland slutter seg til avtalen, ii) partenes konkurransemyndigheter gis hjemmel til å innhente informasjon og gjennomføre bevisinnhenting på eget territorium på vegne av hverandre og iii) det oppstilles ikke lenger et vilkår om innhenting av samtykke fra den myndigheten som avgir taushetsbelagte opplysninger, for at opplysningene skal kunne viderefremmes av mottaker. Et styrket og utvidet nordisk konkurransesamarbeid vil bidra til mer effektiv håndheving i konkurransesaker hvor foretak under etterforskning har virksomhet på tvers av landegrensene. For å sikre oppfyllelsen av intensjonene i avtalen vil departementet foreslå enkelte tekniske endringer i konkurranseloven.

Konkurransen i dagligvaremarkedet

Konkurransen i dagligvaremarkedet er et prioritert område for regjeringen. Utfordringene i verdikjeden for mat er sammensatte, og disse omhandler både konkurranseforhold, forhandlingseffektivitet og strukturelle forhold. Det er flere leverandører med sterk markedsrett, og bare tre store og en liten dagligvarekjede. Videre er det også en liten aktør som tilbyr dagligvarehandel på nett. Etableringshindringene er omfattende. En rapport om etableringshindringene i dagligvaresektoren, utarbeidet av Oslo Economics for Nærings- og fiskeridepartementet høsten 2017, fastslår at stordriftsfordeler i innkjøp, sammen med tilgang til attraktive butikklokaler, utgjør de største etableringshindringene for nye aktører i det norske dagligvaremarkedet.

Stortinget ber i anmodningsvedtak nr. 766 (2017–2018) om at det legges frem et forslag til lov om god handelsskikk med tilsyn som innehar selvstendig beslutningskompetanse. Tilsynsalternativer kan utredes. Forslag til lov om god handelsskikk skal etter Stortingets vedtak legges frem snarest mulig, og med ikrafttredelse i løpet av 2019. Stortinget ber også i anmodningsvedtak 767 om at regjeringen utreder tiltak som vil virke konkurransefremmende og som legger til rette for nyetablering og fremmer innovasjon i mat- og dagligvaremarkedet.

Det har tidligere vært utført flere utredninger knyttet til verdikjeden for mat, herunder Matkjedeutvalget (NOU 2011:4) og Dagligvarelovutvalget (NOU 2013:6), og nå sist to utredningsrapporter fra Oslo Economics AS og Ronny Gjendemsjø fra Universitetet i Bergen⁴. Disse rapportene har vært på alminnelig høring, og oppfølgingen av disse rapportene vil ses i sammenheng med oppfølgingen av Stortingets vedtak.

En forutsetning i Stortingets vedtak er at håndheving av lov om god handelsskikk skal medføre minst mulig byråkrati. Departementet er derfor i gang med å utrede ulike tilsynsalternativer, og vil innhente eksternt bistand i dette arbeidet. Et håndhevingsalternativ som avviker fra det Hjelmengutvalget foreslo, vil i henhold til utredningsinstruksen, måtte sendes på ny alminnelig høring. Det vil også medgå noe tid mellom Stortingets lovvedtak, og lovens ikrafttredelse, til å etablere håndhevingsløsningen. Disse forholdene innebærer at tidsrammen Stortinget har vedtatt settes under press, og fristen vil bli krevende å overholde. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en oppdatert rapportering om saken i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019. I oppfølgingen av Stortingets vedtak har departementet gitt Konkurransetilsynet flere oppdrag. Konkurransetilsynets arbeid vil være viktige bidrag i det videre arbeidet. Det vises for øvrig til rapportering på anmodningsvedtak nr. 766 og 767 i del I, kapittel 3.

Omtale av håndhevingen av EØS-konkurransereglene m.m.

For å gjøre konkurransereglene mer effektive gjennomførte EU i 2004 en reform som innebar at håndhevingen av EUs konkurranseregler ble delvis desentralisert til nasjonale myndigheter. Reformen ble imidlertid ikke gjennomført i EØS-avtalen, selv om konkurransereglene i EU og EØS ellers er like. Bakgrunnen var at Kommisjonen har vært bekymret for om artikkel 56 i EØS-avtalen, som bestemmer fordelingen av saker mellom EFTAs overvåkningsorgan og EU-kommisjonen, er til hinder for å gi nasjonale tilsyn delansvar for å håndheve de samme bestemmelsene. Konsekvensen er at det ikke er etablert noe grensekryssende samarbeid om etterforskning og saksutredning mellom nasjonale tilsyn i EFTA-landene og nasjonale tilsyn i EUs medlemsstater, og at EU-direktiver som bygger på at vedtak i konkur-

ransesaker fattes av nasjonale tilsyn, ikke blir tatt inn i EØS-avtalen. Dette gjelder direktivet om erstatning ved brudd på konkurransereglene fra 2014, og vil også gjelde for det kommende direktivet om styrking av nasjonale tilsyn. EØS-avtalens mål om lik regelutvikling oppfylles dermed ikke på konkurranserettens område.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. Det offentlige kjøper varer og tjenester for om lag 500 mrd. kroner hvert år.

1. januar 2017 trådte nytt anskaffelsesregelverk i kraft. Nærings- og fiskeridepartementet og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) har utarbeidet veiledning til det nye regelverket. Difi har ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte. Nærings- og fiskeridepartementet har det overordnede faglige ansvaret for anskaffelsesområdet og styringen av Difis prioriteringer på dette området, mens Kommunal- og moderniseringsdepartementet har det generelle ansvaret for etatsstyringen av Difi. Difis arbeid, også på anskaffelsesområdet, er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2018–2019) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Brudd på lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), eller tas til domstolene. KOFA har en viktig rolle ved håndhevelsen og uttaler seg rådgivende i tvister om mulige brudd på regelverket. KOFA har fått tilbake adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr ved ulovlige direkte anskaffelser.

Innovative anskaffelser kan bidra til at markedet leverer bedre og mer effektive løsninger til offentlige virksomheter. Det gis bevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til nasjonalt program for leverandørutvikling, som er en pådriver for at stat og kommune skal skape innovasjon gjennom offentlige anskaffelser. Programmet er nærmere omtalt under kap. 900, post 81.

Offentlig støtte

Hovedregelen er at all offentlig støtte må notifiseres til og godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før støtten kan gis. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke av regelverket for offentlig støtte. I 2016 ble det i Norge totalt tildelt

⁴ Rapportene til Oslo Economics og Ronny Gjendemsjø er tilgjengelige på www.regjeringen.no

om lag 26 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Hovedformålet med støtten i Norge de siste årene har vært å fremme energi- og miljøtiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon.

EU-kommisjonen har de siste årene reformert regelverket for offentlig støtte. Gjennom EØS-avtalen gjelder endringene også for Norge. Endringene gir et større handlingsrom for norske myndigheter til å gi støtte uten notifikasjon og forhåndsgodkjennelse av ESA, men det blir stilt strengere krav til norske myndigheter om å sikre at støtte som gis er lovlig, dokumentere virkninger og evaluere større støtteordninger. Dette stiller høyere krav til kompetanse hos offentlige myndigheter.

Reformen medfører også en forpliktelse til å føre opplysninger om tildeling av offentlig støtte i Register for offentlig støtte i Brønnøysundregistrene.

EU-kommisjonens revisjon av prosedyreforordningen for offentlig støtte gir Kommisjonen bl.a. myndighet til å kreve opplysninger direkte fra foretak og til å håndheve slike krav med overtredelsesgebyr og tvangsmulkt. Fordi en gjennomføring av forordningen i EØS-avtalen og avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol (ODA) innebærer en utvidelse av ESAs kompetanse til å innhente opplysninger og ilegge bøter/tvangsmulkt, må Stortingets samtykke innhentes i henhold til prosedyrene i Grunnloven. Forordningen må også gjennomføres i norsk rett gjennom en endring av lov om offentlig støtte. Forslag til gjennomføringsbestemmelse ble sendt på høring 1. juni 2018. Saken vil bli forelagt Stortinget i 2019.

Lov om offentlig støtte trådte i kraft 1. januar 1994, i forbindelse med at Norge ble medlem i EØS. Siden den gang er loven med forskrifter blitt endret flere ganger, men bare på avgrensede områder. Departementet arbeider med å utforme et forslag til en ny og mer brukervennlig lov.

Prioriteringer 2019

Effektiv håndheving og avdekking av konkurransekriminalitet

Konkurransetilsynet skal i 2019 arbeide for å fremme og synliggjøre den samfunnsøkonomiske virkningen av konkurransereglene. Effektiv håndheving, saksbehandling med høy faglig standard og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene bidrar til å øke omfanget på

håndhevingens samlede direkte og indirekte virkninger.

Departementet vil i 2019 fortsette arbeidet med å få på plass en løsning for desentralisert håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler, slik at rettsutviklingen på dette området ivaretas.

Legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av matvarer og andre dagligvarer

Stortinget vedtok i mai 2018, jf. anmodningsvedtak nr. 766 og 767, at det skal innføres en lov om god handelsskikk og at det skal utredes tiltak som vil virke konkurransefremmende og legge til rette for nyetablering og innovasjon. Forbud mot prisdiskriminering fra dominerende leverandører og forhold knyttet til distribusjon vil inngå i disse utredningene. I arbeidet med å styrke konkurransen i dagligvaresektoren legger regjeringen vekt på at forbrukeren skal være målestokken. Tiltak som ikke kommer forbrukeren til gode, bør dermed ikke gjennomføres. For at forbrukeren skal komme bedre ut, må konkurransen styrkes, både på leverandørsiden og kjedesiden. Det vises for øvrig til omtale av saken over og i del I om anmodningsvedtak.

Utvikle en helhetlig anskaffelsespolitikk og legge til rette for mer effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser

Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding våren 2019. Målet med meldingen er å utvikle en mer helhetlig offentlig anskaffelsespolitikk med sikte på bl.a. effektivisering av anskaffelsesprosessene gjennom å redusere kostnader, bedre behovsdekning og et mer konkurransedyktig næringsliv.

Vurdere tiltak som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører

Dersom det ikke eksisterer like konkurransevilkår mellom private og offentlige aktører i samme marked, kan man risikere at effektive aktører presses ut av markedet. Både Produktivitetskommisjonen og ESA har påpekt at konkurransen bør skje på like vilkår, og det er en pågående ESA-sak om hvorvidt skattefritak og implisitte garantier for offentlig virksomheter er i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. En ekstern arbeidsgruppe har utredet og vurdert konkurranseforholdene mellom offentlig og privat virksomhet, foreslått tiltak og vurdert hvilket handlingsrom

Norge har innenfor EØS-avtalen på dette området. Det er en prioritert oppgave å følge opp funnene i rapporten, slik at det kan sikres like konkurransevilkår mellom private og offentlige aktører i samme marked, samtidig som man sikrer at det offentlige er i stand til å løse sine oppgaver på en god og effektiv måte.

Generell gjennomgang av lov om offentlig støtte

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med et forslag til ny lov om offentlig støtte. Hovedformålet er å sikre en klar og helhetlig regulering av støtteprosessen på nasjonalt nivå. Forslaget til ny lov vil i all hovedsak lovfeste dagens praksis, slik at de rettigheter og plikter støttegiver og støttmottaker har i dag, blir klargjort. Dette skal sikre tydelige rammer og en klar ansvarsfordeling for støtteprosessene nasjonalt, og legge til rette for at Norge også i fremtiden overholder sine EØS-rettslige forpliktelser på støtteområdet. Lovarbeidet ses i sammenheng med oppfølgingen av rapporten om like konkurransevilkår mellom offentlig og privat virksomhet. Oppfølging av rapporten vil kunne få betydning for utforming av lov om offentlig støtte, og departementet har derfor ikke besluttet når forslag til ny lov vil sendes på høring.

Industri og tjenestenæringer

Status og resultater

Industrien

Regjeringen følger opp tiltakene i Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende* for å legge til rette for en bærekraftig industri, bidra til at kapitalmarkeder fungerer, sikre tilgang på kompetanse, fremme deling og overføring av kompetanse, og satse videre på forskning, innovasjon og teknologiutvikling.

Industrien har over tid vist en betydelig omstillingsevne. Ny teknologi, digitalisering, robotisering og raskere teknologiske endringer, samt behovet for mer klimavennlig produksjon vil bidra til enda raskere omstillingstempo i årene fremover. Samtidig får industrien tilgang på stadig mer kompetente arbeidstakere. Det gir industrien bedre muligheter til å møte omstillingsutfordringene på en offensiv måte.

Nærhet til kompetansemiljøer, sikkerhet for leveranser og graden av fleksibilitet blir stadig viktigere og kan medvirke til betydelige omstruktureringer i globale verdikjeder i årene fremover. Digitaliseringen og automatiserte løsninger kan gi grunnlag for utvikling av nye varer og tjenester,

og vekst i industribedriftene. Utviklingen innebærer at lønnskostnader blir en mindre viktig lokaliseringsfaktor, noe som kan gi nye muligheter for økt industriell aktivitet i et høykostnadsland som Norge.

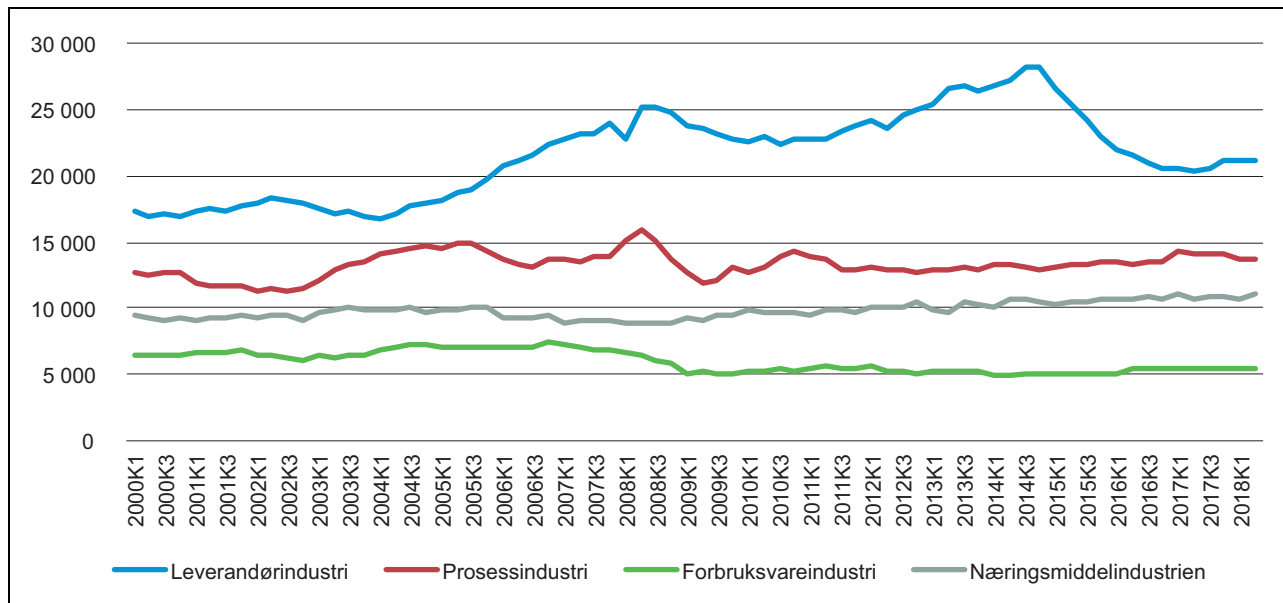
Industrien står for om lag 9 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Industrisyssetningen er redusert over tid i Norge, slik som i mange andre vestlige land. Til tross for at antall sysselsatte i industrien falt med nesten 37 pst. fra 1970 til 2017, økte produksjonen med over 140 pst. i samme periode.

I 2. kvartal 2018 utgjorde sysselsettingen i industrien om lag 229 800 personer. Inklusiv bergverk og utvinning av olje og gass, utgjorde sysselsettingen om lag 284 300 personer. Sysselsettingen i industri, bergverk og olje- og gassutvinning har falt siden 2014, men har stabilisert seg fra starten av 2017. Det har vært størst nedgang innenfor leverandørindustrien rettet mot petroleumssektoren.

Figur 4.2 viser utviklingen i verdiskapingen (bruttoproductet) for leverandør-, prosess-, næringsmiddel- og forbruksvareindustrien i perioden 1. kvartal 2000 til 2. kvartal 2018. Utviklingen i industrien er preget av betydelig variasjon mellom bransjene. Samtidig er det slik at ulike industrigrupper og bransjer i stadig større grad glir over i hverandre, og at tjenester blir en stadig mer integrert del av industriell virksomhet.

Leverandørindustrien (teknologi-, verksted- og leverandørindustri) har siden 2000 hatt størst vekst i verdiskapingen innenfor industrien. I 2013 var investeringene på norsk kontinentalsokkel på et rekordhøyt nivå. Fra 2014 snudde dette som følge av fall i oljepris og reduserte investeringer på norsk kontinentalsokkel og internasjonalt. Samtidig har den petroleumsrettede leverandørindustrien vist en betydelig omstillingsevne og styrket sin kostnadsmessige konkurransekraft på kort tid. Siden 3. kvartal 2016 har produksjonsnedgangen i leverandørindustrien avtatt og flatet ut, og det er nå vekst i denne delen av industrien igjen. Kombinert med vekst i prosessindustrien siden 2014 har det ført til vekst i den samlede verdiskapingen i industrien.

Prosessindustrien har siden starten av 1900-tallet betydd mye for Norge som industrinasjon, både i form av arbeidsplasser, kompetanse, teknologiutvikling og eksportinntekter. Internasjonale lavkonjunkturer, konkurranse fra lavkostland, økte kraftpriser og relativt sterk kronekurs har lenge vært utfordringer for prosessindustrien. Norsk prosessindustri har satset betydelig på effektivisering av produksjonen, produktutvikling

Figur 4.2 Utvikling i bruttoprodukt i industrien. Faste 2016-priser, sesongjustert, i mill. kroner.

Leverandørindustri: produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner, verftsindustri og annen transportmiddelindustri, reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr.

Prosessindustri: produksjon av papir og papirvarer, oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri, gummi- og plastindustri, mineralproduktindustri, produksjon av metaller.

Forbruksvareindustri: tekstil-, beklednings- og lærvareindustri, trelast- og trevareindustri, trykking og reproduksjon av innspilte optak, produksjon av møbler og annen industriproduksjon.

Næringsmiddelindustri: nærings-, drikkevare- og tobakksindustri

Kilde: SSB og NFD

og tatt i bruk ny teknologi. De har derfor opprett- holdt konkurransekraften på et høyt internasjonalt nivå.

Næringsmiddelindustrien, med unntak av sjømatindustrien, produserer i stor grad for det norske markedet og er ikke utsatt for konjunktursvingninger i like stor grad som annen industri. Over tid har næringsmiddelindustrien hatt en stabil utvikling. Forbruksvareindustrien består av et mangfold av bransjer og er sammensatt av næringer og bedrifter med ulike typer av muligheter, utfordringer og særpreg.

Digitaliseringen og utviklingen av nye digitale teknologier som kunstig intelligens, tingenes internett og virtuell virkelighet skaper nye muligheter og påvirker hvordan bedrifter, logistikk og verdikjeder organiseres, og hvordan bedrifter utvikler relasjoner til kundene. Dette kan endre norsk industri og øvrig næringsliv ved at produkter, tjenester og produksjonsprosesser digitaliseres og industriproduksjon automatiseres. Regjeringen har mottatt strategien fra Digital21, med råd om hvordan næringslivet i større grad kan utvikle og ta i bruk kompetanse og teknologi i takt med den økende digitaliseringen. Regjeringen har også etablert et topplederforum for digitalisering i

industrien. Forsterket samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og kunnskapsmiljøer vil i økende grad bidra til å sette bedriftene i stand til å utnytte mulighetene som ligger i ny teknologi.

Bygg- og anleggsnæringen

Bygg- og anleggsnæringen står for om lag 8 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge og sysselsetter om lag 240 000 personer. I perioden 1970–2017 har antall ansatte omtrent fordoblet seg samtidig som produksjonen er mer enn fire-doblet. Bygg- og anleggsnæringen er relativt jevnt spredt utover hele landet, og antall ansatte og omsetningen henger sammen med innbyggertallet i de ulike regionene. Næringen har også i de siste årene hatt god vekst, noe som er positivt for industri som produserer byggevarer, men også for deler av tjenestesektoren og handelen.

Bygg- og anleggsnæringen berøres av flere av de samme trendene som industrien, slik som digitalisering, raskere teknologisk utvikling, behov for mer miljø- og klimavennlig produksjon og tilgang på kompetent arbeidskraft. Dette gir omstillingsutfordringer for bygg- og anleggsnæringen, men også nye muligheter for utvikling. Konjunk-

tursituasjonen og endringer i rammebetingelser påvirker hele verdikjeden som næringen utgjør. Den sterke satsingen på samferdsel er viktig for å holde aktiviteten i økonomien oppe, og bygg- og anleggsnæringen har i stor grad virket som en buffer i omstillingen av økonomien i de siste årene.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringene, definert som privat tjenesteyting, står for over 40 pst. av verdiskapingen i Norge, og sysselsetter om lag 40 pst. av arbeidsstyrken. Inkluderes offentlig tjenesteyting, står tjenesteyting for rundt 60 pst. av norsk verdiskaping og nesten 80 pst. av sysselsettingen. Vare- og tjenesteproduksjon er ofte knyttet sammen i verdikjeder. Varer skal ikke bare produseres. De skal også utvikles, designes, markedsføres, selges og transporteres. Tjenester har fått en økende betydning som innsatsfaktor i varer og i andre tjenester. Delvis skyldes det at tjenester som bedriftene tidligere selv produserte, nå i økende grad kan kjøpes i markedet fra tjenestebedrifter som f.eks. renhold, kantine og IKT-tjenester. Videre selges tjenester og varer i økende grad som komplementære goder, og produkter får i økende grad et tjenesteinnhold. Tjenesteinnholdet i produktene synes også å bli en stadig viktigere konkurranseparameter for bedrifter i avanserte økonomier. Ulik programvare i ulike mobiltelefoner kan illustrere dette. Fremskrittene i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har endret både organisering, leveringsmåter og ytelser i internasjonalt næringsliv. Bruk av IKT har muliggjort tjenesteyting over lange avstander, over landegrenser og gitt opphav til nye tjenester.

Handelsnæringen, ofte omtalt som varehandelen, står midt i en teknologisk brytningstid. Omstillingen drives bl.a. frem av at netthandelen øker. Utvikling og anvendelse av teknologi gir butikene og kundene muligheter til å kommunisere med hverandre på nye måter. Nye forretningsmodeller utvikles, logistikkstrukturer effektiviseres og konkurransen øker. Digitale teknologier integreres i hele verdikjeden. Handelsvirksomhet foregår i økende grad på digitale plattformer og utfordrer eksisterende forretningsmodeller. En driver for denne utviklingen er bl.a. at kundene i større grad enn tidligere importerer varer direkte fra utenlandske butikker. Dette innebærer at den norske handelsnæringen står overfor flere av de samme utfordringene som mer tradisjonelle, konkurranseutsatte næringer.

Den norske helsenæringen består av virksomheter innenfor bl.a. farmasøytisk industri, medisinskteknisk utstysproduksjon, helse-IKT og velferdsteknologi. Det er forventninger til at helsenæringen kan bidra til å løse bærekraftsutfordringene som velferdssamfunnet vårt står overfor. Utvikling av en konkurransekraftig helsenæring kan også bidra til flere lønnsomme arbeidsplasser, økt eksport og økt verdiskaping.

Prioriteringer 2019

Regjeringen vil prioritere politikk som fremmer omstilling og bidrar til å skape nye arbeidsplasser i både i industrien og tjenestenæringene.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om handelsnæringen ved årsskiftet 2018–2019.

Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår slik at industrien kan være i front når det gjelder energi-effektivitet, lave utslipp og utvikling av miljø og klimavennlige produkter. CO₂-kompensasjonsordningen for kraftkrevende industri bidrar til å motvirke faren for karbonlekkasje. Regjeringen arbeider overfor EU for å sikre en best mulig CO₂-kompensasjonsordning også etter 2020.

Regjeringen vil bidra til bærekraftig vekst i prosessindustrien gjennom å følge opp strategiarbeidet i Prosess21.

Regjeringen vil bl.a. gjennom samarbeidsforum for digitalisering i industrien drøfte og fremme digitalisering i industrien og få innspill til videre utvikling og tiltak på området.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en strategi for små og mellomstore bedrifter før sommeren 2019.

Regjeringen skal legge frem en stortingsmelding om helsenæringen i løpet av vinteren 2019.

Maritim næring

Regjeringen arbeider for at norske rederier, sjøfolk og maritim industri har stabile og konkurransedyktige rammebetingelser. Målet er at norske maritime bedrifter har gode forutsetninger for å skape arbeidsplasser og verdier over hele landet.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken. Dette omfatter bl.a. tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, virkemidler for maritim forskning og utvikling, regelverket for sjøsikkerhet for nærings- og fritidsfartøy, arbeidsmiljø og sikringsarbeid. Sentrale lover er skipssikkerhetsloven,

skipsarbeidsloven, NIS-loven, lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs og deler av sjøloven. Sjøfartsdirektoratet er underliggende etat. Gjennom direktoratet reguleres kontroll og sertifisering av norskregistrerte skip og mannskap, samt havnestatskontroll av utenlandske skip. Direktoratet er også realregister gjennom skipsregistrene Norsk ordinært skipsregister (NOR) og Norsk internasjonalt skipsregister (NIS). Regjeringen arbeider for å opprettholde norsk kompetanse og arbeidsplasser i den maritime næringen. Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs legger til rette for rekruttering av norske sjøfolk og gir næringen rammevilkår som er konkurransedyktige sammenlignet med vilkårene i andre land. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs og forskrift fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Maritim næring er global, og rammene fastsettes i stor grad internasjonalt. Norske myndigheter samarbeider globalt for å sikre enhetlige krav til sjøsikkerhet, klima, miljø og sosiale standarder, åpne markeder og frihandel. Regelverksutviklingen skjer i stor grad gjennom bl.a. FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU, i kontrollsamarbeidet gjennom Paris MoU (Memorandum of Understanding), FNs arbeidslivsorganisasjon (ILO) og frihandelsavtaler. Regelverk og prosedyrer i tilknytning til kriser, beredskap, terror og piratvirksomhet er viktige oppgaver. Departementet har også ansvaret for sjølovens regler om undersøkelse av sjøulykker og samarbeider med Statens havarikommisjon om dette.

Det offentlig virkemiddelapparatet skal bidra til at maritime bedrifter investerer i forskning og utvikling. Innovasjon Norge og Norges forsk-

ningsråd har både generelle og målrettede virkemidler som legger til rette for innovasjon og verdiskaping i maritim næring. Eksportfinansieringstilbudet i GIEK og Eksportkreditt Norge bidrar til aktivitet og en konkurransedyktig norsk verft- og leverandørindustri, jf. omtale under programkategori 17.30.

Status og resultater

Norge er en betydelig skipsfartsnasjon og næringen omfatter rederier, verft og utstyrs- og tjenesteleverandører. I 2016 sysselsatte maritim næring nær 90 000 personer og skapte verdier for rundt 140 mrd. kroner. Rederivirksomheten står for over halvparten av verdiskapingen, etterfulgt av tjenestesektoren og utstyrsleverandørene.

Norge har en samlet handelsflåte på om lag 2 400 skip. Norge er verdens 9. største skipsfartsnasjon og kontrollerer om lag 2,8 pst. av verdens handelsflåte målt i dødvekttonn. Den norskkontrollerte utenriksflåten talte i underkant av 1 850 skip i 2017.

I 2014 var nesten 70 pst. av omsetningen i maritim næring knyttet til aktivitet i olje- og gassindustrien. Fallet i oljeprisen og redusert etterspørsel etter tjenester og produkter til norsk og utenlandsk sokkel har ført deler av den norske maritime klyngen inn i en periode med omstilling og endring. Fra 2008 til 2014 steg verdiskapingen med rundt 41 mrd. kroner, men falt fra 2014 til 2016 tilbake på samme nivå som i 2008. De siste to årene falt også sysselsettingen med nær 21 000. Andelen nordmenn på norske skip har samtidig holdt seg relativt stabil de seneste årene. I 2017 hadde i gjennomsnitt 19 809 norske sjøfolk arbeid på norske skip.

Tabell 4.1 Sysselsetting og verdiskaping i maritim næring

	Verdiskaping (mrd. kroner)				Sysselsetting (antall ansatte)			
	2008	2014	2015	2016	2008	2014	2015	2016
Rederi	78,4	106,4	106,1	84,1	38 856	45 740	40 561	35 922
Tjenester	33,0	36,9	106,1	31,4	26 901	27 447	26 514	24 046
Utstyr	25,4	32,4	28,9	19,3	21 391	26 156	24 540	19 759
Verft	6,2	8,1	6,5	6,1	10 525	10 403	9 525	9 076
Totalt	142,9	183,8	177,1	141,3	97 673	109 746	101 140	88 803

Strengere miljøkrav og rask teknologisk utvikling stiller stadig nye krav til maritime bedrifter,

ansatte og myndigheter. Økt digitalisering, autonomi og mer miljøvennlig teknologi er områder

hvor Norge allerede er langt fremme, men det er samtidig behov for å fornye og videreutvikle forretningsmodeller, kompetanse og regelverk for skipsfarten. Både tradisjonell skipsfart og maritim virksomhet knyttet til annen næringsaktivitet til havs vil være viktig for næringen i årene fremover. Passasjertransport, havbruk, fiskeri og havvind er markedssegmenter med stadig større betydning. Dessuten bidrar teknologi og kompetanse fra den maritime næringen til bærekraftig vekst og flere arbeidsplasser i andre havnæringer.

Konkurransedyktige rammebetingelser

I 2015 la regjeringen frem strategien *Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid*. Strategien inneholder 69 tiltak fordelt på åtte innsatsområder og er det sentrale styringsdokumentet i utøvelsen av regjeringens maritime politikk. Nesten alle tiltak i strategien er fulgt opp. I 2017 la regjeringen frem havstrategien *Ny vekst, stolt historie*. Strategien samler regjeringens satsing på maritim næring, olje- og gassnæringen og de marine næringene og fremhever betydningen av samspillet mellom de ulike havnæringene og behovet for gode og stabile rammebetingelser. Hovedmålet er bærekraftig vekst og flere arbeidsplasser. Tiltakene i strategien følges opp gjennom regjeringens helhetlige havsatsing. Det vises til nærmere omtale i Del I, kap. 1.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å bevare norsk maritim kompetanse og sikre norske sjøfolk på norske skip konkurransedyktige betingelser. I oppfølgingen av regjeringens maritime strategi og på bakgrunn av fartsområdeutvalgets anbefalinger ble ordningen forenklet og utvidet i 2016, og i 2017 ble ordningen lovfestet. I tillegg ble det i 2017 etablert en særskilt tilskuddsmodell for lasteskip som frakter olje, gass, kjemikalier eller ro/ro-last i utenriksfart. Målet med utvidelsen var å styrke vilkårene for norske sjøfolk på norske skip i utenriksfart. I 2017 ble det utbetalt om lag 1,85 mrd. kroner i tilskudd til sysselsetting av sjøfolk.

Siden 2016 har NIS-registrerte fartøyer kunnet frakte gods mellom norske havner dersom seilasen er en del av europeisk rute, og NIS-registrerte konstruksjonsskip er gitt adgang til å operere på norsk sokkel. Sammen med utvidelsen av tilskuddsordningen for sjøfolk har endringene i fartsområdebestemmelsene for NIS-skip bidratt til flere skip under norsk flagg og et stabilt antall sjøfolk i tilskuddsordningen for sjøfolk. Siden januar 2016 og frem til utgangen av august 2018 har

antallet skip i NIS økt fra 535 til 620 skip. Antall skip i NOR ligger på omtrent samme nivå som for ti år siden.

Gjennom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Skattefunnordningen ble maritim næring tildelt henholdsvis 326, 166,7 og 138,8 mill. kroner i 2017. I tillegg mottok næringen lavrisikolån for til sammen 206,9 mill. kroner fra Innovasjon Norge. Maroff-programmet i Norges forskningsråd og Skattefunnordningen er viktige virkemidler for maritim forskning og utvikling. I 2017 ble også demonstrasjons- og piloteringsordningen Havpilot opprettet. Ordningen er lagt til Innovasjon Norge som samarbeider med Forskningsrådet om tildelingen av midler. Som oppfølging av regjeringens maritime strategi utarbeidet næringen en forsknings- og innovasjonsstrategi i 2016, *Maritim21*. Flere av anbefalingene fra strategien er fulgt opp, og i 2018 har regjeringen etablert et permanent Maritim 21-sekretariat i Norges forskningsråd. Det vises til nærmere omtale under programkategori 17.20.

I 2016 ble det opprettet en kondemneringsordning for skip i norsk nærskipsfart. Formålet var å bidra til at energi- og miljøvennlige fartøy blir mer tilgjengelige i markedet. Kriteriene for tilsagn om tilskudd ble endret i 2017. Ordningen har imidlertid vært lite brukt, og regjeringen foreslår at ordningen avvikles, jf. omtale under programkategori 17.20.

Det er gjennomført flere forbedringer av eksportfinansieringstilbudet i GIEK og Eksportkreditt Norge for å bidra til å gjøre norske verft og utstyrsleverandører mer konkurransedyktige. I 2018 ble bl.a. garantirammen i byggelånsgarantiordningen økt fra 5 til 7 mrd. kroner. Det vises til nærmere omtale under programkategori 17.30.

Den maritime næringen er avhengig av internasjonale markeder og likeverdige rammebetingelser. Regjeringen prioriterer derfor arbeidet for å avtalefeste et åpent internasjonalt handelsregelverk med like vilkår for skipsfartstjenester fra ulike land, bl.a. gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO), EFTAs frihandelsavtaler og bilaterale maritime avtaler. Det vises til omtale under programkategori 17.30.

Sjøfartsadministrasjon og regelverk

Sjøfartsdirektoratet arbeider for å sikre en effektiv og kundeorientert sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre. Det har i 2017 vært et høyt aktivitet på innovasjon og bruk av ny teknologi. Nye innovative løsninger ved bygging og ombygging av skip og økt innflagging har med-

ført økt aktivitet for direktoratet. Sjøfartsdirektoratet arbeider med å utvikle regelverk som åpner for bruk av ny teknologi og innovative løsninger, og for at regelverket, bl.a. i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), i tilstrekkelig grad er tilpasset aktuelle utfordringer knyttet til ny teknologi og bærekraftig utvikling. Det vises til nærmere omtale av Sjøfartsdirektoratets oppgaver under kap. 910.

Nærmere om oppfølgingen av vedtak nr. 1003 om utenriksferger i NIS

Regjeringen arbeider for at norske rederier, sjøfolk og maritim industri har gode og forutsigbare rammebetingelser. Regjeringen legger vekt på at vilkårene for næringen legger til rette for langsiktig utvikling og betydelig sysselsetting og virksomhet på skip under norsk flagg.

Stortinget har i vedtak nr. 1003 av 15. juni 2018 anmodet regjeringen om å «foreta en samlet gjennomgang av forutsetningene som er blitt lagt til grunn for den varslede endringen av fartsområdeforskriften for utenriksferger». Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Innst. 400 S (2017–2018) om Revidert nasjonalbudsjett 2018, jf. Meld. St. 2 (2017–2018), Prop. 85 S (2017–2018) og Prop. 86 LS (2017–2018).

Nærings- og fiskeridepartementet har foretatt en gjennomgang av forutsetningene for regjeringens beslutning om å endre fartsområdebestemmelsene for utenriksferger i Norsk internasjonalt skipsregister (NIS). I arbeidet med saken har departementet tatt utgangspunkt i problemstillinger som flertallet i næringskomiteen trakk frem i Innst. 307 S (2017–2018) til representantforslag 175 S (2017–2018) av 10. april 2018.

Departementet har ikke funnet at forutsetningene som lå til grunn for fartsområdeutvalgets anbefalinger eller regjeringens beslutning er feilaktige eller vesentlig endret. Fartsområdeutvalgets flertallsanbefalinger var en kompromissløsning hvor partene i næringen foreslo en utforming av tilskuddordningen som innebar både utvidelser og besparelser. Utvalget etablerte en felles forståelse av faktagrunnlaget og konkurranseulempen ved å ha utenriksferger registrert i NOR fremfor under utenlandsk flagg. Som utvalgsrapporten beskriver, vil Color Line uten foreslåtte endringer i fartsområde flagge ut alle sine skip til DIS. I den forbindelse vil også deler av landorganisasjonen flyttes til Danmark. Forutsetningene fremstår som relevante i dag. I gjennomgangen har departementet sett nærmere på lønns- og arbeidsgiverkostnader for mannskap på utenriksferger i NOR og DIS og hvorvidt disse er endret siden farts-

områdeutvalget ga sine anbefalinger. Videre har departementet sett nærmere på spørsmål vedrørendeabiliteten til Menon Economics, som leverte grunnlagsmateriale til fartsområdeutvalget. I tillegg har departementet gjennomgått høringsprosessen i saken.

Økonomiske forutsetninger

Flertallet av medlemmene i Stortingets næringskomité bemerket i Innst. 307 S (2017–2018) til representantforslag 175 S (2017–2018) at det kan reises spørsmål om hvorvidt konkurranseulempen ved å ha fartøyer registrert i NOR helt eller delvis er falt bort.

Departementet har sett nærmere på et utvalg lønns- og arbeidskostnader for passasjerferger i Norsk ordinært skipsregister (NOR) og Dansk Internasjonalt Skipsregister (DIS). De økonomiske forutsetningene som Fartsområdeutvalget la til grunn for sine anbefalinger fremstår som relevante i dag.

Departementet har foretatt gjennomgangen for de to Kiel-fergene som i dag er registrert i NOR med lønns- og arbeidsgiverkostnader, priser og valutakurser for 2018. Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig valutakurs i perioden januar-juli 2018 på om lag 1,29 NOK/DKK. Denne kursen er lavere enn hva den har vært de siste årene. I vurderingen av kostnadene er det sett hen til lønnsnivå i NOR og DIS (danske vilkår) og ulike typer hyretillegg i henhold til gjeldende tariffavtaler, og arbeidsgiveravgiftsplikten for NOR-skip. Videre har departementet hensyntatt at passasjerskip i NOR mottar støtte under tilskuddsordningen for sjøfolk. Departementet har tatt utgangspunkt i tilskuddsordningens betingelser før 2016, hvor tilskuddet var begrenset med et makstak. Det var denne ordningen som gjaldt da Fartsområdeutvalget ga sine anbefalinger. Fartsområdeutvalget foreslo at makstaket for utenriksferger i NOR skulle fjernes samtidig som fartsområdebestemmelsene for utenriksferger i NIS skulle endres. I departementets gjennomgang er maksgrensen indeksjustert til 2018-nivå. I Danmark betaler rederier nettolønn til sine ansatte, og det gis således ikke tilskudd til rederier i DIS. For alle stillingskategorier er kostnadene for mannskap i NOR i snitt ca. 13 pst. høyere enn for mannskap i DIS på danske vilkår. Forskjellen er høyest for mannskap i dekks- og maskinoffisersstillinger og minst for mannskap i offisersstillinger i catering og service.

Med dagens betingelser i tilskuddsordningen synes det derimot å være lønnsomt å beholde de

to Oslo-Kiel-fergene i NOR fremfor å registrere skipene i DIS og ansette mannskap på danske vilkår. Betingelsene i dagens tilskuddsordning for utenriksferger i NOR, hvor det kan gis full refusjon av innbetalt skatt, arbeidsgiveravgift og trygdeavgift også for tilskuddsberettiget mannskap på Oslo-Kiel-fergene, gir lavere lønns- og arbeidsgiverkostnader i NOR enn i for mannskap i DIS på danske betingelser. Også i denne vurderingen er det lagt til grunn en valutakurs for 2018. Dersom den norske kronen styrkes, svekkes kostnadsfordelene i NOR.

Rederienes mulighet til å ansette utenlandske sjøfolk på lokale vilkår ved registrering av passasjerskip under annet flagg enn det norske har hele tiden vært en viktig forutsetning for regjeringens beslutning i saken. Departementet har ikke detaljert informasjon om lønnsnivået blant arbeidstakere fra tredjeland på skip i NIS og DIS. Fremtidige lønnsbetingelser for ansatte på NIS-registrerte utenriksferger vil være gjenstand for forhandlinger mellom rederi og ansatte. Kostnadsforskjellene mellom norsk og utenlandsk mannskap er imidlertid belyst i ulike offentlige tilgjengelige rapporter^{5, 6, 7, 8}.

Habilitet

I henhold til fartsområdeutvalgets mandat var det utvalget som hadde i oppdrag å innhente en ekstern faglig utredning. Flertallet i næringskomiteen har vist til at det er blitt stilt spørsmål ved habiliteten til utreder. Utredningen ble utlyst på anbud. I anskaffelsesprosessen ble åtte firma kontaktet. Tre firma (Menon, Oslo Economics og Pöyry) ble invitert til å gi tilbud, og de to førstnevnte leverte tilbud. Basert på de kriterier som lå til grunn for anbudet, ble Menon valgt som utreder av fartsområdeutvalget. Departementet vurderer at anskaffelsen er korrekt gjennomført iht. habilitetsreglene i anskaffelsesregelverket. Det er verdt å påpeke at anskaffelsesregelverket ikke har særskilte habilitetsregler som retter seg mot oppdragstaker/leverandør. Departementet har vurdert habilitetsspørsmålet opp mot de generelle

reglene om habilitet i forvaltningsloven, selv om det er tvilsomt om disse kommer til anvendelse. Departementets konklusjon er uansett at det ikke foreligger særegne forhold i saken som tilsier at Menon, eller nærmere bestemt ansatte i Menon, var inhabile.

Høringsprosessen

Departementet har gjennomgått prosessen knyttet til høringen av endringen i fartsområdet for utenriksferger i NIS. I september 2015 sendte departementet på høring forslag om ny forskrift om tilskudd til sysselsetting av sjøfolk og endringer i forskrifter som regulerer fartsområde for passasjerskip, lasteskip, og fartøyer og flytbare innretninger i petroleumsvirksomhet. Det fremgår av høringsbrevet at forslagene følger opp fartsområdeutvalgets kompromissløsninger for oppmykninger i gjeldende fartsområdebegrensninger. Det fremgår videre at dette er koblet sammen med en styrking av dagens tilskuddsordning for sysselsetting av sjøfolk både for skip i NIS og NOR.

Ordlyden som da var på høring var lik den som ble foreslått av flertallet i fartsområdeutvalget. Grunnet ESAs åpning av sak mot Norge i februar 2016 ble endringene for utenriksfart ikke gjennomført. Det ble gjennomført en ny høring i januar 2017. Departementet foreslo i denne høringen en grense på 175 nautiske mil (nm). Høringsinnspillene synliggjorde at forslaget hadde utilsiktede konsekvenser. Departementet besluttet i februar 2018 på bakgrunn av høringsinnspillene å justere grensen fra 175 nm til 300 nm. Formålet med justeringen var å gjennomføre en løsning som materielt sett er i samsvar med anbefalingen fra flertallet i fartsområdeutvalget. Avgjørende for at saken kunne gjennomføres, var videre at ESA i november 2017 avsluttet den aktuelle saken mot Norge.

Det har vært anført at en endring fra 175 til 300 nm er å anse som en vesentlig endring av forslaget, og at det burde vært lagt ut på en ny høring. Departementets vurdering er at utredningsplikten etter forvaltningsloven er overholdt, og at en ny høring ikke er nødvendig. Saken er videre blitt ytterligere belyst i forbindelse med Stortingets behandling av saken. I utredningsinstruksen § 3-3 fremgår det at hvis høringsuttalelser eller andre forhold fører til vesentlige endringer, skal det reviderte forslaget legges ut på ny høring. I saken har vi mottatt høringsuttalelser fra berørte organisasjoner, rederier og enkeltpersoner. Det endelige forslaget ligger tett

⁵ Menon (2015) Samfunnsøkonomisk analyse av nettolønnsordning for NIS-skip i utenriksfart. Menon-publikasjon nr. 04/2015.

⁶ Fartsområdeutvalget (2015) Vurdering av tiltak som kan styrke NIS-registeret og fremme sysselsetting av norske sjøfolk.

⁷ Skinnarland, Sol og Magnus Mühlbradt (2014) Det gode liv til sjøs. Lønns- og arbeidsvilkår på utenlandske skip – norsk handlingsrom. Fafo-rapport 2014:19.

⁸ Econ Pöyry (2010) Evaluering av sysselsettingsordningene for sjøfolk. Rapport 2010–023.

opp til det flertallet i fartsområdeutvalget foreslo, og som hadde vært på høring høsten 2015. I tillegg betydde justeringen fra 175 til 300 nm at man ville innføre et snevrere unntak fra fartsområdebegrensning enn foreslått våren 2017. Departementets konklusjon er derfor at det ikke er nødvendig med en ny høring.

Prioriteringer 2019

Regjeringen vil legge til rette for at næringslivet fortsetter å skape arbeidsplasser basert på havets ressurser. Regjeringen vil følge opp den helhetlige satsingen på havnæringene, med særlig vekt på kunnskap, digitalisering og teknologiutvikling. I 2019 foreslår regjeringen å forsterke satsingen på havteknologi og maritim innovasjon i Norges forskningsråd med 17 mill. kroner.

Regjeringen vil videreføre arbeidet for at den maritim næringen har stabile og fremtidsrettede rammebetingelser. Regjeringen prioriterer å sikre en konkurransedyktig tilskuddsordning for sysselsetting av sjøfolk, arbeide for at næringen har gode internasjonale rammevilkår og tilgang til internasjonale markeder, og legge til rette for omstilling og innovasjon i næringen.

Regjeringen vil arbeide videre for å sikre en fortsatt effektiv, kundeorientert og kompetent sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre.

Mineralnæringen

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for økt verdiskaping og arbeidsplasser, særlig i distriktene. Mineralressursene er helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Mineralressurser brukes også i industri- og vareproduksjon og vil være sentrale innsatsfaktorer i fremtidens grønne teknologi som f.eks. vindmøller, solcellepaneler, el-biler og telefoner og nettbrett. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for virkemidler som bidrar til at mineralressursene forvaltes på en bærekraftig måte. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning lete- og utvinningstillatelser og driftskonsesjon til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av

arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder. De finansieres derfor av staten, og samles inn av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Status og resultater

Mineralnæringen omfatter virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2017 for 10,8 mrd. kroner og sysselsatte 4 718 årsverk.

Samlet eksportandel var 43 pst. i 2017. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. For naturstein var den 57 pst., for kull 82 pst. og for gruppen industrimineraler og metaller 77 pst. Byggeråstoffer, som står for 59 pst. av omsetningen i mineralnæringen, har imidlertid en eksportandel på om lag 23 pst., og dette trekker den samlede eksportandelen ned.

Etterspørselen etter mineralressurser på verdensmarkedet er nært knyttet til økonomisk vekst, særlig i land som bygger mye infrastruktur, industri og bygg som krever mye mineraler. Prisnivåene var rekordhøye i begynnelsen av 2011 og har deretter gått ned. 2015 var et bunnpunkt, mens prisene har økt noe i 2016 og 2017.

For byggeråstoff bestemmes konjunktorene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Direktoratet for mineralforvaltning har etter utløpet av overgangsordningen etter mineralloven hatt betydelige utfordringer med å behandle alle de innkomne søknadene om driftskonsesjon. Økte bevilgninger til Direktoratet for mineralforvaltning har gitt rom for å øke kapasiteten både gjennom bemanning og ved effektivisering av saksbehandlingen. Dette har medført at saksbehandlingstiden er redusert fra seks til fire år.

Prioriteringer 2019

Regjeringen vil legge til rette for ny aktivitet og bærekraftig vekst i mineralnæringen. Som et ledd i dette arbeidet foreslår regjeringen å øke driftsbevilgningen til NGU med 10 mill. kroner for å øke mineralkartleggingen i Norge. Midlene skal bl.a. gå til økt kartlegging i Nord-Norge. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private letebedrifter.

Det er en prioritert oppgave å redusere saksbehandlingstiden for konsesjonssøknader. Direktoratet for mineralforvaltning er de siste årene styrket for å kunne utføre sine forvaltningsoppgaver mer effektiv og redusere saksbehandlingstiden for mineralnæringen. Dette arbeidet videreføres og forsterkes i 2019. Driftsbevilgningen til Direktoratet for mineralforvaltning foreslås økt med 6,8 mill. kroner i 2019. Den økte bevilgningen skal muliggjøre både økt bemanning for å styrke etatens arbeid med oppfølging og behandling av konsesjonssøknader og IKT-utvikling for å oppnå effektiviseringsgevinster.

NGU evalueres i 2018. Nærings- og fiskeridepartementet vil følge opp evalueringen i 2019.

Mineralloven fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Loven trådte i kraft 1. januar 2010. Nærings- og fiskeridepartementet nedsatte våren 2018 et utvalg som skal evaluere mineralloven. Arbeidet skal sluttføres i løpet av 2018. Departementet tar sikte på en rask oppfølging av evalueringen. Parallelt med evalueringen av mineralloven skal det gjennomføres en vurdering av regelverket for avfallsdeponering i gruveindustrien.

Reiseliv

Reiselivsnæringen brukes ofte som samlebetegnelse på bransjer hvor salget til reisende utgjør en markant andel av produksjonen: overnatting, servering, transport, opplevelser og formidling. Reiselivsnæringen kjennetegnes også ved at aktørene i disse bransjene i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet.

Reiseliv er en av verdens raskest voksende næringer. Stadig flere reisende globalt gir muligheter for ytterligere utvikling og vekst også i norsk reiseliv. Norge hadde i 2017 en vekst i besøk fra utlandet for fjerde året på rad, målt i antall kommersielle overnattinger.

Norsk natur har tradisjonelt vært en utløsende faktor for ferie- og fritidsturisme til og i Norge. En økende etterspørsel etter kulturbaserte reiselivsprodukter legger et godt grunnlag for å utvikle nye verdier og helårs arbeidsplasser over hele lan-

det. Reiselivsnæringen realiserer også en vesentlig del av sin verdiskaping i markedet for yrkes- og forretningsreiser, og for kurs og konferanser.

Samtidig har reiselivsnæringen noen utfordringer. Et økt antall reisende skaper belastninger på natur og miljø, og det kan påvirke lokalsamfunn. Videre kan manglende samordning svekke produktiviteten og lønnsomheten i næringen, f.eks. ved manglende produksjon av lokale fellesgoder.

Regjeringen la våren 2017 frem Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig (reiselivsmeldingen)*. I meldingen redegjør regjeringen for muligheter og utfordringer i norsk reiseliv og presenterer regjeringens politikk for reiselivsnæringen. Regjeringen vil at norske reiselivsbedrifter utnytter det økte potensialet i markedet på en lønnsom og bærekraftig måte.

De viktigste virkemidlene innenfor Nærings- og fiskeridepartementets område ligger hos Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, nærmere omtalt under programkategori 17.20. Innovasjon Norge skal gjennom sin reiselivssatsing bidra til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører. Reiselivsprosjekter finansieres i hovedsak gjennom de generelle ordningene i virkemiddelapparatet. I tillegg gir departementet tilskudd til Visit Svalbard AS, jf. kap. 900, post 74.

Status og resultater

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at reiselivsnæringen i Norge i 2016 utgjorde om lag 160 000 årsverk og skapte verdier for til sammen 114 mrd. kroner. Dette utgjorde 6,8 pst. av sysselsettingen og 4,2 pst. av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. Siden 2014 har omsetningen i næringen økt, bl.a. som en følge av høyere etterspørsel fra utenlandsmarkedet. Denne utviklingen har bidratt til at reiselivet siden 2014 har økt sin andel av den samlede sysselsettingen i Norge.

Transportvirksomhet og servering er de største bransjene i reiselivsnæringen, bl.a. som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen. Bransjen for opplevelser er imidlertid den med høyest vekst de siste årene.

Tabell 4.2 Verdiskaping og sysselsetting fordelt på de ulike bransjene i reiselivsnæringen i 2016

Enkeltbransjer i reiselivsnæringen	Andel av reiselivets verdiskaping	Andel av reiselivets sysselsetting
Transport	30 pst.	31 pst.
Servering	25 pst.	29 pst.
Overnatting	11 pst.	16 pst.
Opplevelser (aktiviteter/underholdning)	17 pst.	16 pst.
Formidling, inkl. utleie/leasing	17 pst.	8 pst.
Reiselivsnæringen som andel av norsk fastlandsøkonomi	4,2 pst.	6,8 pst.

Kilde: SSB

Prioriteringer 2019

Regjeringen vil arbeide for en bærekraftig utvikling av norsk reiselivsnæring, som ivaretar både økonomiske, miljømessige og sosiale verdier. Regjeringen vil fortsette dialogen med reiselivsnæringen, bl.a. basert på innspill gitt i reiselivsnæringens veikart for et bærekraftig reiseliv.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å følge opp reiselivsmeldingen, med vekt på gode generelle rammebetingelser for norske reiselivsaktører og styrket samarbeid mellom reiselivsnæringen og andre næringer. I oppfølgingen vil utvikling av helårs arbeidsplasser stå sentralt.

Stortinget har i vedtak nr. 720 av 30. mai 2017 anmodet regjeringen om å utarbeide en strategi for utvidelse av reiselivsnæringens sesong i samarbeid med reiselivsnæringen.

Reiselivsnæringen er preget av sesongvariasjoner. Det merkes spesielt i distriktene, hvor mange reiselivsbedrifter må holde stengt i lavsesongen på grunn av manglende etterspørsel. Der det er et begrenset arbeidsmarked lokalt, kan det være en utfordring for reiselivsbedriftene å rekruttere kompetent arbeidskraft til den perioden av året de holder åpent. Lengre sesonger i flere reiselivsbedrifter vil kunne gjøre det mer attraktivt å velge reiselivsnæringen som arbeidsgiver og gi mer stabilitet og kvalitet i reiselivstilbudet. Det kan igjen bidra til en mer bærekraftig reiselivsnæring, både økonomisk og sosialt.

Dersom reiselivsnæringen skal utvide sin aktivitet på en bærekraftig måte, må aktiviteten i reiselivet øke også utenom høysesongen. Det gjelder både bedriftenes tilbud av reiselivsprodukter og de reisendes etterspørsel etter disse produktene. Hvis kun tilbudet eller etterspørselen etter reiselivsprodukter øker, kan ikke utviklingen opprettholdes over tid, ettersom enten bedriftene eller

de reisende vil tape på det i form av manglende lønnsomhet eller opplevelser. Hvis både tilbud og etterspørsel etter reiselivsprodukter øker, kan derimot aktiviteten i reiselivsmarkedet tilpasse seg hverandre og opprettholdes på et høyere nivå.

Myndighetene kan legge til rette for en bærekraftig utvidelse av reiselivsnæringens sesong ved å bidra til at tilbud og etterspørsel i skuldresesongene øker parallelt. I tillegg er det viktig å legge til rette for at reiselivsproduktet er lett tilgjengelig for de reisende året rundt.

Reiselivsutvalget er en etablert arena for dialog mellom Nærings- og fiskeridepartementet og representanter for reiselivsnæringen, fagbevegelsen og virkemiddelapparatet. I dialogen med departementet trekker Reiselivsutvalget særlig frem markedsføring, produktutvikling og god tilgjengelighet og fremkommelighet gjennom året som områder av betydning for å forlenge reiselivsnæringens sesong. Regjeringen ønsker å legge til rette for økt aktivitet i norsk reiseliv gjennom hele året. Hva regjeringen gjør og vil gjøre på de tre nevnte områdene, er nærmere omtalt i det følgende.

Markedsføring – for å styrke etterspørselen etter norske reiselivsprodukter hele året

Innovasjon Norge har på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for å markedsføre Norge som reisemål. Dette er en del av Innovasjon Norges rolle som kompetanse-, utviklings- og markedspartner for norsk reiselivsnæring. Regjeringen foreslår å bevilge 231,5 mill. kroner til profilering av Norge som reisemål i 2019.

Den offentlige finansierte markedsføringen av Norge som reisemål har til nå lagt mest vekt på hva Norge har å tilby av naturbaserte opplevelser, i all hovedsak sesongbaserte produkter. Etter at

reiselivsmeldingen ble lagt fram, har Innovasjon Norge utarbeidet en ny retning for sitt arbeid, hvor oppmerksomhet rettes mot et bredere spekter av opplevelser under tittelen «Hele Norge, hele året».

Som en del av dette utarbeider Innovasjon Norge en strategi for hvordan Norge kan tiltrekke seg og nyttiggjøre seg flere internasjonale arrangementer, både innenfor idrett og kultur og for kongresser og konferanser. Arrangementsstrategien kan gi grunnlag for økt verdiskaping utenfor høysesong, både i reiselivsnæringen og andre næringer, og ventes å bidra til flere helårs arbeidsplasser.

Regjeringen vil i reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge understreke at Innovasjon Norge skal arbeide for økt aktivitet i norsk reiseliv også utenom høysesong.

Produktutvikling – for å styrke tilbudet av norske reiselivsprodukter

Der sesongutvidelse er viktig for lønnsomheten, må næringen selv utvikle og tilby produkter som også er attraktive utenom høysesong.

Myndighetene legger i dag til rette for virksomhetenes produktutvikling gjennom ulike tiltak og støtteordninger. Ifølge Innovasjon Norge mottok reiselivsnæringen i 2017 støtte for 332 mill. kroner fra generelle ordninger i Innovasjon Norge. I tillegg kan Innovasjon Norge benytte midler fra bevilgningen til reiselivsprofilering til kompetanse- og utviklingsaktiviteter som rådgiving, bedriftsnettverk og kursvirksomhet. Slike tiltak bidrar til å styrke produktutviklingen i reiselivet. Et godt samarbeid mellom reiselivsaktører på et reisemål kan forsterke innholdet i det samlede reiselivsproduktet som tilbys på stedet.

Samarbeid er sentralt for å lykkes i å øke aktiviteten på et reisemål. Der sesongsvingninger er en vesentlig utfordring, vil det være naturlig at de lokale reisemålsselskapene engasjerer seg i denne problemstillingen. For å styrke reiselivsnæringens evne til å løse felles utfordringer, har regjeringen innvilget støtte på om lag 16 mill. kroner til å restrukturere reisemålsselskapene i Norge i færre og større enheter. Som varslet i reiselivsmeldingen vil regjeringen evaluere hvilke effekter den nye strukturen for reisemålsselskap har hatt for å løse utfordringer knyttet til fellesgoder lokalt. Evalueringen vil også se på effekter knyttet til reiselivets sesong.

Samarbeid mellom reiselivet og andre næringer kan bidra til å utvikle nye reiselivsprodukter som er attraktive i store deler av året. Landbruks-

og matdepartementet la i 2017 frem strategien «Opplevelingar for en kvar smak – strategi for reiseliv basert på landbruket og reindriften sine ressurser». Den har som mål å fremme næringsaktivitet og produktutvikling i skjæringspunktet mellom mat, landbruk og reiseliv.

Regjeringen vil i 2019 legge frem en strategi for kultur og reiseliv. Utviklingen av kulturbasert reiseliv er en viktig del av arbeidet med å øke reiselivsnæringens produkttilbud utenom høysesong. Strategien utarbeides av Kulturdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, med innspill fra reiselivsnæringen og de kulturelle og kreative næringene. Regjeringen opprettet i 2017 et samarbeidsråd for kultur og reiseliv, for at sentrale aktører i disse næringene skal styrke samspillet og kontakten seg imellom. Rådet har også levert innspill til utarbeidelsen av strategien for kultur og reiseliv.

Tilgjengelighet – en forutsetning for å koble etterspørsel og tilbudt produkt

En forutsetning for å skape etterspørsel etter et reiselivsprodukt er at produktet er tilgjengelig. Et produkt må være tilgjengelig digitalt for at de reisende på en enkel måte skal kunne finne informasjon om det, og fysisk for at de skal kunne oppsøke det.

Det er opp til den enkelte reiselivsbedrift å opprette og vedlikeholde nettsider som gjør tilgjengelig informasjon om eget reiselivstilbud. Den enkelte bedrift kan gjøre denne informasjonen lettere tilgjengelig for et internasjonalt publikum ved å publisere på flere språk og koble seg inn mot visitnorway.com. Denne offisielle portalen for Norge som reisemål drives av Innovasjon Norge og samler den overordnede profileringen av norsk reiseliv. Innovasjon Norge tilbyr også reiselivsbedriftene ulike kurs for å styrke deres digitale kompetanse.

Regjeringens satsing på utvikling, drift og vedlikehold av offentlig infrastruktur for transport har økt muligheten for at turister kan reise til Norge og videre til reisemål og turistattraksjoner på en hurtig, trygg og forutsigbar måte, året rundt.

Det statlige selskapet Entur AS leverer digitale tjenester som gjør det enklere å planlegge, sammenligne og kjøpe sømløse reiser på tvers av alle kollektivtransportselskaper i Norge, på både buss, tog, båt og lokal sporvei. Entur AS har også etablert en nasjonal reiseplanlegger for all rutegående kollektivtransport, inkludert fly.

Fylkeskommunene har ansvar for den lokale kollektivtransporten i eget fylke. Som regional utviklingsaktør må fylkeskommunen ta hensyn til behovene hos både fastboende og tilreisende når den dimensjonerer trafikktilbudet for året som helhet.

I tillegg til denne omtalen av sesongutvidelse vil regjeringen omtale temaet i den kommende strategien for kultur og reiseliv.

Fiskeri

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på fiskeriområdet. Dette omfatter forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, reguleringen av og adgangen til å drive fiske og fangst, kvoteforhandlinger og internasjonale fiskeritavtaler. Målet er å fremme en lønnsom og verdiskapende fiskerinæring innenfor bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ innen fiskeriforvaltning. Hovedoppgavene til direktoratet er knyttet til fiskerireguleringer og ressurskontroll. Fiskeridirektoratet samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, andre etater og organisasjoner nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige kunnskapsbaserte råd.

Nærings- og fiskeridepartementet har også ansvar for mattrygghet knyttet til primærproduksjon av sjømat. Mattilsynet fører tilsyn på området.

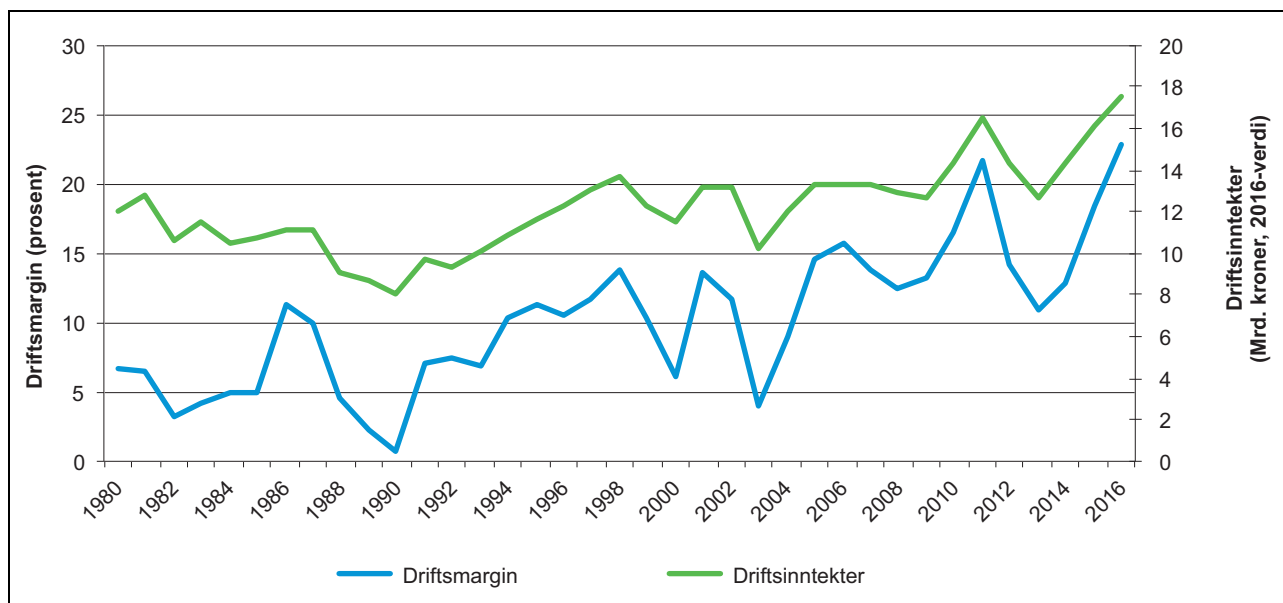
Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene er avgjørende for å kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene. Kvotene svinger med bestandsstørrelsene. Innenfor disse biologiske rammene søkes det stabilitet i ressursfordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Norge deltar i en rekke internasjonale fora der forvaltning av havets ressurser er tema. Gjennom internasjonalt samarbeid arbeider Norge for at forvaltningen av disse ressursene skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

For fiskeflåten har utviklingen i lønnsomhet de siste 25 årene, målt ved driftsmarginen, vært positiv sett under ett, selv om lønnsomheten har variert mye, jf. figur 4.3. Fiskeflåten har hatt høye driftsmarginer de seneste årene, og ble målt til sitt høyeste nivå i 2016. Totale driftsinntekter for fiskeflåten (som inngår i lønnsomhetsundersøkelsen) var i 2016 på 17,5 mrd. kroner, som var en økning på om lag 1,9 mrd. kroner fra 2015. Drifts-

Figur 4.3 Gjennomsnittlig driftsmargin og totale driftsinntekter for fiskeflåten, 1980–2016

Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100

Kilde: Fiskeridirektoratet

marginen var i 2016 på 22,9 pst., en økning fra 18,5 pst. i 2015.

Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden. Flere av de viktigste fiskebestandene er i langt bedre forfatning nå enn i 1990. Dessuten har tallet på fiskefartøy blitt redusert. Det har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet, jf. figur 4.4.

Mens 20 475 personer hadde fiske som hovednæring i 1990, var det 14 264 i 2000. Foreløpige tall viser at det for 2017 var 9 486 personer som var registrert med fiske som hovednæring, en liten økning fra 2016.

Fiskeriforvaltning

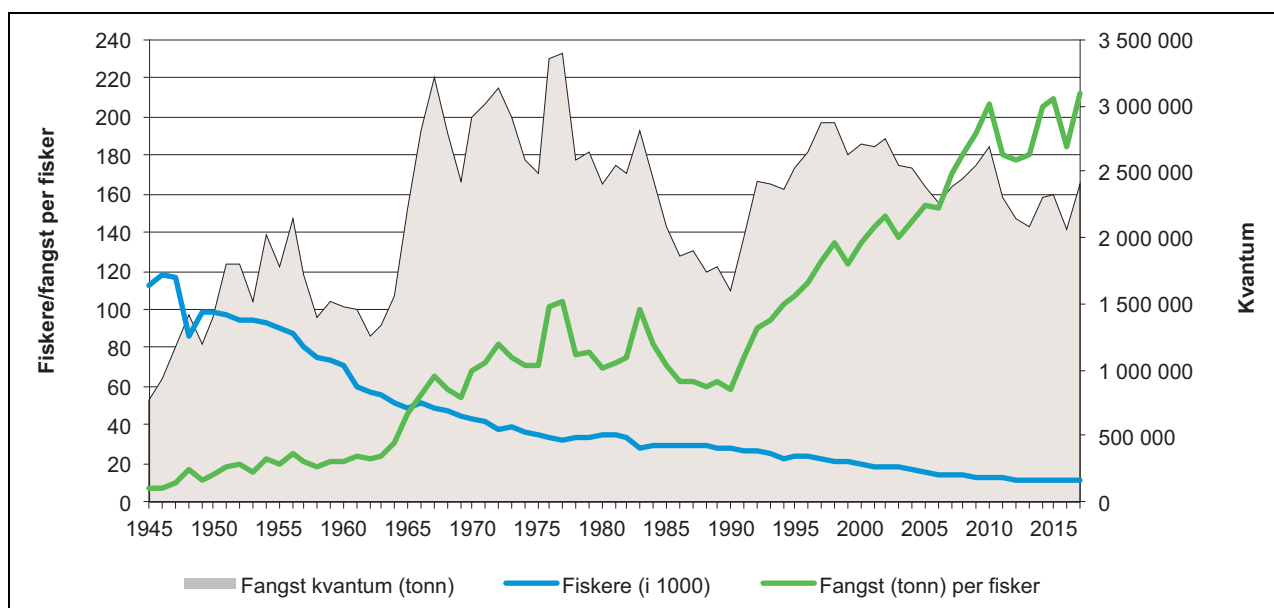
Brexit vil få konsekvenser for måten vi samarbeider på for å forvalte felles fiskebestander. Utenfor EU blir Storbritannia en betydelig kyststat. Det har vært avholdt politiske samtaler med både Storbritannias minister for fiskeri og EU-kommisjonen om brexit. Det er tett dialog med begge parter også på embetsnivå. Nærings- og fiskeridepartementet har utreder løpende spørsmål i denne saken. Arbeidet gjøres i dialog med næringen.

Norge har inngått bilaterale avtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU, Grønland og Færøyene for 2018. Island, Grønland og Norge ble i juni 2018 enige om en ny, flerårig rammeavtale for fordeling og forvaltning av lodde. Norge har også samarbeidet med Island om kvotebytte og oppfølging av Smuthullavtalen.

I 2014 ble Norge, EU og Færøyene enige om en femårig trepartsavtale om forvaltning og fordeling av makrell. Videre forhandlinger for å få Island og Grønland inn i forvaltningssamarbeidet vil fortsette. I 2017 ble det gjennomført forhandlinger om norsk vårgytende sild mellom Norge, Russland, Island, EU og Færøyene for 2018. Det var enighet om å videreføre forvaltningsplanen som før, og det er oppnådd enighet om totalkvote for 2018. Partene har ikke klart å bli enige om en ny fempartsavtale når det gjelder andelsfordeling, og forhandlingene er videreført i 2018. Norge, EU, Færøyene og Island ble i 2017 enige om totalkvoten for kolmule, men det er heller ikke her enighet om fordelingen av totalkvoten. Forhandlingene fortsetter i 2018. Meld. St. 9 (2017–2018) *Noregs fiskeriavtaler for 2018 og fisket etter avtalene i 2016 og 2017* rapporterer om Norges internasjonale fiskeriavtaler og fisket etter avtalene.

Norge legger stor vekt på å utvikle normativ hav- og fiskeriforvaltning gjennom FNs havretts- og fiskeriresolusjoner. FAO vedtok i 2017 retningslinjer for globale fangstsertifikatsystemer. Norge har deltatt i FAOs arbeid med retningslinjer for flaggstatsansvar og retningslinjer for bunnfiske og fiske nær sårbare bunnhabitater, og var i mai 2017 vertskap for det første statspartsmøtet om avtalen om havnestatskontroll. Norge deltar også i flere regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner hvor bindende regelverk for forvaltning og kontroll i de relevante områdene vedtas.

Norge deltar i forhandlingene i FN om utvikling av en ny avtale om havmiljø under havretts-

Figur 4.4 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2017

Kilde: Fiskeridirektoratet

konvensjonen, bl.a. for å forbedre den internasjonale havmiljøforvaltningen, og for å ivareta eksisterende avtaler som regulerer fiskeriforvaltning og skipsfart. Forhandlingene har mandat fra FNs generalforsamling frem til 2021.

Norge har i dag et kvotesystem som er stabilt og forutsigbart, men som gir lite fleksibilitet til aktørene. Regjeringen satte derfor i 2015 ned et offentlig utvalg som skulle foreta en gjennomgang av det norske kvotesystemet og vurdere hvordan ressursrenten fra fiskeriene skal behandles i fremtiden. Utvalget leverte sin innstilling i desember 2016, og utvalgets forslag er til vurdering i departementet. Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om kvotesystemet våren 2019.

Arbeidet med å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet er høyt prioritert av Nærings- og fiskeridepartementet. De siste årene har fiskeriforvaltningen løftet disse problemstillingene både internasjonalt og nasjonalt gjennom arbeidet til Fiskeriforvaltningens analysenettverk. Tverrfaglig samarbeid mellom ulike kontrolltater er sentralt i arbeidet. Innsatsen har bl.a. bidratt til at FNs kontor for narkotika og kriminalitet nå arbeider med fiskekriminalitetsprosjekt og driver kapasitetsbygging i utviklingsland på dette området, med finansiering fra norske bistandsmidler.

Regjeringen har i 2018 satt ned et offentlig utvalg som skal gi råd om fremtidens fiskerikontroll nasjonalt. Utvalget skal vurdere hvordan ny teknologi kan bidra til å dokumentere lovlighet og bærekraft i fra fjord til bord, og hva som vil være en hensiktsmessig innretning av kontrollarbeidet i vår digitale fremtid. Målet er etterlevelse av regelverket og markedsadgang for norsk fisk i krevende markeder.

Prioriteringer 2019

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2019 prioritere arbeidet med å forbedre regelverket for næringsdrivende i fiskerinæringen gjennom tiltak i stortingsmelding om kvotesystemet i fiskeriene. En annen høyt prioritert oppgave er å sikre norske interesser ved etablering av nye fiskeritavtaler etter brexit. En tredje prioritert oppgave er å tilrettelegge for samarbeid mellom internasjonale organisasjoner og stater for gjensidig støtte i kampen mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske og fiskerikriminalitet.

Havbruk

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på havbruksområdet. Dette omfatter bl.a. ansvar for forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk og eierskap. Målet er å fremme en lønnsom og verdiskapende havbruksnæring innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende organer innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, mens hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til mattrygghet, fiskehelse og fiskevelferd. Direktoratene samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige råd.

Status og resultater

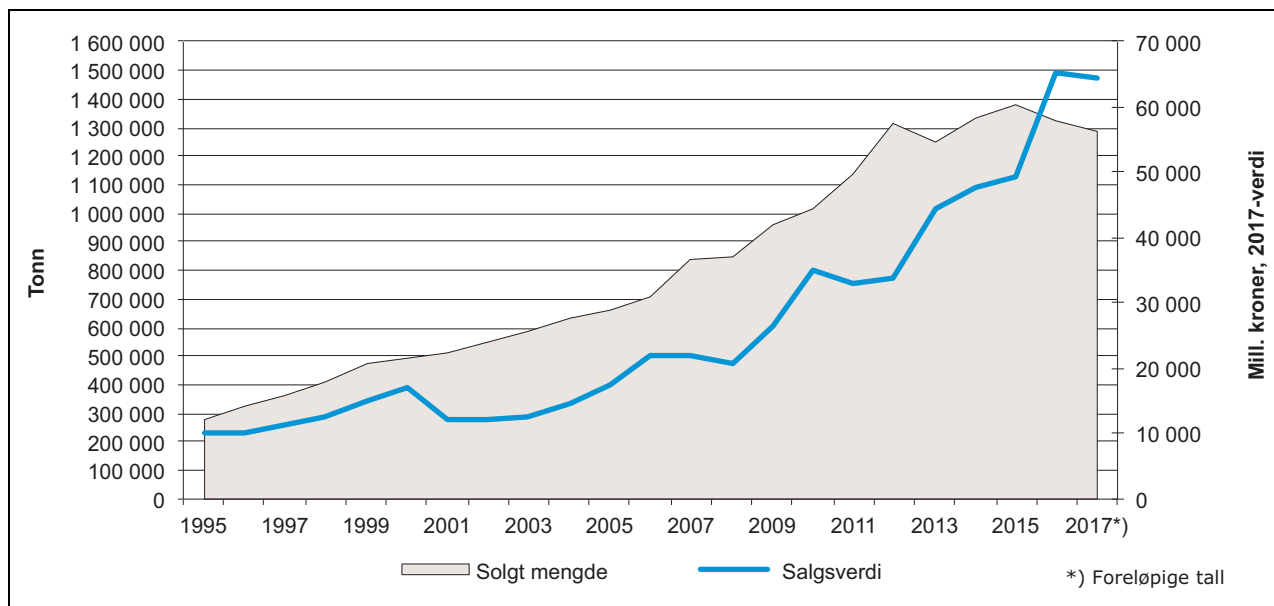
Produksjon og lønnsomhet

Oppdrettsnæringen har hatt en betydelig produktionsvekst de siste tiårene. Siden 2012 har volumveksten imidlertid avtatt, og produksjonen har ligget på et relativt jevnt nivå. I 2017 var produksjonen av laks om lag 1 219 000 tonn, en reduksjon på 1,2 pst. fra 2016. I tillegg produserte den norske havbruksnæringen om lag 65 000 tonn regnbueørret. Gjennomsnittlig salgspris for både laks og ørret økte betydelig fra 2015 til 2016 og økte ytterligere noe fra 2016 til 2017. I 2016 ble det solgt 2 420 tonn skalldyr, hvor blåskjell utgjør hoveddelen. Førstehåndsverdien av produksjonen av fisk fra havbruksnæringen var i 2017 på 64,6 mrd. kroner, mot 65,1 mrd. kroner i 2016, jf. figur 4.5.

De siste årene har antall sysselsatte innen havbruksnæringen vært stigende. I 2017 var om lag 8 000 personer direkte sysselsatt i havbruksnæringen. I tillegg til direkte arbeidsplasser skaper havbruksnæringen ringvirkninger i annet næringsliv, bl.a. innen utvikling og produksjon av fôr og utstyr, videreforedling, transport og salg.

Det drives oppdrett i omkring 160 kommuner, fra Lillesand i sør til Sør-Varanger i nord. Hovedtyngden av oppdrettsaktiviteten er på Vestlandet, i Trøndelag og Nordland.

Utviklingen i gjennomsnittlig driftsmargin er svært markedsavhengig og viser store variasjoner fra år til år, jf. figur 4.6. Gjennomsnittlig driftsmar-

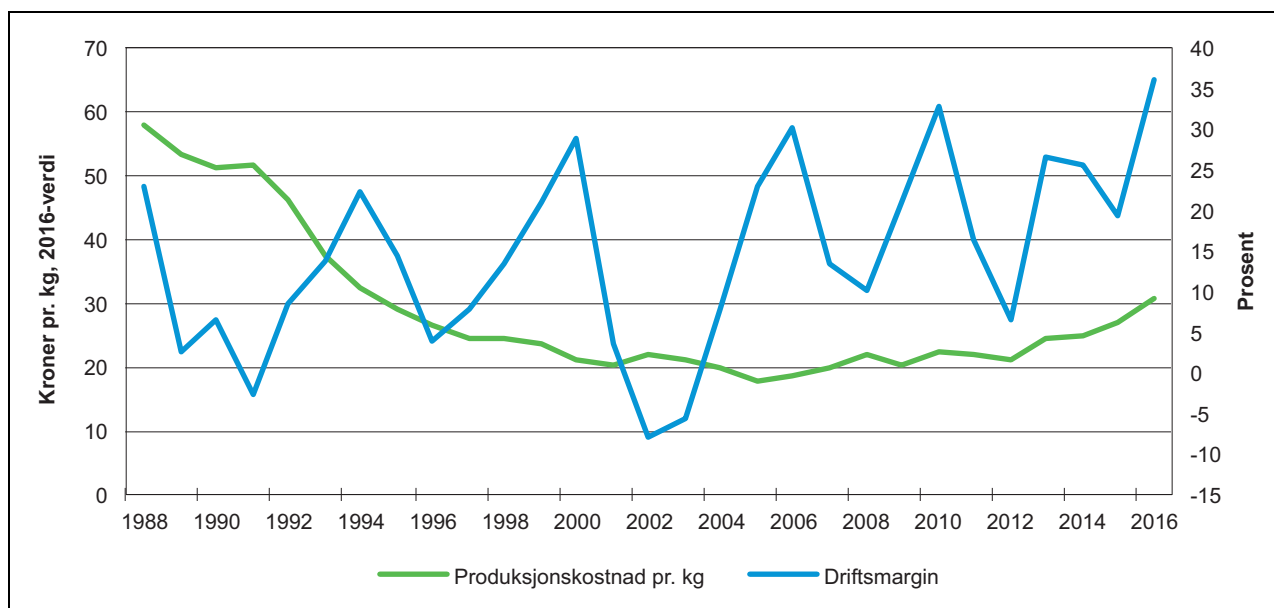
Figur 4.5 Total mengde og førstehandsverdi av fisk i havbruksnæringen 1995–2017

Kilde: Fiskeridirektoratet

gin gikk opp fra 19,4 pst. i 2015 til 36 pst. i 2016. Gjennomsnittlig produksjonskostnad per kg gikk kraftig ned frem til 2000. Deretter har det vært en utflating, og en gradvis økning fra 2012. Gjennomsnittlig produksjonskostnad i nominell verdi økte fra 27,09 kroner per kg i 2015 til 30,60 kr per kg i 2016. Førkostnader utgjør i overkant av halvparten av produksjonskostnadene per kilo produsert fisk. Lakseprisen var høy også i 2017.

Kapasitetsvekst

Regjeringen foreslo i Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* en handlingsregel for kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer.

Figur 4.6 Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo laks og regnbueørret 1987–2016

Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100

Kilde: Fiskeridirektoratet

Stortinget har gjennom behandlingen av meldingen sluttet seg til hovedprinsippene i meldingen. Det nye systemet for kapasitetsjusteringer trådte i kraft 15. oktober 2017.

Første kapasitetsvurdering etter det nye systemet ble utført i oktober 2017. Av 13 produksjonsområder besluttet regjeringen at åtte settes til grønt, tre settes til gult og to produksjonsområder settes til rødt. Det er tildelt økt produksjonskapasitet i de områdene som ble satt til grønt, samt til de enkeltlokalitetene som tilfredsstiller vilkårene for unntak, dvs. at det på lokaliteten er oppnådd lave lakselustall med begrenset bruk av legemidler i en nærmere bestemt periode.

Første tildeling etter det nye systemet ble gjennomført i 2018, og det er tildelt en kapasitetsøkning som tilsvarer ca. 3 pst. av tillatelseskapasiteten i næringen. Kapasitetsøkningen er utført ved at etablerte oppdrettere er tilbudt vekst på egne tillatelser til fastpris, samt gjennom en auksjon av ny tillatelseskapasitet som ble avholdt i juni 2018. Fastpristildelingen og auksjonen medførte henholdsvis vederlag på 1 020 mill. kroner og 2 915 mill. kroner, samlet 3 935 mill. kroner. Etter auksjonen i juni gjenstår det noe kapasitet å tildele, og det gjennomføres i høst en tildeling av restkapasiteten gjennom en lukket budrunde. Frist for å inngi bud var 17. september.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon og at arealet utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til å i stadig større grad vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større område. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Det nye systemet for kapasitetsjusteringer, som innebærer inndeling av kysten i produksjonsområder, og at miljøindikatorer skal avgjøre mulighetene for videre vekst, gir insentiver til å legge til rette for mer optimal arealstruktur for videre bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er et knapphetsgode. Utvikling av ny teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, halv-

lukkede anlegg i skjermede fjorder, ulike anleggsformer lenger ut til havs, samt en videreutvikling av dagens åpne merdteknologi. Dette kan legge til rette for oppdrettsvirksomhet i tidligere uegnede områder, og dermed også økt produksjon.

For å tilrettelegge for best mulig utvikling av den fremtidige havbruksnæringen, samtidig som sikkerhet, arbeidsforhold og ytre miljø blir ivare tatt på en forsvarlig måte, er det viktig at regelverket er oppdatert. Teknologiutviklingen går så raskt på dette området at preskriptivt regelverk fort kan hemme utvikling av nye løsninger. Det må derfor etableres et treffsikkert, men fleksibelt regelverk samtidig som en unngår overdimensjonering og unødvendige kostnader.

Det er utført en komparativ analyse av de juridiske rammebetingelsene for havnæringene i Norge, og arbeider med å vurdere rammene og regelverk for havbruk lenger til havs nærmere, slik at regelverket ikke hindrer utvikling og innovasjon i næringen.

Utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015 og avsluttet i november 2017. Ordningen har fått stor oppmerksomhet i næringen, og det kom inn i alt 104 søknader. Dette er særtillatelser som kan tildeles prosjekter som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, f.eks. ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Det er per 4. september 2018 gitt åtte tilsagn om til sammen 54 tillatelser. 54 søknader er per 4. september til behandling, og det er gitt 42 avslag.

Bærekraftig havbruk

Som all annen matproduksjon vil lakseoppdrett sette sitt avtrykk og påvirke miljøet rundt seg. Det er bred politisk enighet om at et visst miljøavtrykk må aksepteres, men at produksjonen skal foregå innenfor bærekraftige rammer.

Ved behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett har Stortinget gjort klart hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakselus*. Stortinget sluttet seg også til en indikator for lakseluspåvirkning av villfisk basert på modellering. En rekke forskningsinstitusjoner har blitt involvert i arbeidet med å videreutvikle modellverktøyet. En ekspertgruppe laget en rapport om risiko for lakselusindusert dødelighet hos

villfisk innenfor de enkelte produksjonsområdene for 2016 og 2017. Rapporten dannet det faglige grunnlaget for regjeringens beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen høsten 2017. Modeller for å vurdere lakselusas virkninger på villfisk vil bli utviklet videre i årene som kommer.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen i de siste årene. Det har ført til at både antall rømmingsepisoder og mengde rømt fisk er redusert. Nivået er nå så lavt at enkelthendelser har stor betydning for de samlede rømmingstallene. Myndighetene har de siste årene fastsatt strengere krav til teknisk utføring av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. De fleste uhell skyldes nå menneskelig svikt og brudd på rutiner. Tilsvarende konstruksjonskrav til landbaserte oppdrettsanlegg, inkludert settefiskanlegg trådte i kraft 1. januar 2018. Innen 1. januar 2021 skal alle landbaserte anlegg ha brukstillatelse fra Fiskeridirektoratet.

Uttak av rømt oppdrettsfisk før gyting reduserer risiko for å påvirke villaksen negativt. Gjennom Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk (OURO) er alle oppdrettere av laks, ørret og regnbueørret pliktlige til å betale for utfisking av rømt oppdrettsfisk. I 2017 har OURO redusert innslaget av rømt oppdrettslaks i 52 laksevassdrag.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk er nærmere omtalt i kap. 7 Omtale av klima- og miljørelevante saker.

Tap og sykdom

Tapet i matfiskproduksjonen er fortsatt høyt. Tallene varierer avhengig av beregningsmetode fra ca. 13 til ca. 21 pst. Det er derfor satt i gang et prosjekt som har som mål å standardisere beregning av tap. De viktigste tapsårsakene har vært dårlig smoltkvalitet, sykdom og dårlig vannmiljø. Dødeligheten de første månedene i sjø er nå mer enn halvert siden 2009. Det er imidlertid betydelig økt risiko for dødelighet og redusert velferd utover i produksjonen. Dette kan i stor grad kobles til behandling mot lakselus, spesielt ved behandling av allerede syke eller stresset fisk. Rensefisk er et viktig og mye brukt tiltak mot lakselus. Data for tap og dødelighet hos rensefisk mangler, men det er allment kjent at en stor andel av rensefisken dør eller går tapt på annen måte i løpet av en produksjonssyklus.

Pankreassykdom (PD) er fortsatt en av de mest alvorlige sykdommene i oppdrettsnæringen.

Den fører til lidelser for fisken og store økonomiske tap for enkeltoppdrettere og en samlet næring. Antall utbrudd i 2017 var 176, som er noe høyere enn tidligere. Det har blitt opprettet kontrollområder etter utbrudd av PD i Nord-Trøndelag og Bindal. Målet er at dette skal sørge for at disse områdene igjen blir frie for sykdommen. Det var 14 utbrudd av infeksøs lakseanemi (ILA) i 2017. I motsetning til tidligere år, er utbruddene spredt langs hele kysten.

Prioriteringer 2019

Sikre en effektiv forvaltning av og tilsyn med lakse- og ørretoppdrettsnæringen

Arbeidet med å legge til rette for en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst, gjennom videreutvikling av det nye systemet for kapasitetsjusteringer, forenklingstiltak og utviklingstillatelser vil fortsette. Nytt system for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett ble innført i 2017, og det tas sikte på å gjennomføre den andre vurderingen av kapasitetsvekst etter dette systemet i 2019. Endringer i kapasitet vil mest sannsynlig gjennomføres første halvår 2020. I denne runden vil også kapasiteten reduseres i de områdene der påvirkningen er uakseptabel.

Nærings- og fiskeridepartementet vil prioritere en effektiv forvaltning av og tilsyn med det nye systemet for regulering av produksjonsvekst i lakse- og ørretoppdrettsnæringen.

Videre tiltak for kontroll med lakselus er prioritert. Tiltakene må innrettes slik at de ivaretar fiskevelferden.

Arbeidet med å forebygge rømming er prioritert, og tiltak for å fjerne rømt oppdrettsfisk gjennom oppdrettsnæringens utfiskingssammenslutning (OURO) videreføres.

Departementet vil prioritere arbeidet med å sikre god velferd og helse hos fisken. Det er også viktig for havbruksnæringens økonomi og omdømme at produksjonssvinnet i anleggene holdes på et lavt nivå.

Sjømat

Sjømatindustrien omfatter virksomhetene som tar hånd om fisken etter at den er fisket eller oppdrettet, foretar eventuell bearbeiding og omsetter fisken nasjonalt eller internasjonalt. Utnyttelse og videre bearbeiding av restråstoff er også en viktig del av denne industrien. Det er et mål å styrke sjømatindustriens konkurransekraft og øke verdiskapingen i sjømatindustrien.

Det faglige ansvaret på det matpolitiske området er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Mattilsynet er departementenes utøvende organ på matområdet. Mattilsynets virksomhet er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2018–2019) for Landbruks- og matdepartementet.

Nærings- og fiskeridepartementet har det faglige ansvaret for matforvaltningen på sjømatområdet. Mattilsynet er et tilsyns- og overvåkingsorgan for sjømattrygghet, og har ansvar for å føre risikobasert tilsyn og for gjennomføring av overvåkingsprogrammene for sjømattrygghet. For å sikre konsumentenes helse kan Mattilsynet fastsette kostholdsråd, gi advarsler, gi omsetningsforbud eller anmode Fiskeridirektoratet om å stenge fiskefelt. Havforskningsinstituttet overvåker, bl.a. på oppdrag fra Mattilsynet, uønskede stoffer i fôr, fôrråvarer og i oppdrettet og villfanget sjømat for å dokumentere status for sjømattryggheten.

Helhetlig kunnskap om uønskede stoffer og næringsstoffer i sjømat, og helseeffekter av sjømatkonsum, er vesentlig for tillit, omdømme, omsetning og konsum. Forskning og overvåking på sjømatområdet er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

God kunnskap og vitenskapelig dokumentasjon er avgjørende for å nå målene i sjømatpolitikken. Som ledd i regelverksutviklingen på matområdet utfører Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) uavhengige faglige risikovurderinger for Mattilsynet. For at forvaltningen skal være godt faglig og vitenskapelig fundert, krever arbeidet god samhandling mellom VKM, Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjoner. VKMs virksomhet er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2017–2018) for Helse- og omsorgsdepartementet. All førstehåndsomsetning av fisk i Norge går gjennom fiskesalgslagene. Omsetningen og salgslagenes rolle reguleres i lov om førstehåndsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalgslova). Nærings- og fiskeridepartementet har hjemmel til å pålegge fiskesalgslagene å gjennomføre tilsyn med råstoffkvalitet. Fra 1. januar 2015 er ordningen gjennomført av Råfisklaget i de tre nordligste fylkene.

Status og resultater

Ifølge foreløpige tall fra Nofima, besto norsk sjømatindustri i 2017 av om lag 366 selskaper med om lag 12 000 årsverk⁹. Bedriftene er svært varierte med hensyn til produksjonsform, skala, lokalisering og råstoffbase. Rundt 335 selskaper lager

konsumprodukter, mens om lag 31 selskaper produserer fiskemel og fiskeolje. Av de tre sektorene oppdrett, hvitfisk og pelagisk fisk er det innenfor hvitfiskindustrien at bearbeidingsgraden i Norge er høyest.

Ifølge Nofimas driftsundersøkelse for fiskeindustrien, har lønnsomheten i norsk sjømatindustri vært svak i en årrekke, særlig innen filetproduksjon av hvitfisk. 2015 var et relativt godt år for sjømatindustrien historisk sett, men lønnsomheten falt igjen i de fleste sektorene i 2016. Pelagisk industri var et unntak, da lønnsomheten økte noe fra 2015, men lønnsomheten var likevel på et lavt nivå. Tørrfiskprodusentene har tradisjonelt hatt den beste lønnsomheten innen hvitfisksektoren, også i 2016. Mens lakseslakteriene hadde en inntjening på om lag samme nivå som i året før, hadde bedriftene som foredler laks et betydelig underskudd samlet sett. Selv om lønnsomheten jevnt over er lav, drar sjømatindustrien fortsatt nytte av en relativt svak kronkurs.

Ferskfiskordningen og kvotebonus til levendelagring av villfanget fisk er begge tiltak med formål om å bidra til jevnere leveranse av torsk til fiskeindustrien. Levendelagring innebærer at fisken fangstes skånsomt og lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. Avsetningen til kvotebonus til levendelagring av torsk er 4 000 tonn i 2018 med 50 pst. kvotebonus. Dette innebærer at inntil 8 000 tonn kan fiskes under denne ordningen. I 2017 ble det levert om lag 6 500 tonn torsk til levendelagring.

I 2016 ble det satt ned en ekspertgruppe som fikk i oppdrag å vurdere forenklinger og forbedringer i førstehåndsomsetningen. Ekspertgruppen leverte sin rapport i desember 2016. Rapporten inneholdt tolv anbefalinger som kunne gjennomføres uten lov- eller forskriftsendringer. Flere av anbefalingene er fulgt opp, men departementet registrerer at det er noe ulike synspunkter hos salgslagene og industrien om behovet for oppfølging av enkelte av anbefalingene. Departementet vil gjennomgå de ulike problemstillingene som er reist i tilknytning til førstehåndsomsetningen, og vurdere om det er grunnlag for tiltak fra myndighetene for å sikre at målsettingene med fiskesalgslagsloven ivaretas.

Nærings- og fiskeridepartementet vil arbeide videre med strategier og tiltak for økt utnyttelse av marint restråstoff og helårige arbeidsplasser i fiskeindustrien. Det er i særlig grad i hvitfisknæringen at det er potensial for økt utnyttelse av

⁹ Antallet selskaper referer til selskapsnivå. Målt i fysiske enheter blir antallet bedrifter 425.

restråstoffet som oppstår i trålerflåten, mens restråstoffet som oppstår i pelagisk sektor og ved produksjon av laks og ørret, i stor grad allerede anvendes. Det er et langsiktig mål om full råstoffutnyttelse og at alt restråstoff ivaretas. En forutsetning må imidlertid være at dette bidrar til økt verdiskaping. Det er i dag ingen hindre for at bedrifter i næringen kan bearbeide restråstoffet dersom de finner det lønnsomt. Dette viser seg også i praksis ved at enkelte fartøyer tar vare på restråstoffet som oppstår.

Resultater fra Mattilsynets overvåking og tilsyn i 2017 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige å bruke eller uønskede stoffer over grenseverdiene fra prøver tatt av oppdrettsfisk i 2017. Ved funn av uønskede stoffer over grenseverdier kan myndighetene iverksette tiltak. Det er sjeldne tilfeller av funn av uønskede stoffer over grenseverdi i enkelte villfangede arter i særskilte områder. På grunn av for høye nivåer av miljøgifter i atlantisk kveite ble det i 2017 innført utkastpåbud for all fisk over 2 meter/100 kg, og et fiskefelt ble stengt for fiske av denne arten. I statsbudsjettet for 2018 er det satt av 4 mill. kroner til MAREANO-programmet for å kartlegge havbunnen for metaller og miljøgifter, for å lete etter sammenhenger mellom havbunnsforurensning og funn av uønskede stoffer i atlantisk kveite. I juni 2017 ble det innført advarsel mot å spise selvfisket brosme fra deler av Sognefjorden, på grunn av for høye kvikksølvnivåer.

Mattilsynet har en viktig rolle i arbeidet med å legge til rette for markedsadgang for norsk sjømat, bl.a. ved å ha godt samarbeid med matmyndighetene i mottakerland og skape forutsigbare rammevilkår for eksport. I 2017 ble det utstedt 58 831 eksportattester på sjømatprodukter. Mattilsynet har etablert et eksportprosjekt som skal bidra til økt effektivitet og forutsigbarhet ved utstedelsen av slike eksportattester. Utarbeidelse av en ny mat-eksportforskrift er del av dette prosjektet.

Det arbeides for å styrke sjømatens rolle i et matsikkerhets- og ernæringsperspektiv både nasjonalt og globalt. Arbeidet tar utgangspunkt i en helkjedetilnærming fra hav til forbruker og ses i sammenheng med styrking av bistand til bærekraftige matsystemer¹⁰ i utenriks- og utviklingspolitikken, arbeidet med nasjonal folkehelsepolitikk og satsingen på hav. Norge har ledende kompetanse på området trygg og sunn sjømat og betydningen sjømatkonsumet har for ernæring og helse, og ledende kunnskap om bærekraftig for-

valtning og produksjon innenfor fiskeri og havbruk. Norge har tatt initiativ til et globalt handlingsnettverk «Bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring» i FNs ernæringstiår. Matsikkerhet må også ses i sammenheng med reduksjon i matsvinn. Norge finansierer derfor FAOs arbeid med veiledning for reduksjon av matsvinn i verdikjeden på fisk. Det vises til omtale under kap. 8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål.

Prioriteringer 2019

Styrke grunnlaget for konkurransekraft og verdiskaping i sjømatindustrien, og følge opp strategier for økt bruk av restråstoff og helårs arbeidsplasser i fiskeindustrien

Det vil bli arbeidet videre med strategier for økt bruk av restråstoff, rekruttering i fiskerinæringen og helårs arbeidsplasser i fiskeindustrien.

Følge opp førstehåndsomsetningen for fisk og vurdere salgslagenes struktur og virksomhet

Departementet vil foreta en gjennomgang av førstehåndsomsetningen, og vurdere om det er grunnlag for tiltak fra myndighetene for å sikre at formålene med fiskesalgslagsloven ivaretas.

Styrke sjømatens rolle i et matsikkerhets- og ernæringsperspektiv nasjonalt og globalt

Bærekraftig sjømat har en viktig, men ikke tilstrekkelig anerkjent rolle innen matsikkerhet og ernæring. Det arbeides derfor for å synliggjøre sjømatens rolle som kilde til mat og viktige næringsstoffer, bl.a. gjennom opprettelsen av et globalt handlingsnettverk for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann.

Sikre oppdatert kunnskap om trygg og sunn sjømat, og legge til rette for økt utnyttelse av havets ressurser

Det er et mål å utnytte havets ressurser på en mer effektiv måte. For å lykkes med forvaltningen, er det behov for oppdatert kunnskap om trygg og sunn sjømat. Kartlegging og kunnskapsinnhenting om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer er også avgjørende for å legge til rette for økt utnyttelse av havets ressurser, særlig nye marine ressurser/arter som til nå ikke har vært kommersielt utnyttet til mat- og fôrproduksjon.

¹⁰ Planteproduksjon, husdyrbruk, fiskeri og akvakultur.

Øke sjømatkonsumet hos den yngre del av befolkningen

Sjømatkonsument er på vei ned. Tiltak som bidrar til å øke sjømatkonsumet hos den norske befolk-

ningen skal prioriteres. Kostholdsvaner skapes tidlig i livet og tiltak rettet mot barn og unge er derfor høyt prioritert.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	432 522	429 933	430 846
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	84 443	52 475	71 927
22	Trygg håndtering av norsk atomavfall og atom- anlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 929, post 51</i>		58 000	70 000
23	Digital Norway/Toppindustrisenteret AS	2 000	2 000	2 000
30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>		20 600	21 094
31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>		141 000	331 059
60	Overføring til fylkeskommunene for tilskudd til regional næringsutvikling	15 000	15 000	
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	40 995	37 400	37 400
71	Miljøtiltak Raufoss	4 237	6 200	5 200
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 600	3 700	3 807
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	27 100	29 100	29 944
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 200	2 250	2 315
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	15 342	8 800	8 045
76	Tilskudd til Standard Norge	31 900	32 700	33 648
77	Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>	14 952	12 250	12 605
78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	4 200	4 300	4 425
79	Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	51 500		
81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandør- utvikling	10 000	10 000	10 290
82	Tilskudd til laboratorium for undervannsteknologi	1 500		
83	Tilskudd til Senter for hav og Arktis			5 000
	Sum kap. 0900	741 491	865 708	1 079 605

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018):

– post 21 ble redusert med 11,2 mill. kroner

- post 22 ble redusert med 5 mill. kroner
- post 31 ble økt med 26 mill. kroner
- post 71 ble økt med 4,5 mill. kroner
- post 75 ble redusert med 2,4 mill. kroner
- post 79 ble bevilget med 41 mill. kroner
- ny post 83 ble bevilget med 10 mill. kroner

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har i tillegg et særlig ansvar for enkelt næringer som mineralnæringen, reiselivsnæringen, sjømatnæringene og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på alle nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets hovedmål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer*. Departementet arbeider mot følgende delmål:

- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Måloppnåelse for delmålene vil hver for seg og sammen bidra til å nå hovedmålet.

Departementet disponerte 318 årsverk i 2017. I tillegg har departementet tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, to råder ved ambassaden i Washington DC, en råd ved ambassaden i Moskva og en råd ved ambassaden i London.

For nærmere omtale av departementets resultater i 2017 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene, se kategoriomtalen til 17.10 Forvaltning og rammebetingelser, 17.20 Forskning og innovasjon, 17.30 Markedsadgang og eksport og 17.40 Statlig eierskap. I tillegg er departementets arbeid med forenkling og effektivisering, samfunnssikkerhet og beredskap, klima og miljø, oppfølging av FNs bærekraftsmål og likestilling omtalt i proposisjonens del III.

Prioriteringer 2019

Prioriteringene for 2019 er beskrevet i hovedinnledningen i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap.

Det foreslås en bevilgning på 430,8 mill. kroner på posten. I 2019 foreslås det å overføre om lag 8 mill. kroner til Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon for departementets andel av utgiftene til felles IKT-plattform for departementene, jf. omtale under kap. 510, post 21 i Prop. 1 S (2018–2019) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er viktige for Nærings- og fiskeridepartementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter bl.a. større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter initiert av departementet.

I 2017 ble det bl.a. påbegynt og jobbet med flere utredninger om atomavfall ved reaktorene på Kjeller og i Halden, inkludert tiltak knyttet til behandling av brukt brensel i Frankrike eller Sverige, jf. omtale under kap. 900, post 22. Det ble laget et revidert forslag til investeringer i Ocean Space Centre i 2017 og kvalitetssikret i 2018. Neste steg er å velge utbyggingskonsept, jf. omtale under programkategori 17.20. Det ble også arbeidet videre med kvalitetssikring av konseptvalg for lokalisering av marine forskningsmiljøer i Bergen.

Kapitaltilgangsutvalget har i 2017 vurdert tilgangen på kapital i Norge, jf. omtale under programkategori 17.20. Det er utført en ekstern evaluering av GIEK og Eksportkreditt Norge, jf. omtale under programkategori 17.30. Brønnøysundregistrene fikk i oppdrag å utvikle Altinn til å forenkle og forbedre kontaktflaten mellom gründerne og det offentlige.

Det foreslås en bevilgning på 71,9 mill. kroner på posten. Av dette foreslås 10 mill. kroner til oppfølging av Digital 21-strategien, som har gitt regjeringen anbefalinger om hvordan næringslivet i større grad kan utvikle og ta i bruk ny kompe-

tanse og teknologi, i takt med den økende digitaliseringen, jf. omtale under programkategori 17.20. Rådgivningskostnader knyttet til ekstern kvalitetssikring og bistand til departementets oppfølging av oppryddingsprosjektet i Svea og Lunckefjell foreslås dekket over posten, jf. omtale under kap. 900, post 31. Departementets andel av kostnadene for EXPO 2020 foreslås dekket over posten i 2019, jf. omtale under programkategori 17.30. Det foreslås å sette av inntil 1 mill. kroner til tiltak for å øke andelen kvinnelige toppledere i næringslivet. Det skal også bl.a. arbeides videre med samlokalisering av marine forskningsmiljøer i Bergen og en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet, jf. omtale under programkategori 17.20. Det foreslås å flytte 5 mill. kroner til drift av Senter for hav og Arktis til post 83.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning på posten på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI, 1. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg, kan overføres, kan nyttes under kap. 929, post 51

Staten har ut fra samfunnsmessige hensyn påtatt seg et medansvar for finansiering av fremtidig dekommisjonering (nedbygging og riving) av forskningsreaktorene på Kjeller og i Halden og oppbevaring av atomavfall fra norsk forskningsvirksomhet. Stiftelsen Institutt for energiteknikk (IFE) eier og driver reaktorene. Det er fastsatt at IFE skal bidra til finansiering av avfallshåndtering med 5 mill. kroner årlig fra 2019, og at staten skal ha 70 pst. av salgsverdien ved eventuelt salg av IFEs eiendommer. I tillegg vil de økonomiske rammene ved fortsatt drift av Kjellerreaktoren utredes innen utgangen av 2019.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider videre med å følge opp anbefalingene i kvalitets-sikringsrapportene fra 2016 om fremtidig dekommisjonering av atomanleggene og oppbevaring av nasjonalt atomavfall. Forvaltningsorganet Norsk nukleær dekommisjonering (NND) ble opprettet i februar 2018, jf. egen omtale under kap. 907.

Bevilgningen på posten skal benyttes til nødvendige oppryddingsrelaterte aktiviteter. Dette omfatter bl.a. videre utredninger om behandling av ikke-lagringsbestandig brukt reaktorbrensel, trygg midlertidig lagring av reaktorbrensel og planlegging av fremtidig dekommisjonering av

reaktoranleggene. Oppgavene vil i stor grad utføres av IFE i 2019.

Bevilgningen skal også finansiere drift av det kombinerte lageret og deponiet for lav- og mellomaktivt radioaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen). Anlegget eies av Statsbygg og drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. KLDRA inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Som følge av høy fyllingsgrad og lang gjennomføringstid for bygging av nytt lager, dekker bevilgningen også planleggingen av et nytt KLDRA. Statsbygg har fått i oppdrag å utarbeide funksjonsbeskrivelser, lokaliseringsanalyse og kostnadsoverslag for et nytt kombinert lager og deponi. Utredningen skal ferdigstilles våren 2019. Norsk nukleær dekommisjonering vil få ansvar for videre oppfølging av planleggingsarbeidet.

Resultater 2017

I 2017 ble midler til håndtering av atomavfall gitt over kap. 900, post 21.

Institutt for energiteknikk (IFE) har gjennomført utredninger av brukt reaktorbrensel i Halden og på Kjeller og mulighetsstudier for behandling av det ikke-lagringsbestandige brenselet hos Orano (tidl. Areva) i Frankrike. Bevilgningen har også finansiert IFEs organisering av oppryddingsarbeidet i egen sektor.

Det har i tillegg vært kostnader knyttet til etablering av Norsk nukleær dekommisjonering og undersøkelser av alternative metoder for behandling av ikke-lagringsbestandig brukt brensel.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 70 mill. kroner i 2019. Det er i noen grad overlapp med aktiviteter som finansieres under kap 929, post 51 og det foreslås derfor å tilføye stikkordet «kan nyttes under» til posten.

Post 23 Digital Norway/ Toppindustrisenteret AS

Digital Norway Toppindustrisenteret AS er et næringslivsdrivet initiativ med 15 av landets ledende selskaper som eiere. Bakgrunnen for initiativet er den raske teknologiske utviklingen og behovet dette medfører for økt kompetanse om digitalisering i norsk næringsliv. Senteret skal utvikle og spre kompetanse gjennom å fasilitere samarbeid og dele kunnskap på tvers av bedrifter

og bransjer. Målgruppen er spesielt SMB-segmentet, og formålet er at bedriftene skal utnytte de mulighetene som ligger i økt digitalisering. Senteret er lokalisert i Forskningsparken i Oslo og samarbeider med forsknings- og utdanningsmiljøer, næringsklynger og innovasjonsmiljøer over hele landet. Senteret tilbyr ulike tjenester og kompetansehevende tiltak. Nærings- og fiskeridepartementet inngikk i juli 2017 en samarbeidsavtale med senteret, som innebærer et strategisk medlemskap over en treårsperiode. Medlemskontingenten er satt til 2 mill. kroner per år. Senteret fikk i juli 2017 også tildelt rollen som sekretariat for regjeringens strategiprosess for økt digitalisering i næringslivet, Digital21, se nærmere omtale under programkategori 17.20.

Det foreslås å bevilge 2 mill. kroner i 2019.

Post 30 Miljøtiltak Søve, kan overføres

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Statens strålevern ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding. Det er utarbeidet en tiltaksplan. Departementet har kunngjort oppryddingen i 2014 og 2016 uten at det har lyktes å få på plass en deponiløsning.

Departementet arbeider nå med mulige fremgangsmåter for å gjennomføre oppryddingen så raskt som mulig. Det kan være aktuelt både å benytte et godkjent deponi og å etablere en løsning lokalt. Det foreslås en bevilgning på 21,1 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve for 2019. Det er ikke avklart løsning for deponering av massene, og det er derfor knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet for 2019.

Post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, kan overføres

Store Norske-konsernet består av morselskapet Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) og flere hel- og deleide datterselskaper. I tillegg har SNSK avtale med departementet om leie og forvaltning av deler av statens eiendommer på Svalbard. Konsernet har i dag om lag 124 ansatte. Staten eier 100 pst. av aksjene i SNSK.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det besluttet at SNSKs kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle avvikles. Det ble samtidig bestemt å sette i gang opprydding i området med Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG) som ansvarlig bygg-

herre og ved hjelp av underleverandører. Infrastrukturen i Svea skal skaleres ned til et minimum, og det er ikke aktuelt å legge til rette for bruk av Svea til annen aktivitet når oppryddingen er gjennomført. Dette utelukker ikke at enkelte gjenværende «kalde bygg» kan stilles til disposisjon for reiseliv eller forskning på linje med forlatte bygg andre steder på øygruppen. Kostnadene ved å rydde opp i Svea og Lunckefjell ble i Prop. 1 S (2017–2018) anslått til om lag 700 mill. kroner. Anslaget var basert på en rapport til SNSK fra et eksternt konsulentfirma fra januar 2017 og på vurderinger fra styret i SNSK fra juni 2017. I Prop. 1 S (2017–2018) ble det vist til at det var betydelig usikkerhet knyttet til anslaget, og risikoen for forsinkelser ble også påpekt.

Etter at Prop. 1 S (2017–2018) ble lagt frem for Stortinget, mottok departementet ny, foreløpig informasjon fra SNSK som indikerte at kostnadene knyttet til opprydding i Svea og Lunckefjell kunne bli betydelige høyere enn det som fremgikk av proposisjonen. Bakgrunnen for dette var ifølge SNSK nye vurderinger av omfang og ressursbehov og nye anslag på kostnadselementer. Departementet orienterte Stortinget om dette i brev datert 28. november 2017 og 30. november 2017. I brevene ble det informert om at oppryddingsplanen, pga. økt omfang og nye kostnadsanslag, vil bli kvalitetssikret av eksternt rådgiver.

I Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018* orienterte departementet Stortinget om at siste tilgjengelige kostnadsberegninger for oppryddingsprosjektet var på om lag 2,5 mrd. kroner, dvs. en betydelig økning fra de nivåene som ble meddelt Stortinget i brev fra næringsministeren i november 2017. Det ble pekt på at det er beheftet betydelig usikkerhet ved kostnadsberegningene, som er gjort på ufullstendig grunnlag og som bl.a. avhenger av hvilke miljøkrav som vil bli fastsatt. Departementet viste også til at kvalitetssikringen vil gi mer informasjon om usikkerheten ved prosjektet, bedre kostnadsanslag og råd om hvordan usikkerheten kan reduseres. For å legge til rette for at prosjektet kan ha en forsvarlig fremdrift og fortsatt holde muligheten åpen for å rekke oppstart av opprydding i Lunckefjell i 2019, bevilget Stortinget ytterligere 21 mill. kroner til drift og vedlikehold av infrastruktur i Svea og Lunckefjell og til prosjektressurser, og 5 mill. kroner til eksternt kvalitetssikring og bistand til departementets oppfølging av oppryddingsprosjektet.

SNSK har, etter at Stortinget besluttet at kulldriften i Svea og Lunckefjell skulle avvikles og

at det skulle iverksettes opprydding i området. For å sikre forsvarlig fremdrift og kostnadseffektiv gjennomføring av oppryddingsprosjektet anbefalte SNSK i april 2018 at oppryddingen deles inn i to delprosjekter hvor Lunckefjell gjennomføres først og deretter Svea. Selskapet begrunner dette med ulik ferdigstillelsesgrad på oppryddingsplanene og at en sekvensiell gjennomføring av oppryddingen også i praksis synes hensiktsmessig. Selskapet antar at ved å igangsette arbeidene på Lunckefjell i 2019, etter planen om lag ett år tidligere enn i Svea, vil den samlede oppryddingsperioden bli om lag ett år kortere og samlede kostnader om lag 150 mill. kroner lavere enn ved samlet oppstart i Lunckefjell og Svea i 2020. SNSK har også utarbeidet kostnadsanslag for gjennomføring av delprosjekt Lunckefjell. Etter selskapets vurderinger kan oppryddingen i Lunckefjell gjennomføres i perioden 2019–2020.

Selskapet viser til at et vesentlig usikkerhetsmoment i arbeidet med avslutningsplanen for Lunckefjell har vært å beregne omfanget av masser, og på bakgrunn av dette vurdere om det er behov for å transportere eventuelle overskuddsmasser fra Lunckefjell til Svea. Selskapet oversendte i juli 2018 sitt forslag til avslutningsplan for Lunckefjell til miljømyndighetene ved sysselmannen på Svalbard. I planen anslår selskapet, basert på vurderinger fra eksterne miljørådgivere, en begrenset overskuddsmasse på om lag 60 000 m³, og at denne kan anordnes i Lunckefjell innenfor gjeldende miljøkrav. På denne bakgrunn er det ifølge selskapets vurdering ikke behov for å søke avvik i avslutningsplanen, og følgelig ikke behov for å transportere ut masser fra Lunckefjell.

Selskapet arbeider videre med avslutningsplanen for Svea, herunder prøvetaking for å kartlegge eventuell forurensning i grunnen. Selskapet viser til at det er betydelig usikkerhet knyttet til tidsplan for oppstart og gjennomføring av oppryddingen i Svea, men legger foreløpig opp til oppstart i 2020.

Ekstern kvalitetssikring av prosjektet ble påbegynt i første halvdel av 2018. I tillegg til å gjøre en kvalitetssikring i henhold til KS2 har kvalitetssikrer også bl.a. gjort en vurdering av om det er hensiktsmessig med en fasedeling av prosjektet i to delprosjekter hvor oppryddingen i Lunckefjell iverksettes i forkant av oppryddingen i Svea.

Kvalitetssikrer har gjennomgått planene for henholdsvis Lunckefjell og Svea og påpeker at det er stor forskjell med hensyn til forberedelsesgrad. De planlagte grunnundersøkelsene og avklaringsene av omfang på oppryddingen i Svea er etter kvalitetssikrers vurdering avgjørende for å redu-

sere usikkerheten til et akseptabelt nivå for den største delen av prosjektet. Kvalitetssikrer viser også til at for å gjennomføre opprydding i Lunckefjell, må gruvegangene i Svea benyttes og vedlikeholdes, samt at infrastrukturen i Svea må være tilgjengelig. På bakgrunn av dette støtter kvalitetssikrer derfor SNSKs anbefaling om å fasedele prosjektet. Kvalitetssikrer deler også selskapets vurdering knyttet til at dersom arbeidene i Lunckefjell igangsettes i 2019, ett år tidligere enn i Svea, unngås redusert fremdrift, og dermed ett års kortere drift av Svea samfunn. Dermed unngås økte kostnader i det samlede prosjektet med om lag 150 mill. kroner. Kvalitetssikrer viser også til at utlysning og tildeling av kontrakt med entreprenør for arbeidene i Lunckefjell, ett år tidligere enn tilsvarende kontrakt for Svea, ikke vil ha effekt av betydning for konkurransesituasjonen i leverandørmarkedet.

Kvalitetssikringen fremhever at et vesentlig usikkerhetsmoment for delprosjekt Lunckefjell er knyttet til masseforflytninger, herunder eventuell transport av overskuddsmasser fra Lunckefjell. Vurderinger utført av SNSKs rådgiver indikerer en begrenset overskuddsmasse i Lunckefjell på om lag 60 000 m³, og kvalitetssikrer viser til at en eventuell transport av denne massen til Svea kan innebære en merkostnad med et usikkerhetsspenn på 15–45 mill. kroner dersom miljømyndighetene ikke tillater å plassere disse massene i steinfyllingene ved Lunckefjell og Skollfjell. Etter kvalitetssikrers vurdering vil transport av eventuell overskuddsmasse fra Lunckefjell til Svea ha begrenset nytte, og kvalitetssikrer anbefaler derfor at det gjennomføres ytterligere analyser dersom slik massetransport pålegges av miljømyndighetene.

Kvalitetssikringen peker på at hoveddelen av oppryddingsprosjektets usikkerhet i liten grad er styrbar (masser til forflytning, vær og klima, markedsusikkerhet mv.). Usikkerhet knyttet til prosjektorganisasjonens og SNSKs styring kan derimot påvirkes. På bakgrunn av dette anbefaler kvalitetssikrer en kostnadsramme for oppryddingen i Lunckefjell på 690 mill. 2018-kroner og en styringsramme på 610 mill. 2018-kroner. Kostnads- og styringsrammen inkluderer ikke merkostnader knyttet til eventuell transport av overskuddsmasser.

Kvalitetssikrer har også vurdert departementets plan for egen styring og oppfølging av prosjektet, som bl.a. innebærer at departementet knytter til seg spisset fagkompetanse i den videre oppfølgingen av prosjektet. Kvalitetssikrer har gitt

uttrykk for at planen vurderes som hensiktsmessig og tilpasset prosjektets behov.

Departementet legger opp til at oppryddingen gjennomføres med SNSG som ansvarlig byggherre og ved hjelp av underleverandører, jf. Prop. 1 S. (2017–2018). Oppryddingsarbeidet gjennomføres adskilt fra øvrig gruvevirksomhet (Gruve 7) og konsernets øvrige virksomhet. Selskapet legger opp til å etablere en egen prosjektorganisasjon med kompetanse egnet for gjennomføring av oppryddingsprosjektet.

Departementet viser til at kvalitetssikringen har kommet til at SNSKs anbefaling om å dele oppryddingsarbeidet inn i to delprosjekter, Lunckefjell og Svea, synes hensiktsmessig og kostnadsbesparende. Departementet legger vekt på at drift og vedlikehold av infrastrukturen i Svea er en vesentlig del av samlede kostnader, og at en faseinndeling kan redusere samlet prosjekttid med om lag ett år. SNSK og kvalitetssikrer ser ikke noen vesentlige ulemper ved en slik faseinndeling. I henhold til vurderinger fra SNSK og kvalitetssikringen legger departementet derfor opp til at opprydding i Lunckefjell starter i 2019, med antatt ferdigstillelse ved utgangen av 2020. I parallell med oppryddingsarbeidet i Lunckefjell legger departementet opp til videre planlegging og kvalitetssikring av oppryddingen i Svea, og at opprydding i Svea etter planen startes opp i 2020 slik selskapet og kvalitetssikrer indikerer. Departementet viser til at gjennomføringsperioden for oppryddingen i Svea er usikker og avhenger av fremdriften i arbeidet med avslutningsplaner og omfanget av oppryddingen i Svea.

Departementet har merket seg at kvalitetssikringen har kommet til at SNSKs anslag for kostnadene ved oppryddingen i delprosjekt Lunckefjell synes å være basert på rimelige og fornuftige forutsetninger. Departementet har ikke grunnlag for å ha avvikende syn fra eksterne kvalitetssikrer. Departementet foreslår, på bakgrunn av dette, en kostnadsramme (P85) for delprosjekt Lunckefjell på 706,6 mill. i 2019-kroner, og en styringsramme (P50) for prosjektet på 624,6 mill. i 2019-kroner. Det foreslås en bevilgning på 331,1 mill. kroner i 2019. Departementet vil understreke at det er knyttet usikkerhet til kostnadene. I kostnadsanslaget er det, i henhold til vurderinger fra SNSK og selskapets miljørådgivere, lagt til grunn at den indikerte overskuddsmassen uansett ikke skal transporteres fra Lunckefjell til Svea. Departementet viser til kvalitetssikrers vurderinger om at transport av eventuell overskuddsmasse kan innebære en merkostnad på 15–45 mill. kroner. På samme måte som tidsplanen påvirkes av miljø-

myndighetenes behandlingstid, avhenger også kostnadsanslaget av miljømyndighetenes vurdering av avviklingsplanen for Lunckefjell.

Som et ledd i avviklingen og oppryddingen i Lunckefjell vil SNSG se på mulighetene for salg av utstyr og bygg som selskapet ikke lenger vil ha behov for og som uansett må fjernes fra Lunckefjell. En del av bygningsmassen i Lunckefjell eies av staten. Departementet legger opp til at SNSG også kan forestå salg av disse eiendelene etter nærmere dialog med departementet.

Departementet viser til at kvalitetssikrer har vurdert departementets plan for egen styring og oppfølging av oppryddingsarbeidet som hensiktsmessig, og legger bl.a. opp til å knytte til seg spisset fagkompetanse som ledd i den videre oppfølgingen av oppryddingsarbeidet i Svea og Lunckefjell. Departementet legger opp til at kostnader knyttet til dette, og til ytterligere kvalitetssikring, vil bli dekket over kap. 900, post 21.

Det foreslås en bevilgning på 331,1 mill. kroner knyttet til opprydding i Lunckefjell. I tillegg fremmes det forslag om fullmakt til å forplikte staten for inntil 375,5 mill. kroner ut over budsjettåret for gjennomføring av miljøtiltak i Lunckefjell, jf. forslag til vedtak XI, 2. Budsjett for Svea vil etter planen bli fremmet i forbindelse med statsbudsjettet for 2020. Departementet vil komme tilbake til Stortinget dersom det foreligger ny informasjon som tilsier at anslagene knyttet til gjennomføring av miljøtiltak i Lunckefjell må justeres.

Post 60 Overføring til fylkeskommunene for tilskudd til regional næringsutvikling

Sykkelrittet Arctic Race of Norway er et årlig internasjonalt etapperitt over fire dager i Nord-Norge. Rittet ble i 2018 arrangert for sjette gang. Etappene endres hvert år, og alle regioner i Nord-Norge skal i løpet av de kommende årene være vertskap for rittet. Det norske selskapet Arctic Race of Norway AS samarbeider med det franske selskapet Amaury Sport Organisation (ASO) om arrangementet. ASO er også arrangør av Tour de France og en rekke andre store idrettsarrangementer. Arctic Race of Norway har fått stor oppmerksomhet internasjonalt og skaper positiv aktivitet i Nord-Norge. Bevilgningen blir håndtert av de tre fylkeskommunene i Nord-Norge. Det ble bevilget 15 mill. kroner til idrettsarrangementet i 2018.

Bevilgningen foreslås flyttet til Kulturdepartementets budsjett for 2019, jf. omtale i Prop. 1 S (2018–2019) for Kulturdepartementet.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer.

Bevilgningen dekker kontingentene til organisasjonene i tabellen under. Informasjon om organisasjonene finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til hvert enkelt medlemsbidrag. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

Det foreslås en bevilgning på 37,4 mill. kroner for 2019. Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og eventuelle endringer i medlemskontingentene. Kontingenten til det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA) fastsettes i EUs årlige budsjetter. EUs budsjett for 2019 var ikke klart i tide til å justere budsjettforslaget for 2018. Dermed foreslås det å videreføre kontingenten fra 2018, justert for valutaendringer. En eventuell endring av EMSA-kontingenten kan håndteres i revidert budsjett for 2019.

Tabell 4.3 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2018	Forslag 2019
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	14 000	13 950
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	5 750	5 350
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	4 350	4 650
Ispatroljetjenesten (NAIP)	2 500	2 500
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 485	2 500
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 130	2 170
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD (romfart, turisme, eierskap og skipsbygging)	875	900
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	850	825
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	750	750
EUROFISH (bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	580	570
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	570	590
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	475	475
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)	500	450
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	410	425
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	310	410

Tabell 4.3 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2018	Forslag 2019
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	285	285
Studiegruppen for nikkel	200	210
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	175	175
Studiegruppen for bly og sink	85	95
Det norske handelskammerforbund	80	80
International Institute of Fisheries Economics and Trade (IIFET)	40	40
Sum	37 400	37 400

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med bevilgningen er å oppfylle statens garantiforpliktelser for historisk forurensning ved Raufoss Industripark, jf. Innst. S. nr. 147 (2003–2004) og St.prp. nr. 40 (2003–2004). Miljøtiltakene som er gjennomført, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene er betydelig redusert, bl.a. ved at mer enn 505 tonn tungmetaller og 160 000 liter olje er fjernet fra jordsmonn og grunnvann og fraktet til forsvarlig sluttdeponering i godkjente deponi.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS, hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering, som følge av implementering av EUs vannforskrift i Norge. Det ble stilt krav om mer detaljert overvåking av Hunnselva, samt grunnvann, overflatevann og det nedlagte slamdeponiet i industriparken. Pålegget omfatter i tillegg drift og vedlikehold av tiltaksbrønner og oljeutskillere der det pumpes opp og renses forurenset vann. Miljødirektoratet kom med endret tillatelse 20. mai 2017 og fastsatte vurderingsgrenser 4. september 2017. Raufoss Næringspark AS har påklaget Miljødirektoratets vedtak om hvilke vurderingsgrenser som skal legges til grunn. Per 1. september 2018 var det utbetalt til sammen om lag 129,9 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Rammen for garantiene ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 utvidet til 168 mill. kroner. Utvidelsen tar høyde for å dekke kostnader innenfor den statlige garantien som i hovedsak er knyttet til fortsatt overvåking og

oppfølging av krav til dokumentasjon i pålegget fra Miljødirektoratet frem til 2029, samt områder hvor det er avdekket mulig historisk relatert forurensning i grunnen som vil kunne kreve oppryddingstiltak. Det kan også komme ytterligere garantiforpliktelser, bl.a. dersom det avdekkes historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og infrastruktur ved Raufoss Industripark.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 5,2 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i 2019 i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Videre foreslås det en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor garantirammen på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til endret bevilgning bli fremmet i endringsproposisjon i vår- eller høstsesjonen.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Tilskuddet er todelt og omfatter det arbeidet Norsk Rederiforbund utfører innenfor skipsfartsberedskap etter avtale med Nærings- og fiskeridepartementet og det arbeidet Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) utfører som sekretariat for den lovbestemte ordningen for varekrigsforsikring.

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen, som ivaretar kontakten med rederinæringen og andre viktige aktører. I tillegg

er det etablert et samarbeid hjemlet i avtale om at Norges Rederiforbund gjennom sin beredskapsavdeling planlegger og gjennomfører tiltak innen skipsfartsberedskap, på oppdrag fra eller i samarbeid med departementet. Tilskuddet skal dekke dette arbeidet, som bl.a. omfatter å skaffe til veie relevant skipskapasitet, forebygge og håndtere trusler mot sikker skipsfart.

Ordningen har som mål å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskaps-systemer for skipsfarten
- mest mulig trygg skipstransport
- samarbeid og god informasjonsutveksling mellom myndighetene og rederinæringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i en krisesituasjon

Varekrigsforsikring

Det betyr mye for samfunnet at forsyning og transport av viktige varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller hvor forsyningssikkerheten trues av at det private markedet for transportforsikring ikke er tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem. Ordningen forvaltes av GIEK etter retningslinjer fastsatt av departementet. Tilskuddet skal dekke dette arbeidet.

Ordningen har som mål å sikre:

- at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring i en krise- eller krigssituasjon
- at myndighetene kan få bistand med faglige utredninger, råd, utførende arbeid og øvelser knyttet til varekrigsforsikring

Resultater

Innenfor et mer uforutsigbart risikobilde har skipsfartsberedskapen arbeidet mot piratvirksomhet og informasjons- og sikkerhetstiltak for skipsfarten nasjonalt og internasjonalt stått sentralt. Kontakten mot Forsvarets organer og systemer for å skaffe til veie relevant skipskapasitet ved behov er styrket. Det samme gjelder beredskap og krisehåndtering, bl.a. gjennom IT-basert system for global oversikt over aktuelle skip.

Innenfor varekrigsforsikring er det arbeidet med vedlikehold av ordningen, inkludert et IT-basert støttesystem, og kontakt mot forsikringsbransjen gjennom et etablert Forsikringsforum. Departementet har arbeidet med høringsforslag til revidert og modernisert lov om statlig varekrigsforsikring.

Prioriteringer 2019

Innenfor skipsfartsberedskap prioriteres arbeidet med informasjon til rederier og skip om spørsmål av betydning for risiko og sikkerhet, behandling av sikkerhetsspørsmål nasjonalt og internasjonalt, god evne til håndtering av uforutsette situasjoner og å skaffe til veie transportkapasitet til militære og sivile behov. Erfaringer fra NATO-øvelsen «Trident Juncture» høsten 2018, regjeringens arbeid med samfunnssikkerhet, kontakt med Forsvarets organer og transportgruppen i NATO er noe av det som vil ligge til grunn for arbeidet.

Innenfor arbeidet med varekrigsforsikring prioriteres modernisering av hjemmelsgrunnlaget og kontakt med forsikringsbransjen, samt vedlikehold av beredskapsordningen.

Budsjettforslag

Det foreslås en samlet bevilgning på 3,8 mill. kroner. Midlene foreslås fordelt med inntil 3,4 mill. kroner til Norges Rederiforbund for arbeid med skipsfartsberedskap og inntil 0,4 mill. kroner til GIEK for arbeid med varekrigsforsikring.

Fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring foreslås videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. omtale i Del III og forslag til vedtak IX, 2.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt entreprenørskap er en organisasjon som tilbyr utdanningsinstitusjoner bistand til å gjennomføre entreprenørskapsfremmende aktiviteter. Ungt Entreprenørskap Norge er et nasjonalt sekretariat for 17 juridiske uavhengige fylkesorganisasjoner. Det er ikke statlig eierskap i organisasjonen.

Resultater 2017

I 2017 ga Nærings- og fiskeridepartementet et tilskudd på 27,1 mill. kroner til Ungt entreprenørskap. Undersøkelser viser økt etableringsrate senere i livet for elever som har hatt en ungdomsbedrift. Det var derfor en føring for tilskuddet at elever i den videregående skolen skulle få muligheten til å etablere en ungdomsbedrift. I 2017 var det en nedgang på 1,5 pst. i antall elever i videregående skole som opprettet en ungdomsbedrift ved hjelp av Ungt entreprenørskap. Innovasjons-camp er en rekrutteringsarena for å få flere elever til å opprette ungdomsbedrifter. I 2017 deltok

14 403 elever i videregående skole på en innovasjonscamp mot 22 690 året før.

Prioriteringer 2019

Ungt entreprenørskap skal prioritere at flest mulig elever etablerer ungdomsbedrifter. Elevene skal oppmuntres til utvikling av innovative løsninger og produkter.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 29,9 mill. kroner i 2019.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Visit Svalbard AS er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv på øygruppen. Tilskuddet skal bl.a. benyttes til å ivareta fellesoppgaver som drift av helårlig turistinformasjon, kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere.

Visit Svalbard AS er eid av Svalbard Reiselivsråd, som i 2017 besto av 72 bedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Selskaps virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Resultater 2017

Det var i 2017 en vekst i antall kommersielle gjestedøgn på Svalbard på 4,1 pst., mot en vekst på 8,5 pst. i 2016. Antall ankomster til hotell og gjestehus økte fra 65 000 i 2016 til 67 400 i 2017. Veksten fordeler seg over hele året. Oppholdstiden per gjest holdt seg stabil fra de to foregående år med 2,2 døgn i gjennomsnitt. Visit Svalbard AS hadde i 2017 en omsetning på 11,4 mill. kroner. Det statlige tilskuddet var på 2,2 mill. kroner.

Miljøarbeid står sentralt i reiselivsnæringens arbeid på Svalbard. Visit Svalbard AS har som mål at all reiselivsutvikling på Svalbard skal være bærekraftig. Longyearbyen mottok i 2016 merket

for bærekraftig reisemål. Gjesteundersøkelsen viser at hele 98 pst. av gjestene som besøker Svalbard er fornøyd med den samlede opplevelsen. Undersøkelsen viser at det er 41 pst. som er helt enig i at Longyearbyen gir inntrykk av å være et bærekraftig reisemål. Dette er en økning på 20 prosentpoeng fra 2015.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 2,3 mill. kroner til Visit Svalbard AS i 2019.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med ordningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er bl.a.:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner
- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som bl.a. stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område. Det gis ikke støtte til tiltak som naturlig hører inn under andre tilskuddsordninger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd gjøres gjennom Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet og på departementets nettside.

Det foreslås en bevilgning på om lag 8 mill. kroner i 2019.

Tabell 4.4 Prosjekter og mottakere som fikk støtte i 2017

	(i 1 000 kr)
Mottaker – prosjekt	
Bergen 2017 AS – Sykkel-VM Bergen 2017	5 000
NTNU – Professorat i mineralteknikk	2 700
Div. reisemålsselskaper – Incentivmidler til restrukturering av reisemålsselskap	1 800
NTNU – Professorat i bærekraftig skipsfart i nordområdene	1 321
Marintek og SINTEF Fiskeri og Havbruk AS – Sjøkart for «Verdiskaping basert på produktive hav i 2050»	720
Norges Fiskarlag – Fiskarlagets Russlandsprosjekt	700
Food and Agriculture Organization of the UN (FAO) – Eksportkonsultasjon fangst-dokumentasjon	500
SINTEF Fiskeri og Havbruk AS – Framskrivning av norsk havøkonomi – The Ocean Economy 2013	500
Støtte til forprosjekt for etablering av norsk toppindustrisenter	500
Modums Blaafarveværk – Permanente sikringsruter i Blaafarveverkets koboltgruver	400
Food and Agriculture Organization of the UN (FAO) – FAOs arbeid for å hindre tap av fiskeredskap – merking av redskap	300
PescaDOLUS International Fisheries Crime Research Initiative – internasjonale ekspert-møter fiskerikriminalitet	287
Næringslivets Sikkerhetsråd – Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelsen 2017	275
United Nations Decade on Biodiversity – Workshop om marine beskyttelsestiltak	250
Kings Bay AS – Markering av 100-års jubileumet til Kings Bay	170
Vitensenteret i Trondheim – Forprosjekt 360grader/Vr-filmproduksjon om havet	167
Kongelig Norsk Båtforbund – Båtlivsundersøkelsen 2017	100
Forsvarets forskningsinstitutt – BAS 8 forskningsprosjekt	100
Norges handelshøyskole – Prosjekt Maritim ordbok	100
Støtte til stiftelsen AksjeNorge	90
Fiskeriparken AS – Stolt Ung Fisker 2016	90
Barents Seaweed AS – Ny næring i fjordene i Finnmark	80
Miljøstiftelsen Bellona – Miljøkonsekvensanalyse multitrofisk havbruk	73
European Bureau for Conservation Development – Workshop fiskerikriminalitet EU-parlamentet	70
Longyearbyen Bluesklubb – Dark Season Blues på Svalbard	60
Fiskeriparken AS – Norsk Hval stand på Lofotfishing 2017	57
OECD – Green Growth and Sustainable Development Forum	56

Tabell 4.4 Prosjekter og mottakere som fikk støtte i 2017

(i 1 000 kr)	
Mottaker – prosjekt	
Transparency International Norge – Oversettelse av antikorrupsjons-dilemmasamling fra norsk til engelsk	55
Norske landskapsarkitekters forening – Arkitekturprisen 2017	25
Hadsel kommune – Team Orcas i First Lego League	15
Innovasjon Norge – tilbakebetaling av ubrukt støtte til div. tidligere prosjekter	-1 218
Sum	15 342

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standardisering innebærer utarbeidelse av krav og spesifikasjoner for varer, tjenester og prosesser. Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Standarder reduserer handelshindringer, bidrar til innovasjon og sikrer at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Standarder er et kollektivt gode som mange aktører har nytte av. Markedet vil ikke nødvendigvis selv frembringe de standardene som er ønskelige for samfunnet som helhet. Myndighetene ønsker derfor å bidra til å fremme standardiseringsarbeidet for å legge til rette for økt verdiskaping gjennom tilskudd til Standard Norge. Standardisering er en viktig del av departementets forenklingsarbeid.

Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Standard Norge fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard og er medlem av den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Standard Norge har rundt 70 ansatte og holder til i Oslo.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Departementets styring av Standard Norge begrenser seg til oppfølging av at formålet med tilskuddet blir ivaretatt. Mens det generelle tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet hovedsakelig skal gå til drift og utvikling av en infrastruktur for standardiseringsarbeid, har andre departementer ansvar for standardisering på sine fagområder.

Det foreslås et øremerket tilskudd til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet innenfor fiskeriministerens ansvarsområde. Formålet med tilskuddet er forenkling og effektivisering av internasjonal handel med fisk, fiskeprodukter og utstyr brukt i fiskeri- og havbruksnæringen, og å bidra til mer bærekraftig utvikling av næringen. Arbeidet omfatter også ledelse av standardkomiteen for fiskeri og akvakultur i ISO.

Resultater 2017

Det ble fastsatt 1 111 nye standarder som Norsk standard i 2017. Av disse var 147 harmoniserte europeiske standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å dokumentere at varer og tjenester samsvarer med krav i EU-direktiver. I alt 25 nasjonalt utarbeidede standarder ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale standarder.

Prioriteringer 2019

Standard Norge skal tilrettelegge for en effektiv infrastruktur for standardisering i Norge slik at næringslivet, offentlige myndigheter og andre interessegrupper kan ivareta norske interesser og forpliktelser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid. Næringslivet kan ha stor nytte av å delta i internasjonalt standardiseringsarbeid for å vinne markedsandeler i globale markeder. Arbeidet for å øke kunnskapen om mulighetene og betydningen av standardiseringsarbeid er derfor prioritert, spesielt inn mot høyteknologiske kompetansmiljøer.

Budsjettforslag

Det foreslås et generelt tilskudd på 33,6 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2019. Av dette er

700 000 kroner øremerket til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet.

Post 77 Tilskudd til sjømattiltak, kan overføres

Bevilgningen på posten har som formål å stimulere til tiltak som på lengre sikt er med på å øke sjømatkonsumet hos den norske befolkning. Innenfor bevilgningen finansieres rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein, kostholdsprogrammet Fiskesprell og den søknadsbaserte tilskuddsordningen for sjømattiltak.

Sett Sjøbein er et rekrutterings- og kompetanseprosjekt som administreres av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF). Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2017 et til-

skudd på 2,5 mill. kroner til prosjektet med føringer om å arrangere marine bootcamper for studenter. Det ble gjennomført arrangementer i Tromsø og Kristiansund.

Kostholdsprogrammet Fiskesprell har som mål å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Programmet er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd og er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler.

Tilskuddsordningen for sjømattiltak er rettet mot institusjoner, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner i Norge som jobber for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge. Tiltaket skal komme felleskapet til gode og ha et nasjonalt, regionalt eller lokalt nedslagsfelt. Det gis ikke støtte til fullfinansiering av prosjekter.

Tabell 4.5 Oversikt over tilskudd gitt i 2017

(i 1 000 kr)		
Område	Tilskuddsmottakere	Tilskudd 2017
Fiskesprell	Norges sjømatråd	4 000
Sett Sjøbein	Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond	2 500
Tilskuddsordning for sjømattiltak		8 250
Sum		14 750

Prioriteringer 2019

Regjeringen ønsker å styrke det forebyggende helsearbeidet og stimulere til et sunnere kosthold. En vridning av kostholdet mot mer fisk kan gi stor helsemessig effekt for store deler av befolkningen i Norge. I dag er det spesielt den yngre delen av befolkningen som spiser for lite sjømat, og kan gå glipp av viktige helsefordeler. Kostholdsvaner skapes tidlig i livet. Positive matopplevelser og delaktighet i matlagingen gjennom oppveksten legger grunnlaget for gode kostholdsvaner og spisemønstre som voksne. Tiltak som bidrar til å øke sjømatkonsumet hos barn og unge er derfor høyt prioritert.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 12,6 mill. kroner i 2019.

Post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen

Bevilgningen skal dekke utgiftene til husleie for bygg som Stiftelsen Akvariet disponerer. Bygnin-

gen forvaltes av Statsbygg, og tilskuddet tilsvarer husleien som betales til Statsbygg. Det foreslås å bevilge 4,4 mill. kroner i 2019.

Post 79 Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab

Mechatronics Innovation Lab (MIL) er et samarbeidsprosjekt mellom klyngen Global Centers of Expertise NODE og Universitetet i Agder (UiA), med UiA som eier. MIL er lokalisert ved Campus Grimstad og ble åpnet i august 2017. MIL er et nasjonalt senter for innovasjon, pilotering og teknologikvalifisering og skal bedre innovasjonsevnen i selskaper og øke regionens attraktivitet for investeringer i teknologiutvikling. Totale investeringskostnader var opprinnelig budsjettert til 274,5 mill. kroner, hvorav 58,5 mill. kroner til bygget og resten til utstyr. Det er bevilget totalt 100 mill. kroner over statsbudsjettet til prosjektet. 41 mill. kroner ble bevilget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018). I 2017 ble det utbetalt totalt 51,5 mill. kroner på grunnlag av dokumenterte privatfinansierte bidrag på et tilsvarende

beløp. De statlige midlene ble brukt til finansiering av utstyr som inngikk i det opprinnelige budsjettet for prosjektet. Senterets drift skal finansieres gjennom brukerbetaling. Det foreslås ingen bevilgning for 2019.

Post 81 Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling

Nasjonalt program for leverandørutvikling (LUP) har som mål å bidra til at flere offentlige virksomheter i stat og kommune gjennomfører innovative anskaffelser. LUP veileder et utvalg offentlige virksomheter i gjennomføringen av innovative anskaffelser. Anskaffelsene brukes som eksempler og inspirasjon for andre offentlige virksomheter som ikke er i direkte dialog med programmet, men som ønsker å gjennomføre innovative anskaffelser. LUP løfter derfor frem anskaffelser i virksomheter og kommuner av ulik størrelse slik at virksomheter som ikke er i kontakt med programmet, finner en anskaffelse som gir gjenkjennelseeffekt både med hensyn til størrelse på virksomheten og nivå på anskaffelsen. Bevilgningen til programmet i 2017 var 10 mill. kroner. LUP har gjennomført konferanser og seminarer for å inspirere og veilede offentlige virksomheter til å gjennomføre innovative anskaffelser.

Det skal i 2019 utarbeides og fremlegges rapport som viser om virksomheter som har mottatt bistand fra Nasjonalt program for leverandørutvikling, eller vært observatør i en annen virksomhets anskaffelse, i etterkant har gjennomført innovative anskaffelser uten bistand fra programmet.

Det foreslås en bevilgning på 10,3 mill. kroner i 2019.

Post 82 Tilskudd til laboratorium for undervannsteknologi

Laboratoriet for undervannsteknologi i Lindesnes er et prosjekt der private bedrifter samarbeider med det offentlige om utvikling av en arena for undervannsteknologi med hovedfokus på foredling av de biologiske verdiene under vann.

I statsbudsjettet for 2017 ble det bevilget 1,5 mill. kroner i tilskudd til laboratoriet. Midlene

er utbetalt Lindesnes kommune på vegne av prosjektet og brukes til investeringer i oppstartsfasen for laboratoriet. Det foreslås ingen bevilgning i 2019.

Post 83 Tilskudd til Senter for hav og Arktis

Som del av sin hav- og nordområdestrategi etablerte regjeringen 1. januar 2018 et nasjonalt senter for hav og arktiske spørsmål i Tromsø. Muligheter og utfordringer for fremtidig verdiskaping innenfor den blå økonomien er en viktig del av senterets arbeid.

Senterets formål er å analysere og formidle kunnskap om hva globale og regionale endringer betyr for den blå økonomien i nordområdene og Arktis. Hensikten er å gi et bedre bilde av hva klima- og miljøendringer, teknologisk og økonomisk utvikling, klimapolitikk og grønn konkurransekraft vil bety for fremtidige muligheter og utfordringer i nord. En bedre forståelse av dette er strategisk viktig for alle som har en rolle i utviklingen av den blå økonomien i nord. Ved å styrke denne kunnskapen vil senteret bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål 14 om å bevare og bruke havet og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Det er et mål å bidra til tettere samarbeid og overføring av erfaring og teknologi på tvers av ulike næringer og kompetanseområder knyttet til hav og Arktis, f.eks. mellom maritime og marine næringer, petroleum, mineralutvinning, romteknologi og overvåking. Senteret skal ikke drive egen forskning, men samarbeide med relevante aktører.

I 2018 har senteret satt i gang to prosjekter. Det ene skal gi en statusrapport for hav og Arktis relatert til FNs bærekraftsmål og relevante indikatorer («State of the Arctic Ocean»). Det andre prosjektet skal være en fremsynsanalyse for hvilke muligheter næringslivet har for å bidra til økt bærekraft gjennom sine forretninger.

Senter for hav og Arktis har en styringsgruppe som senterets øverste organ. Nofima AS har arbeidsgiveransvar for de ansatte og leverer administrative tjenester til senteret.

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner i 2019.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	4 921	157	162
02	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	7 535	100	103
86	Tvangsmulkt		10	10
	Sum kap. 3900	12 456	267	275

Post 01 og 02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære og spesielle driftsutgifter

Det budsjetteres med 162 000 kroner på post 01 og 103 000 kroner på post 02 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag for 2019. Videre foreslås det merinntektsfullmakter knyttet til postene, jf. omtale under kap. 900, post 01 og post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Tvangsmulkt

I henhold til anskaffelsesloven kan Nærings- og fiskeridepartementet gi offentlige oppdragsgivere pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser. Dersom slike pålegg ikke blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt. Pålegg som gir grunnlag for tvangsmulkt, vil bare være aktuelt i unntakstilfeller og vil normalt etterleves uten at det ilegges tvangsmulkt eller svært raskt etter ileggelse av tvangsmulkt. Det antas derfor at inntektene vil være lave.

Det foreslås å bevilge 10 000 kroner i 2019.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	125 517	123 185	120 725
21	Spesielle driftsutgifter	365	349	357
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	3 282	8 700	8 909
	Sum kap. 0902	129 164	132 234	129 991

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 01 økt med 2,4 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Justervesenet er nasjonal måleteknisk myndighet. Etaten skal sikre tillit til norske målinger og måleresultater. Justervesenet fører tilsyn med målinger og leverer måletekniske tjenester. Etaten gir råd og yter bistand innenfor måleteknikk og kvalitetssikring av målinger til næringslivet og

offentlige myndigheter, og deltar i forskningsprosjekter.

Justervesenet deltar i globalt samarbeid gjennom Meterkonvensjonen og International Organization of Legal Metrology, og i europeisk samarbeid gjennom Euramet og European Cooperation in Legal Metrology.

Justervesenet disponerte 93 årsverk i 2017. Etaten har hovedkontor på Kjeller i Akershus og har fem distriktskontorer: Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kjeller.

- Det er fastsatt følgende mål for Justervesenet:
- sikre trygghet for at måleresultater som brukes i økonomiske oppgjør, er tilstrekkelig nøyaktige
 - bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvaltningen, er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige
 - sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet

Resultater 2017

Tilsyn

I 2016 ble finansieringen av tilsynet lagt vesentlig om, og det ble innført årsavgift i kombinasjon med mulighet for å bruke ulike tilsynsmodeller på flere områder. Justervesenet gjennomfører nå jevnlig risikovurdering av tilsynsområder. Der risikoen vurderes som høy, gjennomføres årsaksanalyser for å vurdere hvilke aktiviteter som kan bidra til å redusere risikoen og dermed årsaken til feil målinger. I 2017 er det gjennomført risikovurdering og årsaksanalyse for måling ved anlegg for distribusjon av drivstoff (tankanlegg) og veiing i møller og kornsiloer.

Etter omleggingen er det ført tilsyn med et lavere antall måleredskaper på enkelte områder. Dette er en ønsket effekt som følger av bedre prioriteringer og bedre ressursutnyttelse i tilsynsvirk-somheten. Endringene i tilsynsvirk-somheten er videreført, slik at det bl.a. er brukt mer ressurser på tilsyn med aktører med høy omsetning på områdene dagligvare og bensinstasjoner. Det er også brukt betydelige ressurser på tilsyn med veiing av fisk som landes.

I 2017 ble det satt i gang arbeid med å utvikle IKT-systemet for å bidra til et mer treffsikkert tilsyn. Løsningen skal tas i bruk mot slutten av 2018.

Laboratorievirk-somhet

Våren 2017 ble Justervesenet akkreditert for opp-gavene som teknisk kontrollorgan etter måle-instrumentdirektivet og i direktivet om ikke-auto-matiske vekter. Teknisk kontrollorgan er en uav-hengig tredjepart som kan dokumentere overfor produsent om måleredskapet oppfyller EØS-regel-verkets krav. Justervesenet har i 2017 hatt en økning i oppdrag som teknisk kontrollorgan, i hovedsak rettet mot oljeselskaper som har opp-datert sine tankanlegg i Norge.

Justervesenet deltar jevnlig i sammenlignings-måling i regi av Euramet og Meterkonvensjonen. Etaten følger også utviklingen i Meterkonvensjo-nen, hvor mye av arbeidet i 2017 har vært forbere-

delse til en konferanse i 2018 hvor det ventes ved-tatt en redefinering av SI-systemet.

Justervesenet deltar i European Metrology Programme for Innovation and Research (EMPIR). Programmet retter seg mot måletek-nikkforskning. I tillegg til grunnforskning vektleg-ges relevans for industri, helse, energi og miljø. I 2017 fortsatte Justervesenet deltakelsen i flere prosjekter og startet opp ytterligere tre nye, deri-blant et prosjekt om måling av hydrogen som driv-stoff i kjøretøy og et prosjekt om måling av energisparing i fremtidig elektronikk.

Regelverksutvikling

Justervesenet forvalter lov om målenheter, måling og normaltid, i tillegg til edelmetalloven. Det er de siste årene foretatt vesentlige endringer av regel-verket for å legge til rette for mer samfunnsøkon-omisk effektive tilsynsformer gjennom risikobasert tilsyn. Endringene åpner for stikkprøvebasert til-syn, informasjonskampanjer og lignende isteden-for periodiske kontroller. I 2017 ble det lagt frem forslag til tiltak for mer effektivt tilsyn på området for ferdigpakninger.

I 2017 fullførte Justervesenet utredning av funksjonelle krav til mobile applikasjoner som alternativer til taksametre. Neste fase i arbeidet fortsetter i 2018. Etaten har i 2017 også utredet hvorvidt det er behov for å sette krav til elektrisi-tetsmålere som benyttes ved lading av elektriske biler. Konklusjonen er at det foreløpig er for tidlig å stille krav, da det økonomiske oppgjøret i hoved-sak knytter seg til tiden brukt på lading og ikke på elektrisk strøm levert til bilen.

Oppsummering

Etter Nærings- og fiskeridepartementets vurde-ring hadde Justervesenet god måloppnåelse i 2017. Det er behov for å fortsette å videreutvikle tilsynsmetodene, og etatens arbeid med utvikling av nye IKT-løsninger forutsettes videreført.

Prioriteringer 2019

Justervesenet skal i 2019 fortsette å videreutvikle sine tilsynsmetoder, særlig innenfor områder med høy risiko. Det bør også tas i bruk tilsynsmetoder som oppnår god effekt med redusert ressursbruk på områder hvor risikoen for feil målinger anses som lav.

Justervesenet deltar i EU-programmet EMPIR frem til og med 2020. En prioritert oppgave er å sørge for at næringslivet og norske forsknings-

miljøer får størst mulig nytte av deltakelsen i programmet. Justervesenet skal i den sammenheng informere om hvilke muligheter for deltakelse som finnes i programmet for norsk næringsliv, og arbeide for å trekke med eksterne miljøer i industri, universitetssektoren og andre institutter.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lov-pålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Det foreslås en bevilgning på 120,7 mill. kroner på posten.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 357 000 kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Bevilgningen er knyttet til salg av administrative tjenester til Norsk akkreditering. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å videreføre bevilgningen til investeringer på 8,9 mill. kroner. Investeringene er nødvendige for å ta igjen vedlikehold og gjenanskaffelse av måleteknisk utstyr.

Kap. 3902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Gebyrinntekter	28 136	38 924	24 883
03	Inntekter fra salg av tjenester	26 132	16 667	24 000
04	Oppdragsinntekter	365	349	357
86	Overtredelsesgebyr	93		50
Sum kap. 3902		54 726	55 940	49 290

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018):

- post 01 ble redusert med 11,5 mill. kroner
- post 03 ble økt med 5,5 mill. kroner
- post 86 ble bevilget med 60 000 kroner

Post 01 Gebyrinntekter

På posten føres gebyrinntekter fra kontroll med veiing og målinger fra en rekke bransjer. Kontrollene er bl.a. knyttet til fremstilling og omsetning av ferdigpakninger, distribusjon av flytende petroleumprodukter, oljeraffineri, petrokjemisk- og prosessindustri, flytende gass fra store anlegg (LNG, luftgasser o.l.), pukk og grus og annen veiing på bilveker, inn- og utmåling av melk og øl, til-

syn i tilknytning til farmasøytisk industri og helse-sektor og omsetning av varer av edelt metall.

Det foreslås en bevilgning på 24,9 mill. kroner på posten. Hovedbegrunnelsen for reduksjonen er dels at tilsynsvirksomheten dreies mot avgiftsbasert tilsyn og derfor i mindre grad blir gebyr-finansiert, og dels at inntektspotensialet fra gebyrer synes å ha vært overvurdert i de senere år. Årsavgiften er omtalt under kap. 5574, post 75 nedenfor. Det foreslås en merinntektsfullmakt til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås bevilget 24 mill. kroner. Økningen skyldes forventet økt aktivitet i Jus-

tervesenets virksomhet som teknisk kontrollorgan, rettet mot oljeselskaper som har oppdatert sine tankanlegg i Norge. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås bevilget 357 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til

vedtak II, 1. Inntektene er knyttet til salg av administrative fellestjenester til Norsk akkreditering.

Post 86 Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige overtredelser kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Departementet foreslår å opprette en inntektspost for denne type gebyr, for å skille overtredelsesgebyr fra andre inntekter. Det foreslås å bevilge 50 000 kroner på posten.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
75	Tilsynsavgift Justervesenet	39 649	46 600	49 634
	Sum kap. 5574, post 75	39 649	46 600	49 634

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet. Dette omfatter tilsyn med taksametre, drivstoffmålere på bensinstasjon, målere for LPG (flytende propangass), vekter i dagligvarebutikker og postkontor, vekter

ved fiskemottak og elektriske målere. Det foreslås å bevilge 49,6 mill. kroner. Økningen innebærer dels at tilsynsvirksomheten vis fra gebyrbasert til avgiftsbasert tilsyn, og dels at avgiftssatsene økes. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 903 Norsk akkreditering

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	49 935	53 038	54 100
	Sum kap. 0903	49 935	53 038	54 100

Norsk akkreditering er det nasjonale akkrediteringsorganet i Norge og det øverste kvalitets-sikringsnivå av varer og tjenester. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav.

Norsk akkreditering skal se til at de som utfører samsvarsvurderinger (de som kontrollerer at spesifiserte krav knyttet til et produkt, en prosess, et system, en person eller et organ er oppfylt) er skikket til sitt virke. Det bidrar til trygge varer og tjenester, som forbrukerne kan ha tillit til. Akkre-

ditering kan også lede til høyere kvalitet på og effektivisering av offentlige oppgaver.

Norsk akkreditering skal etterstrebe å dekke markedets behov for å behandle nye søknader om akkreditering og oppfølging av gjeldende akkrediteringer og dekke behovet i markedet for inspeksjon etter OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis.

Akkreditering etter internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater. Samtidig vil avtaler om gjensidig anerkjennelse av akkrediteringer internasjonalt kunne senke kostna-

dene for bedrifter, forbrukere og myndigheter, fordi samme testrapport kan brukes i flere land. Akkrediterte virksomheter kan kvalitetssikre teknisk krevende godkjenningsordninger på vegne av det offentlige. De kan kontrollere at eksempelvis utstyr til EU-kontroll av kjøretøy, oppdrettsanlegg og avløpsrensaneanlegg er i tråd med regelverket, uten at en etat eller en kommune må ha denne kompetansen internt.

Norsk akkreditering er lokalisert i Lillestrøm og disponerte 25,5 årsverk i 2017.

Resultater 2017

Norsk akkreditering innvilget elleve nye søknader om akkreditering i 2017. Videre ble noen akkrediteringer avsluttet og noen slått sammen. Totalt antall akkrediteringer økte fra 242 i 2016 til 248 i 2017. Fire søknader var ikke ferdigbehandlet ved utgangen av 2017, mot 18 året før. Antall innvilgede søknader om utvidelser av eksisterende akkrediteringer steg fra 115 til 120.

Etterspørselen etter akkreditering har de siste årene vært høy, men veksten antas å være avtagende fremover. I tillegg har det vært en prioritert oppgave å redusere antall utestående søknader. Norsk akkreditering har klart å korte ned saksbehandlingstiden både gjennom effektivisering av akkrediteringsprosessen og ved prioritering av

oppgaver. Det har bidratt til at saksbehandlingstiden nå går ned og at flere søknader behandles hvert år.

Departementet vurderer måloppnåelsen til Norsk akkreditering for 2017 som god. Det er behov for å videreføre arbeidet med å effektivisere og digitalisere prosesser.

Prioriteringer 2019

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 54,1 mill. kroner på posten. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, pensjon, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Akkrediteringsoppdrag finansieres av Norsk akkrediterings kunder. Som følge av usikkerhet om omfanget av akkrediteringsoppdrag foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	43 688	48 010	49 155
	Sum kap. 3903	43 688	48 010	49 155

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 49,2 mill. kroner på posten. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og rela-

terte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	325 767	320 560	328 430
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	18 971	20 779	21 275
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	281 365	274 418	225 846
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	66 721	212 100	160 800
	Sum kap. 0904	692 824	827 857	736 351

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen på post 22 økt med 50 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Registerenheten i Brønnøysund (Brønnøysundregistrene) har to hovedoppdrag. Etaten skal gjennom registrene den har ansvaret for, samle inn og forvalte registerdataene slik at opplysningene som er registrert om norske virksomheter gir trygghet, orden og oversikt for virksomheter, offentlig sektor og den enkelte innbygger. Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon. Etaten skal også forvalte og videreutvikle Altinn som nasjonal felleskomponent slik at den kan fortsette å være en sentral drivkraft i digitaliseringen av det offentlige Norge.

Brønnøysundregistrene skal gjennom sin virksomhet legge til rette for følgende:

- Trygg og effektiv digital samhandling mellom virksomheter, privatpersoner og det offentlige.
- Virksomheter og privatpersoner etablerer nye forretningsmodeller og tjenester basert på tilgjengelige data og fellesløsninger.
- Virksomheter og privatpersoner får enkelt utført sine plikter, ivarettatt sine rettigheter og blir oppmerksom på muligheter gjennom digitale tjenester på tvers av forvaltningen.

Brønnøysundregistrene disponerte 540 årsverk i 2017. Dette er en økning på ni årsverk sammenlignet med 2016. Etaten har hovedkontor i Brønnøysund, men har også kontorer i Oslo og Narvik. De totalt 17 registrene som Brønnøysundregistrene forvalter, inneholder informasjon om selskaper, foreninger, pantsettelse og annen informasjon om rettigheter og plikter som allmen-

heten eller myndighetene har behov for. Registrene gir rettsvern, trygghet og enkel adgang til oppdaterte opplysninger om bedriftene som forbrukere og næringsliv handler med. Korrekte og tilgjengelige opplysninger i registrene er av stor betydning både for å gjennomføre offentlige oppgaver og for allmenheten.

Resultater 2017**Trygg og effektiv digital samhandling**

Med sikre og effektive digitale løsninger bidrar Brønnøysundregistrene til å skape en enklere hverdag for næringslivet og offentlig forvaltning.

Det er i 2017 gjennomført to brukerundersøkelser. Én for etaten som helhet, og én for Altinn. Disse undersøkelsene indikerer at brukerne gjennomgående har høy tillitt til etaten, og brukertilfredsheten vurderes som god.

Tilgjengeligheten til systemene (opetid) har vært god i 2017, noe som er svært viktig både for registerdriften og forvaltningen av Altinn-plattformen. Brønnøysundregistrene har i 2017 prioritert å legge til rette for at brukerne kan finne svar på sine spørsmål på Brønnøysundregistrenes nettsider, noe som gjenspeiles i økt bruk av disse sidene i 2017.

Brønnøysundregistrene har igangsatt arbeidet med utviklingen av ny registerplattform for etatens registersystemer. I 2017 har Brønnøysundregistrene gjennomført forberedelsesaktiviteter og startet på utviklingen av første hovedleveranse. Prosjektets største usikkerhet i 2017 har vært tilgang til eksterne ressurser, noe som delvis ble kompensert med bruk av interne ressurser. I 2018 er prosjektet styrket med flere eksterne konsulenter. Prosjektet er noe forsinket.

Virksomheter og privatpersoner etablerer nye forretningsmodeller og tjenester

Brønnøysundregistrene arbeider for å legge til rette for innovasjon. I 2017 har etaten bl.a. arbeidet med et prosjekt kalt «Digital samhandling mellom offentlig og privat sektor». Dette er et samarbeid mellom bl.a. Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Finans Norge som søker å oppnå gevinster for både offentlig og privat sektor gjennom ulike prosjekter. Tjenesten «Samtykkebasert lånesøknad» er et resultat av dette samarbeidet. I denne tjenesten kan personer som ønsker å ta opp et lån, gi samtykke til at bankene henter enkelte opplysninger direkte fra Skatteetaten istedenfor at lånesøkeren selv må finne alle relevante opplysninger og sende til banken. Et annet prosjekt er «Konkursbehandling», der målet er å etablere en heldigital løsning for utveksling av informasjon mellom bostyrer og bankene knyttet til konkursbehandling. Det arbeides også med en rekke andre prosjekter som f.eks. prosjektet «Kontrollinformasjon», som skal automatisere prosessen med å innhente kontoinformasjon fra bankene og på denne måten gi grunnlag for mer effektiv og målrettet kontrollarbeid fra det offentlige.

Virksomheter og privatpersoner får enkelt utført sine plikter, ivaretatt sine rettigheter og blir oppmerksom på muligheter

Næringslivet leverte om lag 16 millioner enkelt-skjemaer til det offentlige via Altinn i 2017. Bruk av digitale løsninger i Altinn gir tidsbesparelser for næringslivet, og kan på denne måten bidra til å øke den samlede verdiskapingen.

Høsten 2016 leverte Brønnøysundregistrene en ny strategi for Altinn til Nærings- og fiskeridepartementet. Departementet støtter hovedprioriteringene i strategien og mener at den legger et godt grunnlag for videre utvikling av Altinn. I 2017 startet etaten arbeidet med gjennomføring av strategien, bl.a. ved å innføre et nytt og mer moderne design på Altinns hjemmesider. I tillegg følges strategien opp internt i Brønnøysundregistrene og gjennom egne satsinger.

Det er etablert 106 nye tjenester i Altinn i 2017. Eksempler på nye tjenester er «Samtykkebasert lånesøknad», «Navnesøk» og «Digital sykemelding». Det har også kommet til to nye tjenesteiere, Statens strålevern og Tilsynsrådet for advokatvirksomhet. Ved årsskiftet var det til sammen 45 tjenesteiere i Altinn. I tillegg er det 27 offentlige organer som er tilknyttet «Digital post til virksomheter» som er en tjeneste som tilbys gjennom

bruk av Altinn-plattformen. Det er i tillegg nærmere 400 kommuner som benytter Altinn til utsendelse av post til virksomheter og innbyggere. Det arbeides kontinuerlig for å legge til rette for økt bruk av Altinn i kommunene.

Opgaveregisteret skal holde oversikt over næringslivets rapporteringsplikter til det offentlige. Det er imidlertid de enkelte offentlige organene som selv må automatisere/digitalisere sine rapporteringsplikter. Brønnøysundregistrene har en pådriverrolle for at mest mulig informasjon sendes digitalt og gjenbrukes. Andel digital rapportering i Oppgaveregisteret var på om lag 69 pst. ved utgangen av 2017.

I 2017 har Brønnøysundregistrene implementert en ny økonomimodell og innført periodisert regnskap i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS). Endringene har gjort det mulig å identifisere de reelle kostnadene knyttet til ulike virksomhetsområder.

Prioriteringer 2019

Ny registerplattform

Arbeidet med ny registerplattform er det største utviklingsprosjektet i Brønnøysundregistrenes historie og vil ha høy prioritet i årene fremover, både hos etaten og departementet. Gjennom dette prosjektet skal det legges til rette for moderne og automatiserte løsninger som forenkler og effektiviserer saksbehandlingen i Brønnøysundregistrene. Prosjektet er noe forsinket, og det arbeides for øke effektiviteten og fremdriften. Dette arbeidet skal prioriteres i 2019. Det er ikke behov for utvide den totale kostnadsrammen for prosjektet, men enkelte utbetalinger vil komme senere enn planlagt. Forsinkelsen medfører også at det vil kunne bli aktuelt å benytte deler av usikkerhetsavsetningen til prosjektet, og foreløpige estimater viser at det kan bli aktuelt å utvide prosjektperioden med ett år, til 2023.

Hoveddelen av de opplysninger som er registrert i Brønnøysundregistrene, er offentlig tilgjengelig informasjon. Etaten arbeider med å gjøre tilgangen til informasjonen enklere slik at alle kan ta dem i bruk. Ny registerplattform vil legge til rette for enklere tilgang til offentlig informasjon. Unntak vil være opplysninger som skal unntas fra offentlighet etter gjeldende regelverk, og opplysninger som skal slettes. Offentlige etater vil dermed kunne bruke denne informasjonen i sin saksbehandling, og privat næringsliv vil kunne bruke den i sin tjenesteutvikling. Enhetsregisteret inneholder opplysninger om alle registrerte juridiske personer. Registeret er definert som nasjonal felle-

skomponent, og i dag bruker over 250 offentlige etater og kommuner data fra Enhetsregisteret i sin daglige saksbehandling. Ny registerplattform vil i seg selv ikke føre til at rapporteringskrav forsvinner. Ny plattform vil imidlertid legge grunnlag for ytterligere gjenbruk av data, slik at de opplysningene det offentlige allerede har, ikke behøver å hentes inn på nytt.

Utvikling av Altinn

Altinn er svært sentral i digitaliseringen av det offentlige Norge. Moderniseringen av Altinn-plattformen er nødvendig hvis Altinn skal brukes til realisering av digitale tjenester i offentlig sektor. Brønnøysundregistrene skal derfor prioritere utviklingen av Altinn i 2019.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, mindre investeringer og utgifter forbundet med oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 328,4 mill. kroner.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utviklingsprosjekter knyttet til registrene. Det foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 225,8 mill. kroner i 2019. Brønnøysundregistrene forvalter Altinn på vegne av de deltakende etatene. Altinn driftes og utvikles gjennom kontrakter med eksterne leverandører.

Brønnøysundregistrene viderefakturerer tjenesteeierne i samsvar med gjeldende fordelingsnøkkel i samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene, jf. tilsvarende bevilgningsforslag under kap. 3904, post 03.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntektsposten og forslag til vedtak II, 1.

Altinn-løsningen vedlikeholdes og videreutvikles gjennom månedlige oppdateringer. Det meste av innholdet i en ny Altinn-versjon bestilles ni måneder i forkant av produksjonssetting. Det betyr at bestillinger som foretas etter utløpet av første kvartal i et år, vil binde opp budsjettmidler for etterfølgende år. Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt ut over gitt bevilgning på inntil 50 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI, 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 160,8 mill. kroner for 2019 til ny registerplattform for Brønnøysundregistrene. Brønnøysundregistrenes egne personalkostnader knyttet til prosjektet budsjetteres under post 01.

Andre poster

Utgifter til kunngjøringer belastes Justis- og beredskapsdepartementets budsjett kap. 410, post 23 og kap. 440, post 21.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Gebyrinntekter	583 113	483 053	494 577
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	30 351	31 039	30 530
03	Refusjoner og inntekter knyttet til Altinn	94 292	85 632	89 152
	Sum kap. 3904	707 756	599 724	614 259

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansiert mot gebyrer.

Det foreslås en bevilgning på 494,6 mill. kroner i 2019.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 30,5 mill. kroner. Posten benyttes til å inntektsføre refunderte midler for oppdrag Brønnøysundregistrene påtar seg for andre.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, postene 01 og 21, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Refusjoner og inntekter knyttet til Altinn

Det foreslås en bevilgning på 89,2 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag i tilknytning til forvaltning av Altinn-løsningen. Brønnøysundregistrene blir fakturert for alle utgifter til drifts og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Utgiftene viderefaktureres til tjenesteeierne etter gjeldende fordelingsnøkkel basert på retningslinjene for Altinn-samarbeidet. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	164 245	171 508	185 750
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	69 176	73 565	75 320
	Sum kap. 0905	233 421	245 073	261 070

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et statlig forvaltningsorgan som skal fremskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basiskunnskap gjennom å etablere og drive nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser.

NGU har hovedkontor i Trondheim og et bor-kjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten disponerte 196 årsverk i 2017. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», og NGU har følgende operative mål for sin virksomhet:

- øke kartleggingen av geologiske ressurser
- øke omfanget av tilgjengelig geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging
- styrke kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser

- sørge for god forvaltning og brukertilpasning av geologisk kunnskap
- styrke kommunikasjon og formidling av geologisk kunnskap

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding, lagring i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet, grunnfjellet og de øverste lag på kontinentalsokkelen. For kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. I perioden august 2018 til januar 2019 gjennomføres en evaluering av NGU.

Resultater 2017**Kartlegging**

Geologisk kartlegging av mineralressurser har i 2017 foregått over den ordinære grunnbevilgningen og i samfinansiering med andre aktører, men omfanget er noe redusert sammenlignet med tidligere år. I 2017 har et samarbeidsprosjekt mellom NGU og Nye Veier bidratt til at en del av Sørlandskysten er geofysisk undersøkt. Dekningsgraden

for geofysiske data på norsk fastland har økt fra 49 pst. til 51 pst. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017 ble bevilgningen til NGU økt med 8 mill. kroner for å kartlegge mineralpotensialet i Fensfeltet ved Ulefoss i Telemark. Arbeidene ble ikke ferdigstilt i 2017 og videreføres i 2018.

Geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging

Kartleggingsprogrammet MAREANO (marin arealdatabase for norske kyst- og havområder), med Havforskningsinstituttet, Kartverket og NGU som utførende deltakere, er videreført. Totalt ble ca. 26 000 km² kartlagt i 2017 og 66 marine kart ble utgitt.

Geologisk kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Det ble trykt tre nye berggrunnskart og fem løsmassekart. Berggrunnskartlegging er prioritert i områder med mineralpotensial, mens kartleggingen av løsmasser prioriteres ut fra nasjonal plan for skredfarekartlegging. Grunnvannsdatabasen og brønn databasen oppdateres løpende. Det er registrert ca. 3 000 nye brønner i 2017. Per primo august 2018 er det registrert i alt 94 345 brønner i databasen.

Forvaltning, brukertilpasning og kommunikasjon

NGU arbeider kontinuerlig med å effektivisere produksjonen fra feltarbeid til ferdige databaser, kart og innsynsløsninger på nett. Tilgjengeliggjøring av data har vært en sentral del av utviklingen av NGUs nye nettside, ngu.no. Volum på dataproduksjon inn i NGUs databaser har økt i løpet av 2017.

Oppsummering

Med de tildelte ressurser som etaten har til rådighet hadde NGU en tilfredsstillende måloppnåelse i 2017.

Prioriteringer 2019

NGU skal prioritere geologisk kartlegging. Det foreslås å øke bevilgningen til NGU med 10 mill.

kroner for å øke mineralkartleggingen i Norge. Midlene skal bl.a. gå til økt kartlegging i Nord-Norge. NGU skal videre prioritere anvendt/tverrfaglig forskning på norsk berggrunn, løsmasser, mineralressurser og grunnvann, utvikling og vedlikehold av nasjonale databaser og effektiv formidling gjennom kart- og webtjenester.

NGU skal fortsette arbeidet med å øke tilgangen til og forbedre kvaliteten på informasjon om undergrunnen gjennom nye digitale rapporteringsrutiner, åpen forvaltning og bruk av åpne formidlingstjenester. Innen jordobservasjon skal NGU fortsette samarbeidet med Norsk Romsenter og NVE om å drive et nasjonalt senter for bruk av satellittbaserte InSAR-data.

NGU skal videreføre skredfarekartleggingen som et oppdrag fra NVE og MAREANO-programmet i samarbeid med Havforskningsinstituttet og Kartverket. NGU skal også utvikle marine grunnkart for kystsonen i samarbeid med aktuelle næringer og forvaltnings- og forskningsinstitusjoner.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 185,7 mill. kroner på posten. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter, investeringer og utgifter knyttet til tjenesteavtalen mellom Direktoratet for mineralforvaltning og NGU. Det foreslås satt av 29,3 mill. kroner til Mareano-programmet og 10 mill. kroner til økt mineralkartlegging, bl.a. i Nord-Norge.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 75,3 mill. kroner på posten. Under denne posten føres utgifter til eksternfinansierte prosjekter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	71 529	77 747	79 601
	Sum kap. 3905	71 529	77 747	79 601

Post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 79,6 mill. kroner for 2019. Under posten føres eksterne inntekter fra oppdrag og bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Oppdraget fra NVE knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljesel-

skapene. De viktigste finansieringskildene for øvrig er Norges forskningsråd, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statlige etater.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	44 157	48 623	56 450
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	3 203	7 000	6 998
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	31 500	36 700	20 480
	Sum kap. 0906	78 860	92 323	83 928

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 31 redusert med 31,5 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Etaten er lokalisert i Trondheim, men har også kontor på Svalbard. Virksomheten disponerte 40,2 årsverk i 2017.

DMF skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler. DMF skal sørge for at mineralvirksomhet skjer ut fra en avveining av flere kryssende samfunnshensyn, herunder annen næringsvirksomhet, miljø og kulturminneverdier.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er høringsinstans og har innsigelseskompetanse i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Videre kan DMF være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser.

DMF administrerer og følger også opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver.

DMF skal bidra til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes best mulig til nytte for samfunnet. På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF utsteder mineraltillatelser og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Bevilgning

til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet, jf. omtale under Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Det er fastsatt følgende hovedmål:

- DMF skal bruke sine virkemidler overfor mineralnæringen slik at forvaltningen av mineralressursene blir forsvarlig og bærekraftig
- DMF skal arbeide for størst mulig samlet verdiskaping i mineralnæringen
- DMF skal tilstrebe best mulig kommunikasjon og brukerorientering på alle sine virksomhetsområder
- DMF skal redusere miljøkonsekvenser av tidligere mineralvirksomhet og sørge for forsvarlig sikring etter slik virksomhet
- DMF skal sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser på Svalbard

Resultater 2017

Forvaltning

Arbeidet med å redusere konsesjonskøen for søknader om driftskonsesjon har hatt høy prioritet i 2017. Økte bevilgninger har gitt rom for økt kapasitet gjennom kompetansetiltak og flere ansatte. Dette har i kombinasjon med målrettet styring og mer effektive saksbehandlingsrutiner og digitalisering bidratt til produktivitetsøkning i 2017. Konsesjonskøen er redusert fra om lag seks til fire år.

Tilsynsvirksomheten i 2017 er fortsatt lav som følge av manglende kapasitet. Det er gjennomført 19 stedlige tilsyn for utvalgte virksomheter basert på vurdering av risiko. Tilsynsplikten ivaretas hovedsakelig i form av postale tilsyn, som omfatter innhenting og kvalitetssikring av informasjon om nye uttak og uttak i drift. Omlegging av driftsrapporteringen til digital rapportering gjennom «MinSide» har bidratt til bedre oversikt over virksomheter i drift.

Miljøtiltak

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. I samarbeid med Miljødirektoratet vurderer DMF ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken: Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver og har gitt tilslutning til en tiltaksplan. DMF har ansvar for gjennomføring av tiltaksplanen. Gjennomførte kartleggingsarbeider har avdekket stort behov for renovering og ombygging av ekssi-

sterende anlegg fra 1990-tallet. Ny pumpestasjon er bygget og ble tatt i bruk vinteren 2018. Det er også ferdigstilt et nytt nøytraliseringsanlegg som var under utprøving våren 2018. Ytterligere tiltak iverksettes når effekten av nøytraliseringsanlegget er kjent.

Folldal: Klima- og miljødepartementet har pålagt Nærings- og fiskeridepartementet å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser at metallavrenningen er stabil, men fortsatt over kravet fra forurensningsmyndighetene. Det er utført videre utredninger av tiltakene som ble foreslått i 2015 av Norges geotekniske institutt (NGI). Utredningene omfatter hovedsakelig naturlig nøytralisering i form av et rensebasseng på elvesletta nedstrøms fra gruveområdet. Utredningsoppgavene i Folldal har vært begrenset i 2017 i påvente av resultater fra miljøtiltakene på Løkken, da de vil ha stor overføringsverdi til Folldal.

Sulitjelma: Det er utført videre utredninger av tiltakene som ble foreslått av NGI i 2015. Hovedprioritet har vært å verifisere i hvor stor grad gruveforurensningen påvirker miljøsituasjonen i Sulitjelmavassdraget. Arbeidet omfatter også videre undersøkelser av forventet rensekapasitet i Langvatnet på lengre sikt. Utredningene vil danne grunnlag for en endelig anbefaling om det er behov for tiltak. Utredningsoppgavene i Sulitjelma har vært begrenset i 2017 i påvente av resultater og muligheter for overføringsverdi fra miljøtiltakene på Løkken.

Sikring

Arbeidet med aktsomhetskart for farlige gruveåpninger ble ferdigstilt i 2017. Av kapasitetsmessige grunner ble det ikke gjennomført fysiske sikringstiltak i 2017.

Kommunikasjon og brukerorientering

DMF skal gi enkel tilgang til informasjon og veiledning om rettigheter og plikter etter mineralloven gjennom brukervennlige digitale løsninger. Nettsteder Dirmin.no er en viktig kommunikasjonskanal for DMFs brukere. Nye kartløsninger, «Aktsomhetskart for farlige gruveåpninger» og «Uttakskart» er gjort lett tilgjengelige på nettsiden. «MinSide» er videreutviklet, og begynner å fungere som en gjensidig informasjonskanal mellom virksomhetene og DMF. Det er gjennomført brukermøte med representanter fra næringen i forbindelse med digitaliseringsprosjektet «Mineraler for alle».

Når det gjelder etatens virksomhet på Svalbard, vises det til omtale i Svalbardbudsjettet.

Oppsummering

DMF har hatt god måloppnåelse i 2017 ut fra tildelt bevilgning og ressurser. Arbeidet med å redusere konsesjonskøen og utarbeide nye digitale løsninger har vært spesielt viktig.

Prioriteringer 2019

DMF skal i 2019 ytterligere prioritere arbeidet med å redusere køen av konsesjonssøknader etter mineralloven. Dette skal gjøres gjennom styrking av både kompetanse og kapasitet. Det foreslås derfor å øke driftsbudsjettet til DMF med om lag 6,8 mill. kroner. Satsingen vil bidra til å legge til rette ny aktivitet og bærekraftig vekst i mineralnæringen. Arbeidet med ny digital løsning for hurtigbehandling av søknader (Fast Track) skal videreføres.

Innenfor tilgjengelige ressurser skal DMF også prioritere ytterligere tiltak i arbeidet med å videreutvikle fulldigital søknadsprosess. Arbeidet med digital utvikling av og i etaten skal bidra til at mineralske ressurser ivaretas bedre i offentlig arealplanlegging. Dette vil medføre innsparinger for aktører som ønsker å etablere ny mineralutvinning, og effektivisere interne oppgaver i DMF.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 56,45 mill. kroner. På Svalbardbudsjettet for 2019 foreslås det i tillegg bevilget 1,9 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Staten eier et område på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal etter hjemfall av tidligere gruveaktivitet. Området er i dag leid ut, og leietaker ønsker å kjøpe eiendommen. Det foreslås også å selge del av eiendom ved Løkken Verk i Meldal kommune. Staten eier grunnen etter hjemfall av tidligere gruveeiendommer. Avhending vil kunne føre til hensiktsmessig utnyttelse av tomten på Løkken Verk.

Det er usikkert om gjennomføring av salgsprosessen og om eventuelt salg vil kunne ferdigstilles i 2018. Det foreslås derfor at fullmakten videreføres i 2019, jf. forslag til vedtak XV.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 7 mill. kroner på posten. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 20,5 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XI, 1.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	88	100	103
02	Behandlingsgebyrer	874	763	781
	Sum kap. 3906	962	863	884

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og

utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 103 000 kroner. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr for undersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 781 000 kroner.

Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter			23 419
	Sum kap. 0907			23 419

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 5 mill. kroner under post 01, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Norge har to forskningsreaktorer, i Halden og på Kjeller, og om lag 17 tonn brukt reaktorbrensel. Reaktorene eies av Institutt for energiteknikk (IFE), jf. kap. 929. Haldenreaktoren har vært midlertidig stengt siden mars 2018 og ble besluttet permanent stengt av IFEs styre 27. juni 2018.

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er et statlig forvaltningsorgan opprettet i februar 2018 og lokalisert i Halden. NND har som formål å være nasjonalt organ for opprydding etter den nukleære virksomheten ved IFEs anlegg på Kjeller og i Halden og sikker håndtering av nukleært avfall. NND skal bidra til samfunnsøkonomisk gode løsninger innenfor sitt ansvarsområde og utføre oppgavene på en måte som sikrer tillit i samfunnet og befolkningen. Virksomheten hadde to ansatte ved utgangen av september 2018.

Prioriteringer 2019

NND vil i 2018 og 2019 være i en etableringsfase der fokus vil være på å dimensjonere organisasjonen, og planlegge for fremtidig overtakelse av oppgaver og ansvar. Det skal bl.a. lages en strategi for hvilke oppgaver NND skal utføre selv og hvilke som bør utføres av andre på oppdrag fra NND. Blant de oppgavene NND vil kunne overta i 2019, er planlegging av nytt lager og deponi lav- og mellomaktivt avfall (KLDRA) og generell oppfølging av IFEs arbeid med dekommisjonering og håndtering av brukt reaktorbrensel. En prioritert oppgave vil være å foreslå arbeidsfordelingen mellom NND og IFE. Å gi NND konsesjonsbelagte oppgaver vil, på grunn av behov for kompetanseoppbygging og påfølgende utarbeidelse av konsesjonssøknad, kunne ligge noen år frem i tid.

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås bevilget 23,4 mill. kroner i 2019. Bevilgningen skal dekke lønn, husleie og andre driftsutgifter.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 857 670	2 030 000	2 050 000
	Sum kap. 0909	1 857 670	2 030 000	2 050 000

Vedrørende 2018

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble posten redusert med 5 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs skal sikre norsk maritim kompetanse, rekruttering av norske sjøfolk og konkurransedyktige vilkår for rederier med skip under norsk flagg. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, og forskrift, oppdragsbrev og veiledninger fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen er regelstyrt og rettighetsbasert. Ordningen omfatter arbeidstakere på skip i Norsk ordinært skipsregister (NOR) og Norsk internasjonalt skipsregister (NIS). Rederier kan søke om tilskudd på grunnlag av innbetalt forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettiget mannskap. I oppfølgingen av regjeringens maritime strategi og på bakgrunn av fartsområdeutvalgets rapporter ble ordningen forenklet og utvidet i 2016 og 2017. Etter endringene er ordningen utformet som ni ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes
- tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS

- tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS

Tilskuddet for sjøfolk på skip i modellene for petroleumsskip i NOR, passasjerskip i utenriksfart i NIS og konstruksjonsskip i NIS var i 2018 begrenset til kr 212 000 per år per arbeidstaker. Tilskuddet per arbeidstaker under modellen for skip i NIS er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget.

Ordningen er godkjent av EFTAs overvåkingsorgan (ESA). I 2016 åpnet ESA sak mot Norge om fartsområdebestemmelsene for passasjerskip i utenriksfart som er registrert i NIS. Notifiseringen av tilskuddsmodellen for passasjerskip i utenriksfart i NIS ble derfor utsatt. ESA avsluttet undersøkelsene høsten 2017 og konkluderte med at begrensningene er forenlig med EØS-regelverket. Tilskuddsmodellen for passasjerskip i utenriksfart i NIS ble notifisert til og godkjent av ESA våren 2018.

Resultater 2017

I 2017 omfattet ordningen i gjennomsnitt om lag 11 400 sjøfolk. Det var omtrent like mange sjøfolk som i 2016. Ordningen omfattet i gjennomsnitt rundt 530 skip fordelt på om lag 190 rederier. Fra 2016 til 2017 økte antall rederier og skip i ordningen. Samlet utbetaling av tilskudd i 2017 var om lag 1,85 mrd. kroner. Tilskuddsmodellen for petroleumsskip i NOR sto også i 2017 for den største andelen sjøfolk og utbetalinger av tilskudd. Gjennomsnittlig antall sjøfolk i denne modellen var betydelig lavere enn i 2016, men holdt seg stabilt på rundt 4 100 sjøfolk gjennom året. En vesentlig økning i antallet sjøfolk i modellen for konstruksjonsskip i NIS, positiv utvikling i modellene for skip i NOR og skip i NIS, og innføringen av tilskuddsmodellen for NIS-lasteskip bidro til å kompensere for nedgangen i petroleumssegmentet.

Tabell 4.6 Tilskuddsmodeller under kap. 909, post 73

Tilskuddsmodell	Antall sjøfolk	Antall skip	Antall rederier	Utbetalinger (mill. kroner)
Skip i NOR, generelt	2 957	246	116	563
Petroleumsskip i NOR	4 125	124	26	655
Passasjerskip i utenriksfart i NOR	1 439	6	1	296
Skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes	1 234	12	1	168
Seilskip i NOR	74	3	3	10
Skip i NIS, generelt	583	82	29	38
Lasteskip i utenriksfart i NIS	181	25	5	14
Passasjerskip i utenriksfart i NIS	-	-	-	-
Konstruksjonsskip i NIS	797	30	8	110
Totalt¹	11 390	528	189	1 857

¹ Totalbeløpet avviker noe fra summen av de enkelte kategoriene.

Rederier som mottar tilskudd skal bidra til opplæring av arbeidstakere til sjøs og er pålagt å ha et visst antall opplæringsstillinger om bord gjennom året. Rederiene betaler månedlig inn 500 kroner per arbeidstaker omfattet av ordningen til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger bidrar positivt til antallet opplæringsstillinger blant norske rederier. I 2017 utbetalte stiftelsen tilskudd for om lag 2 400 opplæringsstillinger. Tilskuddsmottakernes samlede kompetansefremmende bidrag til fondet beløp seg til om lag 69,4 mill. kroner.

Budsjettforslag 2019

Regjeringen foreslår å bevilge 2 050 mill. kroner til ordningen i 2019. Bevilgningen skal dekke utbetalinger av tilskudd for seks terminer.

Utbetalinger av tilskudd beror i stor grad på utviklingen i antallet tilskuddsberettigede sjøfolk i ordningen og lønnsnivået blant disse. I bevilgningsforslaget for 2019 legges det til grunn at om lag 12 000 sjøfolk vil være omfattet av ordningen.

Regjeringen foreslår å prisjustere grensen for maksimale utbetalinger av tilskudd under model-

lene for petroleumsskip i NOR, passasjerskip i utenriksfart i NIS og konstruksjonsskip i NIS. Grensen foreslås satt til 216 000 kroner per arbeidstaker per år. Budsjettvirkningen anslås til om lag 8,5 mill. kroner i 2019 og 10 mill. kroner i helårsvirkning. Grensen for maksimal utbetaling av tilskudd for sjøfolk på skip i NIS på 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget foreslås videreført.

I oppfølgingen av Stortingets vedtak nr. 1003 av 15. juni 2018 om utenriksferger i NIS har Nærings- og fiskeridepartementet foretatt en gjennomgang av forutsetningene som er lagt til grunn for den varslede endringen av det aktuelle regelverket. Gjennomgangen er nærmere presentert i kap. 3 i del 1 av proposisjonen, og i programkategori 17.10 om maritim næring. Departementet har ikke funnet at forutsetningene som lå til grunn for fartsområdeutvalgets anbefalinger eller regjeringens beslutning er feilaktige eller vesentlig endret. Regjeringen legger opp til å gjennomføre forskriftsendringen som varslet og innføre tilskuddsmodellen for passasjerskip i utenriksfart i NIS med virkning fra og med 1. januar 2019. Budsjettvirkningen anslås til -35 mill. kroner i 2019 og -100 mill. kroner i helårsvirkning.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	392 144	386 240	420 750
	Sum kap. 0910	392 144	386 240	420 750

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen på post 01 økt med 23 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Sjøfartsdirektoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Direktoratet ivaretar også funksjonen som realregister gjennom skipsregistrene Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Skipsregister (NOR).

Sjøfartsdirektoratets samfunnsoppdrag er å bidra til å utvikle sikker og miljøvennlig maritim virksomhet for mannskap og skip. Direktoratet arbeider kontinuerlig for å redusere ulykker til sjøs både for næringsfartøy og fritidsfartøy. Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er at det skal være den foretrukne maritime administrasjonen. For å nå dette målet må direktoratet være en kundeorientert, effektiv og kompetent organisasjon. Direktoratet skal tilby konkurransedyktige tjenester slik at næringen velger norsk flagg.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet, føre tilsyn, overvåke risikobildet og drive forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet, samt forvalte tilskuddsordninger på skipsfartsområdet. Direktoratet legger også stor vekt på sikringsarbeidet (security) for norsk skipsfart. Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Hauge-sund, sju regioner med tilsynskontorer langs kysten og disponerte til sammen 309 årsverk i 2017.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket bl.a. med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Petroleumsilsynet med å håndheve petroleumsloven på norsk sokkel, og Statens havarikommisjon for transport i forbindelse med skipsulykker.

Resultater 2017**Sikre og miljøvennlige fartøy**

Sjøfartsdirektoratet registrerer ulykker med norske fartøy (NIS/NOR), samt ulykker med utenlandske fartøy i norske farvann. Det var 244 skipsulykker med næringsfartøy i 2017, mot 235 i 2016. I 2017 registrerte Sjøfartsdirektoratet 198 personulykker, en nedgang på 14 fra 2016. Det totale antallet ulykker i 2017 er lavere enn gjennomsnittet for de fem foregående årene. Sju personer omkom om bord på næringsfartøy i 2017.

Direktoratet registrerer også ulykker med fritidsfartøy, og det ble registrert 29 dødsfall i 2017. I 2016 omkom 27 personer. Om lag 45 pst. av alle dødsfall skjer ved bruk av åpen motorbåt. Dødsulykkene skjer både i ferskvann og på sjøen, og 40 pst. av dødsfallene skjer i trange kystfarvann.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske skip. Det har vært høy tilsynsaktivitet i 2017. Direktoratet har fortsatt arbeidet med risikobasert tilsyn.

Sjøfartsdirektoratet har i 2017 hatt høy aktivitet knyttet til registrering i skipsbyggingsregisteret, nybygg og ombygging av fartøy i Norge og utlandet. I nybyggsegmentet er det stagnasjon i offshore, mens det er noe økning i nybygg og ombygginger av fartøy til bruk innen vindkraftindustrien, havbruk og mindre fartøy.

Det ble i 2017 gjort vedtak om å utstede overtreddelsesgebyr i 105 av totalt 116 varslede saker. Det ble ikke fattet vedtak om tvangsmulkt.

Sjøfartsdirektoratet har i 2017 deltatt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Sjøfartsdirektoratet leder bl.a. Norges delegasjon til sjøsikkerhetskomiteen og miljøkomiteen. I sjøsikkerhetskomiteen har fokus i 2017 vært å utvikle internasjonale krav til utvikling av LNG (IGF-koden¹¹). I miljøkomiteen har særlig å

¹¹ FNs sjøfartsorganisasjon IMO har vedtatt en ny kode for skip som bruker «the International Code of Safety for Ships using Gases or other Low-flashpoint Fuels (IGF koden).

arbeidet med en strategi for reduksjon av klimautslipp fra internasjonal skipsfart blitt vektlagt.

Fristen for oppdatering av sertifikater i henhold til revidert STCW-konvensjon gikk ut i 2016.

Dette medførte en stor økning i antall utstedte sertifikater i 2016, jf. tabell under.

Tabell 4.7 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2015	2016	2017
Personellsertifikater, antall utstedte	12 200	28 000	12 500
Sertifikatpåtegninger	6 300	10 000	6 200
Båtførerbevis, antall utstedte	21 200	24 500	18 842
Internasjonalt båtførerbevis (ICC)	50	131	164

Sjøfolks kompetanse og velferd

Direktoratet har gjennom revisjoner og annen oppfølging ført kontroll med at skoler og kurssetter som inngår i den maritime utdanningen oppfyller internasjonale minimumskrav og relevant EU-regelverk.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført sertifiseringer etter ILOs konvensjon om sjøfolks arbeids- og levevilkår (MLC) og inspeksjoner på aktuelle fartøy. Sjøfartsdirektoratet har også i 2017 arbeidet med å videreutvikle dagens velferdstjeneste til en moderne tjeneste med vekt på elektroniske løsninger og helse og trivsel for sjøfolk.

Direktoratet har i 2017 lansert «Min side for sjøfolk». Når sjøfolk logger seg på løsningen, vil de kunne se status for sine sertifikater, nyere kvalifikasjoner, elektronisk innrapportert fartstid og helseerklæringer. Sjøfolk vil også kunne søke nye sertifikater og betale gebyr for disse via Min side.

Sjøfartsdirektoratet forvalter tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Det vises til omtalen under kap. 909.

NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre

NIS og NOR er realregistre hvor samfunnsoppdraget er å sikre rettsvern og realkreditt og være et ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora. Gjennom en betydelig flåte kan Norge bidra til raskere ikrafttredelse av nye internasjonale konvensjoner.

Det har i 2017 vært en økning i antall skip i NIS og NOR. Ved utgangen av 2017 var 19 916 fartøy registrert i NOR og 593 fartøy var registrert i NIS. Dette er en nettoøkning på 532 fartøy i løpet av året i NOR og en nettoøkning på 14 i NIS.

Rederiene velger fritt hvilke land de ønsker å registrere sine fartøy i. Sjøfartsdirektoratet er konkurransesatt, og service, brukervennlighet og kompetanse blir målt mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har også i 2017 arbeidet målrettet for å bedre sine tjenester slik at Norge skal ha en attraktiv sjøfartsadministrasjon og for å markedsføre NIS nasjonalt og internasjonalt. Et nytt IKT-system for skipsregistrene vil bli implementert i løpet av 2018. Systemet vil sikre kvaliteten, effektivisere driften og legge grunnlaget for bedre tjenester til næringen.

Oppsummering

Departementet mener at Sjøfartsdirektoratet i all hovedsak har nådd målene som var satt for bevilgningen i 2017. Sjøfartsdirektoratet bidrar til å styrke sikkerheten til sjøs og miljøet gjennom utvikling av regelverk, forebyggende arbeid og kontroll. I årene fremover skal direktoratet fortsatt ha fokus på oppdatert kunnskap knyttet til bl.a. nye miljøtekniske og digitale løsninger.

Prioriteringer 2019

Sjøfartsdirektoratet forvalter det sentrale regelverket på sjøsikkerhets- og miljøområdet og legger vekt på å møte næringens behov som følge av omstillinger i skipsfarten, bl.a. nye miljøtekniske og autonome løsninger for skip og endringer i havbruksnæringen. Direktoratet skal arbeide for å videreutvikle den tekniske maritime og juridiske kunnskapen og sikre at direktoratet har tilstrekkelig personell med slik kompetanse.

Hydrogen: Sjøfartsdirektoratet skal i 2019 fortsette arbeidet med å utvikle regelverk for hydrogenferger. Direktoratet skal videre bidra til å utvikle et internasjonalt regelverk for null- og lav-

utslippsteknologi. Arbeidet med hydrogen knytter sammen det siste innen innovativ, klimavennlig og fremtidsrettet maritim teknologi.

Autonome skip: Sjøfartsdirektoratet er sentral i arbeidet med å realisere bl.a. Yara Birkeland-prosjektet. Det kreves tett oppfølging fra direktoratet under utvikling, bygging og i testperioden av fartøyet fra 2019 til 2021. Det forventes i årene fremover realisering av større og mindre fartøy som er basert på lignende teknologi, både innenfor passasjerbefordring og lasteskipssegmentet.

Digitalisering i skipsfarten: Økt digitalisering og datautveksling utgjør en vesentlig del av utviklingen i den maritime næringen, noe som krever bedre beskyttelse av digital infrastruktur. Videre krever dette at myndighetene til enhver tid har oppdatert kunnskap om mulighetsrommet og sikkerhetsrisikoen. Direktoratet vil i 2019 særlig se på kommunikasjonssystemene mellom skip og landorganisasjoner, inkludert kontrollsenter for autonome skip.

Sjøfartsdirektoratet skal også arbeide for å markedsføre Norge som flaggstat for å få flere norske rederier til å velge NIS og NOR.

Sjøfartsdirektoratet skal være en synlig og tydelig pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet, miljø og innovasjoner gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og gjennom EØS/EU.

Sjøfartsdirektoratet skal fortsette sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid for å redu-

sere antall ulykker i både fritidsbåtflåten og næringsflåten. Det er viktig å arbeide for å få et godt kunnskapsgrunnlag, særlig knyttet til ulykker med fritidsbåter, slik at tiltak som iverksettes er treffsikre.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 420,7 mill. kroner i 2019. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter og andre ordinære driftsutgifter. Prognosene viser en vekst i markedet for bygging av servicefartøy. Denne aktiviteten medfører behov for å øke Sjøfartsdirektoratets ressurser knyttet til gebyrbelagte oppgaver innenfor nybygg og større ombygninger av fartøy. Driftsbevilgningen foreslås derfor økt med 25 mill. kroner mot tilsvarende økte inntekter, jf. omtale under kap. 3910, post 01.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner mv. belastes under Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	193 385	182 729	212 090
02	Maritime personellsertifikater	12 366	13 972	14 305
03	Diverse inntekter	9 979	400	412
04	Gebyrer for skip i NIS	47 893	51 911	53 150
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	6 893	4 800	4 800
	Sum kap. 3910	270 516	253 812	284 757

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 01 økt med 35 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontroll-

utgiftene. Gebyrene for skip og flyttbare innretninger i NOR omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, gebyr for flyttbare innretninger, andre NOR-gebyrer og gebyr for registrering av NOR-skip i Skipsregistrene. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 ble bevilgningen økt på grunn av høyere ombyggings- og nybyggingsaktivitet, særlig innenfor segmentene mindre fartøy og servicefartøy. Ifølge Sjøfartsdirektoratets prognoser vil det være høy aktivitet også i 2019. Det anslås at den økte aktiviteten vil medføre en merinntekt på om lag 25 mill. kroner. Det foreslås på denne bakgrunn å øke bevilgningen med 25 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 212,1 mill. kroner.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Posten omfatter gebyr knyttet til personlige sertifikater og obligatorisk båtførerbevis. Det antas om lag 10 000 norske sertifikatsøknader og om lag 7 000 søknader om påtegning av utenlandske sertifikater i 2019. Videre forventes at det avlegges om lag 20 000 båtførerprøver i 2019.

Det foreslås en bevilgning på 14,3 mill. kroner.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter bl.a. refusjoner for oppdrag fra Petroleumstilsynet og Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 412 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, andre NIS gebyr og gebyr for registrering av NIS-skip i Skipsregistrene. Det foreslås en bevilgning på 53,1 mill. kroner under posten.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Bestemmelsene i skipssikkerhetsloven §§ 55 og 56 gir Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetsloven § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	110 711	107 984	110 450
	Sum kap. 0911	110 711	107 984	110 450

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å fremme konkurranse til fordel for forbrukere og næringslivet. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp til Konkurransetilsynet, og tilsynet kan gripe inn mot konkur-

ranseskadelige oppkjøp og fusjoner. Fra 1. april 2017 behandles klager på tilsynets vedtak av Konkurranseskadeforsøknadnemnda. Tilsynet kan også påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer.

Konkurransetilsynet disponerte 82,5 årsverk i 2017 og ligger i Bergen.

Konkurransetilsynets hovedmål er «Effektiv håndheving av konkurranseloven med forskrifter og EØS-avtalens konkurranseregler».

Resultater 2017

Håndheving av konkurranseloven

Konkurranseskriminalitet

I 2017 brukte Konkurransetilsynet litt i underkant av 40 pst. av sine samlede ressurser til å undersøke mulige brudd på forbudene mot konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling i konkurranseloven. Mest ressurser ble brukt på dominanssaker på grunn av to omfattende etterforskninger om mulig misbruk av markedsrett i mobilmarkedet og markedet for salg av øl til serveringssteder. Tilsynet prioriterer tilfeller hvor det kan ha skjedd misbruk av markedsrett, og der tapet for forbrukerne kan være betydelig. Dermed advares dominerende selskaper i andre markeder, og de blir mer oppmerksomme på sitt særlige ansvar for å unngå konkurransebegrensende atferd.

Konkurransetilsynet gjennomførte i fjor tre bevissikringer, der to gjelder mulig brudd på konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid. Videre fattet tilsynet to vedtak om ulovlig samarbeid. Fire forlag ble i mars 2017 ilagt til sammen 31,2 mill. kroner i overtredelsesgebyr for å ha utvekslet konkurransesensitiv informasjon. Videre ble seks elektroaktører ilagt over 18 mill. kroner i overtredelsesgebyr for ulovlig anbudssamarbeid. Størrelsen på overtredelsesgebyrene viser at konkurransebegrensende samarbeid utgjør alvorlige brudd på konkurranseloven. Mulig fengselsstraff, personlige bøter og omdømmetap virker også avskrekkende. Konkurransetilsynets spørreundersøkelse blant næringsledere, forretningsadvokater og konkurranserettsadvokater i 2017 viser at mange selskaper skrinlegger, endrer eller avslutter atferd som følge av konkurransereglene og tilsynets håndheving av disse.

Spørreundersøkelsen viser videre at nærmere 30 pst. av de spurte selskapene mener det foregår ulovlig samarbeid i deres næring. I 2017 ble en sak fra 2011 avsluttet med dom fra Høyesterett. Denne dommen stadfester Konkurransetilsynets vedtak og vurderinger av når anbudssamarbeid er lovlig, og ikke. Saken har bevisstgjort mange bedrifter om konkurransereglene ved prosjektsamarbeid.

I 2017 satte Konkurransetilsynet i gang en rekke nye etterforskninger om mulig konkurransekriminalitet etter tips fra næringslivet og søknader om lempning. Lempningsordningen innebærer at bedriften kan unngå overtredelsesgebyr ved å være først ute med å melde fra til Konkurransetilsynet om et ulovlig samarbeid, og sam-

arbeid med tilsynet videre i saksbehandlingen. Flere saker er også et resultat av en mer proaktiv tilnærming hvor tilsynet selv identifiserer mulige lovbrudd basert på f.eks. dialog med næringslivsaktører. Videre startet Konkurransetilsynet i fjor med å offentliggjøre hvilke markeder det gjennomføres bevissikring i. Dette bidrar til økt synliggjøring av Konkurransetilsynets arbeid med å avdekke konkurransekriminalitet, og det bidrar til at tilsynet får inn ytterligere informasjon og tips.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet brukte i 2017 ca. 25 pst. av sine samlede ressurser på å behandle foretakssammenslutninger. I løpet av fjoråret grep Konkurransetilsynet inn i et oppkjøp som berørte markedet for frakt av frossen fisk fra Nord-Norge til Nord-Europa. Tre andre fusjons saker ble klarert etter en grundig behandling. De fire fusjons sakene gir økt oppmerksomhet om hvilke fusjoner og oppkjøp som trolig vil bli stoppet, og hvilke som har mulighet for å bli klarert. Tilsynet vil typisk gripe inn mot fusjoner som involverer nære konkurrenter. Konkurransetilsynets spørreundersøkelse antyder at et betydelig antall fusjonsplaner skrinlegges som følge av faren for å bli stoppet, hvilket illustrerer fusjonskontrollens store indirekte gevinster for samfunnet.

Særskilte markeder

Konkurransetilsynet skal i henhold til konkurranseloven § 9 være en pådriver for økt bruk av konkurranse som virkemiddel for effektiv ressursbruk. En annen viktig oppgave er å gi faglig begrunnede innspill til politiske beslutningsprosesser om hvilke reguleringer som hindrer eller fremmer konkurranse og hvordan ulike politiske mål kan oppnås med minst mulig forstyrrelse av markedsdynamikken.

I 2017 gikk ca. 2 pst. av Konkurransetilsynets ressurser med til rollen som pådriver. Konkurransetilsynet overvåket markedene for drivstoff, kraft, innenriks luftfart og dagligvarer. Norsk dagligvaresektor er kjennetegnet ved få aktører både på leverandør- og detaljistledet. Konkurransetilsynet overvåker derfor dagligvaremarkedet nøye for å sikre at paraplykjedene opptrer uavhengig av hverandre og konkurrerer hardest mulig. Tilsynet har kartlagt informasjonsutvekslingen mellom kjedene for å få bedre innsyn i hvilken informasjon kjedene har, og hvordan informasjonen brukes. Alle dagligvarekjeder har opplysningsplikt om planlagte oppkjøp, og Konkurransetil-

synet kan gripe inn mot ytterligere konsentrasjon som forverrer konkurransesituasjonen.

Konkurransetilsynet har avgitt høringsuttalelser om taximarkedet og behov for tiltak som bidrar til å liberalisere dette markedet, forenkle gjeldende regelverk og åpne for at drosjesentraler kan organiseres på nye måter tilpasset digitale plattformer.

Oppsummering

En samlet vurdering av oppnådde resultater viser at Konkurransetilsynet har oppnådd målene for 2017. Konkurransetilsynet ble som i 2016 rangert best av de nordiske tilsynene i en måling foretatt av Global Competition Review. Det høye aktivitetsnivået bidrar sammen med streng sanksjonering til å opprettholde sunn konkurranse i markedene.

Prioriteringer 2019

Konkurransetilsynets hovedoppgave i 2019 vil være å fortsette en aktiv håndheving av konkurranseloven, gjennom å bekjempe karteller, slå ned på misbruk av dominerende stilling og å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og opp-

kjøp. Konkurransetilsynet skal bestrebe seg på å håndheve konkurranseloven på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt, og at kontrollen med fusjoner og oppkjøp blir så effektiv som mulig for både partene og tilsynet. Videre skal Konkurransetilsynet bidra med å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig atferd, gjennom å spre informasjon om konkurransereglene og fordelene ved velfungerende konkurranse i markedene.

Konkurransetilsynet har fått flere oppgaver knyttet til oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nr. 766 og 767 (2017–2018) knyttet til lov om god handelsskikk og utredning av konkurransefremmende tiltak i dagligvarebransjen, jf. omtale av anmodningsvedtak i del I, kap. 3. Dagligvaremarkedet vil være et prioritert område for Konkurransetilsynet i 2019.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 110,4 mill. kroner for 2019. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre løpende driftsutgifter.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
03	Refusjoner og andre inntekter	160	200	206
86	Lovbruddsgebyr	12 660	100	100
	Sum kap. 3911	12 820	300	306

Post 03 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten gjelder bl.a. eksterne refusjoner til Konkurransetilsynet for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 206 000 kroner i 2019.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Konkurransetilsynet kan ilegge gebyr for bl.a. brudd på konkurranselovens og EØS-avtalens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende

stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge frem etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkerhet til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner i 2019.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	14 663	18 195	19 550
22	Konkurransesklagemnda		2 400	2 457
	Sum kap. 0912	14 663	20 595	22 007

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 01 økt med 900 000 kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Klagenemndssekretariatet betjener seks ulike klagenemnder: Konkurransesklagemnda, Klagenemnda for offentlige anskaffelser, Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda og Frivillighetsregisternemnda. De to første nemndene tilligger Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde og de andre under Kulturdepartementet.

Det tas sikte på at en ny Energiklagenemnd under Olje- og energidepartementet opprettes i 2019. Nemndas sekretariat vil være i Klagenemndssekretariatet.

Klagenemndssekretariatet skal forberede behandlingen av klager over brudd på anskaffelsesregelverket, samt klager på vedtak fattet av henholdsvis Konkurransetilsynet, Lotteri- og stiftelsestilsynet, Frivillighetsregisteret, Medietilsynet og etter hvert Energiklagenemnda.

Sekretariatet er et underordnet organ til de tilknyttede nemndene, som alle har faglig instruksjonsmyndighet over sekretariatet. Sekretariatet ble opprettet i Bergen 1. april 2017 og disponerte 12 årsverk i 2017. Etatsstyringen av sekretariatet ligger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) er en uavhengig nemnd som behandler klager knyttet til brudd på regelverket for offentlige anskaffelser. Brudd på lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter kan klages inn for KOFA. Formålet er å effektivisere håndhevelsen av slike brudd og å løse konflikter på et lavere nivå enn for domstolene. Klagenemnda består av ti regjeringsoppnevnte jurister. Etter at nytt regelverk om offentlige anskaffelser trådte i kraft

1. januar 2017, har KOFA fått tilbake kompetansen til å ilegge overtredelsesgebyr i saker om ulovlige direkte anskaffelser.

Konkurransesklagemnda

Konkurransesklagemnda ble opprettet 1. april 2017 og er en uavhengig nemnd for behandling av klager på Konkurransetilsynets vedtak og avgjørelser. Nemnda består av syv medlemmer og en leder. Medlemmene er oppnevnt for en periode på fire år og leder for seks år.

Medieklagenemnda

Medieklagenemnda er en uavhengig nemnd som behandler klager på Medietilsynets vedtak etter kringkastingenloven, bildeprogramloven, lov om åpenhet om eierskap i medier, forskrift om tilskudd til produksjon og formidling av audiovisuelle verk, forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier, forskrift om tilskudd til samiske aviser, forskrift om innovasjons- og utviklingstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier og forskrift om tilskudd til lokale lyd- og bildemedier. Klagenemnda består av leder, nestleder, tre medlemmer og tre varamedlemmer. Klager på Medietilsynets enkeltvedtak vedrørende tilsyn med konsesjonsvilkår for riksdekkende kringkasting og riksdekkende anlegg for kringkasting eller videresending av kringkasting behandles av Kulturdepartementet. Medieklagenemnda behandler ikke saker om lisensavgift til NRK.

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemnda er en uavhengig nemnd som behandler klager på Stiftelsestilsynets vedtak etter stiftelsesloven, samvirkeloven, arveloven og dekningsloven. Klagenemnda består av leder, to medlemmer og tre varamedlemmer.

Lotterinemnda

Lotterinemnda er en uavhengig nemnd som behandler klager på Lotteritilsynets vedtak etter lotterilova, og Lotteri- og stiftelsestilsynets vedtak etter forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner. Klagenemnda består av leder, to medlemmer og tre varamedlemmer.

Frivillighetsregisternemnda

Frivillighetsregisternemnda er en uavhengig nemnd for saker knyttet til registrering i Frivillighetsregisteret. Nemnda er samordnet med Lotterinemnda ved at medlemmer og varamedlemmer i Lotterinemnda også blir oppnevnt til tilsvarende verv i Frivillighetsregisternemnda. I tillegg blir det oppnevnt én representant fra Frivillighet Norge og én representant med inngående kunnskap om frivillig sektor, begge med personlig varamedlem. Til sammen består Frivillighetsregisternemnda av leder, fire medlemmer og fem varamedlemmer.

Energiklagenemnda

Som en del av EUs tredje energimarkedspakke er det planlagt opprettet en uavhengig reguleringsmyndighet for energi. Energiklagenemnda vil ligge under Olje- og energidepartementet. Det tas sikte på at klagenemnda opprettes i løpet av 2019. Energiklagenemnda vil være en uavhengig klagenemnd for enkeltvedtak fattet av Reguleringsmyndigheten for energi, en enhet i Norges vassdrags- og energidirektorat, i medhold av bestemmelser i energiloven og naturgassloven med forskrifter. Klagen dreier seg i hovedsak om nettselskaperes inntektsrammer, tariffier og anleggsbidrag, og forhold knyttet til måling, avregning og fakturering av netjtjenester og elektrisitet.

Resultater 2017

Klagenemndssekretariatet ble opprettet 1. april 2017 og har hatt fokus på å bygge opp nødvendig infrastruktur og fagkompetanse knyttet til nemndene sekretariatet betjener. Nye og tilpassede arbeidsprosesser og saksbehandlingsrutiner er tatt i bruk for å sikre tilstrekkelig kvalitet på nemndenes avgjørelser, redusert saksbehandlingstid og en kostnadseffektiv drift av sekretariatet.

KOFA har behandlet flere saker i 2017 enn i tidligere år. En vekst i antallet innkomne saker i 2017 medførte likevel økt saksbehandlingstid og flere restanser sammenliknet med 2016. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden økte også for Stiftelsesklagenemnda fordi klager om styreavsetning har blitt mer kompliserte og arbeidskrevende enn tidligere år. Konkurransklagenemnda hadde ingen klagesaker til behandling i fjor. Aktivitetene i 2017 omfattet først og fremst utarbeidelse av interne og eksterne rutiner for saksbehandling og arbeidsprosesser, inkludert avklaring av rettslige rammevilkår for nemndas oppgaver.

Sekretariatets hovedoppgave i 2017 var å etablere og drifte et velfungerende og effektivt sekretariat for sine tilknyttede klagenemnder. En samlet vurdering av oppnådde resultater viser at Klagenemndssekretariatet har oppnådd målene satt for 2017.

Prioriteringer 2019

Klagenemndssekretariatet skal være et velfungerende og effektivt sekretariat for sine tilknyttede klagenemnder.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 19,5 mill. kroner for 2019 som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for Klagenemndssekretariatet. Bevilgningen dekker også honorarer og andre utgifter til seks av nemndene. Olje- og energidepartementet vil i 2019 dekke sekretariatets utgifter knyttet til Energiklagenemnda og honorarer til nemnda over eget budsjett.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3912, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Konkurransklagenemnda

På grunn av at Konkurransklagenemndas ressursbruk i stor grad vil variere med saksmengde, er det viktig å unngå at variasjon i saksmengde i for stor grad påvirker ressurs situasjonen i Klagenemndssekretariatet. Konkurransklagenemndas bevilgning til dekning av honorarer og andre direkte saksrelaterte kostnader for nemnda foreslås derfor lagt på en egen post 22 under kap. 912. Det foreslås en bevilgning på om lag 2,5 mill. kroner for 2019.

Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Klagegebyr	1 358	1 098	1 124
02	Refusjoner og andre inntekter	409	200	206
87	Overtredelsesgebyr		100	100
	Sum kap. 3912	1 767	1 398	1 430

Post 01 Klagegebyr

Inntektene på denne posten er klagegebyr for Klagenemnda for offentlige anskaffelser. Det foreslås en bevilgning på 1,1 mill. kroner i 2019.

Det foreslås også en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 912, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten knytter seg først og fremst til refusjoner for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 206 000 kroner i 2019.

Post 87 Overtredelsesgebyr

Klagenemnda for offentlige anskaffelser har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser. Det er stor usikkerhet til anslaget på overtredelsesgebyr.

Konkurranseskilgenemnda har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på konkurranseloven og EØS-konkurranseloven. Det er stor usikkerhet til anslaget på overtredelsesgebyr.

På dette grunnlag foreslås det en bevilgning på 100 000 kroner i 2019.

Kap. 915 Regelrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	8 658	10 778	11 000
	Sum kap. 0915	8 658	10 778	11 000

Regelrådet er et faglig uavhengig forvaltningsorgan og har til formål å bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk. Regelrådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt og om reglene er utformet slik at de oppnår målene til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Regelrådet er et ledd i forenklingssamarbeidet for næringslivet, som skal legge til rette for økt verdiskaping og konkurransekraft.

Rådet består av seks medlemmer, hvorav fire faste og to varamedlemmer. Disse bistås av et fast sekretariat som er lokalisert på Hønefoss. Sekretariatet har seks fast ansatte.

Regelrådet deltar i RegWatch Europe, det europeiske regelrådssamarbeidet. Det deltar også i møter i OECDs Regulatory Policy Committee og i The Better Regulation Network, og har etablert et samarbeid med Høyskolen i Sørøst-Norge.

Resultater 2017

Uttalelser til forslag til nytt og endret regelverk

Regelrådet har uttalt seg til 35 høringssaker i 2017. Det tilsvarer 14 pst. av registrerte relevante saker, en økning fra 10 pst. i 2016. Regelrådets uttalelser markeres med trafikklys: Grønt lys gis dersom Regelrådet vurderer at høringsforslaget er tilstrekkelig utredet, gult lys gis dersom utredningen har svakheter, og rødt lys gis dersom for-

slaget er utilstrekkelig utredet. I 2017 ble 15 av Regelrådets uttalelser merket med rødt lys. Dette tilsvarer 43 pst. av alle uttalelser dette året. Bare sju uttalelser fikk grønt lys, mens 13 fikk gult lys. Regelrådets uttalelser førte bl.a. til at ett regelverksforslag ble lagt på is, at to høringsnotater ble forbedret og at én etat vurderer endringer i sine styrende dokumenter for konsekvensutredninger. Siden Regelrådet opererer med halv høringsfrist, har andre høringsinstanser anledning til å bruke Regelrådets uttalelser i egne høringsvar. I 2017 viste andre høringsinstanser til Regelrådets uttalelser i flere tilfeller.

Veiledningsarbeid

Regelrådet har i 2017 arbeidet med metodeutvikling internt som grunnlag for utadrettet veiledningsaktivitet, og har bidratt til revidering av bl.a. Direktoratet for økonomistyrings veileder til

utredningsinstruksen, veileder til samfunnsøkonomisk analyse og e-læringskurs. Regelrådet fikk i desember 2017 sin første henvendelse med anmodning om bistand til å vurdere konsekvenser av et direktivforslag fra EU.

Prioriteringer 2019

Regelrådet er en faglig uavhengig forvaltningsenhet som selv velger hvilke saker det gir uttalelser til og hvilke saksområder som prioriteres.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 11 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og pensjon til de ansatte ved sekretariatet, honorering av rådsmedlemmer, husleie og andre driftsutgifter.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	422 216	401 411	404 350
21	Spesielle driftsutgifter	15 552	10 679	10 934
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	74 405	67 664	70 966
	Sum kap. 0917	512 173	479 754	486 250

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 01 økt med 7,52 mill. kroner og post 22 ble økt med 10 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Direktoratet har følgende hovedmål: *Fiskeridirektoratet skal fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet, gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.*

Fiskeridirektoratets hovedoppgaver er forvaltning av fiskeri- og havbruksnæringene, ressurskontroll og tilsyn med regelverksetterlevelse. Fiskeridirektoratet er en viktig aktør i marin arealforvaltning og leverer norsk offisiell statistikk om fiskeri og havbruk.

Fiskeridirektoratet regulerer og kontrollerer fiske og fangst med sikte på å skape langsiktig balanse mellom høsting og beskyttelse av ressursene. Direktoratet sikrer at strukturtiltakene blir innført i fiskeflåten gjennom god saksbehandling i komplekse saker. Det er utstrakt kontakt og samarbeid med kontrollmyndighetene i andre land for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske.

Fiskeridirektoratet har en sentral rolle i gjennomføring av regjeringens politikk knyttet til vekst i havbruksnæringen, både gjennom rollen som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirkosomhet og ved oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer.

En viktig del av arbeidet med marin arealforvaltning er å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområ-

dene. Direktoratet er en pådriver for kommunenes planlegging i de nære sjøområdene. Direktoratet har hovedkontor i Bergen og regionkontor i Tromsø, Bodø, Ålesund, Måløy og Egersund. Fiskeridirektoratet disponerte 430 årsverk i 2017. Direktoratet er nå lokalisert på 20 ulike steder langs kysten inklusiv de mindre kontorstedene.

Resultater 2017

En sammenligning av tidsbruken per virksomhetsområde for 2010 frem til 2017 viser nedgang i årsverk brukt på marin arealforvaltning og særlig på administrasjon. Det har i samme periode vært en økning i årsverk brukt på havbruksforvaltning. Direktoratet har også brukt en større del av sine ressurser på å utvikle nye digitale løsninger. Dette er i tråd med departementets prioriteringer.

Havressursforvaltning

Statistikken for bestandsutvikling for våre viktigste fiskebestander og lønnsomhet i fiskeflåten viser en positiv utvikling. Trenden i gytebestandene de siste tretti år for både bunnfisk og pelagiske arter er positive. Det samme er utviklingen i gjennomsnittlig driftsmargin i fiskeflåten siden 1990. Siden 2005 har den gjennomsnittlige driftsmarginen i fiskeflåten vært over 10 pst., og i 2016 var den 22,9 pst, som er det høyeste noensinne målt.

Forvaltningen regulerer både hvor mye, hvor og hvordan det fiskes. Vern av yngel og småfisk gjennom stenging av områder, tekniske redskapsreguleringer, ilandføringsplikt og langsiktige høstingsregler har bidratt til den positive utviklingen i de viktigste fiskebestandene.

Fiskeridirektoratet har også i 2017 gjennomført særskilt innsats rettet mot prioriterte bestander. Nye på lista over prioriterte bestander i 2017 var kysttorsk, ikke bare kysttorsk sør som i 2016, pigghå, rødspette nord, skater og rokker og stillehavsøsters. Det ble også slutført oppgaver knyttet til hummer, raudåte og revisjon av forvaltningsplaner for torsk, hyse og lodde i Barentshavet. I tillegg ble det gjennomført utviklingsarbeid knyttet til fangstbegrensningssystemet og forsøk med overpumping i makrellfisket.

Fiskeridirektoratet har i 2017 innført strengere reguleringer i hummerfisket, med bl.a. påmeldingsplikt for fritids- og yrkesfiskere. Det ble også innført nytt regelverk for turistfiskevirksomheter, og direktoratet har arbeidet for å redusere faren for utkast av småreker i rekefisket i Nordsjøen og Skagerrak.

I tillegg har arbeidsgrupper med deltakelse fra EU og Norge arbeidet med forslag til løsninger for tekniske reguleringer, i Skagerrak, bl.a. for rekefisket, samt for kontroll i Nordsjøen og Skagerrak.

Oppfølging av at næringsaktørene etterlever regelverket er en viktig del av Fiskeridirektoratets aktivitet. Direktoratet har i 2017 arbeidet med å utvikle analyse av data, samt opprettet to interregionale grupper for etterfølgende kontroll. Samarbeidet med salgslagene og Justervesenet er styrket i 2017.

Havbruksforvaltning

Havbruksforvaltning er blitt prioritert i 2017. Behandling av søknader om utviklingstillatelser er svært ressurskrevende. Målet med ordningen er å få utviklet teknologi som skal bidra til å løse miljø- eller arealutfordringer. Søknadene viser at det er stor kreativitet og innovasjonsvilje i næringen.

Direktoratet har digitalisert søknadsskjemaene for tillatelser til akvakultur. Forventet effekt av dette er at søknadsbehandlingen blir mer effektiv, både i fylkeskommunene, hos sektormyndighetene og internt i Fiskeridirektoratet. Det er også arbeidet med å modernisere akvakulturregisteret og kvalitetssikre data, både for å tilpasse registeret til nye typer tillatelser og legge til rette for nye tilsynsverktøy.

Direktoratet har i 2017 prioritert tilsyn med rømming, mangelfull etterlevelse av vilkår i tillatelser, biomasseoverskridelser og mangelfull rapportering.

Antallet innrapporterte rømmingshendelser er forholdsvis lavt. For 2017 mottok Fiskeridirektoratet 41 rapporter om rømmingshendelser fra oppdrettere på til sammen om lag 14 800 laks, 5 200 regnbueørret, 4 000 røye og 50 000 kveite. Frem til 31. juli 2018 har direktoratet mottatt til sammen 21 rapporter om rømmingshendelser med til sammen om lag 143 000 laks. To av disse hendelsene representerte ca. 107 000 fisk. Overvåkningsen av rømt oppdrettsfisk i elvene i 2017 viser at innslaget av slik fisk på gytefeltene er lavt til moderat (om lag 10 pst. eller lavere) i over 90 pst. av de 197 vassdragene der man har tilstrekkelig data. Resultatene fra miljøundersøkelsene viser at på landsbasis har mer enn 90 pst. av lokalitetene god eller svært god miljøtilstand.

Tilsynet med havbruksnæringen er blitt ytterligere styrket både med teknisk kompetanse, nye tilsynsmetoder og med mer nettbasert risiko- og erfaringsformidling og veiledning overfor næringen.

Marin arealforvaltning

Kartverktøy og kartfestede data er viktig for Fiskeridirektoratets mulighet for effektiv forvaltning. Et nytt og forbedret kartverktøy ble tatt i bruk i 2017 og er raskere og mer brukervennlig enn den gamle løsningen. Den nye løsningen er også blitt gjort tilgjengelig for eksterne brukere, noe som gir kommuner, fylkeskommuner, etater og andre brukere bedre og enklere tilgang til Fiskeridirektoratets data.

Det arbeides med å lage en database for å registrere areal som er satt av til ulike formål i kystsonenplanene. Direktoratet har jobbet videre med å tilrettelegge data for publisering i kart. Dette omfatter bl.a. prosjektet «Kartlegging av biologisk mangfold – kyst».

Samlet sett mener departementet at Fiskeridirektoratet hadde god måloppnåelse i 2017. Departementet er spesielt tilfreds med direktoratets arbeid med forbedringer i IKT-løsningene.

Prioriteringer 2019

Fiskeridirektoratet vil prioritere virksomhetsområdet akvakulturforvaltning, samt økt digitalisering og forenkling. I tillegg vil Fiskeridirektoratet prioritere oppfølging og kontroll av fiskeriene.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Refusjoner og diverse inntekter	13 213	100	103
05	Saksbehandlingsgebyr	24 312	17 765	18 189
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	37 000		
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling	9 471	4 491	4 598
86	Forvaltningssanksjoner	4 267	1 000	1 000
	Sum kap. 3917	88 263	23 356	23 890

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 2 864,4 mill. kroner på post 13, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 404,4 mill. kroner i 2019. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon og andre driftsutgifter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling og den marine delen av Program for kartlegging av biologisk mangfold.

Det foreslås en bevilgning på 10,9 mill. kroner i 2019. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Det foreslås en bevilgning på 71 mill. kroner på posten i 2019. Videre foreslås det at de tre utgiftsbevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 01 Refusjoner og diverse inntekter

Inntektene på denne posten er knyttet til refusjoner fra andre statsetater og inntekter knyttet til registrering av pant i akvakulturregisteret m.m. Det foreslås en bevilgning på 103 000 kroner på posten i 2019.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene på denne posten omfatter gebyr knyttet til saksbehandling innenfor hele direktoratets arbeidsfelt. I tillegg føres gebyr for søkerregistrering og innmeldingsgebyr i Merkerregisteret på denne posten. Det foreslås en bevilgning på 18,2 mill. kroner på posten i 2019.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Inntektene på denne posten er vederlag for tildelelse av oppdrettstillatelser eller vekst i ekssi-

sterende tillatelser. Det foreslås ikke bevilgning i 2019.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 919, post 60 og forslag til vedtak II, 3.

Post 22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling

Posten gjelder fangstinntekter og andre inntekter knyttet til ordningen for fiskeforsøk og utvikling. Det foreslås en bevilgning på 4,6 mill. kroner i 2019. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Inntektene vil kunne variere fra år til år avhengig av bl.a. bevegelse i saksmassen, klagebehandling og rettsoppgjør. Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner i 2019.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	26 971	29 600	29 600
73	Årsavgift Merkerregisteret	8 796	8 550	8 550
74	Fiskeriforskningsavgift	247 812	246 528	236 496
Sum kap. 5574, postene 72–74		283 579	284 678	274 646

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Det foreslås en bevilgning på 29,6 mill. kroner i 2019. Inntekten fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til kontroll og tilsyn med havbruk.

Post 73 Årsavgift Merkerregisteret

Det foreslås en bevilgning på 8,6 mill. kroner i 2019. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkerregisteret og bruk av registret til statistikk- og forvaltningsformål.

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Posten omfatter inntekt fra fiskeriforskningsavgiften. Det foreslås en bevilgning på 236,5 mill. kroner i 2019.

Inntektene motsvares av utgifter på tre budsjettposter, jf. tabell 4.8.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at eventuelle merinntekter kan motsvares av tilsvarende økte utgifter under de tre nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 2.

Tabell 4.8 Oversikt over bevilgninger finansiert av fiskeriforskningsavgiften

		(i 1 000 kroner)
Kap/post	Betegnelse	Forslag 2019
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	70 966
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	15 000
923/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	150 530
	Sum	236 496

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	146 024		519 000
71	Tilskudd til velferdsstasjoner, <i>kan overføres</i>	2 200	2 200	
72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	2 273		
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	552	1 900	1 900
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	48 564	29 300	16 800
76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	9 085	22 056	15 000
79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	799	840	864
	Sum kap. 0919	209 497	56 296	553 564

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018):

- det ble bevilget 2 366,4 mill. kroner på post 60
- det ble bevilget 200 000 kroner på post 72
- post 75 ble økt med 4 mill. kroner
- post 76 ble redusert med 10 mill. kroner

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen, skal oppleve positive ringvirkninger fra aktiviteten. Fra tildelinger etter 1. januar 2016 skal kommuner og fylkeskommuner ha 80 pst. av vederlagene for nye tillatelser og vekst på eksisterende tillatelser for tildelingsrunder. De

resterende 20 pst. tilfaller staten. Kommunal sektors del av vederlaget fordeles gjennom Havbruksfondet. Midlene fordeles i to potter, der 87,5 pst. tilfaller kommunene og 12,5 pst. tilfaller fylkeskommunene.

Første utbetaling gjennom Havbruksfondet ble utført i 2017. Det ble da fordelt 60,4 mill. kroner mellom 164 kommuner og 11 fylkeskommuner.

Regjeringen besluttet i oktober 2017 å tildele vekst i 8 av 13 produksjonsområder. Nærings- og fiskeridepartementet har tildelt en kapasitetsøkning som tilsvarer ca. 3 pst. av tillatelseskapasiteten i næringen. Kapasitetsøkningen er utført ved at etablerte oppdrettere i januar ble tilbudt vekst på egne tillatelser til fastpris, og gjennom en auksjon av ny tillatelseskapasitet i juni. Tildelingen har gitt et proveny på 3 935 mill. kroner, som innebærer at kommunal sektor får et samlet tilskudd på 3 148 mill. kroner. Fordelingsnøkkelen i Havbruksfondet innebærer at kommunenes og fylkeskommunenes andel er på henholdsvis

2 754,5 mill. kroner og 393,5 mill. kroner. Hoveddelen av midlene blir utbetalt i oktober 2018. I henhold til instruksen fra Nærings- og fiskeridepartementet til Fiskeridirektoratet skal en andel tilsvarende 10 pst. av samlet vederlag fordeles mellom kommuner hvor det er klarert ny lokalitetsbiomasse de siste to årene. Denne andelen skal bare utbetales annethvert år. Ettersom første utbetaling fra denne potten skjedde i 2017, innebærer dette at det holdes av 393,5 mill. kroner fra 2018 til utbetaling i 2019.

Etter auksjonen i juni gjenstår det noe kapasitet å tildele, og det gjennomføres i høst en tildeling av restkapasitet gjennom en lukket budrunde. Frist for å inngi bud var 17. september. I budsjettet er det lagt til grunn et anslag på 80 mill. kroner i vederlag i 2018. Kommunenes og fylkeskommunenes del av vederlaget blir med dette anslaget 64 mill. kroner, og midlene vil bli utbetalt i 2019.

I 2013 ble det utlyst 45 nye tillatelser til lakse- og ørretoppdrett. I 2017 ble det utbetalt vederlag for åtte av disse, i alt 85,6 mill. kroner. Ved slutten av 2017 var kommunenes andel av vederlaget for 13 av disse fortsatt ikke utbetalt. Disse midlene blir utbetalt når tillatelsene har blitt knyttet til en godkjent lokalitet.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 519 mill. kroner på posten i 2019. Av dette gjelder 393,5 mill. kroner utbetaling til kommuner hvor det er klarert ny lokalitetsbiomasse de siste to årene, 64 mill. kroner er kommunenes og fylkeskommunenes del av anslått vederlag fra auksjon av restkvantum høsten 2018 og 61,5 mill. kroner er kommunenes vederlag av tillatelser utlyst i 2013.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 3917, post 13 og forslag til vedtak II, 3.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner, kan overføres

Midlene på posten har vært brukt til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. I 2017 ble det bevilget 2,2 mill. kroner på posten, fordelt med 1,2 mill. kroner til Norges Fiskarlag og 1 mill. kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet har vært forvaltet av Fiskeridirektoratet.

I takt med utviklingen av flåten vurderes behovet for velferdsstasjoner som lavere enn tidligere. Det vurderes som mest hensiktsmessig at vel-

ferdsstasjonene finansieres av næringen selv. Det foreslås derfor ikke bevilgning på posten i 2019.

Post 72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Grunnleggende sikkerhetskurs for fiskere er lov-pålagt for alle som vil utføre kommersielt fiske. Sjøfartsdirektoratet ivaretar FN's sjøfartsorganisasjon (IMO) sine krav til fagplan og kontroll av sikkerhetssentrene.

Tilskuddet har gått til å redusere fiskernes utgifter til grunnleggende sikkerhetskurs og har de siste årene blitt utbetalt som refusjon til fiskerne via sikkerhetssenteret som fiskeren valgte å ta kurset ved. Det ble i 2017 gitt tilsagn om til sammen 2,4 mill. kroner til 223 kursdeltakere hvorav 54 var under 22 år. I 2016 ble det gitt tilskudd til 151 deltakere.

Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere ble avvirket fra 1. januar 2018.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Midlene på posten skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VIII, kompensasjon også ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustri og tap av fiskefelt. Ordningen omfatter erstatninger for direkte tap grunnet seismisk datainnsamling. Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner i 2019.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Formålet med posten er å bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. Tilskuddet skal også legge til rette for en variert flåte og desentralisert mottaksstruktur langs kysten og bidra til en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.

Føringstilskudd

Føring er frakt av fisk fra ett område til et annet. Formålet med ordningen er å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet og bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre fisk ut av overskuddsområder. Nærings- og fiskeridepartementet fastsetter fordeling av tilskuddet på salgslag og ulike ordninger etter forslag fra Norsk Villfisk (tidligere Fiskesalgslagenes Sam-

arbeidsråd). Tilskuddet administreres av fiske-salgslagene. Departementet har bedt salgslagene tilstrebe å sette satser som i størst mulig grad kan ligge fast over tid, for slik å bidra til forutsigbarhet for næringsaktørene. Norges Råfisklag disponerer den største delen av rammen siden dette salgslaget har ansvar for et stort distrikt med relativt mange små fartøy og mange mottaksstasjoner. Ved starten av 2018 ble det avsatt 26,2 mill. kroner til ordningen. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018 ble bevilgningen til føringstilskudd økt med 4 mill. kroner, slik at rammen i 2018 er 30,2 mill. kroner.

Ordningen ble evaluert i 2017 og departementet skal følge opp funnene, og eventuelt gjøre tilpasninger i innretningen på tilskuddet frem mot 2019.

Selfangst

Formålet med tilskuddet til selfangst er å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. Målgruppen for ordningen er rederier og mottak for selprodukter. Det har blitt satt som forutsetning for tilskudd at rederi har deltatt i norsk selfangst i løpet av de siste årene. Det er Fiskeridirektoratet som administrerer ordningen og utbetaler tilskuddene.

Det ble satt av 2,5 mill. kroner til ordningen i 2017, og det gikk ett fartøy på fangst i Vestisen.

Tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe

Formålet med tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe er å begrense spredningen av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område, vest for 26°Ø. Det utbetales tilskudd for fangst og mottak av kongekrabbe under en viss størrelse fangstet utenfor kvoteområdet. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen. I tidligere år har det blitt stilt krav til påmelding fra fartøy for å delta i ordningen, men i 2017 ble det ikke stilt slike krav.

I 2016 og 2017 ble det satt av henholdsvis 600 000 og 300 000 kroner til ordningen. Samlet ble det i 2017 levert 103,4 tonn kongekrabbe fra 63 fartøy som fangstet utenfor kvoteregulert område fra 1. juni og ut året. Mange leverte små fangster og bare 31 fartøy leverte mer enn 1 tonn krabbe.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen, og administreres av Garantikassen for fiskere. Ordningen er regelstyrt, som innebærer at fiskere som tilfredsstiller vilkårene, er berettiget til garantilott.

Nivået på utbetalingene har holdt seg stabilt de siste årene. I 2017 ble det satt av 1,35 mill. kroner til ordningen.

Budsjettforslag

Det foreslås en samlet bevilgning på 16,8 mill. kroner i 2019. Dette er en reduksjon på 12,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2018. Midler på posten i 2019 skal kunne dekke tilskudd til selfangst.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Midlene på posten går til en tilskuddsordning for å finansiere kostnaden til bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Målgruppen for ordningen er norske forskningsinstitusjoner utenom fiskeriforvaltningen og norskregistrerte private aktører som kan bidra med å innhente kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen etter et regelverk som er fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås en bevilgning på 15 mill. kroner i 2019. Dette er en reduksjon på 7,1 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2018. Behovet for tilskuddsordningen har vært lavere enn forutsatt, og det foreslås derfor å omdisponere midler til kap. 917, post 22.

Det foreslås at bevilgningene på de tre postene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, kan overføres

Målet med bevilgningen er å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr. Balansert og oppdatert kunnskap blir viktigere, fordi stadig flere prosesser i ulike internasjonale fora får økt påvirkning på fiskerisektoren. Det er fremdeles et problem at ulike arter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Arbeidet med å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser og gjøre vitenskapelige data og kunnskap om

norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Samarbeidet med organisasjoner som arbeider for en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser, vil stå sentralt i dette arbeidet.

Tilskuddsordningen administreres av Nærings- og fiskeridepartementet.

I 2017 ble det gitt 798 516 kroner i tilskudd til European Bureau of Conservation and Development og 50 000 kroner til merkevareforeningen Norsk Hval.

Det foreslås en bevilgning på 0,9 mill. kroner i 2019.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
920	Norges forskningsråd	2 311 806	2 206 676	2 198 200	-0,4
922	Romvirksomhet	989 004	1 129 625	1 680 301	48,7
923	Havforskningsinstituttet		1 166 774	1 196 056	2,5
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	30 114	29 520	16 000	-45,8
925	Havforskningsinstituttet	947 637			
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	393 975	296 457	283 133	-4,5
927	NIFES	178 118			
928	Annen marin forskning og utvikling	158 132	156 284	164 651	5,4
929	Institutt for energiteknikk			187 000	
930	Design og arkitektur Norge	71 700	70 100	65 043	-7,2
935	Patentstyret	240 739	252 466	258 400	2,4
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 849	7 815	8 000	2,4
2421	Innovasjon Norge	47 858 896	50 953 267	56 119 802	10,1
2426	Siva SF	329 440	213 821	309 865	44,9
	Sum kategori 17.20	53 517 410	56 482 805	62 486 451	10,6

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
01–29	Driftsutgifter	1 640 807	1 668 512	1 772 589	6,2
30–49	Investeringer	127 511	55 000	13 000	-76,4
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	3 055 937	2 903 108	2 987 034	2,9
70–89	Overføringer til andre	2 710 855	3 249 885	3 440 328	5,9
90–99	Lånetransaksjoner	45 982 300	48 606 300	54 273 500	11,7
	Sum kategori 17.20	53 517 410	56 482 805	62 486 451	10,6

Inntekter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
3923	Havforskningsinstituttet		409 397	419 163	2,4
3925	Havforskningsinstituttet	290 389			
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	92 685	83 836	85 836	2,4
3927	NIFES	83 265			
3935	Patentstyret	99 360	91 638	102 324	11,7
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	712	699	716	2,4
5325	Innovasjon Norge	45 309 205	47 990 000	53 078 500	10,6
5326	Siva SF	222 000	7 000	102 000	1 357,1
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, immaterielle rettigheter	155 913	163 000	154 500	-5,2
5613	Renter fra Siva SF	23 461	14 900	16 300	9,4
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	293 076	315 000	364 500	17,5
	Sum kategori 17.20	46 570 066	49 075 470	54 323 839	10,7

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, sektoravgifter, lånetransaksjoner og gebyrer.

Næringsrettet forskning og innovasjon**Mål**

Bevilgningene til forskning og innovasjon i næringslivet skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. For å oppnå dette målet på lang sikt

er Norge avhengig av vekstkraftige bedrifter og høy produktivitet i alle næringer. Dagens levestandard har kommet etter mange tiår med høy produktivitsvekst, og en positiv velstandsutvikling i fremtiden vil avhenge av en fortsatt god ressursutnyttelse. Innovasjon og kunnskapsutvikling er sentralt for å få til dette.

Regjeringen legger til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og mangfoldig næringsliv. Regjeringens ambisjon er at Norge skal bli ett av de mest innovative landene i Europa.

Verdiskaping og produktivitsvekst krever både fornyelse og forbedring. Virksomheter og entreprenører må ta i bruk ny kunnskap, bruke eksisterende kunnskap på nye måter, utvikle nye produkter og løsninger og finne nye bruksområder. Innovasjon er en betegnelse for vellykket fornyelse og er den viktigste drivkraften for produktivitsvekst. Uten innovasjon vil den økonomiske aktiviteten begrense seg til kjente metoder og produkter. Innovasjon er derfor nødvendig for å opprettholde og utvikle Norges konkurransevne og velstand.

Det meste av innovasjon i næringslivet foregår uten støtte fra det offentlige. Virksomheter investerer i forskning, innovasjon og utvikling fordi det lønner seg. Samtidig har det offentlige en viktig rolle i ulike sammenhenger. Forskning som utføres og finansieres av en virksomhet, kan skape verdier for andre virksomheter. I slike tilfeller kan offentlig støtte til forskning bidra til mer forskning og større samlet verdiskaping. Offentlig støtte til forskning og innovasjon skal derfor bidra med midler til ordninger som gjør at næringslivet sats mer på forskning og nyskaping enn det ellers ville gjort.

Verdiskaping og produktivitsvekst er også avhengig av at ressursene brukes der de gir høyest avkastning. Gjennom flytting av arbeidskraft og kapital mellom bedrifter og næringer, fra de som er lavproduktive til de som er høyproduktive, er det potensialer for produktivitsgevinster. For at produktiviteten skal kunne øke og verdiskapingen bli størst mulig, må norsk økonomi ha høy omstillingsevne.

En rekke faktorer har betydning for innovasjon i virksomhetene. Kunnskap, kompetanse, behov hos kunder, konkurransesituasjonen i markedene, initiativ blant medarbeiderne, internasjonalt samarbeid, tilgjengelig infrastruktur, institusjoner, regelverk, økonomiske rammebetingelser og mange andre forhold fremmer fornyelse og nye løsninger. En rekke politikkområder har derfor betydning for innovasjonsevnen, bl.a. utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepoli-

tikken, skattepolitikken, infrastrukturpolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og politikk for offentlige innkjøp. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike aktører, og en helhetlig innovasjonspolitik avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere regjeringens politikk og virkemidler for innovasjon i norsk økonomi.

Aktører og virkemidler

Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til næringsrelevant forskning og innovasjon blir i hovedsak forvaltet av Innovasjon Norge, Siva, Patentstyret, Design og arkitektur Norge, Norges forskningsråd, Norsk Romsender, Nofima, Veterinærinstituttet og Havforskningsinstituttet. I tillegg tildeles betydelig med FoU-støtte gjennom Skattefunnordningen, som er den største støtteordningen for næringsrettet forskning og utvikling. Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond tildeler også midler til næringsrettet forskning og utvikling.

Norge deltar i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Horisont 2020 stimulerer norske aktører til forskning og innovasjonssamarbeid på tvers av landene i Europa. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om forskning og utvikling relatert til romvirksomhet i den europeiske romorganisasjonen ESA og EUs romprogrammer. Flere andre aktører og virkemidler bidrar også til forskning og innovasjon. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virkemiddelapparat for næringsrelevant forskning og innovasjon.

Virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet bidrar til infrastruktur, tilførsel av kapital, kompetanse og forskning. Figur 4.7 illustrerer sammenhengene mellom målene om økt verdiskaping gjennom styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter og virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet.

Virkemidler

Kapital

Virkemidlene for kapital bidrar til økt kapitaltilgang for bedrifter gjennom både direkte støtte og ved at støtten utløser privat kapital og kompetanse. Kapitalvirkemidlene omfatter lån, skatteinsentivordning for investeringer i oppstartsselskaper, tilskudd, garantier og egenkapital.

Figur 4.7 Sammenhengen mellom virkemidlene for forskning og innovasjon

Forskning

Virkemidlene for forskning utløser forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette kan føre til nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Regjeringens FoU-virkemidler omfatter bl.a. støtte til forskningsprosjekter (skaterefusjon og tilskudd), kommersialisering av forskningsresultater fra offentlig finansiert forskning, rekruttering av FoU-personell, samarbeid mellom næringsliv og academia og midler til mobilisering til og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont 2020).

Infrastruktur

Støtten til infrastruktur fremmer verdiskapende innovasjon og forskning. Virkemidlene inkluderer både fysisk infrastruktur og immateriell infrastruktur, som møteplasser, samarbeidsplattformer og tilgang til forskningsmiljøer med relevant kunnskap og kompetanse. Eksempler på virkemidler er eiendomsvirksomhet, inkubatorer, institutter, katapultordningen, klyngeprogram, pilot- og demonstrasjonsanlegg, satellittsystemer, forskningsfartøy, forskningsstasjoner, forskningsinfrastruktur, tildeling av industrielle rettigheter og støtte til laboratorier.

Kompetansetiltak

Støtten til kompetansetiltak går til veiledning og rådgivning for å fremme verdiskapende innovasjons- og forskningsaktiviteter. I tillegg til rendyrkede kompetansetjenester inngår ofte veiledning og rådgivning som del av andre virkemidler. Det dreier seg eksempelvis om rådgivning som skal bidra til økt forretningsforståelse, økt forståelse for designmetodikk, utvikling av forskningsprosjekter og veiledning i hvordan bedriftene kan forvalte sine immaterielle verdier.

Virkninger i bedriftene

Formålet med de offentlige virkemidlene for forskning og innovasjon er å utløse positive virkninger i virksomhetene som ikke ville vært utløst uten den offentlige innsatsen. For å få ønskede virkninger må virkemidlene også fungere godt i samspill.

Lønnsomme investeringer

Virkemidlene skal bidra til at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, utløses i næringslivet, bl.a. gjennom direkte finansiell støtte, risikoavlastning for private investorer og ved å gjøre det enklere for bedriftene å få banklån.

Økt samspill og bedre nettverk

Virkemidlene skal gjøre det enklere for bedriftene å samarbeide, utvikle og utnytte kunnskap gjennom bl.a. klynger, nettverk og forsknings- og innovasjonssentre.

Økt internasjonalisering

Virkemidlene skal stimulere norsk næringsliv til bedre å utnytte de mulighetene som en globalisert verden gir gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt forretningskompetanse

Virkemidlene skal øke gründeres og bedrifters forretningskompetanse og evne til markedsorientering gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt vilje og mulighet til oppstart

Virkemidlene skal stimulere til oppstart av ny virksomhet gjennom tilgang på kapital, kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Mer forskningsaktivitet

Virkemidlene skal stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom infrastruktur, tilskudd og veiledning.

I tillegg til virksomhetene i figuren forvalter Finansdepartementet den rettighetsbaserte Skattefunnordningen som gir skattefradrag for forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette er den største støtteordningen for stimulering av økt forskning og utvikling i næringslivet.

Status og resultater

Styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter

Nyskaping og omstilling skjer kontinuerlig, og resultatene av de offentlige virkemidlene materialiserer seg ofte ikke før etter lang tid. Tiltakene for økt innovasjon og omstilling er styrket betydelig de siste årene, og det satses i større grad på brede, landsdekkende ordninger. Bl.a. er bevilgningene til etablerertilskudd, miljøteknologi, bioøkonomi, ulike fondsordninger og næringsrettet forskning og kommersialisering økt. I tillegg er Skattefunnordningen styrket.

Forskningsaktiviteten i næringslivet har økt kraftig de to siste årene. Næringslivet utførte forskning og utvikling (FoU) for 29,5 mrd. kroner i 2016, en økning på 6,1 pst. fra 2015¹². Forskningsaktiviteten øker både i kroner og i antall årsverk.

Innovasjonsundersøkelsen utføres av Statistisk sentralbyrå (SSB) hvert annet år¹³. For perioden 2014–2016 viser undersøkelsen at 65 pst. av foretakene som er omfattet av innovasjonsundersøkelsen, rapporterte en eller annen form for innovasjonsaktivitet. Innovasjonsaktiviteten kan være produktinnovasjon, prosessinnovasjon, organisatorisk innovasjon og markedsmessig innovasjon. 53 pst. hadde aktivitet rettet mot å utvikle nye varer, tjenester og/eller produksjonsprosesser. Innovasjonsaktiviteten har økt betraktelig siden forrige undersøkelse, som var for perioden 2012–2014.

For produktinnovasjonene kommer økningen i innovasjonsaktiviteten i all hovedsak fra innovasjoner som er nye bare for foretaket, men ikke nye for foretakets marked. Innovasjoner som er nye for verdensmarkedet, har gått noe ned. Det betyr at foretakene utvikler supplerende produkter og forbedrer eksisterende produkter, men at de i liten grad melder om store utviklingsoppgaver.

Undersøkelsen tyder på at foretakene i løpet av den siste treårsperioden har hatt økende oppmerksomhet om innovasjon i form av vareutvalg, omstilling og effektivisering. Samtidig har dette bare i begrenset grad gitt seg utslag i mer ustrakt innovasjonssamarbeid og i utvikling av nye produkter og prosesser.

Det siste tiåret har det vært en kraftig vekst i antall virksomheter som benytter seg av ett eller flere av de offentlige forsknings- og innovasjonsvirkemidlene. Brukerne av virkemiddelapparatet er både nyetablerte virksomheter, innovative virksomheter som ønsker å vokse og eldre virksomheter med utstrakt forsknings- og utviklingsaktivitet. I tillegg til tilskudd bidrar de offentlige aktørene med finansielle instrumenter som skatterefusjon, lån, garantier og egenkapital, samt rådgivning, nettverkstilbud og profilering.

¹² FoU-undersøkelsen for næringslivet gjennomføres hvert år av Statistisk sentralbyrå. Formålet med FoU-undersøkelsen er å kartlegge den nasjonale FoU-aktiviteten.

¹³ Innovasjonsundersøkelsen gjennomføres av Statistisk sentralbyrå hvert annet år med en observasjonsperiode på tre år. Innovasjonsundersøkelsen for 2016 dekker perioden fra og med 2014 til og med 2016. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge næringslivets innovasjons- og nyskapsaktivitet.

Det offentlige virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon består av noen få aktører og ordninger som når ut til mange virksomheter i store deler av landet og noen mindre aktører som leverer tjenester tilpasset én avgrenset del av næringslivet. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd er de største aktørene.

Tall fra Statistisk sentralbyrå tyder på at både Innovasjon Norge og Forskningsrådet bidrar til mer verdiskaping i næringslivet. Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge har i gjennomsnitt nær 12,7 prosentpoeng høyere årlig vekst i omsetning, 6,1 prosentpoeng høyere årlig vekst i verdiskaping og 2,1 prosentpoeng høyere årlig vekst i produktivitet enn sammenlignbare foretak. Også foreløpige analyser av Forskningsrådet viser signifikant høyere vekst i omsetning for foretak som er eldre enn tre år og som har støtte fra Forskningsrådet enn sammenlignbare bedrifter uten støtte.

Samtidig med forslag til statsbudsjettet for 2019, legger regjeringen frem Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*. Planen er en revisjon av Meld. St. 7 (2014–2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*. Langtidsplanen har tiårige mål og prioriteringer og gir uttrykk for hva regjeringen mener er særlig viktig å prioritere den kommende fireårsperioden.

Planens målstruktur er forenklet i tråd med anbefalinger i landrapport fra OECD, gjennom at de langsiktige prioriteringene *Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv* og *Verdensledende fagmiljøer* er flyttet inn under målene *Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne* og *Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet*. Hensikten er å få tydeligere frem hva som er generelle mål for norsk forskning og høyere utdanning som helhet og hva som er strategiske satsinger på områder der Norge har særlige kunnskapsbehov eller konkurransefortrinn. Utover dette er det innført en ny langsiktig prioritering, *Samfunnssikkerhet og samholdighet i en globalisert verden*, som omfatter tema som samfunnssikkerhet, integrering og samholdighet, og sosiale og kulturelle endringer som følge av den raske teknologiutviklingen.

For perioden 2019–2022 lanserer regjeringen tre nye opptrappingsplaner:

- 800 mill. kroner til et teknologiløft
- 450 mill. kroner til FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet
- 250 mill. kroner til kvalitet i høyere utdanning

For nærmere omtale, se del III, kap. 5, i Prop 1 S (2018–2019) for Kunnskapsdepartementet.

Regjeringen har satsset på gründere og vekstbedrifter, og det har vært en kraftig økning i antallet unge virksomheter som bruker virkemiddelapparatet. Nærings- og fiskeridepartementet har samtidig arbeidet systematisk med å få mer kunnskap om effekten av virkemidlene slik at midlene blir brukt så effektivt som mulig. Forskningsprogrammet «Entreprenørskap og vekst» skal styrke kunnskapsgrunnlaget for den næringsrettede forsknings- og innovasjonspolitikken.

Gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Det har de siste årene blitt gjennomført en rekke analyser, evalueringer og utvalgsarbeid som har kommet med forslag til endringer i det næringsrettede virkemiddelapparatet. Disse arbeidene har i hovedsak tatt utgangspunkt i utvalgte formål eller virkemidler, og det mangler per i dag en helhetlig gjennomgang av det samlede virkemiddelapparatet. Hovedbildet er at mye fungerer bra, men det kan være rom for forbedringer når det gjelder grenseflater, samarbeid, arbeidsdeling, organisering, brukervennlighet, effektivitet og helhetlig innretning.

Regjeringen har derfor besluttet at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Formålet med gjennomgangen er å sørge for at vi får mest mulig verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser innenfor bærekraftige rammer ut av midlene som kanaliseres gjennom virkemiddelapparatet. Gjennomgangen skal omfatte bredden av næringsrettede virkemidler.

Den helhetlige gjennomgangen vil ta for seg følgende problemstillinger:

1. Ryddige grenseflater og avklarte roller

I tillegg til de store virkemiddelaktørene finnes en rekke mindre aktører og ordninger med ulik tilknytning og ulike roller. På enkelte områder er det uklare grenseflater og overlapp mellom virkemiddelaktørene og mellom virkemidler. Det skal vurderes om grenseflatene kan tydeliggjøres og om aktørene bør bli bedre til å koordinere seg og samarbeide. Det skal også vurderes om ulike aktører og ordninger bør slås sammen eller avvikles.

2. Et brukervennlig virkemiddelapparat

Det skal vurderes hvordan virkemiddelapparatet kan gjøres mer brukervennlig, herunder om det bør være en felles inngang til flere virkemiddel-

aktører. Vi har i dag kunnskap om brukernes opplevelser av enkelte ordninger, men det er behov for større kunnskap om opplevelsen av helheten.

3. Godt samspill mellom virkemidler på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå

Norske bedrifter har i utgangspunktet tilgang til midler på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Det skal vurderes om det norske apparatet er innrettet slik at norsk næringsliv får utnyttet bredden i dette virkemiddelapparatet på en god måte. Flere av de regionale aktørene har god kjennskap til mulighetene i sine regioner, noe som gjør dem godt i stand til å utløse potensialet i sitt miljø. Det er samtidig viktig å sikre et godt samspill og en god arbeidsdeling med nasjonale og europeiske ordninger.

4. Mest mulig effekt av de næringsrettede virkemidlene

Ordninger, virkemidler og organisasjoner evalueres, men vurderes sjelden i sammenheng. Evalueringer gir dermed ikke nødvendigvis et godt grunnlag for en god dynamikk i virkemiddelbruken. Det bør vurderes hvordan evalueringer kan gjennomføres på en mer helhetlig og systematisk måte, og følges opp mer konsekvent, slik at vi kan få bedre forståelse for hvordan vi bør prioritere for å få mest mulig samlet effekt ut av de næringsrettede virkemidlene.

5. Effektiv organisering, styring og administrasjon av virkemiddelaktørene

Virkemiddelaktørene er organisert på ulike måter, bl.a. som særlovsselskap, statsforetak, stiftelse og etat. Det skal vurderes om dagens organisering fremdeles er slik at den støtter opp om det virksomhetene skal oppnå og er riktig i forhold til behovet for politisk kontroll. Virkemiddelaktørene har ulike modeller for håndtering og dimensjonering av administrasjonsutgifter. Det bør vurderes om noen modeller er bedre enn andre for å stimulere til effektiv drift. Det går med betydelige ressurser til den samlede oppdrags- og eierstyringen av virkemiddelaktørene slik dette nå er organisert. Gjennomgangen skal vurdere hvordan styringen kan effektiviseres.

6. Styrket kompetanse hos virkemiddelaktørene innenfor forvaltning og rådgivning

Virkemidlene er avhengig av kompetent forvaltning. Det bør vurderes om flere ordninger bør samles hos de mest kompetente virkemiddelaktørene, og hvordan virkemiddelaktørens funksjon kan videreutvikles som strategisk rådgiver i politikkutformingen nasjonalt og regionalt.

Evaluering av Skattefunn

Skattefunnordningen er evaluert og rapporten ble ferdig rett før sommeren. Evalueringen anbefaler at Skattefunn videreføres og sier at Skattefunn bidrar til å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling, og at dette gir mer nyskaping og økt produktivitet i næringslivet. Evalueringen har også sett på misbruk av Skattefunn, bl.a. med utgangspunkt i kontroller utført av Skatteetaten. Rapporten slår fast at det skjer misbruk under ordningen, men vurderer at dette ikke har et omfang som endrer anbefalingen om å videreføre Skattefunn. Evalueringsrapporten gir flere konkrete anbefalinger til hvordan Skattefunnordningen kan forbedres. Regjeringen vil nå gjennomgå rapporten og anbefalingene.

Skattefunnordningen er meldt inn til EFTAs overvåkningsorgan (ESA) etter gruppeunntaket for støtte til forskning og utvikling.

Oppfølging av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for Norge. Deltakelse i Horisont 2020 er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Deltakelse her gir tilgang på ny kunnskap, teknologi, nettverk, markeder og infrastruktur for norske bedrifter. Kontingenten for å delta dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Regjeringens ambisjon er at Norge skal oppnå en returandel på 2 pst. av midlene som blir lyst ut i programmet. Den samlede returandelen for Norge var 2,03 pst. per juni 2018. Nærings- og fiskeridepartementet har et særskilt ansvar for næringsrelevant forskning og innovasjon. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge samarbeider for å styrke den norske deltakelsen. Det er gjennomført flere tiltak de siste årene, bl.a. styrking av prosjektetableringsstøtten og bedre synliggjøring av mulighetene som finnes i EUs forsknings-samarbeid, ved mobileringskonferanser og møter.

Oppfølging av melding til Stortinget om industriens rammevilkår

Regjeringen la våren 2017 frem Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende*.

I 2018 ble det bevilget 125 mill. kroner til å støtte næringslivets behov for fasiliteter til testing, pilotering, simulering og visualisering, den såkalte katapultordningen. Ordningen ble opprettet i 2017 og forvaltes av Siva, i samarbeid med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Ordningen har blitt godt mottatt av næringslivet. Det er så langt gitt støtte til etablering av fem katapultter.

De teknisk industrielle instituttene utfører forskning og utvikling for og med industrien. Instituttene tilbyr spesialiserte forskningsbaserte tjenester til både forskningstunge virksomheter og selskaper som ikke har hatt slik kompetanse selv.

I 2018 ble bedriftenes tilgang på kapital i vekstfasen styrket gjennom en økning i rammene til Innovasjon Norges ordninger med landsdekkende innovasjonslån og landsdekkende garantier. I 2018 ble også ordningen med Innovasjonskontrakter i Innovasjon Norge utvidet til å gjelde innovative anskaffelsesprosesser.

I industrimeldingen ble det varslet at det skulle settes i gang en strategiprosess for økt digitalisering i bredden av næringslivet, Digital21. Formålet har vært å gi regjeringen anbefalinger om hvordan næringslivet i større grad kan utvikle og ta i bruk ny kompetanse og teknologi, i takt med den økende digitaliseringen. Styringsgruppen har bestått av 13 representanter fra næringsliv, academia og partene i arbeidslivet. Morten Dalsmo, konserndirektør i SINTEF Digital, har ledet styringsgruppen, mens Digital Norway – Toppindustrisenteret har vært sekretariat for arbeidet.

Næringsministeren mottok strategien fra Digital21 31. august 2018. Et viktig budskap fra styringsgruppen er at digitaliseringen griper inn på tvers av næringer, sektorer og konstitusjonelle ansvar, og at vi derfor bør bygge kompetanse og utvikle teknologier som også fungerer på tvers.

De overordnede anbefalingene er som følger:

1. Utvikle en relevant kunnskaps- og teknologibase og utvikle ny næringsvirksomhet
2. Sikre tilstrekkelig kompetanse med riktig innretning
3. Sørge for cybersikkerhet – som et nødvendig premiss

4. Gjøre dataressurser tilgjengelig og utvikle næringsrettet infrastruktur
5. Utvikle offentlige rammeverk som stimulerer til innovasjon og digitalisering.

Nærings- og fiskeridepartementet vil vurdere hvordan anbefalingene fra Digital21 skal følges opp, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet, og i dialog med virkemiddelaktører og underliggende etater. Andre departementer vil bli involvert ved behov.

Satsing på kunnskap og teknologi i havnæringene

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å lede arbeidet med oppfølgingen av regjeringens initiativer på havområdet. I regjeringens havstrategi, som ble lagt frem våren 2017, vises det til at forskning, kunnskaps- og teknologiutvikling er avgjørende for å utløse potensialet for videre verdiskaping i havnæringene og for å sikre bærekraftig vekst. I 2017 gikk 5,5 mrd. kroner til forskning og innovasjon i havnæringene gjennom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Skattefunnordningen. Det er en økning på 2,5 mrd. kroner siden 2013. I 2018 ble det opprettet en egen pilot- og demonstrasjonsordning fra marin og maritim sektor i Innovasjon Norge med en bevilgning på 30 mill. kroner. Ordningen skal bidra til å redusere risikoen til private aktører som ønsker å realisere og kommersialisere ny havteknologi.

Den norske maritime næringen er ledende på områder som utvikling og bruk av null- og lavutslippsteknologier, digitalisering og autonomi. Som oppfølging av regjeringens maritime strategi utarbeidet næringen selv en helhetlig forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim21. Regjeringen følger opp anbefalingene fra strategien i dialogen med virkemiddelapparatet. I 2018 er det opprettet et eget Maritim21-sekretariat i Norges forskningsråd.

Romvirksomhet

Norsk romvirksomhet er et verktøy for å oppnå mål innen andre politikkområder, slik som nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnsikkerhet, transportpolitikk og forskning. Målene for norsk romvirksomhet er fastsatt i Meld. St. 32 (2012–2013) *Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte*.

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom European Space Agency (ESA), EUs jordobservasjonsprogram Copernicus og EUs satellitt-

navigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Deltakelsen sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastrukturessystemer. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyteknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene, EUs programmer og det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Deltakelsen i ESAs og EUs programmer skjer gjennom at Stortinget inngår flerårige finansielle forpliktelser til programmene. Den årlige bevilgningen til deltakelse i disse programmene avgjøres av hvor store forpliktelser Norge har inngått, hvor raskt EU eller ESA kaller opp Norges forpliktelser, samt valutakursen på tidspunktet forpliktelser kalles opp. Forpliktelsene til ESAs programmer inngås på ESAs ministerrådsmøter, som normalt finner sted hvert tredje år. Forpliktelsene til EUs programmer følger EUs flerårige budsjetter, der inneværende budsjettperiode løper fra 2014 til 2020. For å fortsette å delta i programmene etter at de inngåtte forpliktelsene er nedbetalt, må de involverte landene inngå nye forpliktelser. Neste ministerrådsmøte i ESA finner sted i desember 2019. Dette betyr at Stortinget må ta stilling til nivået på Norges videre deltakelse i ESA i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2020. Neste budsjettperiode for EUs romprogrammer løper fra 2021 til 2027. Norges videre deltakelse i EUs romprogrammer må behandles i forbindelse med statsbudsjettet for 2021.

Norsk Romsenter er statens strategiske, rådgivende, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og forvalter teknologiutviklingsordningen Nasjonale følgemidler. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

De to statseide selskapene Andøya Space Center AS og Space Norway AS er sektorpolitiske verktøy som skal utvikle og drifte romrelatert infrastruktur som dekker norske brukerbehov. Andøya Space Center AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, bl.a. i form av oppskyting av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. Selskapet

vurderer også mulighetene for å etablere en oppskytingsbase for småsatellitter på Andøya. For å bidra til at selskapet kan utrede mulighetene for en slik oppskytingsbase, fikk selskapet, i forbindelse med behandlingen av revidert statsbudsjett for 2018, et lån på 20 mill. kroner. Space Norway AS drifter sjøfiberkabelen til Svalbard og eier 50 pst. av Kongsberg Satellite Services (KSAT) som drifter satellittbakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og ved Trollstasjonen i Antarktis. Selskapet har et datterselskap, Statsat, som drifter romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater, som f.eks. de norske AIS-satellitene. For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringene i nord foreslo regjeringen i Prop. 55 S (2017–2018) *Space Norway AS og prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene* at det gis et betinget tilsagn om egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbånddekning i hele Arktis. Dette følges nå opp, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 95.

Regjeringens romstrategi

Det er tre nyere utviklingstrekk som er med å prege den internasjonale og nasjonale romvirksomheten. For det første har teknologiske nyvinninger som småsatellitter og ny teknologi for oppskyting gitt store kostnadsbesparelser og økt fleksibilitet i en sektor som historisk sett har vært dominert av store land og preget av lange utviklingsløp og et svært høyt kostnadsnivå. For det andre ser vi en stor vekst i nedstrøms romsektor, altså produkter og tjenester som er basert på utnyttelse av satellittbilder, satellittkommunikasjon og satellittnavigasjonssignaler. Det tredje sentrale utviklingstrekket er den økende betydningen romvirksomhet har fått for samfunnets sikkerhet.

Denne utviklingen er bakgrunnen for at regjeringen mener det er behov for en ny gjennomgang og videreutvikling av politikken som ble fastsatt i 2013. Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting og dekning av viktige samfunns- og brukerbehov skal fortsatt være operative mål for norsk, offentlig satsing på romvirksomhet. I tillegg skal satsingen legge til rette for sikker forvaltning av samfunns viktig rominfrastruktur. I Prop 1 S (2017–2018) ble det informert om at Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en romstrategi hvor disse temaene behandles. Regjeringen vil legge frem sin romstrategi i 2019.

Romlov

Den norske romloven er fra 1969. Siden den gang er romsektoren endret, fra primært statlig virksomhet til at privat næringsliv tilbyr teknologi og tjenester langs hele verdikjeden. Norge har tiltrådt fire av fem romtraktater, noe som medfører en rekke internasjonale forpliktelser. Med bakgrunn i utviklingen i sektoren og de internasjonale forpliktelsene har Nærings- og fiskeridepartementet startet arbeid med å vurdere en ny nasjonal romlov som skal fastsette overordnede rammer for romvirksomhet.

Nukleær virksomhet – håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg

Staten har siden 1947 delfinansiert nukleær forskningsvirksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE). Dette inkluderer Norges bidrag til Haldenprosjektet, som er et OECD-prosjekt innen atomikkerhet, og finansiering av Kjellerreaktoren gjennom basisbevilgningen til IFE. I tillegg har det fra 2016 vært en økende finansiering av forbedringer til opprydding etter Norges nukleære virksomhet, til planlegging av dekommisjonering av forskningsreaktorene i Halden og på Kjeller, og håndtering av atomavfallet.

Regjeringen opprettet i februar 2018 Norsk nukleær dekommisjonering (NND) for å sikre fremdrift, kompetanse og kapasitet til opprydding av nasjonalt atomavfall og stenging og riving av reaktorer. Etaten vil være under oppbygging også i 2019, men vil bl.a. kunne overta utredningsoppgaver fra Nærings- og fiskeridepartementet. Departementet har, innenfor rammen av stiftelseslovgivningen, etablert en styringsdialog med Institutt for energiteknikk (IFE) for å sikre bedre statlig kontroll, og styring med instituttets bruk av statlige midler til nukleær virksomhet.

Kompetansen til IFEs ansatte vil være avgjørende i den kommende nedbyggingsperioden. Det legges vekt på tiltak som bidrar til å beholde nødvendig kompetanse om Haldenreaktoren, bl.a. ved at staten finansierer ivaretagelse av reaktoren i nedstengt tilstand i 2019. I tillegg er det satt i gang utredninger av håndtering av avfall og dekommisjonering av reaktorene, og arbeidet med sikring av atomanleggene er prioritert.

Ocean Space Centre

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har NTNU og SINTEF Ocean utarbeidet en supplerende analyse av forslaget til investeringer i

laboratorier for utvikling av havnæringene. Forslaget er kvalitetssikret i 2018, og konklusjonen er at investeringen vil være samfunnsøkonomisk lønnsom. Regjeringen vil velge utbyggingskonsept, og arbeidet med å avklare rammene for prosjektet fortsetter i 2019.

Fiskeri og havbruksnæringens forskningsfond

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som fiskeri- og havbruksnæringen ønsker gjennomført. FHF finansieres av en FoU-avgift på 0,3 pst. av eksportverdien av fisk og fiskevarer og ledes av et styre med representanter fra næringen. FHF's inntekter fra FoU-avgiften var 284 mill. kroner i 2017. FHF tar initiativ til og finansierer FoU-prosjekter med generell nytteverdi for hele eller deler av marin næring. Midlene gis som tilsgagn til FoU-leverandører basert på FHF's strategier utarbeidet i dialog med næringen. FHF er besluttet omdannet til et statlig heleid aksjeselskap, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS (FHF AS), per 1. januar 2019.

Marin forvaltningsrettet forskning

Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger til forvaltningsrettet marin forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig forvaltning av norske hav- og kystområder. Forvaltningen trenger bl.a. kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og fiskevelferd, sjømattrygghet og miljø, samt konsekvenser av næringsvirksomhet. Aktørene innen forvaltningsrettet marin forskning skal sørge for tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og gi råd til forvaltningen.

Marin forvaltningsrettet forskning danner et viktig kunnskapsgrunnlag for flere internasjonale prosesser, bl.a. det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi og FN's kommende forskningstiltak for hav.

Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet er forvaltningens viktigste rådgivere. De skal levere data, forskning og kunnskap som grunnlag for god forvaltning og til anvendelse i nasjonal overvåking og beredskap, næringsliv og samfunnet for øvrig. 1. januar 2018 ble Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) slått sammen til ett institutt (Havforskningsinstituttet). Det pågår en prosess for å vurdere nytt bygg for Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet i Bergen.

En god forvaltning av fiskebestandene forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) er det viktigste forumet for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. EUs rammeprogram for forskning og det felleseuropeiske programsamarbeidet Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans) er andre viktige arenaer for marint forskningssamarbeid.

Status og resultater

De samlede utgiftene til marin FoU utgjorde totalt om lag 4,7 mrd. kroner i 2015¹⁴, dvs. om lag 8 pst. av landets samlede FoU-ressurser. Av dette ble 55 pst., tilsvarende om lag 2,6 mrd. kroner, finansiert av offentlige kilder. Sammenlignet med 2013 har andelen som var offentlig finansiert blitt redusert. Næringslivets FoU-innsats økte fra 2013 til 2015, særlig innen havbruksforskning. Om lag en tredjedel av de offentlige utgiftene til marin FoU ble kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Instituttsektoren er den største forskningsutførende sektoren for marin FoU med 43 pst. av de samlede ressursene. Marin forvaltningsrettet forskning utgjør en stor andel av den offentlige marine FoU-innsatsen.

Gjennom den forvaltningsrettede forskningen utformes det råd knyttet til fiskeri, havbruk og kystmiljø. Dette gjelder bl.a. vurdering av bestandssituasjonen, utvikling av kvoteråd for de sentrale fiskebestandene, fiskehelse, risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og råd knyttet til kapasitetsjustering i havbruk (trafikklyssystemet).

Tilstanden for våre viktigste fiskebestander er meget god, og bestandene høstes med godt utbytte. Risikovurdering av norsk fiskeoppdrett i 2018 viser at lakselus og rømming fortsatt er de to største miljøutfordringene for havbruksnæringen. Fiskehelse rapporten 2017 viser at skadevirkningene som følge av lakselus er den største utfordringen for fiskehelsesituasjonen i oppdrettsnæringen.

Teknologi og nye oppdrettsmetoder utvikles kontinuerlig. Det er fortsatt behov for mer kunnskap for bedre å forstå hvordan oppdrettsnæringen påvirker kystøkosystemene. Nivåene av uønskede stoffer i fiskefôr og norsk sjømat er generelt lave, samtidig som overvåkingen vurderes å

være av et omfang og på et nivå som gir en god dokumentasjon av sjømattrygghet.

Som en del av evalueringen av alle instituttene i basisfinansieringssystemet har Norges forskningsråd evaluert primærnæringsinstituttene i 2018. Evalueringen konkluderer med at primærnæringsinstituttene utgjør en styrke for Norge på områder som har høy og økende betydning, men at instituttene kompetanse og infrastruktur kan utnyttes enda bedre. Betydningen av faglig uavhengighet og kvalitetssikring av rådgivningen, tverrsektoriell forskning, strategisk styring og langsiktighet understrekes. Instituttene internasjonale engasjement og orientering er omfattende. Samtidig påpekes det et potensial for å lede og innta en hovedrolle i flere EU-prosjekter. Evalueringen blir fulgt opp av Norges forskningsråd, de relevante departementene og instituttene.

Norske forskningsmiljøer er verdensledende innenfor flere områder knyttet til havbruk og fiskeriforvaltning. Norske forskere når meget godt opp i konkurransen om forskningsmidlene til *Blå vekst* under EUs rammeprogram Horisont 2020. Programmet omfatter havrelaterte problemstillinger knyttet til mat, klima, miljø og forvaltning av marine ressurser. Primærnæringsinstituttene deltar aktivt i EU-prosjekter, og deltakelsen er økende. Norsk retur innenfor det marine området i Horisont 2020 har vært stabil høy og er så langt på vel 9 pst., noe som er betydelig høyere enn den gjennomsnittlige returandelen på 2 pst.

Det er nødvendig å ha god kapasitet for innhenting av marine data for forskning og forvaltning. Det nye isgående fartøyet «Kronprins Haakon» la ut på sitt første forskningstokt 6. august 2018 i havområdet øst for Svalbard. Toktet er en del av Arven etter Nansen-prosjektet. Det er satt i gang arbeid med å anskaffe et nytt isgående forskningsfartøy. Det vises til nærmere omtale under kap. 926.

Prioriteringer 2019

Regjeringen fremmer et forslag til statsbudsjett for 2019 som legger til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsbasert og mangfoldig næringsliv.

Bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon har økt betydelig siden regjeringen tiltrådte i 2013. Regjeringen foreslår i budsjettforslaget for 2019 å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene til forskning og innovasjon for å sikre langsiktig konkurransekraft, omstillingsevne og stimulere til vekst i privat, konkurranseutsatt næringsliv.

¹⁴ Sarpebakken, B & Ubisch, S. S, 2017: Ressursinnsatsen til marin FoU og havbruksforskning i 2015, NIFU-rapport 2017:3.2015 er det siste året det finnes nasjonale tall for.

Boks 4.1 Forskningstokt til Antarktis

Det vises til Prop.1 S Nærings- og fiskeridepartementet (2017–2018) hvor regjeringen foreslo å gjennomføre et forskningstokt i Antarktis vinteren 2018–2019. Det ble i statsbudsjettet for 2018 avsatt 11 mill. kroner til gjennomføring av et tokt. I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen at det benyttes 34 mill. kroner, fordelt på bevilgninger under kap. 923 og 926. Videre er 3,5 mill. kroner foreslått under Norsk Polarinstitutt.

Hovedformålet med toktet er å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av krill i Antarktis gjennom kunnskapsinnhenting om krill og økosystemet den lever i. Forvaltning av høsting av krill i Antarktis skjer på bakgrunn av internasjonalt samarbeid i CCAMLR (Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources). CCAMLR forvalter de levende marine ressursene gjennom en økosystembasert tilnærming. Fangstuttaket skal ikke gå ut over mattilgangen for de artene som er avhengig av krill, og forvaltningen skal være kunnskapsbasert.

Planleggingen av toktet, som er den første store kartleggingen av krill siden år 2000, er godt i gang. Det nye isgående forsknings-

fartøyet Kronprins Haakon seiler etter planen mot Antarktis mot slutten av 2018. Havforskningsinstituttet er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av toktet, i samarbeid med Norsk Polarinstitutt.

Det er stor internasjonal oppslutning om det norske initiativet til et forskningstokt til Antarktis. Det er bekreftet at Sør-Korea, Kina, Ukraina og Storbritannia stiller med fartøy og forskningspersonell. Om bord på Kronprins Haakon vil det være studenter og samarbeidspartnere fra en rekke nasjoner. I tillegg stiller næringen fartøy til rådighet.

Regjeringen har lagt frem en rekke strategier og meldinger med fokus på næringsutvikling fra havets ressurser. For bedre å kunne utnytte næringspotensialet for høsting av krill må det frembringes kunnskap om bestanden og økosystemet den lever i. Gjennom tilstedeværelse med det nye isgående forskningsfartøyet Kronprins Haakon, ny kunnskap og kunnskapsbasert næringsutvikling styrkes Norges posisjon og muligheter for innflytelse og ivaretagelse av norske interesser som ansvarlig polarnasjon.

Regjeringen prioriterer de næringspolitiske virkemidlene som har høyest innovasjonsgrad og effektivitet og viderefører satsingen på de brede landsdekkende ordningene. Dette er virkemidler som stimulerer til forsknings- og utviklingsaktivitet i næringslivet. I tillegg til å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene, foreslås det styrking på særlig prioriterte områder.

Nysnø Klimainvesteringer AS skal bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Regjeringen foreslår at bevilgning til selskapets egenkapital doubles, fra 200 mill. kroner i 2018 til 400 mill. kroner i 2019. Dette er en opptrapping fra 2018-nivå, og vil gjøre selskapet i stand til å øke sin investeringsaktivitet gjennom 2019.

I forbindelse med Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*, lanserer regjeringen tre nye opptrappingsplaner for perioden 2019–2022:

- 800 mill. kroner til et teknologiløft
- 450 mill. kroner til FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet

- 250 mill. kroner til kvalitet i høyere utdanning

Basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene foreslås styrket med 40 mill. kroner som del av opptrappingsplanene i langtidsplanen. Dette gir instituttene mulighet til å styrke sin langsiktige kunnskapsoppbygging.

Innenfor rammen av bevilgningene til Norges forskningsråd foreslår regjeringen å styrke forskningsdrevet innovasjon og omstilling i bredden av norsk næringsliv med 45 mill. kroner.

Det foreslås også en økt satsing på hav. Regjeringen foreslår å styrke satsingen på havteknologi og maritim innovasjon i Forskningsrådet med 17 mill. kroner.

Videre foreslås en satsing 30 mill. kroner til marin forskning innenfor havets helse. Satsingen skal bidra til at vi får mer kunnskap om havet raskere enn før gjennom nye metoder og ny teknologi. Satsingen innebærer en styrking av Havforskningsinstituttet, Norges forskningsråd og Veterinærinstituttet på disse områdene.

Det skal gjennomføres et forskningstokt i Antarktis vinteren 2018–2019. Det vises til nærmere omtale i boks 4.1.

Rammen for Innovasjon Norges innovasjonslånordning foreslås økt med 300 mill. kroner, til 1 200 mill. kroner. En økning av lånerammen vil gi Innovasjon Norge mulighet til å benytte samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF), finansiert av Horisont 2020. Ved å benytte disse programmene får Norge tilbake penger som tidligere er utbetalt til Horisont 2020 og utløst mer kapital til innovative prosjekter i næringslivet.

Det foreslås bevilget 10 mill. kroner til oppfølging av Digital21, jf. omtale på kap. 900, post 21. Digital21 inneholder en rekke forslag til tiltak som skal bidra til at norsk næringsliv i større grad kan utvikle og ta i bruk ny kunnskap og teknologi, i

takt med den økende digitaliseringen. Satsingen som foreslås skal ta utgangspunkt i disse anbefalingene.

Profilering av grønne løsninger, hvor Innovasjon Norge har opprettet «The Explorer» som en del av oppdraget, ble lansert av Statsministeren i vår. Regjeringen foreslår en bevilgning på 20 mill. kroner til profilering av grønne løsninger i 2019, hvorav 10 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Regjeringen foreslår å bevilge samlet 280,4 mill. kroner til håndtering av atomavfall og atomanlegg i 2019. Dette vil sikre fremdrift i arbeidet med planlegging av nedbygging av Haldenreaktoren, beholde nasjonal kompetanse om reaktoren, samt opprettholde nødvendig sikring ved atomanleggene.

Kap. 920 Norges forskningsråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
50	Tilskudd til forskning	2 311 806	2 104 176	2 198 200
51	Tilskudd til atomforskning		102 500	
	Sum kap. 0920	2 311 806	2 206 676	2 198 200

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni ble post 51 redusert med 102,5 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskningsrådets mål er:

- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

For det enkelte mål er det utarbeidet strategiske områder med tilhørende styringsinformasjon. Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal primært bidra til målet om økt verdiskaping i næringslivet. For målet om økt verdiskaping i næringslivet er det utarbeidet følgende strategiske områder:

Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv

Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurransevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes størrelse og alder, næring og geografi.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelinger til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid der næringslivets deltagelse prioriteres.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte insti-

tusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, bl.a. gjennom kommersialisering av forskningsresultater.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske målet gjennom tildelinger til kommersialisering, institutter og annen infrastruktur.

Tilskuddet skal også bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av marin og maritim sektor. Hav er et strategisk område under forskningsrådets mål om å møte store samfunnsutfordringer.

Kunnskapsdepartementet har utarbeidet et styringssystem for departementenes styring av Norges forskningsråd i samarbeid med de andre departementene og Forskningsrådet. Styringssystemet og samlet resultat for Norges forskningsråds virksomhet for 2017 er omtalt i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2019.

Resultater 2017

Tabell 4.9 Fordeling av tildelingen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2017

Tiltak	(i 1 000 kroner)		
	Næringsministeren	Fiskeriministeren	Totalt
Forskningsprogrammer	1 057 049	307 456	1 364 505
Internasjonalt samarbeid	84 798	8 383	93 181
Kommersialisering	232 295	435	232 730
Institutter og annen infrastruktur	440 700	136 784	577 484
Andre tiltak	39 411	4 900	44 311
Sum	1 854 253	457 958	2 312 211

Tildelingen av midler er fordelt på forskningsprogrammer, internasjonalt samarbeid, kommersialisering, og institutter og annen infrastruktur. Midlene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett bidrar til måloppnåelse på alle de tre strategiske områdene, men det rapporteres om det enkelte tiltak under det strategiske området hvor det har størst bidrag til måloppnåelse. For å forenkle rapportering ytterligere er tildelingen til de strategiske områdene *økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv* og *styrket evne til omstilling i norsk økonomi* slått sammen.

I tillegg rapporteres det særskilt for *Nærings- og fiskeridepartementets bidrag til forskning og utvikling for å fremme verdiskaping i havnæringene*.

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Forskningsprogrammer

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er blant de viktigste konkurransefaktorene for norsk næringsliv. Støtte til forskning i og for næringslivet bidrar til å styrke konkurranseevnen i nytt og eksisterende næringsliv gjennom at dette bidrar til utvikling av nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Støtten skal også bidra til at foretak igangsetter forskningsprosjekter de ellers ikke ville igangsatt, eller ikke ville igangsatt i samme omfang.

Tabell 4.10 viser rammer og resultater fra de mest sentrale programmene som Nærings- og fiskeridepartementet bidrar med finansiering til.

Tabell 4.10 Resultater for forskningsprogrammer – 2017

	(beløp i 1 000 kroner)			
	NFDs tildeling	Samlet tildeling til programmet	Innovasjon ¹	Publisering ²
Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)	658 000	658 000	305	205
Maroff	169 300	169 300	58	79
Havbruk	177 800	197 000	39	56
IKTPLUSS	81 000	203 000	26	129
Biotek2021	64 700			
Nano2021	59 000	130 00	33	109
Marinforsk	96 000	138 000	9	68

¹ Ferdigstilte, forbedrede metoder, modeller og prototyper

² Publiserte artikler i periodika og serier

Støtte til forsknings- og innovasjonsprosjekter i næringslivet er prioritert innenfor departementets tildeling. Forskningsrådet har økt innsatsen for mobilisering av nye bedrifter. Flere nye bedrifter som ikke har fått støtte tidligere, har søkt og mottatt støtte fra Forskningsrådet i 2017.

Det er høy konkurranse om midler fra Forskningsrådet. De siste tre årene har i overkant av 30 pst. av søknadene i programmer med finansiering fra Nærings- og fiskeridepartementet blitt innvilget. Av disse har over 60 pst. fått karakter 6 eller 7 på en skala fra 1 til 7 på verdiskapingskriteriet, og over 70 pst. har fått høyeste karakter på kriteriet om samfunnsøkonomisk nytte.

Statistisk sentralbyrå har på oppdrag av Forskningsrådet analysert bedrifts- og samfunnsøkonomisk effekt av prosjektstøtte fra Forskningsrådet til bedrifter. Den foreløpige analysen viser signifikant høyere vekst i omsetning for eksisterende bedrifter som er eldre enn tre år og som har støtte fra Forskningsrådet enn sammenlignbare bedrifter uten støtte.

Det største programmet som Nærings- og fiskeridepartementet tildeler midler til, er Brukerstyrt Innovasjonsarena (BIA). BIA skal stimulere til ambisiøse FoU-satsinger i den delen av næringslivet som ikke er dekket av de tematisk næringsrettede programmene i Forskningsrådet. Formålet med ordningen er økt forskningsinnsats og innovasjonsaktivitet i næringslivet. Forskningsrådet evaluerte BIA i 2017. Evalueringen viste at

den samlede måloppnåelsen for BIA er meget god. Programmet har bidratt til å styrke konkurransevnen i bedrifter som har mottatt støtte. Tre av fire bedrifter oppgir at de har, eller skal kommersialisere resultatene, to til ti år etter prosjektets avslutning. Bedriftene oppgir også at prosjektene har hatt relativt stor betydning for bedriftenes konkurransevne, vekst, overlevelse og produktivitet. I snitt er det fem samarbeidspartnere i et BIA-prosjekt, og evalueringen viser at BIAs krav til formalisert samarbeid mellom næringsliv og FoU-miljøer gir gode forutsetninger for kunnskapsoverføring, læringsutbytte og kompetanseutvikling.

Forskningsrådet styrker næringslivets omstillingsevne gjennom å støtte utviklingen av nye varer, tjenester og produksjonsprosesser. Gjennom Forskningsrådets forvaltning av virkemidlene legges det vekt på å utvikle bedriftenes kompetanse slik at de er i stand til å utnytte eksisterende kunnskap og forskningsresultater, identifisere nye forskningsutfordringer, utvikle et bredere samarbeid nasjonalt og internasjonalt og utnytte kunnskapsoverføring på tvers av sektorer.

Den teknologiske utviklingen er en sentral driver for omstilling og vekst i norske næringer, og teknologi er viktig for å løse store samfunnsutfordringer knyttet til energi, bærekraftig utnyttelse av naturressurser og helse. Tildelingen til muliggjørende og industrielle teknologier (IKT, bioteknologi, nanoteknologi og avanserte produksjons-

prosesser) ble derfor styrket over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2017. Dette er teknologiområder med et bredt nedslagsfelt som bygger opp under innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer, bransjer og miljøer. IKT og digitalisering er områder der det skjer store endringer som har betydning for norsk næringsliv. Innenfor dette området har innsatsen i 2017 særlig vært rettet mot å stimulere til mer forskning på viktige områder som digitalt liv, kunstig intelligens og autonome systemer og sikkerhet.

Det ble tildelt nesten 205 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til muliggjørende og industrielle teknologier i 2017, men teknologi er også en sentral del i øvrige programmer som BIA og tematiske programmer. Forskningsrådets totale innsats knyttet til muliggjørende og industrielle teknologier var i 2017 på 2,7 mrd. kroner.

Avanserte produksjonsprosesser gjør produksjonen mindre arbeidsintensiv og mer desentralisert, diversifisert og kundetilpasset. En satsing på området styrker næringslivets evne til konkurransedyktig produksjon av varer og tjenester, bl.a. gjennom økt bruk av robotisering, 3D-printing, avanserte materialer og industriell bioteknologi. I 2017 ble Idelab arrangert for fjerde gang med tittelen «Industri 4.0 på norsk» med målsetting om å dyrke frem nye ideer som kan hjelpe norske små og mellomstore bedrifter til å utnytte mulighetene som ligger i avanserte produksjonsprosesser.

Innenfor rammen av BIA ble det lyst ut midler til prosjekter som skal bidra til utvikling av produksjonsteknologi for den norske helsenæringen gjennom kunnskaps- og kompetanseoppbygging i bedrifter og samarbeidende FoU-miljø. Målet er å bidra til at flere bedrifter innenfor helsenæringen satser på produksjon i Norge. Forskningsrådet bevilget støtte til tre prosjekter for produksjon av legemidler og medisinsk utstyr.

Avansert produksjon vil også gjøre utnyttelsen av råstoff mer effektiv, lønnsom og bærekraftig. Bioøkonomien er en sentral del av fremtidens sirkulære økonomi og innsatsen ble styrket i 2017. Forskningsrådets samlede innsats på bioøkonomien var nær 1 mrd. kroner og omfatter en rekke programmer og satsinger. Målet er en mer effektiv og lønnsom utnyttelse av fornybare biologiske ressurser og økt verdiskaping gjennom synergier på tvers av næringer, sektorer og fagområder.

Gjennom tiltakspakken for økt sysselsetting ble det i 2017 satt av 50 mill. kroner gjennom BIA. Dette muliggjorde at flere av søknadene til programmet fikk støtte og økt støtte til uttesting av

nye tiltak for å bidra til raskere implementering av resultater fra forskningsprosjektene.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt forskningssamarbeid gir økt forskningskvalitet. Samtidig er internasjonalt forskningssamarbeid en inngangsport for næringsarbeid og dermed tilgang til kunnskap, som er nødvendig for å konkurrere i et globalt marked.

Nærings- og fiskeridepartementet finansierer internasjonalt forskningssamarbeid gjennom Forskningsrådets nasjonale programmer og gjennom særskilte ordninger for å mobilisere norske forskere til å benytte de mulighetene som internasjonalt forskningssamarbeid gir. Departementets midler er innrettet både mot næringslivets og kunnskapsinstitusjoners deltakelse i internasjonalt samarbeid. I 2017 var andelen innovasjonsprosjekter med internasjonalt samarbeid i underkant av 30 pst. Evalueringen av BIA viser at dette programmet bidrar til å rekruttere til internasjonalt samarbeid gjennom bl.a. finansiering av Eurostars. Eurostars bidrar til å styrke samarbeid med land både i og utenfor EU.

Norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid går i stor grad gjennom EU. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, var derfor særlig prioritert også i 2017. Europasamarbeidet omfatter også et voksende antall initiativer under betegnelsen EU-partnerskap. Finansiering av noen av disse aktivitetene kommer dels fra Horisont 2020 og dels i form av nasjonal medfinansiering.

Norge har et mål om en økonomisk returandel på 2 pst. i Horisont 2020. Per juni 2018 var det registrert en norsk returandel på 2,03 pst. av samlede tildelinger. Det er betydelige resultatforskjeller mellom de ulike delprogrammene. Marine forskningstema er integrert i EUs forsknings-satsing på mat, miljø og klima. Norsk retur innenfor det marine området er på vel 9 pst., som er betydelig høyere enn andre områder og synliggjør at dette er et område hvor norske miljøer holder høy kvalitet og på mange områder er verdensledende.

Fellesprograminitiativet Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans) skal styrke marin og maritim forskning og teknologiutvikling i Europa. Gjennom deltakelse i JPI Oceans har Norge innflytelse på innretningen av Horisont 2020. Gjennom JPI Oceans har Norge i 2017 bidratt til utvikling av et nytt program for å fremme blå bioøkonomi i Europa og til et program for utvikling av ny marin og maritim teknologi.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Kommersialisering

Støtte til kommersialisering av forskningsresultater gjennom FORNY2020 skal legge til rette for at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet.

Tildelingen til FORNY2020-programmet ble økt med 52 mill. kroner over næringsministerens budsjett i 2017. Av dette var 50 mill. kroner en del av regjeringens ettårige tiltakspakke for økt sysselsetting. Resultatene de seneste år viser i hovedsak en god utvikling. Aktivitetene ved Teknologioverføringskontorene (TTOene) fra 2013–2017 viser økt idétilfang og at kvaliteten på arbeidet øker, noe som gir en forventning om stigende resultater de nærmeste år. Ordningen STUD-ENT har som mål å mobilisere til entreprenørskap blant studenter og bidra til å styrke innovasjons- og entreprenørskapskulturen ved universiteter og høyskoler. Erfaringene så langt er at støtte til STUD-ENT har hatt utløsende effekt knyttet til innhenting av privat kapital, og at ordningen fungerer som et kvalitetsstempel for potensielle kunder og partnere for prosjektene.

Tilskudd til institutter og annen infrastruktur

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler basisbevilgninger til forskningsinstitutter gjennom Norges forskningsråd. Formålet med basisfinansiering er å bidra til sterke institutter som kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Den statlige basisfinansieringen skal brukes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging og stimulere instituttene til kvalitet, internasjonalisering og samarbeid. Tildelingen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter. Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet har felles ansvar for basisfinansiering av primærnæringsinstituttene. Primærnæringsinstitutter som mottok basisfinansiering i 2017 var Nofima AS, SINTEF Ocean AS, Veterinærinstituttet, Norsk institutt for bioøkonomi og Institutt for rural- og regionalforskning. Teknisk-industrielle institutter som mottok basisfinansiering over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2017 var CMR – Christian Michelsen Research AS, IFE – Stiftelsen Institutt for energi-

teknikk, IRIS – International Research Institute of Stavanger AS, NGI – Stiftelsen Norges Geotekniske Institutt, Stiftelsen NORSAR, Norut – Northern Research Institute AS, Norut Narvik – Northern Research Institute AS Narvik, NR – Stiftelsen Norsk Regnesentral, SINTEF Energi AS, SINTEF Ocean AS, SINTEF Petroleum AS, Stiftelsen SINTEF, Stiftelsen Tel-Tek – Telemark Teknisk Industrielle Utviklingssenter og Uni Research AS.

Basisfinansieringen består av en grunnbevilgning og en strategisk bevilgning rettet mot konkrete områder av strategisk betydning. Primærnæringsinstituttene får begge typer bevilgning, mens de teknisk-industrielle instituttene får grunnbevilgning. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del: 2,5 pst. av grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene blir omfordelt etter oppnådde resultater, mens 10 pst. av grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene blir omfordelt etter oppnådde resultater.

Som en del av evalueringen av alle instituttene i basisfinansieringssystemet, har Norges forskningsråd evaluert primærnæringsinstituttene i 2018. Evalueringen er nærmere omtalt under Marin forvaltningsrettet forskning i programkategorimotalen.

Totalt ble det tildelt i overkant av 282 mill. kroner i samlet basisbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2017. Av dette ble 107,9 mill. kroner gitt over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og 174,9 mill. kroner over Landbruks- og matdepartementets budsjett. Nærings- og fiskeridepartementet tildelte også strategiske instituttbevilgninger til Havforskningsinstituttet og NIFES gjennom Norges forskningsråd. De strategiske instituttbevilgningene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning. I 2017 var det tre strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet og to ved NIFES. Samlet ramme for de strategiske satsingene var i overkant av 25 mill. kroner i 2017.

Totalt ble det tildelt 354,5 mill. kroner i basisbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene i 2017. I 2017 hadde de teknisk-industrielle instituttene et samlet positivt driftsresultat på 196 mill. kroner.

Instituttene har et stort internasjonalt engasjement, og inntekter fra EUs rammeprogram og øvrige ordninger utgjør en stadig viktigere finansieringskilde for norske forskningsmiljøer. Instituttene holder generelt et høyt vitenskapelig nivå.

Nukleær virksomhet

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for statens tilskudd til Institutt for energiteknikk for finansiering av Norges medlemskontingent i Haldenprosjektet (the OECD Halden Reactor Project) og for drift av kombinert lager og deponi for lav- og mellomradioaktivt avfall (KLDRA) i Haldalen. Midlene ble bevilget over Norges forskningsråd kapittel i 2017, men bevilges fra 2018 over hhv. kap. 929 og kap. 900. Norsk deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer innen strålevern samfinansieres av Nærings- og fiskeridepartementet og fire andre departementer over kap. 920. Gjenstående midler til IFE over kap. 920 i 2017 gikk til basisfinansiering av instituttet, bl.a. til drift av reaktoren på Kjeller, JEEP II.

Haldenprosjektet er det eldste internasjonale forskningsprosjektet i Norge og det største internasjonale forskningsprosjektet på atomsikkerhet med over 100 organisasjoner fra 20 medlemsland. Målet for prosjektet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Prosjektet går over treårsperioder og administreres av IFE. For perioden 2015–2017 var det samlede statlige tilskuddet på 150 mill. kroner, og ny avtale ble inngått for perioden 2018–2020, med en samlet statlig deltakelse på 157,5 mill. kroner. Stengingen av Haldenreaktoren i 2018 medfører at Haldenprosjektet vil måtte endres.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som bidrar til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidler forskningsresultater. Forskningsrådet har en stor portefølje som bygger opp kunnskap i samspill mellom bedrifter og FoU-institusjoner, og utvikler forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Simula Research Laboratory ble i 2017 tildelt 11 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, og det ble dessuten tildelt 10 mill. kroner til ordningen Senter for forskningsdrevet innovasjon.

Blant virksomhetene som finansieres, er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. I 2017 ble det avsatt 9 mill. kroner til Teknologirådet og 1,2 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Tilskudd til andre tiltak

Tilskuddet gjelder støtte til ulike tiltak for kompetansebygging og administrasjon. Tilskuddene i 2017 omfattet bl.a. støtte til administrasjon av Skattefunnordningen og Kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (REISEPOL). I tillegg ble det i 2017 benyttet om lag 20 mill. kroner til utvikling av administrative støttetiltak i Forskningsrådet som informasjonstiltak, utarbeiding av statistikk og utredninger for videre utvikling av forsknings- og innovasjonspolitikken.

Bruken av Skattefunnordningen øker. Forskningsrådet mottok totalt 4 739 Skattefunnsøknader i 2017. Av de mottatte søknadene ble nær 80 pst. godkjent. Totalt var det i 2017 om lag 7 500 aktive Skattefunnprosjekter fra totalt 5 380 bedrifter. Gjennomsnittlig prosjektbudsjett var på 4 mill. kroner. Nær 50 pst. av bedriftene som bruker Skattefunn, har færre enn ti ansatte. Ca. en tredjedel av Skattefunnprosjektene er i IKT-næringen. Marin/sjømatnæringen er den nest største næringen i Skattefunn, etterfulgt av petroleumsnæringen. Forskningsrådet har de siste årene gjennomført flere tiltak for å gjøre det enklere for bedriftene å benytte Skattefunn, bl.a. er søknadsskjemaet forenklet.

Økt verdiskaping fra havnæringene

Forskningsområdet Hav omfatter de marine og maritime næringene, petroleumsvirksomhet og utvikling av nye havbaserte næringer. Samlet tildeling på området var i 2017 på nærmere 1,8 mrd. kroner. En satsing på havteknologi på tvers av havnæringene har hatt særlig oppmerksomhet i 2017. Gjennom å utnytte kunnskap og teknologi på tvers av havnæringene er målet å styrke næringsutvikling og forvaltning knyttet til havets ressurser.

Publiserings- og siteringsanalyser viser at det er høy kvalitet og relevans på norsk forskning knyttet til Hav. Den høye kvaliteten vises også ved at en rekke Hav-relevante sentre får tilslag i ordningen Sentre for fremragende forskning (SFF). Det har i perioden 2014–2017 blitt finansiert nærmere 90 nærings-ph.d. som er relevante for området Hav.

Forskningsrådets innsats på det marine området hadde et samlet volum på om lag 900 mill. kroner. Forskningsaktiviteten omfatter forskning for bærekraftig utvikling av havbruksnæringen, trygg og sunn sjømat, økosystemforskning, bioteknologi, fiskeriteknologi og hvordan klimaendringer påvirker økosystemet og sjømatnærin-

gen. De siste årene har det også vært en styrking av samfunnsvitenskapelig forskning innenfor det marine området. Innenfor bioøkonomisatsingen er oppbyggingen av nye verdikjeder og full ressursutnyttelse sentralt.

Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurransedyktighet, omstillingsevne og som bidrar til forbedret samspill mellom forskningsmiljøer og næringen. Prosjekter på områder som autonomi og digitalisering, klima- og miljøvennlig maritim virksomhet og nye muligheter i havnæringene er prioritert. Prioriteringene bygger bl.a. på anbefalingene i næringens helhetlige forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim 21.

Oppsummering

Departementet mener at Forskningsrådet langt på vei har nådd målene som var satt for bevilgningen i 2017. Forskningsrådets virksomhet bidrar til forskning og utvikling som på sikt gir økt verdiskaping i norsk økonomi.

Forskningsrådet bidrag er utløsende for næringslivets egen forskningsinnsats, og Forskningsrådets virkemidler, inklusiv Skattefunn, bidrar til styrket konkurransevne og omstillingsevne i næringslivet, og økt kommersialisering av forskning.

Virkemidlene bidrar til å styrke næringslivets konkurransevne og omstilling gjennom direkte støtte til bedriftenes innovasjonsprosjekter. Bedriftene som får støtte, vurderer at prosjektene bygger ny kunnskap og kompetanse som styrker deres innovasjonsevne og gir økt konkurransekraft.

Den teknologiske utviklingen er en sentral driver for omstilling og vekst i norske næringer, og teknologiprojekter utgjør en sentral av Forskningsrådets portefølje. Teknologier som har et

bredt nedslagsfelt, og som bygger opp under innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer, bransjer og miljøer, er prioritert gjennom egne programmer. IKT og digitalisering er områder der det skjer store endringer som har betydning for norsk næringsliv. Innenfor dette området har innsatsen i 2017 særlig vært rettet mot å stimulere til mer forskning på viktige områder som digitalt liv, kunstig intelligens og autonome systemer og sikkerhet.

Forskningsinstituttene som mottar støtte over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, tilbyr næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet.

Støtte til kommersialisering av forskningsresultater bidrar til at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. Omfanget av nye ideer de siste årene gir en forventning om stigende resultater de nærmeste år.

Forskningsrådets aktivitet bidrar til kunnskapsoppbygging og omstilling i næringer der Norge har særskilte fortrinn, som havnæringene. Gjennom å utnytte kunnskap og teknologi på tvers av havnæringene er målet å styrke næringsutvikling og forvaltning knyttet til havets ressurser. Det er høy kvalitet og relevans på norsk forskning knyttet til Hav, og meget stor konkurranse om midler gjennom Forskningsrådets satsinger.

Prioriteringer 2019

Regjeringen styrker satsingen på virkemidler for å øke forskningsbasert omstilling og innovasjon i næringslivet. Formålet er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, omstilling i norsk økonomi og å bidra til bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv. Tabellen nedenfor viser forslag til fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets bevilgning på Forskningsrådets strategiske områder for 2019.

Tabell 4.11 Fordeling av tilskuddet per minister og strategiske områder

Tiltak	(i 1 000 kroner)		
	Nærings- ministeren	Fiskeri- ministeren	Totalt
Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrket evne til omstilling i norsk økonomi	1 129 994	299 985	1 429 979
Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv	624 770	138 172	762 942
Andre tiltak	2 317	2 962	5 279
Sum	1 757 081	441 119	2 198 200

For å øke konkurransevne og styrke evne til langsiktig omstilling i norsk økonomi styrker regjeringen satsingen på virkemidler som skal fremme forskningsdrevet innovasjon og omstilling i både etablert og nytt næringsliv. De landsdekkende og generelle ordningene prioriteres. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter dette særlig ordninger som Brukerstyrt Innovasjonsarena (BIA), programsatsingene på muliggjørende teknologier, FORNY2020 og Nærings ph.d.-ordningen. Dette er ordninger som bidrar til at innsatsen rettes dit behovet er størst, og som sikrer at de beste prosjektene får støtte.

Den største ordningen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for å fremme økt forskning i norsk næringsliv er BIA. BIA er rettet mot bredden av norsk næringsliv, og med stor etterspørsel og betydelig konkurranse om midlene. De offentlige midlene gjennom BIA skal stimulere bedriftene til økt og mer ambisiøs forskning innenfor næringslivets egne prioriterte områder og temaer.

Den teknologiske utviklingen, herunder digitaliseringen, vil medføre store endringer for norsk industri. Dette underbygger behovet for en styrket satsing på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi. Dette er teknologiområder som kan understøtte innovasjon innenfor de fleste næringer. En forsterket satsing på disse teknologiene vil lette den omstillingen næringslivet nå står overfor, bl.a. knyttet til digitalisering, robotisering og avanserte produksjonsprosesser.

FORNY2020 er et viktig virkemiddel for å fremme økt verdiskaping gjennom økt kommersiell utnyttelse av forskningsresultater. FORNY2020 bidrar til å styrke verdiskaping gjennom kommersiell utnyttelse av forskningsresultater utført ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Innenfor FORNY2020 er det satt av midler til en satsing på studententreprenørskap. Denne satsingen videreføres i 2019.

Norge har ambisjoner om å være i førersetet i den globale utviklingen av havnæringene. Norge har komparative fortrinn i form av naturressurser og kunnskap innenfor havbaserte næringer, og det er et potensial for videre vekst i disse næringene. Kunnskaps- og teknologiutvikling er viktig for fremtidig bærekraftig vekst og nye arbeidsplasser innenfor disse næringene. For å realisere verdiskapingspotensialet i havet og langs kysten foreslås havforskning styrket.

For å styrke evnen til langsiktig kunnskapsoppbygging på områder av betydning for kunnskapsbasert nyskaping og omstilling i

næringslivet, foreslås en økning av basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene.

Budsjettforslag

Post 50 Tilskudd til forskning

Det fremmes forslag om å bevilge 2 198,2 mill. kroner på posten i 2019. Det konstitusjonelle ansvaret for tilskuddet er delt mellom fiskeriministeren og næringsministeren. Tabell 4.11 viser hvordan tilskuddet foreslås fordelt i 2019. Fordelingen er basert på departementets overordnede prioriteringer, men endelig fordeling kan avvike noe. Endelig fordeling fremkommer i rapporteringen for det enkelte år.

Det foreslås å øke satsingen på forskning for å fremme omstilling i bredden av norsk næringsliv med 45 mill. kroner. Dette omfatter en styrking av virkemidler som retter seg mot eksisterende og nytt næringsliv. Teknologi skal prioriteres.

Innenfor denne rammen foreslås også tildelingen til Teknologirådet styrket med 1 mill. kroner slik at det foreslås en samlet tildeling til Teknologirådet på 10 mill. kroner.

Det foreslås å basisfinansieringen av de teknisk-industrielle instituttene med 40 mill. kroner.

Enkelte institutter i den statlige basisfinansieringsordningen for forskningsinstitutter inngår i forskningskonserner, noe som reiser problemstillinger om basisbevilgningen skal tildeles det enkelte institutt eller konsernet, og om basisbevilgningen kan benyttes til helhetlig strategisk instituttutvikling innenfor konsernet. Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet varslet i Prop. 1 S (2017–2018) en gjennomgang av disse problemstillingene. Forskningsrådet har på oppdrag fra departementene utarbeidet en rapport og et forslag til endringer som er sendt ut på høring til aktuelle aktører. På grunnlag av høringen vil departementene vurdere eventuelle endringer i retningslinjene for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter.

Det foreslås 17 mill. kroner til å styrke havteknologi og maritim innovasjon over næringsministerens budsjett. Over fiskeriministerens budsjett foreslås det å styrke satsingen på marin forskning med 10 mill. kroner for å få mer kunnskap om havet gjennom å ta i bruk nye metoder og teknologi.

Det pågår flere nasjonale og internasjonale prosesser innenfor hav der Forskningsrådets kompetanse og rolle mot forskningsmiljøene og departementene kan utnyttes bedre for å realisere visjonen om at Norge skal være verdens ledende havnasjon. Regjeringen foreslår derfor å etablere

et havsekretariat i Forskningsrådet som kan støtte opp under disse nasjonale og internasjonale aktivitetene. Det vises til Kunnskapsdepartementets budsjettforslag for nærmere omtale.

Nærings- og fiskeridepartementets bidrag til norsk deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer innen strålevern økes fra 1 til 2 mill. kroner per år i perioden 2019–2022.

Parallelt med at enkelte ordninger blir styrket over næringsministerens budsjett, reduseres

næringsministerens tildelingen til enkelte ordninger der næringsministeren har en mindre andel av programmets samlede bevilgning.

Tilsvarende reduseres tildelingen til forskningsprogrammer over fiskeriministerens budsjett til ordninger der fiskeriministeren har en mindre andel av programmets samlede bevilgning.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
50	Norsk Romsenter	67 601	68 645	70 283
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	211 950	217 310	215 375
71	Internasjonal romvirksomhet	411 210	426 770	465 250
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	15 000	20 400	20 992
73	EUs romprogrammer	242 943	355 100	487 300
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	40 300	41 400	42 601
95	Egenkapital Space Norway AS			378 500
	Sum kap. 0922	989 004	1 129 625	1 680 301

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen på post 70 økt med 3,9 mill. kroner og bevilgningen på post 71 økt med 7,5 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Bevilgningen dekker statlige bidrag til norsk romvirksomhet og omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom European Space Agency (ESA), EUs romprogrammer og bilaterale avtaler. I tillegg dekker bevilgningen FoU-støtte til norske bedrifter og fagmiljøer gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler og investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Internasjonalt samarbeid gir Norge tilgang på infrastruktur som det ikke er hensiktsmessig eller mulig å bygge opp i nasjonal regi, mens den nasjonale satsingen er komplementær til den internasjonale satsingen, og bidrar til å dekke norske behov som ikke håndteres gjennom internasjonalt samarbeid. For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringene i nord er det også gitt et betinget tilsagn om

egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis, jf. Innst. 330 S og Prop. 55 S (2017–2018).

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten disponerte 37 årsverk i 2017. Etableringen ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter ordningen med nasjonale følgemidler og midler til infrastrukturutvikling.

Det er fastsatt følgende mål for Norsk Romsenter:

- Maksimal utnyttelse av Norges deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs programmer.

- Maksimal nytte av Norges deltakelse i EUs romprogrammer.
- Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur.
- Effektiv offentlig forvaltning og verdiskaping også utenfor romsektoren.
- Anerkjent rådgiver for norsk forvaltning og næringsliv.

Resultater 2017

Nytte av ESAs programmer

Norge deltar i ESA for å utvikle norsk industri og ny teknologi som kan ivareta norske brukerbehov.

Tabell 4.12 Maksimal utnyttelse av ESAs romprogrammer

	Resultat 2016	Mål 2017	Resultat 2017
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	5,1	4,6	4,8
Returkoeffisient i ESAs obligatoriske programmer	0,57	0,80	0,75
Returkoeffisienten i ESAs frivillige programmer	0,96	0,98	0,90
ESA-generert salg	1 055 mill. kroner	1 000 mill. kroner	1 088 mill. kroner

Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA har på utviklingen av norske virksomheter. Tabellen viser at ringvirkningene i 2017 var over årets mål. Returkoeffisienten i ESAs frivillige programmer og for de obligatoriske programmene er noe under måltallet for 2017. For de obligatoriske programmene er det likevel en klar økning i returkoeffisienten sammenlignet med året før. Når det gjelder norske bedrifters ESA-genererte salg, dvs. industriens rapporterte omsetning som utløses av ESA-deltakelsen, er resultatet noe høyere enn måltallet for 2017.

Nytte av EUs romprogrammer

Norsk deltakelse i EUs romprogrammer skal sikre at Norge har påvirkningskraft over samfunns viktig infrastruktur. Videre skal det arbeides for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer for norske brukere. I EUs satellittnavigasjonsprogrammer deltar Norge, dog uten stemmerett, i de styrende og rådgivende organene. Etter inkluderingen av Galileo-forordningen i EØS-avtalen har norske aktører lik rett til å konkurrere om leveranser til programmet. Det pågår forhandlinger med EU om en avtale om norsk deltakelse i Galileos navigasjonsløsning for offentlige brukere (PRS). Målet er norsk deltakelse i EGNOS og Galileo på like vilkår som EUs medlemsstater.

Norsk deltakelse i EUs jordobservasjonsprogram Copernicus i perioden 2014–2020 ble vedtatt

av Stortinget i mai 2015, og Copernicus-rettsakten er innlemmet i EØS-avtalen. Norge deltar i de styrende og rådgivende organene, dog uten stemmerett. Romsenteret arbeider for å sikre norske industriinteresser i programmet.

Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur

Nasjonale aktiviteter skal bidra til å dekke behov som ikke kan løses gjennom internasjonalt samarbeid og fremme tiltak som øker brukernytten av Norges internasjonale satsing. Satellittene NorSat-1 og NorSat-2 ble skutt opp 14. juli 2017. Begge satellittene leverer data til Kystverket som planlagt, og har gitt nesten en dobling i antall unike skip som oppdages hver dag. AISSat-3 ble skutt opp 28. november 2017, men en feil ved bæreraketten medførte at den kom ut av kurs og gikk tapt. Tilgangen til Sentinel-data i det nasjonale bakkesegmentet anses nå som operasjonell, og gir norske offentlige og private brukere en vesentlig bedre tilgang til jordobservasjonsdata.

Effektiv offentlig forvaltning og verdiskaping også utenfor romsektoren

Nedlesing, prosessering og distribusjon av data fra Radarsat- og Sentinel-1, -2 og -3 er tilgjengelig gjort for norske brukere. Det er etablert en samarbeidsgruppe mellom Norsk Romsenter og Innovasjon Norge, med spesielt fokus på nedstrøms romvirksomhet. Dette resulterte i særskilt fokus på satellittdata i en utlysning fra Innovasjon Norge

våren 2017, hvor målet var å sette fokus på verdiskapingspotensialet og nytteverdien for næringslivet og samfunnet som ligger i utnyttelse av satellittbaserte data.

Råd til norsk forvaltning og næringsliv

I samråd med Innovasjon Norge og Forskningsrådet har Romsenteret i 2017 vurdert egnetheten av aktørenes generelle virkemidler for romvirksomheten og relatert nedstrømsvirksomhet. Gjennomgangen konkluderer med at de generelle virkemidlene har mindre betydning for oppstrøms romvirksomhet, men større betydning for nedstrømsvirksomhet. Planen «Rom for Forskning 2» er utarbeidet i samarbeid med Norges forskningsråd. Norsk Romsenter har gitt faglig støtte til Klima- og miljødepartementet i arbeidet med klima- og skogovervåkning og faglig støtte til Samferdselsdepartementet for utarbeidelse av nasjonal strategi for posisjon, navigasjon og presis tid (PNT). Norsk Romsenter har også bistått Forsvarsdepartementet med rådgiving knyttet til oppbygging av et romprogram for forsvarssektoren. Norsk Romsenter følger utviklingen av GOVSATCOM, EUs mulige nye satellittkommunikasjonsprogram.

Tabeller med nøkkeltall for Norsk Romsenter er gjengitt i kap. 12 i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Oppsummering

Norsk Romsenter har i stor grad oppfylt målene for 2017. Ringvirkningsfaktoren på 4,8 viser at de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA fortsatt har en positiv effekt på utviklingen av norske virksomheter som deltar i ESA-prosjekter. Det er en positiv utvikling i returkoeffisienten i de obligatoriske programmene, og det anslåtte ESA-genererte salget lå over målet for 2017. Norsk Romsenter har i 2017 bidratt til å videreutvikle nasjonal rominfrastruktur, og vært en aktiv rådgiver for forvaltning og næringsliv. Det har ikke lyktes med å ferdigstilles PRS-forhandlingene med EU i 2017.

Prioriteringer 2019

I 2019 skal Norsk Romsenter særlig prioritere følgende oppgaver:

- Styrking av Norges industriretur i den europeiske romorganisasjonen ESA

- Ivaretagelse av Norges interesser i EUs romprogrammer
- Tilrettelegging for at romvirksomhet skal kunne bidra til å løse nasjonale brukerbehov
- Bidra til å utvikle norsk politikk innen romsikkerhet

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 70,3 mill. kroner i 2019. Bevilgningen brukes til å dekke administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter, og inkluderer 3,2 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i Galileo og EGNOS og 5 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Vitenskapsprogrammet har som mål å bidra til å utvide forståelsen av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorden og de fundamentale kreftene i universet.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel som er basert på størrelsen på nettonasjonalinntekten. Den norske kontingenten er satt til 2,72 pst. av ESAs budsjett.

Det foreslås å bevilge 215,4 mill. kroner.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å ivareta norske brukerinteresser, til å bygge nasjonal kompetanse og til å etablere romrelatert infrastruktur. Bevilgningen på posten dekker også Radarsat-avtalen med Canada, EASP-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space Center AS.

Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. På ministerrådsmøtet i 2016 inngikk Norge forpliktelser for totalt 150,05 mill. euro. Dette tilsvarer Norges andel (ut fra netto nasjonalinntekt) av de totale forpliktelsene som ble inngått på møtet. Størrelsen på Norges årlige innbetalinger

følger fremdriften i programmene. Neste minister-rådsmøte er ventet i slutten av 2019.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA er forventet å utgjøre 160,5 mill. euro ved utgangen av 2018. Det foreslås at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan gi tilsagn om tilskudd på 115,6 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 160,5 mill. euro, jf. forslag til vedtak V, 2.

Nåværende avtaleperiode for EASP-avtalen for perioden 2016–2020 gir forpliktelser på om lag 24,8 mill. kroner (2,6 mill. euro årlig).

ESAs programmer

Tabell 4.13 gir oversikt over ESAs programmer. Ved utgangen av 2018 forventes det at Norges gjenstående forpliktelser vil utgjøre 1 530 mill. kroner, tilsvarende 160,5 mill. euro.

Tabell 4.13 Forventede gjenstående forpliktelser per 31. desember 2018

Betegnelse	(i 1 000 kr) ¹ Forpliktelse
<i>ESA programmer:</i>	
Jordobservasjon	461 363
Telekommunikasjon	340 494
Teknologi	411 128
Navigasjon	23 259
Romtransport	172 344
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	92 845
Romovervåking	28 406
<i>EASP-avtalen</i>	49 568
Sum gjenstående forpliktelser	1 579 407

¹ Valutakurs per 1. juni 2018.

Nærmere om ESA-programmene

Jordobservasjon

ESAs jordobservasjonsprogram utvikler satellitter for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en lang rekke viktige samfunnsoppgaver, slik som miljø- og klima-

overvåking, ressursforvaltning, samfunnssikkerhet og katastrofehendelser. Norges betydelige geografiske territorium og spredte bosetting gjør at satellittbasert overvåking er svært nyttig. Teknologi utviklet gjennom ESA har hatt sentral betydning for utviklingen av norsk havovervåking. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Telekommunikasjon

ESAs telekommunikasjonsprogram ARTES (Advanced Research in Telecommunications Systems) skal styrke konkurranseevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri, gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. Selv om satellittkommunikasjonsindustrien de senere årene i stor grad har blitt markedsdrevet, spiller offentlige programmer fortsatt en sentral rolle for å utvikle, og ikke minst teste, nye teknologier. Årsaken til dette er den store risikoen som er knyttet til å ta i bruk ny teknologi som ikke tidligere har blitt testet i verdensrommet. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksportert.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse har synergieffekter med romvirksomhet, f.eks. innen offshoreteknologi, medisinsk teknologi og forsvarsteknologi. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

European GNSS Evolution Programme bidrar til å videreutvikle EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Norge deltar i programmet for å styrke konkurransedyktigheten til norsk industri og for å legge til rette for utviklingen av teknologi som øker yteevnen til Galileo og EGNOS i nordområdene. Norge har stor samfunnsnytte av satellittnavigasjon og store muligheter for indus-

triell verdiskaping. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), noe som sikrer norske forskere tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge legger særlig vekt på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Videre har utprøving om bord på den internasjonale romstasjonen vært viktig for utviklingen av de norske AIS-satellittene.

Romovervåking

Norge deltar i ESAs romovervåkingsprogram. Målet er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværvarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Norske fagmiljøer har særlig stor kompetanse innen romvær og baneberegning.

Esrangle Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space Center og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning bl.a. for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen, og gjeldende avtale går frem til 2020. For 2019 er Norges forpliktelse anslått til 24,8 mill. kroner.

Radarsat

Norge har siden 1990-tallet hatt avtaler med Canada som sikrer tilgang til bilder fra det kanadiske radarsatellittprogrammet. Radarsatellitter kan observere bakken og havoverflaten selv i

mørke, ved overskyet vær eller i tett tåke. Kombinasjonen av radarsatellitter og AIS-satellitter har vist seg som et særlig effektivt virkemiddel for havovervåking. Skip som vises av radarsatellitten, men ikke av AIS-satellitten, må antas enten å ha problemer, eller å ha skrudd av AIS-senderen for å bedrive ulovlige aktiviteter som oljeutslipp eller ulovlig omlasting. På denne måten kan myndighetene redusere bruken av kostbar overvåking ved hjelp av fly eller kystvaktskip og prioritere kontrollinnsatsen mot mistenkelige skip. Radarsatellitter brukes også i økende grad for skredovervåking.

Den nåværende Radarsat-avtalen sikrer Norge tilgang til data fra Radarsat-2 ut 2020, på bakgrunn av innbetaling gjort over statsbudsjettet 2018. For å sikre Norge fortsatt tilgang til radarsatellittdata, foreslås det å videreføre Norges innbetaling til Radarsat-2 i 2019. Dette medfører en kostnad på 1,5 mill. USD (ca. 12,3 mill. kroner) og vil sikre Norge datatilgang ut 2021. Norsk Romsenter utredet i 2016 og 2017 behov for radarsatellittdekning i årene fremover. Radarsat-2 er et mer fleksibelt system enn EUs radarsatellitt Sentinel 1, og er viktig for kunne utfylle dekningen fra Sentinel-1 over norske interesseområder.

Budsjettforslag

Det foreslås en samlet bevilgning på 465,3 mill. kroner. Av dette er 427,9 mill. kroner forventede utbetalingskrav til ESAs frivillige programmer, 12,3 mill. kroner kostnader til forlengelse av Radarsat-avtalen, 24,8 mill. kroner til EASP-avtalen og 0,3 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Ordningen er ment å styrke konkurranseevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Målgruppen for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Formålet med bevilgningen til Nasjonale følgemidler er å bidra til bedre utnyttelse av investeringen Norges deltakelse i ESAs og EUs programmer representerer. Ordningen er et sentralt virkemiddel for å legge til rette for god industriretur i ESAs programmer. Menon Business Economics AS analy-

serte ordningen i 2016 og i 2017. Analysen indikerer at ordningen forsterker nytten av de frivillige programmene i ESA.

Resultater 2017

Med ubrukte midler fra tidligere år ble det fordelt i alt 16,2 mill. kroner i nasjonale følgemidler. 21 ulike bedrifter og organisasjoner mottok støtte til i alt 25 forskjellige prosjekter. 10,2 mill. kroner gikk til vare- og tjenesteproduserende industri og 6 mill. kroner gikk til utdannings- og instituttsektoren.

Prioriteringer 2019

Fordelingen av midler i 2019 skal innenfor regelverket fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet ta utgangspunkt i de overordnede prioriteringene for norsk romvirksomhet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 21 mill. kroner.

Post 73 EUs romprogrammer

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS kompletterer det amerikanske GPS slik at brukere vil oppleve bedre ytelse over Europa enn ved bruk av GPS alene. Galileo er et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med GPS. I desember 2016 ble Galileo erklært operativt med begrenset tjenestetilbud. Systemet består nå av 22 satellitter. Galileo har allerede gitt vesentlig bedre ytelse for lokalisering av nødradiopilesendere i nordområdene.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden dette arbeidet startet, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. I 2014 vedtok Stortinget å videreføre Norges deltakelse i programmene for perioden 2014–2020. Programmene er tatt inn i EØS-avtalen. Norges finansielle forpliktelse til programmene tilsvarer Norges BNP-andel av de totale programkostnadene for perioden 2014–2020, for tiden 2,21 pst. Norges gjenstående finansielle forpliktelser til Galileo og EGNOS er ved utgangen av 2018 beregnet å utgjøre om lag 110,8 mill. euro.

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som vil få størst utbytte av Galileo og EGNOS. Deltakelse i

programmenes styrende organer har gitt norske myndigheter mulighet til å påvirke programmene slik at de i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Deltakelsen har også gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i programmene. Dette har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for tjenester som nyttiggjør satellittnavigasjon og har forberedt norsk forvaltning til raskt å kunne ta i bruk nye, samfunnsnyttige satellittnavigasjonstjenester. Norges deltakelse har også ført med seg kontrakter til norsk industri for om lag 95 mill. euro.

Bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS har som følge av Norges deltakelse blitt lokalisert på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Troll-stasjonen i Antarktis. Den norske bakkeinfrastrukturen sørger for bedre ytelser i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram som skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og vil gi en stor økning i den globale kapasiteten for bl.a. havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehandtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp i 2000. Nåværende deltakelse går frem til 2020. Norges gjenstående finansielle forpliktelser til Copernicus er ved utgangen av 2018 forventet å utgjøre om lag 62,3 mill. euro.

Tre nye Copernicus-satellitter ble skutt opp i 2017 og 2018, og til sammen sju Sentinel-satellitter er nå i bane. Norsk deltakelse i Copernicus gir Norge mulighet til å delta i styrende og rådgivende organer for programmet, og i så måte bidra til at programmet får styrket dekning og ytelse over norske områder, i tillegg til å gi norsk forvaltning og næringsaktører de beste mulighetene til å nyttiggjøre seg av data og tjenester fra programmet. Deltakelse er også en forutsetning for at norske næringsaktører får by på kontrakter som lyses ut under programmet. For perioden 2014–2020 er det anslått at kontraktpotensialet for norske aktører i programperioden er på om lag 1 mrd. kroner, omtrent samme beløp som den norske programkontingenten. Foreløpige tall viser at norske aktører i inneværende periode så langt har vunnet Copernicus-relaterte kontrakter

på om lag 83 mill. euro, tilsvarende nærmere 660 mill. kroner.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 487,3 mill. kroner. Bevilgningen dekker medlemskontingenten for norsk deltakelse i EUs romprogrammer. Den årlige kontingenten fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av ventet fremdrift under det enkelte programmet. Beløpet omfatter medlemskontingent til EUs romprogrammer Copernicus, Galileo og EGNOS. Eventuelle endringer i medlemskontingentene håndteres i revidert budsjett 2019.

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særlige norske brukerbehov. Midlene skal benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlig behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid. Posten forvaltes av Norsk Romsenter.

Resultater 2017

Romsenteret har gjennom året fortløpende satt ut kontrakter knyttet til Galileo/EGNOS og Copernicus. Det ble gitt støtte til etater og instituttsektoren for å utvikle rombaserte løsninger for effektivisering av forvaltningen. Midlene til flerbruks dataprosessering er anvendt. Når det gjelder videreutvikling av AIS er bare deler av de bevilgede midlene anvendt, da mye av 2017 gikk med til forberedelser og gjennomføring av oppskyting av tre satellitter (NorSat-1 og -2 og AISSat-3). Så snart PRS-forhandlingene med EU er avsluttet vil det benyttes midler til utvikling av en funksjon hos Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) som skal være klar til å utføre oppgaver knyttet til de offentlig regulerte tjenestene innen EUs navigasjonsprogram Galileo (PRS).

Prioriteringer 2019

I 2019 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av satellitter for skipsidentifikasjon

(AIS), flerbruks dataprosessering og nasjonal oppfølging av Galileo og EGNOS, hvor det vil være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter. I tillegg foreslås det å sette av midler til nasjonal oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus. For å få best mulig nytte av Norges deltakelse i Copernicus er det nødvendig med midler som dekker nasjonale fellestjenester og som bidrar til teknisk utvikling og etablering av nye nasjonale tjenester.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 42,6 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til utvikling av nasjonal infrastruktur og tekniske støtteaktiviteter. Av bevilgningen foreslås 25 mill. kroner avsatt til nasjonal oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus, 8 mill. kroner til nasjonal oppfølging av Galileo og EGNOS, 6 mill. kroner til skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet, og 3,6 mill. kroner til flerbruks dataprosessering.

Post 95 Egenkapital Space Norway AS

For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringene i nord foreslo regjeringen i mars 2018 i Prop. 55 S (2017–2018) *Space Norway AS og prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene* at det gis et betinget tilsagn om egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbånddekning i hele Arktis. Stortinget ga i Innst. 330 S (2017–2018) sin tilslutning til forslaget. Det betingede tilsagnet innebærer at staten som eier vil medvirke med egenkapital inntil 1 135 mill. kroner, dersom selskapet klarer å forhandle frem gode avtaler og et forretningsmessig lønnsomt prosjekt.

Budsjettforslag

Regjeringen foreslår at det bevilges 378,5 mill. kroner i 2019 til kapitaltilførsel til Space Norway AS. Dette tilsvarer 46,3 mill. USD. Det foreslås at Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 gis fullmakt til å overskride bevilgningen, jf. forslag til vedtak IV, 5. Utbetalinger vil først bli gjennomført etter at Space Norway AS har dokumentert en forretningsplan som generer en nødvendig og tilfredsstillende avkastning, basert på endelige tilbud og forhandlinger. Egenkapitalen vil bli utbetalt etter behov. Rammen for egenkapital som er gitt er på 139 mill. USD.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter		613 693	639 800
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		396 273	405 726
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>		156 808	150 530
	Sum kap. 0923		1 166 774	1 196 056

Vedrørende 2017:

Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) ble 1. januar 2018 slått sammen til ett institutt, som viderefører navnet Havforskningsinstituttet. Resultatrapporteringen for Havforskningsinstituttet og NIFES for 2017 er omtalt under henholdsvis kap. 925 og kap. 927.

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble post 01 redusert med 7,48 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Det nye Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt. Instituttet skal være en ledende kunnskapsleverandør for en bærekraftig forvaltning av ressursene i de marine økosystemene, og for hele kjeden fra hav til mat, inkludert det marine miljøet, fiskeernæring og trygg og sunn sjømat.

Instituttet har følgende mål:

- Levere forskningsbaserte råd og tjenester til forvaltningen.
- Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data og kunnskap om sjømat og marine økosystemer.
- Levere internasjonalt ledende forskning.
- Organisasjonsutvikling, effektiv og sikker drift.

Det vil bli igangsatt en prosess med å utvikle et nytt mål- og resultatstyringssystem for det nye instituttet i 2019.

Instituttets hovedoppgaver er å:

- Gi forskningsbaserte råd til Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og andre relevante myndigheter i spørsmål som angår forvaltning og utnyttelse av havets og kystens biologiske ressurser

- Gjøre data og forskningsresultater kjent og tilgjengelig for forvaltningen, andre forskningsinstitusjoner, næring og samfunnet
- Levere relevant forskning som bidrar til kunnskapsbasert næringsutvikling

Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet er organisert som et ordinært forvaltningsorgan og er lokalisert med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur i form av laboratorier, fartøy og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid (CDCF) er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer til NORAD.

En betydelig del av instituttets aktivitet skjer som en direkte oppfølging av internasjonale og nasjonale forpliktelser i tilknytning til arbeid i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), fiskeriavtaler, lovverk og reguleringer for fiskeri- og havbruksforvaltningen, forvaltningsplanarbeid for norske havområder, vannforskriften m.m.

Prioriteringer 2019*Organisasjonsutvikling og tverrfaglig arbeid i det nye instituttet*

FNs bærekraftsmål har betydning for vår havforvaltning. Det er viktig å se målet om bærekraftig bruk av hav og marine ressurser i sammenheng med målet om matsikkerhet og ernæring. Utviklingen av marint næringsliv og endringer i det marine miljø medfører at forvaltningen har behov for mer kunnskap om hav- og kystmiljøet, og hvordan dette henger sammen med spørsmål knyttet til fiskens ernæring og trygg og sunn sjømat. I 2019 blir det viktig å utvikle dette kunnskaps-

grunnlaget gjennom tverrfaglige prosjekter i det nye, sammenslåtte instituttet.

Havets helse – Økt kunnskap om havets helse og samspill i økosystemene

Forurensning av havet og utfordringer knyttet til havets helsetilstand medfører et stort behov for kunnskap om sunn og trygg sjømat, f.eks. knyttet til plastforurensning. Nye metoder som kombinerer bioteknologi og datateknologi kan gi raskere og bedre kunnskap om havets helse og samspill i økosystemene. Dette kan gi økt kunnskap om kystøkologien og dermed et bedre kunnskapsgrunnlag for havbruksforvaltningen, for flerbestandsforvaltning av fiskeriene og for havet som matfat.

Forbedre kunnskapsgrunnlaget for rådgivning om kystsonen

Det er behov for å forbedre det vitenskapelige grunnlaget for rådgivningen om kystsonen. Prioritering av kunnskap om sammenhenger i økosystemene i kyst- og fjordområder, en bedre kartlegging av ulike bestanders gyte- og oppvekstområder og økt kunnskap om hvordan havbruk, høsting av marine ressurser og annen virksomhet påvirker mangfoldet og produktiviteten, vil bidra til en bedre rådgiving.

Videreutvikle velferdsindikatorer for oppdrett

God fiskevelferd er et viktig mål, og arbeidet med velferdsindikatorer for oppdrettsfisk er en prioritert oppgave for instituttet, i samarbeid med Veterinærinstituttet. Det må videreutvikles indikatorer både for ordinær drift og ved innføring av nye produksjonsformer og teknologi.

Arbeidet med samlokalisering med Fiskeridirektoratet og planer for fremtidig innretning av forskningsinfrastruktur

Organisasjonsutvikling vil prege det nye instituttet de nærmeste årene. Det blir viktig å foreta en gjennomgang av behov for og effektiv drift av infrastruktur, samt prioritere oppfølging av arbeidet med eventuell samlokalisering med Fiskeridirektoratet i nye lokaler.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til lønn, pensjon og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås å bevilge 639,8 mill. kroner i 2019. Av dette utgjør Havforskningsinstituttets andel av finansieringen av Mareano-programmet 35,5 mill. kroner og instituttets finansiering av aktivitet i Norsk nettverk for blå skog utgjør 3,9 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten dekker utgifter til instituttets eksterne oppdrag og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap. 3923, post 01. Det fremmes forslag om å bevilge 405,7 mill. kroner i 2019. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Det foreslås å bevilge 150,5 mill. kroner i 2019. Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiftsinntektene skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften varierer med verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Forslag til bevilgning for 2019 samsvarer med prognosene for avgiftsinntektene i 2019. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av bevilgningen. Det er store svingninger i verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Usikkert anslag for avgiftsinntektene har de siste årene ført til betydelige overføringer mellom budsjettår. I planleggingen av bruken av midlene tas det høyde for at svingningene i avgiftsinntektene i minst mulig grad skal påvirke aktivitetsnivået.

Bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften foreslås å kunne overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Kap. 3923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Oppdragsinntekter		409 397	419 163
	Sum kap. 3923		409 397	419 163

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten omfatter eksternfinansierte oppdrag og motsvares av kap. 923, post 21. Det fremmes forslag om å bevilge 419,2 mill. kroner i 2019. Videre

foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Tilskudd	30 114	29 520	16 000
	Sum kap. 0924	30 114	29 520	16 000

Vedrørende 2018

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble posten redusert med 13,3 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa. Dette målet oppnås bl.a. gjennom deltakelse i EU-programmer og bidrag til Europakommisjonens arbeid med det indre marked.

Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av ventet fremdrift under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra departementene som er ansvarlige for oppfølgingen av de enkelte programmene.

EØS-EFTA-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Norge deltar i og bidrar med midler til programmer og tiltak for et velfungerende indre marked.

Midlene dekker en rekke tiltak for å gjennomgå og utvikle det indre marked og informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner slik at de lettere kan ta del i de muligheter og rettigheter som finnes.

Norge deltok i EUs rammeprogram for konkurranseevne og innovasjon (CIP) i perioden 2007–2013. Fra og med 2014 er de innovasjonsrettede tiltakene i CIP flyttet over til EUs store forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020 som koordineres av Kunnskapsdepartementet, jf. omtale under programkategori 17.20.

Resultater 2017

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

De totale utgiftene for norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer, var i 2017 på om lag 6 mill. kroner. I 2017 var aktivitetene bl.a. knyttet til mer effektiv forvaltning av det indre marked. Videreutviklingen av markedet for tjenester, arbeidet med markedsovervåkning og gjennomføring av regelverket for offentlige anskaffelser ble prioritert. Europakommisjonen fortsatte å styrke det administrative samarbeidet i EØS gjennom informasjonssys-

temet for det indre marked, samtidig med informasjonstiltak for bedrifter og borgere.

EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) – delprogram for entreprenørskap og innovasjon

CIP ble delt inn i tre delprogrammer der NFD hadde fagansvaret for entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (EIP). Utgiftene for allerede igangsatte prosjekter under EIP var i 2017 på om lag 24,3 mill. kroner. Ingen nye prosjekter ble lyst ut i 2017.

Budsjettforslag

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2019 knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked i tråd med dagens ordning. Midlene finansierer videreutviklingen av det indre markedet for varer og tjenester. Eksempler på aktiviteter vil være studier for å identifisere eksisterende eller potensielle hinder for et velfungerende indre marked innenfor gitte sektorer, støtte til grensekryssende myndighetssamarbeid om tilsyn med varer og støtte til det europeiske akkrediteringssystemet. Samtidig bidrar midlene også til drift og utvikling av hjelpeverktøy i det

indre marked, som den uformelle problemløsningsmekanismen SOLVIT, informasjonstjenesten Ditt Europa og myndighetssamarbeidet i informasjonssystemet for det indre marked, IMI. Norsk deltakelse i disse aktivitetene gir norske borgere og bedrifter mulighet til å få kostnadsfri hjelp og rådgivning til å benytte sine rettigheter i det indre marked bedre.

Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet under CIP er beregnet til å koste 50 mill. euro i samlet norsk kontingent for perioden 2007–2013. For 2019 vil utgiftene for deltakelsen dekke utestående utbetalinger til igangsatte prosjekter. Det foreslås også å sette av midler til bl.a. slutføring av ISA-programmet (Interoperability Solutions for EU Public Administrations ferdig i 2015) og til det nye ISA 2-programmet.

De årlige medlemskontingentene for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av ventet fremdrift under det enkelte program. EUs budsjett for 2019 var ikke klart i tide til å justere budsjettforslaget for 2019. Det foreslås derfor en bevilgning på 16 mill. kroner i 2019, en videreføring av revidert budsjett 2018 justert for valutaendringer. Eventuelle endringer i kontingentene vil bli håndtert i revidert budsjett 2019.

Kap. 925 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	476 295		
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	284 632		
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	186 710		
	Sum kap. 0925	947 637		

Vedrørende 2018 og 2019:

Havforskningsinstituttet og NIFES ble 1. januar 2018 slått sammen til ett institutt. Forslag om bevilgning til det nye instituttet er gitt under kap. 923 Havforskningsinstituttet.

Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt organisert som et ordinært forvaltningsorgan. Instituttet gir råd til Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og havbruksnæringen og andre næringsaktører i

spørsmål som angår forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Havforskningsinstituttet disponerte 765 årsverk i 2017. Instituttet er lokalisert med hovedkontor i Bergen, forskningsstasjoner i Tromsø, Austevoll, Matre og Flødevigen (Arendal), samt feltstasjoner i Etne, Rosendal og Holmfjord.

Hovedmål: Havforskningsinstituttet skal være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene.

- Delmål:*
- Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer (data).
 - Levere internasjonal ledende forskning (forskning).
 - Levere forskningsbaserte råd og tjenester (råd).

Resultater 2017

Tabell 4.14 Fordeling av ressursbruk på hovedområder og delmål i 2017

	(i 1 000 kroner)			
	Data	Forskning	Råd	Sum
Bærekraftig akvakultur	74 805	85 139	38 872	198 816
Bærekraftig høsting hav	226 155	83 506	56 762	366 423
Bærekraftig høsting kyst	60 798	20 749	15 588	97 135
Marint miljø hav	96 890	55 817	27 577	180 284
Marint miljø kyst	30 130	17 722	10 379	58 231
Marin utviklingsforskning	60 876	85 791	38 912	185 579
Sum	549 653	348 725	188 091	1 086 469

Tabellen er basert på Havforskningsinstituttets prosjektrengskap og omfatter om lag 80 pst. av omsetningen til instituttet.

Levere forskningsbaserte råd og tjenester

Instituttet benyttet i 2017 om lag 17 pst. av sine ressurser til rådgivning. Innsatsen må ses i sammenheng med delmålene for data og forskning, som er kostnadskrevende og nødvendige forutsetninger for rådgivningen. Rådgivningen er knyttet til høsting av levende marine ressurser i havet og langs kysten, havbruk og overvåking av det marine miljøet og økosystemer. I 2017 leverte

instituttet 502 ulike råd til forvaltningen og andre interessenter. Innsatsen innen overvåking og forskning på de kommersielt viktigste fiskebestandene er styrket i 2017, og det samme gjelder overvåking, forskning og rådgivning innen havbruk. Styrkingen innen havbruk er særlig knyttet til trafikklyssystemet for vurdering av bærekraftig vekst i næringen. Instituttet har innført tiltak for å styrke og kvalitetssikre rådgivningsprosessen.

Tabell 4.15 Ressursbruk – levere forskningsbaserte råd og tjenester¹

	(i 1 000 kroner)		
År	Levere råd til forvaltningen basert på beste vitenskapelige kunnskap	Delta i nasjonale og internasjonale fora for forvaltning av fiskeri, havbruk og marint miljø	Sum
2016	97 606 (65 pst.)	51 337 (35 pst.)	148 943
2017	125 544 (67 pst.)	62 547 (33 pst.)	188 091

Levere internasjonalt ledende forskning

Instituttets forskning skal støtte opp under og forbedre rådgivningen. I 2017 har instituttet prioritert arbeidet med å videreutvikle økosystembasert rådgivning gjennom Det internasjonale råd for havforskning (ICES). I tillegg har det vært behov for ny kunnskap som følge av brexit. Innen-

for havbruk har det vært prioritert å styrke kunnskapsgrunnlaget for å følge opp Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*. Instituttet har videreført sin strategiske satsing på forskningsprogrammer i regi av EU-programmet Horisont 2020.

Tabell 4.16 Ressursbruk – levere internasjonalt ledende forskning

(i 1 000 kroner)

År	Kunnskap som grunnlag for råd innen havbruk	Utvikle metoder for måling, bestandsvurdering og forvaltningsrådgivning	Utvikle ny relevant kunnskap om marine økosystemer	Sum
2016	80 901	69 976	107 537	258 414
2017	96 154	107 936	144 635	348 725

Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer

Sammen med forskningen utgjør datainnsamlingen det viktigste grunnlaget for rådgivningen fra instituttet. I 2017 brukte instituttet 51 pst. av sine totale ressurser til datainnsamling og tilgjengeliggjøring av data. Datainnhentingene skjer både gjennom bruk av egne fartøy, leiefartøy og andre tilgjengelige kilder. I 2017 ble det for første gang gjennomført flere fartøydøgn med bruk av innleide fiskefartøy (1 329) enn med egne fartøy (1 275). Økningen i bruk av leiefartøy er i stor grad finansiert av midler fra fiskeriforsknings-

avgiften, jf. tabell 4.18. I 2017 er overvåkingen av de kommersielt viktigste bestandene gjennomført som planlagt, med unntak av økosystemovervåkingstoktet i Nordsjøen. Dette toktet ble redusert som følge av verkstedopphold for fartøyet som skulle brukes. Kartleggingen av kystressurser og kartlegging av bestanders gyte- og oppvekstområder er styrket i 2017. Som følge av teknologisk utvikling av bl.a. sensorer, er datamengdene som samles inn langt større enn tidligere. Det gjennomføres digitaliseringsprosjekter for å sørge for at dataene håndteres forsvarlig og blir tilgjengelig for alle så raskt som mulig.

Tabell 4.17 Ressursbruk – samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer

(i 1 000 kroner)

År	Kartlegge	Overvåke	Eksp. eksperiment, prosessstudier, modellering	Lagre, forvalte og tilgjengeliggjøre data	Sum
2016	85 522	258 138	64 081	54 241	461 982
2017	120 910	296 519	71 894	60 330	549 653

Tabell 4.18 Aktivitet finansiert av fiskeriforskningsavgiften i 2017

(i 1 000 kroner)

Aktivitet	Forbruk i 2017
Bestandsovervåking	102 954
Redskapsutvikling	18 162
Observasjonsmetodikk	4 262
Rådgivning	18 639
Fangstsampling (referanseflåten m.m.)	35 007
Økologi	7 686
Sum	186 710

Effektiv drift

Instituttet skal til enhver tid tilpasse kompetanse,

infrastruktur og drift til de mål, oppgaver og rammer som følger av tildelingsbrev og hovedinstruks. Samarbeid om kompetanse og infra-

struktur internasjonalt og nasjonalt er viktig for å løse oppgavene effektivt. Instituttet har i 2017 arbeidet med effektivisering i forbindelse med sammenslåing med NIFES fra 1. januar 2018, anskaffelsen av nytt isgående fartøy med tilhørende bemanning, digitalisering av datainnhenting og dataformidling og tilpasning av nødvendig kompetanse for å løse samfunnsoppdragene.

Tilgjengeliggjøringen av innsamlede data internt har vært raskere i 2017 enn tidligere, og utnyttelsen av timekapasiteten for vitenskapelig personale har økt.

Instituttet har i 2017 styrket det internasjonale samarbeidet opp mot ICES og prioritert nasjonalt samarbeid for å utvikle trafikklyssystemet for regulering av produksjonsvolum i havbruk. Økt databehov for fiskeriforvaltningen er dekket inn med å leie inn fiskefartøy, slik at antall innleide fartøydøgn nå er flere enn antall fartøydøgn med egne fartøy. Det er igangsatt en prosess for å anskaffe et nytt kystgående forskningsfartøy for å

møte noe av behovene for datainnhenting langs kysten.

Kapasitetsutnyttelsen for infrastruktur og vitenskapelige ansatte har vært god i 2017.

Oppsummering

Instituttet har gjennomført tilstrekkelig datainnhenting og forskning som grunnlag for sin rådgivning i 2017. Forvaltningen og andre interessenter har mottatt 502 råd. Instituttet har vært tydelige i avgrensningen av sin rolle opp mot helsemyndighetene og foretatt strategiske grep for å utvikle både kompetanse og infrastrukturkapasitet for fremtidige behov. Kunnskapsgrunnlaget for rådgivning i fiskeri- og havbruksforvaltningen er styrket i 2017.

Instituttets arbeid siteres mer enn i 2016, og det hentes inn betydelige eksterne inntekter fra konkurransearenaer både i Forskningsrådet og EU.

Kap. 3925 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
03	Oppdragsinntekter	290 389		
	Sum kap. 3925	290 389		

Posten gjaldt inntekter fra eksternfinansierte oppdrag og ble motsvart av kap. 925, post 21.

Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	178 758	157 771	184 450
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	87 706	83 686	85 683
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	127 511	55 000	13 000
	Sum kap. 0926	393 975	296 457	283 133

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018):

- post 01 ble økt med 7 mill. kroner
- post 45 ble økt med 44,9 mill. kroner

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene «G.O. Sars», «Johan Hjørt», «Kris-

tine Bonnevie», «G.M. Dannevig», «Hans Brattström» og «Dr. Fridtjof Nansen» med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. I tillegg omfatter kapitlet anskaffelse og drift av nytt isgående forskningsfartøy, «Kronprins Haakon» og anskaffelse av nytt kystgående forskningsfartøy.

Havforskningsinstituttet eier fartøy sammen med og utfører rederitjenester for en rekke institusjoner, bl.a. Universitetet i Bergen, Norsk Polarinstitut, Norad/FAO og Universitetet i Tromsø. Drift av og investeringer i forskningsfartøy er derfor skilt ut i et eget kapittel i statsbudsjettet. Sjøansatte utgjør 133,9 årsverk i 2017.

Forskningsfartøyene er viktige verktøy for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. Fartøyene benyttes også til undersøkelse av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Rederidriften er dermed en sentral del av grunnlaget for en langsiktig forvaltning av våre marine ressurser.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene koordineres gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering. Andre land benytter instituttet som rådgiver på dette feltet.

Resultater 2017

Instituttets rederi har i 2017 administrert og driften 1 520 tokt døgn, hvorav 1 055 med egne fartøyer. De havgående fartøyene har i 2017 gjennomsnittlig vært i drift 280 døgn per år, noe som er over målet (250). For kystgående fartøyer som bare har én besetning er gjennomsnittlig utnyttelse 163 døgn, noe som er litt under målet (180).

Viktige oppgaver i 2017 har vært oppfølging av anskaffelsen av «Kronprins Haakon», arbeidet med anbudskonkurranse for nytt kystgående forskningsfartøy og oppgradering av eksisterende fartøyer. Bemanning av «Kronprins Haakon» har vært en stor oppgave i 2017 og medfører en økning i mannskapsporteføljen rederiet administrerer.

Prioriteringer 2019

I tillegg til den faste virksomheten med planlegging og gjennomføring av tokt og vedlikehold av fartøyer vil arbeidet med anskaffelsen av nytt kystgående forskningsfartøy være en prioritert oppgave.

Det skal gjennomføres et forskningstokt i Antarktis med «Kronprins Haakon» vinteren 2018–2019. Formålet med toktet er å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av krill i Antarktis, inkludert å styrke kunnskapen om krillens betydning for økosystemene i Antarktis.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonskostnader for ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og annet skipspersonell, utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer og deler av utgiftene til forskningstokt i Antarktis. Det foreslås å bevilge 184,45 mill. kroner i 2019.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til oppdrag og blir motsvart av inntekter under kap. 3926, post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av nye «Dr. Fridtjof Nansen» i henhold til trepartsavtalen mellom Norad, FAO og Havforskningsinstituttet, og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for «G.O. Sars», «Kristine Bonnevie» og «Hans Brattström». Posten omfatter også utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Norsk Polarinstitut og Universitetet i Tromsø sine andeler av lønns- og driftskostnader på «Kronprins Haakon» er også budsjettert på denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 85,7 mill. kroner i 2019. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3926, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

kroner i 2019. Det er nå valgt leverandør for design av fartøyet. Etter planen vil arbeidet med design pågå høsten 2018 og våren 2019, og verfts-kontrakt vil bli inngått medio 2019. Forskningsfartøyet vil dermed kunne leveres i 2020.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder bygging av nytt kystgående forskningsfartøy. Det foreslås å bevilge 13 mill.

Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Oppdragsinntekter	92 685	83 836	85 836
	Sum kap. 3926	92 685	83 836	85 836

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 926, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det fremmes forslag om å bevilge 85,8 mill. kroner på pos-

ten i 2019. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 926, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 927 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	92 893		
21	Spesielle driftsutgifter, kan overføres	74 412		
22	Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres	10 813		
	Sum kap. 0927	178 118		

Vedrørende 2018 og 2019:

Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) ble 1. januar 2018 slått sammen til ett institutt. Forslag om bevilgninger til det nye instituttet er budsjettet under kap. 923 Havforskningsinstituttet.

Under dette kapitlet rapporteres det om NIFES sin virksomhet i 2017.

NIFES aktiviteter og oppgaver har omfattet forskning, overvåking, analyser, beredskap, risikovurdering og referansefunksjoner knyttet til analysemetoder. Hovedoppgaven var å gi råd til

nasjonal og internasjonal forvaltning, hovedsakelig Mattilsynet og EUs vitenskapelige komité for mattrygghet (EFSA), som grunnlag for risikovurderinger av fôr og sjømat og fastsetting av regelverk knyttet til mat og fôr. Rådene fra NIFES dannet også det faglige grunnlaget for vedtak i Mattilsynet med advarsler om enkelte fiskearter eller vedtak i Fiskeridirektoratet om å stenge enkelte fiskefelt. Instituttet deltok også i ekspertgrupper innen mat- og fôrområdet og bidro i arbeidet med å synliggjøre rollen bærekraftig mat fra havet har for matsikkerhet og ernæring.

NIFES hadde følgende mål:

Sunnere fisk og sunnere befolkning

God forvaltning basert på forskningsbaserte råd	Kunnskapsbaserte valg om sjømatkonsum	Kunnskapsdrevet næringsutvikling
---	---------------------------------------	----------------------------------

Resultater 2017

Sunnere fisk og sunnere befolkning

NIFES har bidratt til sunnere fisk gjennom sin forskning på oppdrettsfiskens grunnleggende ernæringsbehov og hvordan nye fôrkluder er egnet til å gi en robust fisk. NIFES har bl.a. deltatt i forskning på bruk av insektmel til fiskefôr, hvor insekter føres på matavfall og tang/tare. Dataene fra denne forskningen bidro til at EU godkjente bruk av utvalgte insektarter til fiskefôr i 2017.

NIFES har i 2017 ytterligere styrket innsatsen på overvåking av næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat. Generelt vurderes sjømattryggheten som god.

I 2017 var det mye oppmerksomhet om antioksidanten ethoxyquin (EQ). NIFES har undersøkt effekter av EQ og dens nedbrytningsprodukter i relevante modellsystemer for å kunne levere forskningsresultater som kan bidra til å fastsette anbefalt daglig inntak for EQ.

Det har vært økende oppmerksomhet om jodmangel i ulike befolkningsgrupper. Det finnes lite data om næringsstoff i fisk generelt, og sjømat har liten plass i strategier for å bekjempe mikronæringsstoffmangel. NIFES har i 2017 styrket datagrunnlaget om jodnivåer i fisk og fiskemat, og dermed styrket kunnskapen om hvordan inntak av fisk kan bidra til bedre jodstatus i befolkningen.

NIFES bidro også til å fremme sjømatens rolle for matsikkerhet og ernæring, bl.a. gjennom deltakelse i internasjonale fora og gjennom bidrag i planlegging av det Globale handlingsnettverket under FNs ernæringsstiar.

God forvaltning basert på forskningsbaserte råd

NIFES har i 2017 hatt mye aktivitet knyttet til oppdrettsfiskens behov for vitaminer og mineraler (mikronæringsstoffer) og hvordan nye fôrmidler ivaretar fiskens behov og helse.

NIFES har overvåket innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer i sjømat og fôr til fisk. Det ble ikke påvist bruk av ulovlige stoffer eller uønskede stoffer over fastsatte grenseverdier i oppdrettsfisk i 2017. Det ble gjort noen funn av selén i fullfôr over grenseverdi og ett funn av høye

PAH-verdier i fullfôr. Funnene ble varslet Mattilsynet. Resultatene viser videre at nivåene av miljøgifter i villfanget sjømat ligger under grenseverdiene for mattrygghet, med noen unntak. Funnene resulterte i restriksjoner på fiske etter atlantisk kveite over 100 kg og advarsler for fritidsfiske i visse arter i særskilte områder, som brosme fra Sørfjorden.

NIFES har i 2017 arbeidet med å øke datagrunnlaget om innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer i nye arter, som tare og mesopelagisk fisk.

Kunnskapsbaserte valg om sjømatkonsum

NIFES rapporterte resultatene av sin overvåking til forvaltningen og la ut overvåkingsdata i Sjømatdatabasen, som var åpent tilgjengelig på instituttets nettside. Instituttet videreførte arbeidet med å bygge opp et mer helhetlig system for overvåking av de klassiske miljøgiftene i villfisk fra norske kyst- og havområder. Basisundersøkelser av villfisk er en systematisk overvåking med prøvetaking som dekker geografisk utbredelse og årstidsvariasjoner. I 2017 var det fokus på snabeluer, vanlig uer, breiflabb, lyr, hyse og rødspette. Andre arter undersøkes gjennom et stikkprøvebasert overvåkingssystem, og i 2018 har Havforskningsinstituttet inkludert følgende arter: antarktisk krill, lodde, tobis, reke, brisling, taggmakrell, steinbit, makroalger, lomre, hummer og mesopelagisk fisk.

NIFES vurderte at den totale overvåkingen har gitt en god dokumentasjon og oversikt over innholdet av uønskede stoffer i oppdrettsfisk og villfanget sjømat.

Kunnskapsdrevet næringsutvikling

NIFES har samarbeidet med fôr-, oppdretts- og næringsmiddelindustrien, hovedsakelig finansiert gjennom Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond (FHF), Forskningsrådet, og med en mindre andel fra EU. Dette samarbeidet dekket vel 25 pst. av instituttets prosjektportefølje, og bidro til at NIFES forsket på relevante problemstillinger for næringen. Prosjektresultatene publiseres offentlig.

Oppsummering

Nærings- og fiskeridepartementet er tilfreds med måloppnåelsen til NIFES i 2017. Selv om sammenligningen med Havforskningsinstituttet beslagla

ressurser, har instituttet levert innen sine fagområder som planlagt.

Nivåene av uønskede stoffer i fiskefôr og norsk sjømat er generelt lave, og overvåkingen vurderes å være av et omfang og på et nivå som gir en god dokumentasjon av sjømattrygghet. NIFES har aktivt formidlet sine resultater og økt

antall publiserte artikler. Kvaliteten på publikasjonene vurderes å være på et høyt nivå sett i internasjonal sammenheng (ut fra impact faktor). I overkant av 60 pst. av publikasjonene var i samarbeid med en utenlandsk institusjon, hvor Danmark, Storbritannia og USA var de største samarbeidslandene.

Kap. 3927 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Oppdragsinntekter	83 265		
	Sum kap. 3927	83 265		

Posten gjaldt inntekter fra eksternfinansierte oppdrag, og ble motsvart av kap. 927, post 21.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	56 630	57 787	63 805
72	Tilskudd til Nofima	101 502	98 497	100 846
	Sum kap. 0928	158 132	156 284	164 651

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen på post 50 redusert med 240 000 kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen fiskehelse, dyrehelse, dyrevelferd og fôr- og mattrygghet. Instituttet bistår myndigheter, produsenter og andre over hele landet i å hindre spredning av smittestoffer og utvikling av sykdom hos dyr og mennesker. Instituttet er nasjonalt referanselaboratorium for listeførte sykdommer og referansesenter for World Organisation for Animal Health (OIE) for sentrale fiskesykdommer og parasitter og epidemiologi/risikovurdering for sykdommer

hos akvatiske dyr, dvs. dyr som lever i vann. Formålet med den nasjonale og internasjonale referansefunksjonen er å bidra til økt kvalitet og sikre laboratorieresultater basert på harmoniserte metoder fra de ulike godkjente laboratoriene.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2018–2019) for Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50. Tilskuddet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skal bidra til kunnskapsutvikling, kunnskapsformidling og beredskap innen fiskehelse, fiskevelferd og enkelte områder innen sjømattrygghet. Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har i samarbeid med Veterinærinstituttet utviklet et felles mål- og resultatstyringssystem som ligger til grunn for styringen fra begge departementene.

Mål for Veterinærinstituttet:

Hovedmål:

God helse hos dyr, fisk og mennesker

Delmål:

Kunnskapsbasert forvaltning

God beredskap

Konkurranskraftige
bionæringer

Hovedmålet tar utgangspunkt i begrepet «én helse», hvor helse hos dyr, planter, miljø og mennesker henger sammen og må ses i sammenheng. Veterinærinstituttets hovedoppgave innen «én helse» er å generere kunnskap og opprettholde god beredskap mot sykdom som truer helse og velferd til landdyr og fisk, og mot sykdom som kan overføres til mennesker.

Resultater 2017

Av tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet er om lag 17 mill. kroner brukt til forskning, 17 mill. kroner til diagnostiske analyser og om lag 14 mill. kroner til drift, rapporter, internasjonalt arbeid og rådgivning til Mattilsynet. Resterende beløp er benyttet til utstyrsinvesteringer.

God helse hos dyr, fisk og mennesker

Helse- og velferdsutfordringer i oppdrettsnæringen har ført til at aktiviteten innenfor det marine området er økt i 2017. Instituttet har vurdert sykdomsstatus på akvatiske dyr i oppdrett i 2017. Instituttet har en god oversikt over listeførte sykdommer. Generelt vurderer instituttet status til norsk fiskehelse som utfordrende med flere sykdommer av smittsom karakter som medfører dødelighet i seg selv, men også redusert velferd og toleranse for håndtering, som igjen bidrar til høye tapstall og høye kostnader. Faktorer bl.a. knyttet til ny teknologi har forsterket disse utfordringene og viser behov for nær kontakt mellom teknologiutvikling, fiskehelse og fiskevelferd.

Kunnskapsbasert forvaltning

Instituttet bistår forvaltningen og særlig Mattilsynet. Sykdommen infeksjøs lakseanemi (ILA), som er en smittsom virus sykdom, har vært spesielt arbeidskrevende i 2017.

Veterinærinstituttet har i 2017 levert data om forekomst av sykdom og smittestoffer i fisk. Den økende bruken av private laboratorier fra nærin-

gens side gir utfordringer for hvilke sykdomsdata Veterinærinstituttet får tilgang til, og dermed muligheten for også fremover å kunne gi en fullverdig oversikt over den epidemiologiske situasjonen og oppfylle denne delen av samfunnsoppdraget. Departementet og instituttet er i gang med en vurdering av hvilken risiko dette gir for måloppnåelse og mulige løsninger.

God beredskap

Veterinærinstituttets beredskapsrolle omfatter overvåking, analyser og diagnostikk, utvikling av kunnskap og bedre analysemetoder, smittesporing og risikovurderinger. Instituttet har fått et oppdrag fra Mattilsynet om å foreslå en modernisering av den nasjonale beredskapen, ved å ta i bruk nye verktøy for å få en mer risikobasert overvåking og beredskap.

Konkurranskraftige bionæringer

I sin årlige rapport om fiskehelse viser instituttet til at skadevirkninger som følge av mekanisk behandling mot lakselus er den største utfordringen for fiskehelsesituasjonen i Norge. De helse- og velferdsmessige konsekvensene av å behandle fisken mot lus er at store mengder fisk skades, også med dødelig utgang. Instituttet har på denne bakgrunn pekt på behovet for å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til avlusing med varmt vann.

Instituttet viser til at det er økende oppmerksomhet om velferd hos produksjonsdyr fra konsumenter og andre og peker på behovet for å utvikle gode kunnskapsbaserte velferdsindikatorer for fisk i oppdrett.

Prioriteringer 2019

Havets helse – digitaliserte og automatiserte metoder for fiskediagnostikk

Arbeidet med biosikkerhet er viktig for å styrke kunnskapsgrunnlaget for havbruksforvaltningen. Som et ledd i satsingen på økt kunnskap om havets helse skal Veterinærinstituttet i 2019 styrke

innsatsen med å utvikle nye, automatiserte og mer effektive metoder for rask og presis fiske-diagnostikk.

Gode systemer for oversikt over og kunnskap om sykdomsutvikling

Reduksjon av produksjonstap i havbruk skal prioriteres. Dette omfatter også effekten av nye behandlingsmetoder. Instituttet skal øke kunnskapen om de viktigste drivere for sykdomsutvikling i næringen for å redusere sykdomsforekomst og fremme god fiskevelferd. Instituttet skal videreutvikle systemer for å få raskere og bedre oversikt over og kunnskap om sykdomsutviklingen i havbruksnæringen.

Fiskevelferd

Veterinærinstituttet har et ansvar for å utvikle kunnskapen om fiskevelferd på områder hvor velferd henger tett sammen med fiskehelse. Veterinærinstituttet skal i 2019 videreutvikle velferdsindikatorer for oppdrettsfisk i samarbeid med Havforskningsinstituttet.

Budsjettforslag

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, rådgivning og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse og velferd hos fisk og andre akvatiske dyr, og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det foreslås en bevilgning på 63,8 mill. kroner på posten i 2019.

Post 72 Tilskudd til Nofima

Nofima AS er et av Europas største næringsrettede forskningsinstitutter som driver forskning og

utvikling for havbruksnæringen, fiskerinæringen og land- og havbasert matindustri. Nofimas samfunnsoppdrag er å levere internasjonalt anerkjent forskning og løsninger som gir næringslivet konkurransefortrinn langs hele verdikjeden.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierandel på 56,84 pst. i selskapet. Selskapet har 371 ansatte, fordelt på lokaliteter i ulike deler av landet. Hovedkontoret ligger i Tromsø.

Nofima blir finansiert ved tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, basisbevilgninger fra Norges forskningsråd, strategiske instituttprogrammer over Landbruks- og matdepartementets budsjett og langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF). Nofima får også inntekter gjennom oppdrag fra norsk næringsmiddel- og sjømatnæring, farmasøytisk industri, forvaltningen og konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra bl.a. Norges forskningsråd og EU.

Hovedmål for tilskuddet

Tilskuddet til Nofima skal benyttes til forskning og infrastruktur innenfor fiskeri og havbruk. Forskningsvirksomheten skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen og skal finansiere aktiviteter innenfor følgende tre hovedområder:

- kunnskapsgrunnlag for å bidra til en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning
- forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen
- utvikle og utnytte infrastruktur gjennom kostnadseffektiv drift som muliggjør langsiktig forskning

Resultater 2017

Tabell 4.19 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2017

	(i 1 000 kr)
Leiekostnader for Havbruksstasjonen	15 859
Husleiestøtte	13 976
Infrastrukturstøtte Sunndalsøra	14 650
Leie avlsstasjon og drift av avlsprogrammet	31 500
Fangstbasert havbruk	4 200
Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Biotep)	3 700
Kunnskapsgrunnlag for å bidra til en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning	4 345
Forskning som fremmer bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen	10 382
Utvikle kunnskap om lukkede oppdrettsanlegg (RAS-basert)	2 890
Sum	101 502

Størstedelen av tilskuddet til Nofima AS anvendes til drift av infrastruktur. Havbruksstasjonen i Tromsø eies av Universitetet i Tromsø og Nofima AS. Selskapet driver tre ulike forskningsanlegg: Fiskehelselaboratoriet, landanlegg og sjøanlegg. I tillegg drifter Havbruksstasjonen Senter for marin akvakultur med to avdelinger. Denne delen av virksomheten finansieres i sin helhet gjennom Torskeavlsprogrammet. Torskeavlsprogrammet er videreført på et nivå som sikrer og utvikler det avlsmaterialet som er opparbeidet, men er samtidig tilpasset omfanget av kommersiell torskeoppdrett. I henhold til driftsplanen for torskeavlsprogrammet ble det ikke produsert ny generasjon av avlstorsk i 2017. Det ble likevel produsert torskeyngel og også torskefamilier til en rekke formål, deriblant til flere studier gjennomført ved Senter for marin akvakultur. Ifølge instituttet er interessen for torskeoppdrett og etterspørselen etter torskeyngel stadig økende.

Forskningsstasjon for bærekraftig akvakultur på Sunndalsøra er et landbasert forskningsanlegg med ferskvann, sjøvann og resirkulert vann. Hovedaktiviteten ved stasjonen er forskning innen områdene ernæring, fôr og fôring, avl og genetikk, nye arter, kvalitet, forebyggende helsearbeid og produksjonsteknologi og miljø. Stasjonen er bl.a. vert for CtrlAQUA, Senter for forskningsdrevet innovasjon innen oppdrett i lukkede systemer. Senteret skal legge grunnlaget for utviklingen av fremtidens lukkede oppdrettskonsepter.

Ved Nasjonalt anlegg for marin bioprosessering, Biotep, kan bedrifter gjennomføre prøveproduksjon basert på sine egne prosesser og teknologi i samarbeid med Nofima.

Nofima har i 2017 arbeidet med prosjekter for å fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen gjennom markedsorientering, bedre utnyttelse av strategiske fortrinn og høyere grad av nyskaping. Instituttet har også fokusert på kostnadseffektiv drift av instituttets forskningsinfrastruktur.

Nofima gjennomfører årlig driftsundersøkelser i fiskeindustrien og har utarbeidet rapporter til Nærings- og fiskeridepartementet om status i torskefisket vinteren 2017. Det er også lagt vekt på forskning som bidrar til økt verdiskaping av restråstoff og forskning på sjømatkvalitet. Nofima ferdigstilte sin evaluering av effekten av kvalitetsilsynet i Norges Råfisklag, i rapporten *Råstoffkvalitet på torsk fra kystfartøy*.

Prioriteringer 2019

Nofima skal arbeide videre med å utvikle en kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, med særlig fokus på forskningsstasjonen på Sunndalsøra og Havbruksstasjonen i Tromsø, inkludert avlsstasjonen for torsk. Torskeavlsprogrammet forutsettes videreført i 2019 på samme nivå som i 2018.

Budsjettforslag

Tilskuddet skal dekke oppgavene innenfor hovedformålet som Nofima er gitt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås en bevilgning på 100,8 mill. kroner i 2019.

Kap. 929 Institutt for energiteknikk

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
22	Sikring av atomanlegg, <i>kan overføres</i>			40 000
51	Tilskudd til atomforskning, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 900, post 22</i>			147 000
Sum kap. 0929				187 000

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 10 mill. kroner på post 22 og 178 mill. kroner på post 51, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Institutt for energiteknikk (IFE) er et teknisk-industrielt forskningsinstitutt med virksomhet innen bl.a. nukleær forskning, reaktorsikkerhet, digitale systemer, fornybar energi og radiofarmasi. Instituttet er en selveiende stiftelse med om lag 650 ansatte og ca. 1 mrd. kroner i årlig omsetning. IFE eier og driver Norges to atomreaktorer, i Halden og på Kjeller. I Halden er IFE vertskap for det internasjonale prosjektet innen atomsikkerhet, The OECD Halden Reactor Project, se egen omtale under kap. 920, post 50. IFEs styre besluttet 27. juni 2018 at Haldenreaktoren blir stengt permanent som følge av sviktende økonomi. Reaktoren på Kjeller opprettholder driften.

IFE har en anstrengt økonomi, og staten tok i 2016 ut fra et samfunnsmessig hensyn et medfinansieringsansvar for opprydding av atomavfall fra norsk nukleær forskningsvirksomhet. I tillegg har staten fra 2018 også bidratt til driften av Haldenreaktoren og sikring av atomanleggene. Nærings- og fiskeridepartementet har innført en formell styringsdialog med IFE knyttet til bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til instituttet, og departementet utnevner fra og med 2018 IFEs styre. Departementet har også og i samråd med IFE utarbeidet et mål- og resultatstyringssystem for IFEs nukleære virksomhet. Det nye MRS-systemet vil gjelde fra og med 2019.

Prioriteringer 2019

Nærings- og fiskeridepartementet vil prioritere arbeidet med å oppgradere sikringen av atomanlegg i henhold til tiltaksplanen for anleggene,

bidra til at kompetansen på Haldenreaktoren ivaretas slik at sikker drift opprettholdes og at reaktoren kan dekommisjoneres på en trygg og mest mulig samfunnsøkonomisk måte. Det prioriteres også å videreføre Haldenprosjektet innen nukleær sikkerhet, uten drift av reaktoren, for å bidra til videre nukleær aktivitet i Halden, beholde kompetanse og sikre videre internasjonal finansiering.

Budsjettforslag**Post 22 Sikring av atomanlegg, kan overføres**

IFEs nukleære anlegg er underlagt sikkerhetsloven. En risiko- og sårbarhetsanalyse med tiltaksplan for anleggene er utarbeidet i 2018. Bevilgningen skal dekke oppfølgingen av tiltaksplanen og eventuelle andre sikringsbehov. Det foreslås bevilget 40 mill. kroner. Det er usikkerhet knyttet til fremdriften med sikringsarbeidet, og det er derfor behov for at posten gjøres overførbar.

Post 51 Tilskudd til atomforskning, kan overføres, kan nyttes under kap. 900, post 22

Tilskuddet skal dekke drift ved Haldenreaktoren i nedstengt tilstand og videreføring av Haldenprosjektet. Det foreslås bevilget 147 mill. kroner i 2019. Det er usikkerhet knyttet til fremdriften i oppryddingsarbeidet, og det er derfor behov for at posten gjøre overførbar. I noen grad er det dessuten overlapp med aktiviteter som finansieres over kap. 900, post 22. Det foreslås derfor at posten tilføres stikkordet «kan nyttes under». Tilsegningsfullmakten knyttet til Haldenprosjektet foreslås redusert til 42 mill. kroner for 2019 fordi Norges bidrag til Haldenprosjektet vil reduseres med en stengt reaktor, jf. forslag til vedtak V, I.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg.

De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle innenfor definisjonen av lavrisikoanlegg, og IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen av 12. februar 2004 til Paris-konvensjonen om erstatningsansvar på atomenergiens område trer i kraft for Norge. Inntil endringene trer i kraft, vil nåværende ansvarsbeløp være regulert i atomenergiloven.

Statsgarantien for ansvaret foreslås satt til 80 mill. kroner euro, jf. forslag til vedtak IX, 1.

Kap. 930 Design og arkitektur Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Tilskudd	71 700	70 100	65 043
	Sum kap. 0930	71 700	70 100	65 043

Post 70 Tilskudd

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA), skal fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur fra et næringsmessig og samfunnmessig perspektiv. Hovedmålet for tilskuddet er at design- og arkitekturdrevet nyskaping skal bidra til å øke samlet verdiskaping. Dette skal gjøres gjennom å øke konkurranseevnen i næringslivet, fornye offentlig sektor og være en god design- og arkitekturpolitisk rådgiver for oppdragsgiver.

DOGA hadde per 31. desember 2017 44 ansatte og er lokalisert i Oslo.

Resultater 2017

DOGA mottok omlag 82 mill. kroner i offentlige tilskudd hvorav 71,7 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet.

I sin vurdering av samlet måloppnåelse fremhever DOGA at deres prosjekter og programmer i stor grad bidrar til måloppnåelse. For å forbedre ressursbruken og bidra til høyere effekt er antallet prosjekter og tiltak redusert. DOGA vil fremover styrke og utvikle færre, men tydelige programmer innenfor definerte satsingsområder. Videre arbeider DOGA med å synliggjøre sin rolle som nasjonalt kompetansesenter for design og arkitektur, og for å bli en sterk virkemiddelaktør

og relevant samarbeidspartner i virkemiddelapparatet.

Økt konkurranseevne i næringslivet

Undersøkelsen *Verdien av design*¹⁵ viser at det er sammenheng mellom designbruk og innovasjonsnivå i bedrifter. Bedrifter som satser tyngst på design opplever at de er bedre på innovasjon enn bedrifter som har et lavere nivå på designbruk og forståelse.

Designrevet innovasjonsprogram (DIP) er et virkemiddel i DOGA som skal stimulere norske bedrifter til økt bruk av design tidlig i innovasjonsprosessen. Tildelingskriteriene for DIP legger vekt på at selve prosjektet tar utgangspunkt i idefasen, har brukerbehov som utgangspunkt og tar i bruk designkompetanse. 15 bedrifter fikk til sammen 7,5 mill. kroner gjennom DIP i 2017.

Resultatene fra en nullpunktsmåling av bedrifter som gjennomfører DIP-prosjekter viser at disse ligger på middels nivå på en rekke aspekter knyttet til design og innovasjon. Det påpekes at for å høste gevinst av designbruk i innovasjonsarbeidet må dette ligge på et høyere nivå. DOGA antar at de påfølgende målingene vil kunne vise til en nivåøkning.

¹⁵ Studie gjennomført av TNS Kantar september 2017.

En effektundersøkelse av Nyskappingsprogrammet innovasjon for alle viser at de gruppene som har vært i kontakt med Nyskappingsprogrammet de siste fem årene i større grad driver med utvikling av nye produkter, tjenester og omgivelser sammenliknet med en kontrollgruppe.

Målinger av spredningseffekter viser at DOGA lykkes med å spre kunnskap til næringslivet om strategisk bruk av fagområdene design og arkitektur som et verdiskapende verktøy. Mye av økningen skjer via digitale kanaler. I 2017 hadde DOGA 23 pst. flere besøkende på sine nettsider enn i 2016.

Undersøkelsen *Verdien av design* viser at økt designbruk bidrar til å styrke resultatet i egen bedrift. DOGA mener at dette indikerer at deres bidrag til å endre atferden til bedriftene de samhandler med vil gi positive utslag på bedriftenes økonomiske resultater. Den sammen tendensen viser bedrifter som har gjennomført DIP-prosjekter.

Fornye offentlig sektor

DOGA har prioritert arbeid som legger til rette for økt bruk av designtenkning, tjenstedesign og medvirkning, og bruk av metoder og verktøy som bidrar til innovasjon og verdiskaping for lokale og nasjonale myndigheter. DOGA har gjennom sine prosjekter bidratt til å utvikle bedre lokalsamfunn i ulike deler av landet og øke effektiviteten i ulike offentlige virksomheter.

Proveprosjektet Stimuleringsordningen for innovasjon og tjenstedesign har bidratt til innovasjon i tjenester, prosesser og systemer og til bedre tjenester for innbyggere.

DOGA trekker også frem resultater fra helsevirksomhetene som gjennom DIP-prosjekter har ført til nye måter å organisere virksomhetene på,

nye systemer for pasientflyt og nye måter å inkludere pasienter i utviklingsløp. DOGA mener at dette viser at DIP også egner seg for offentlig sektor.

Gode design- og arkitekturpolitiske råd

DOGA har styrket arbeidet med å utvikle et godt kunnskapsgrunnlag både for å kunne dokumentere hva fagene kan bidra med og for egen utvikling. Det har blitt gjennomført en rekke undersøkelser, målinger og analyser i samarbeid med forskningsmiljøer, bl.a. Verdien av design, den tette bys verdi, nordiske designressurser, følgeforskning av prosjektet Levende lokaler, samt egne undersøkelser og målinger.

Departementet mener at DOGAs arbeid har bidratt til at næringsliv og offentlig sektor har fått økt kunnskap og kompetanse om bruk av design og arkitektur for økt innovasjon, effektivisering og verdiskaping.

Prioriteringer 2019

DOGA skal videreutvikle sin portefølje slik at de mest virkningsfulle aktivitetene prioriteres, i tillegg til å fortsette arbeidet med å dokumentere effekter av arbeidet. DIP skal fortsatt være en prioritert oppgave i 2019.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner til DOGA i 2019. Tilskuddet skal benyttes til å dekke senterets driftskostnader, de ulike aktivitetene og DIP. DOGA skal selv fordele tilskuddet på de ulike aktivitetene på en måte som sikrer effektiv ressursbruk og best mulig måloppnåelse.

Kap. 935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	240 739	252 466	258 400
	Sum kap. 0935	240 739	252 466	258 400

Patentstyret behandler søknader om industrielle rettigheter som patent, varemerke og design i Norge, innvilger slike rettigheter og fører register over dem. I tillegg er etaten et kompetansesenter

for industrielle rettigheter, og skal stimulere til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter. Patentstyret ivaretar også nasjonale og

internasjonale forpliktelser som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket.

Patentstyrets virksomhet er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

Patentstyret er en del av det norske innovasjonssystemet. Gjennom å legge til rette for at norske bedrifter kan sikre seg inntjening av egen nyskaping, strategisk markedsføring og design skal etaten bidra til innovasjon og økt verdiskaping.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte 239 årsverk i 2017.

Patentstyrets hovedmål er:

- Større bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra immaterielle verdier

De tilhørende delmålene er:

- Flere gode rettigheter
- Bedre bruk av immaterielle verdier

Resultater 2017

Håndtering av søknader om patent, varemerke og design utgjør kjernen i Patentstyrets lovpålagte myndighetsoppgaver. 93 pst. av etatens utgifter var knyttet til utføringen av disse oppgavene i 2017. Andre pålagte oppgaver er behandling av visse typer klager, regelverksarbeid, internasjonalt arbeid og råd og bistand til departementer.

Aktiviteter knyttet til kompetanseoverføring av kunnskap om industrielle rettigheter og leveranser av markedstjenester utgjør en mindre del av ressursbruken.

Flere gode rettigheter

Patentstyret skal tildele flere gode rettigheter. For å vurdere om Patentstyret når dette målet skal etaten rapportere på indikatorer og gi støttende analyser innenfor områdene effektivitet, kvalitet og kundetilfredshet i søknadsbehandlingen.

Effektivitet i saksbehandlingen

Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av varemerke, skal få avgjort søknaden i løpet av tre til seks måneder. Ved utløpet av 2017 var saksbehandlingstiden om lag fire måneder for varemerkesøknader som ble levert direkte til Patentstyret, og ca. 5 måneder for internasjonale utpekinger i Norge via Madrid-protokollen. Madrid-protokollen gjør at du kan søke beskyttelse i mange land samtidig ved å sende én søknad.

Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av design, skal få avgjort søknaden sin i løpet av to til tre måneder. Gjennomsnittlig behandlingstid for nasjonale designsøknader var 2,7 måneder i 2017. Det ble avgjort 176 færre søknader enn innkomne søknader dette året.

Patentstyret har som mål å levere en første uttalelse om hvorvidt en patentsøknad kan påregnes å være patenterbar innen sju måneder for minst 95 pst. av alle søknadene som inngis til Patentstyret som første patentverk. Målet ble nådd i 2017, og Patentstyret rapporterer at de ligger best an blant de nordiske lands patentverk. Patentstyret har normalt brukt i underkant av 28 måneder på å ferdigbehandle førstesøknader, om lag på samme nivå som Det europeiske patentverket (EPO).

Tabell 4.20 Ferdigbehandlede søknader per årsverk brukt på saksbehandling

År	2017
Varemerke	416
Design	525
Patent	70

I 2017 avgjorde etaten fem færre varemerkesøknader, 75 færre designsøknader og sju færre patentsøknader per årsverk enn i 2016. Patentstyret rapporterer at nedgangen skyldes at 2016 var et unntaksår fordi etaten i forbindelse med nedarbeiding av patentrestansen ferdigbeholdt søknader via forenklet behandling (fast track). I 2017 var det færre slike saker tilgjengelig og arbeidsmengden per sak økte.

Kvalitet i saksbehandlingen

Resultatene fra Patentstyrets kvalitetsmålinger av sine fagområder viser at etaten oppfylder krav til riktig kvalitet i nærmere 96 pst. av sakene for patent- og designsøknader. Det var noen flere avvik i realitetsbehandling av varemerkesøknader i 2017 enn i 2016. Kvalitetsmålingen viser at etaten oppfylder krav til riktig kvalitet i 93,5 pst. av sakene for varemerkesøknader. Patentstyret har iverksatt tiltak for å øke kvaliteten på varemerkeområdet.

Tallet på klager til Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) har holdt seg på mellom 100 og 150 i flere år. I 2017 kom det inn 130 klager. Hoveddelen av klagenes gjaldt som tidligere år varemerker. Tallet er å anse som lavt når det sam-

menlignes med det årlige antallet på avgjørelser som fattes av etaten, som er på rundt 20 000.

Kundetilfredshet

Patentstyrets kundeundersøkelser viser at kundene stort sett er godt fornøyd med Patentstyrets tjenester. Etaten arbeider med å forbedre dialogen med kundene i søknadsprosessen og legge til rette for mer tilgjengelig informasjon.

Bedre bruk av immaterielle rettigheter

Bedre bruk av immaterielle rettigheter innebærer at Patentstyret skal arbeide for at norske bedrifter har tilstrekkelig kunnskap og bevissthet om riktig bruk av immaterielle rettigheter. På den måten vil Patentstyret kunne bidra til norske bedrifters lønnsomhet. Det er utfordrende å måle dette, men etatens bidrag til kompetanseoverføring og bedriftenes modenhet innen immaterielle verdier og rettigheter (IR-modenhet) vil gi verdifulle indikasjoner på effektene av Patentstyrets arbeid for dette målet.

Kompetanseoverføring

Målgruppene for etatens arbeid med kompetanseoverføring er primært universitets- og høyskolesektoren, virkemiddelaktører, næringslivsorganisasjoner, klynger og inkubatorer/næringshager.

Patentstyrets kundeundersøkelser viser at kursdeltakere vurderer nytten som høy og tilbakemeldingene på etatens kurs er positive. I tillegg er kundekontakt gjennom infosenteret, kundesenteret og saksbehandlere viktige ledd i kompetanseoverføringen.

IR-modenhet

Begrepet *IR-modenhet* sier noe om hvor bevisst bedriftene benytter seg av sine immaterielle

rettigheter og verdier. Sentrale størrelser som kan gi en indikasjon på bedriftenes modenhet er bl.a. bruk av forundersøkelser av Patentstyrets søke- og varslingstjenester og tall for norske søknader til utlandet.

Bruken av forundersøkelser i 2017 var på omtrent samme nivå som i 2016, med noe nedgang på patentområdet. De profesjonelle aktørene, dvs. patentfullmektigbyråene, er Patentstyrets største kundegruppe.

I 2016 var antallet søknader fra norske søkere til utlandet (22 013) rekordhøyt. Antallet søknader levert til utlandet var 3,8 ganger høyere enn antallet levert av norske søkere til Norge (5 771) i 2016. Over tid har det vært en økning av søknader om industrielle rettigheter til utlandet, særlig på varemerkeområdet. Antall patentsøknader ser ut til å være stabilt. Økningen kan være en indikasjon på økt bevissthet om behovet for å beskytte bedriftens immaterielle rettigheter. Tall for 2017 fra Verdens immaterialrettsorganisasjon (WIPO) forelå ikke på rapporteringstidspunktet.

Prioriteringer 2019

Patentstyret skal i 2019 utvikle etaten videre med sikte på økt digitalisering, kundevennlighet og ytterligere effektivisering av søknadsbehandlingen. Patentstyret skal fortsette arbeidet med å bidra til næringslivets kompetanse på immaterielle verdier og rettigheter, bl.a. gjennom samarbeid med andre aktører i virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Det foreslås en bevilgning på 258,4 mill. kroner i 2019.

Kap. 3935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Inntekter av informasjonstjenester	5 404	5 290	5 416
02	Inntekter knyttet til NPI	3 062	4 492	4 599
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	90 894	81 856	92 309
	Sum kap. 3935	99 360	91 638	102 324

Post 01 Inntekter av informasjonstjenester

Posten omfatter i hovedsak inntekter fra forundersøkelser til primært norske kunder. Dette kan dreie seg om kartlegging av teknikkområder, om oppfinnelser kan patenteres eller varemerker registreres. Det foreslås en bevilgning på 5,4 mill. kroner i 2019.

Post 02 Inntekter knyttet til NPI

Posten omfatter inntekter fra oppdragsvirksomhet utført for Nordisk patentinstitutt (NPI). Det dreier seg om forundersøkelser for utenlandske kunder på patentområdet og granskning av internasjonale

patentsøknader fra norske, danske, islandske og svenske patentsøkere. Det foreslås en bevilgning på 4,6 mill. kroner for 2019.

Post 03 Gebyrer immaterielle rettigheter

Posten omfatter inntekter fra gebyrer knyttet til Patentstyrets saksbehandling. Patentstyrets utgifter til utøvelse av myndighetsrollen går til behandling av patent-, varemerke- og designsøknader og fornyelse av slike rettigheter enkelte andre lovpålagte oppgaver og utvikling av kunderettede elektroniske tjenester.

Det foreslås en bevilgning på 92,3 mill. kroner i 2019.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
71	Avgifter immaterielle rettigheter	155 913	163 000	154 500
	Sum kap. 5574, post 71	155 913	163 000	154 500

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Det foreslås en bevilgning på 154,5 mill. kroner i 2019.

Posten omfatter de årlige fornyelsesavgiftene for å opprettholde beskyttelsen av patenter og de tiårige fornyelsesavgiftene for å opprettholde et varemerke i en ny periode på ti år.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Driftsutgifter	7 849	7 815	8 000
	Sum kap. 0936	7 849	7 815	8 000

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og sekretariatet utgjorde om lag seks årsverk per 31. desember 2017. De fleste klagesakene behandles av paneler satt sammen av deltakere fra nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 25 eksterne eksperter tilknyttet nemnda, fordelt

på teknisk og juridisk område. Departementet utnevner de eksterne ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Formålet med Klagenemnda er å behandle klager på endelige vedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven, dvs. i hovedsak avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker. I tillegg behandler nemnda saker etter lov om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetalloven. Dette skal skje på en enklere, raskere og billigere måte, sammenlignet med domstolsbehandling.

Nemndas delmål er å:

- bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter
- være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Resultater 2017

Klagenemnda skal bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter

Tabell 4.21 Saksinngang og avvikling i 2017

	Nye saker	Avviklede saker
Patent	16	33
Varemerke	119	124
Design	0	0
Foretaksnavn	2	3

Nemnda avviklet i 2017 flere patentsaker enn i de forutgående årene, og klarte å nedarbeide alle restanser fra året før.

Klagenemnda har i 2017 avholdt muntlige forhandlinger i fem saker, av dette én patentsak. Antallet muntlige forhandlinger synes å ligge på et fornuftig nivå ut fra balanse mellom effektivitet og å gi partene anledning til å bli hørt. Det er i 2017 reist fem søksmål mot avgjørelser fattet av nemnda.

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Nemnda deltok i 2017 på både nasjonale og europeiske videreutdanningstiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer, og bidro til kompetansespredning i form av foredrag, gjennom nemndas nettside og på andre måter.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonsutgifter og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner i 2019.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
01	Gebyrer	712	699	716
	Sum kap. 3936	712	699	716

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer fra bedrifter og personer som klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetallogen, samt klager på avgjørelser om planteforedlerrettigheter og fore-

taksnavn fattet av henholdsvis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt lavere enn kostnaden med å behandle klagen, for at terskelen for å klage på Patentstyrets vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 716 000 kroner for 2019.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
50	Innovasjon – prosjekter, fond	573 500	514 000	507 746
51	Tapsavsetning, såkornfond og koinvesteringsfond	46 400	37 200	
53	Risikoavlastning, såkornfond og koinvesteringsfond		18 800	
70	Basiskostnader	166 489	167 767	169 469
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	97 211	126 600	123 271
72	Innovasjonskontrakter, <i>kan overføres</i>	280 767	328 700	328 732
73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>	919		
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	505 272	535 000	555 285
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	361 471	565 500	581 900
77	Tilskudd til pre-såkornfond	50 699	50 000	50 000
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	4 400	3 400	3 399
80	Næringstiltak Svalbard	4 468		
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	45 635 000	48 500 000	53 800 000
95	Egenkapital, såkornfond og koinvesteringsfond	132 300	106 300	
	Sum kap. 2421	47 858 896	50 953 267	56 119 802

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018):

- post 51 ble økt med 7,425 mill. kroner
- post 53 ble økt med 3,7 mill. kroner
- post 70 ble redusert med 1,5 mill. kroner
- post 74 ble økt med 11,5 mill. kroner
- post 76 ble redusert med 10 mill. kroner
- post 80 ble bevilget med 6,4 mill. kroner
- post 95 ble økt med 21,2 mill. kroner

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- flere gode gründere
- flere vekstkraftige bedrifter
- flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge er organisert som et særlovsselskap. Selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som oppnås. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. I tillegg til hovedkontoret i Oslo har Innovasjon Norge 19 kontor over hele landet og 32 utenlandskontorer fordelt på 26 land. Ved utgangen av 2017 disponerte selskapet 677 årsverk, fordelt med 271 ved distriktskontorene, 157 ved utenlandskontorene og 249 ved hovedkontoret.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidler innenfor gitte budsjetttrammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, gjennom Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner og øvrige føringer fra oppdragsgiverne.

Virkemidler i Innovasjon Norge på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital.

Innovasjonskontrakter (tidligere kalt FoU-kontrakter) er tilskudd til forsknings- og utviklings-samarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Samarbeidets formål skal være å utvikle et nytt produkt eller løsning som ikke tilbys i dagens marked.

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter for å bidra til kommersialisering av innovative løsninger basert på miljøteknologi. Ordningen skal bidra til flere vekstkraftige bedrifter.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markeds-messige vilkår. Lavrisikolån brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket. Lånene bidrar til å utløse annen finansiering.

Innovasjonslån kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringslån, primært til små og mellomstore bedrifter.

Pre-såkorndfond skal delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative bedrifter yngre enn fem år. Hver bedrift kan motta inntil 3 mill. kroner i tilskudd gjennom fondet. Private investorer, primært forretningsengler, skal delta med minst 50 pst. av kapitalen som investeres i hver enkelt bedrift. Det innebærer at bedriftene kan få tilført 2–6 mill. kroner. Ordningen er et supplement til Etablerertilskuddsordningen og såkorndfundsordningene.

Såkorndfundsordninger skal bidra til å utløse privat kapital til investeringer i tidlig fase. Fondene skal tilby risikovillig kapital og relevant kompetanse. Fondene er privat drevet, og staten bidrar gjennom ansvarlige lån (fond opprettet i 2005 eller tidligere) eller egenkapital (fond opprettet i 2014 og senere) og risikoavlastning.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal fremme næringssamarbeid mellom Norge og Russland, andre land som tidligere var republikker i Sovjetunionen og land i Sentral- og

Øst-Europa som ikke er medlemmer av EU. Fondet skal prioritere investeringer i selskaper som bidrar til verdiskaping og næringsutvikling i Norge.

Tilskuddsfond for næringssamarbeid med Nordvest-Russland bidrar til å tilrettelegge for kommersielle prosjekter av stor betydning for næringssamarbeidet med regionen.

Bedriftsnettverk er et tilbud til små og mellomstore bedrifter som ønsker å etablere forpliktende samarbeid. Etter et vellykket forprosjekt kan deltakerbedriftene i et bedriftsnettverk gå videre til andre tjenester som omfattes av Program for klyngeutvikling.

Program for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster) skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid i næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører.

Bioøkonomiordningen er en finansiell støtteordning som skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene, herunder innovativt bruk av tre.

Kompetanse og rådgiving. Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablerere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgiving til enkeltbedrifter og grupper av bedrifter.

Profilering. Innovasjon Norge skal bidra til å profilere Norge som reisemål og stimulere til positiv utvikling av reiselivsnæringen. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i. Innovasjon Norge organiserer også næringslivsdelegasjoner og norsk deltakelse på viktige internasjonale messer.

Eksport og internasjonalisering. Innovasjon Norge tilbyr ulike rådgivnings- og kompetansetjenester for å bistå norske bedrifter i å lykkes i utlandet. Gjennom sitt nettverk av utekontorer tilbyr selskapet bl.a. internasjonal markedsrådgiving og formidler informasjon til norsk næringsliv om markeds- og konkurranseforhold.

Resultater 2017

Fordeling av midler

Tabell 4.23 viser fylkesvis fordeling av Innovasjon Norges tilsagn om tilskudd, lån og garantier over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Figur 4.8 viser hvordan disse midlene fordeler seg på ulike sektorer.

Boks 4.2 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem

Mål- og resultatstyringsystemet setter overordnede mål og indikatorer for Innovasjon Norges virksomhet og gir sammen med støttende analyser og evalueringer en indikasjon på om selskapet når sine mål. Det kan også være et verktøy for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Metode

Måloppnåelse for delmålene er en indikator på om hovedmålet nås. Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer til å vurdere måloppnåelse. Effekttindikatorer skal vise virkninger på lengre sikt som ikke direkte kan knyt-

tes til Innovasjon Norges bidrag, mens resultatindikatorer skal vise virkninger som Innovasjon Norge ønsker å påvirke direkte.

Statistisk sentralbyrå utfører de statistiske analysene for effekttindikatorer for Innovasjon Norge ved å sammenligne indikatorer for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. Resultatindikatorer hentes fra Innovasjon Norge og fra kundeundersøkelser utført av Oxford Research. I tillegg suppleres effekt- og resultatindikatorer med støttende analyser bestående av indikatorer lønnsomhetsvekst og vekst i sysselsetting.

Tabell 4.22 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
Effektindikatorer	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping Overlevelsesrate	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping
Resultatindikatorer	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne bedrifter og kunnskapsmiljøer Mobilisere deltakere i næringsmiljøer

Indikatorer legges også til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler. Det fremgår av posttalene hvilke delmål den enkelte ordningen

skal bidra til å oppnå. Prosjektene som støttes, skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

Tabell 4.23 Geografisk fordeling av tilsagn over NFDs budsjett i 2017

	(i 1 000 kr)			
	Tilskudd, innovasjonslån og garantier		Lavrisikolån	
Østfold	93 833	4,2 pst.	21 700	0,9 pst.
Akershus	103 092	4,6 pst.	10 330	0,4 pst.
Oslo	280 267	12,4 pst.	0	0,0 pst.
Hedmark	48 029	2,1 pst.	89 360	3,6 pst.
Oppland	56 090	2,5 pst.	27 215	1,1 pst.
Buskerud	73 867	3,3 pst.	50 820	2,0 pst.
Vestfold	62 777	2,8 pst.	40 625	1,6 pst.
Telemark	110 718	4,9 pst.	19 170	0,8 pst.
Aust-Agder	70 815	3,1 pst.	25 400	1,0 pst.
Vest-Agder	120 771	5,3 pst.	79 160	3,2 pst.
Rogaland	301 521	13,4 pst.	60 678	2,4 pst.
Hordaland	241 752	10,7 pst.	587 475	23,5 pst.
Sogn og Fjordane	47 116	2,1 pst.	139 900	5,6 pst.
Møre og Romsdal	178 494	7,9 pst.	542 082	21,7 pst.
Sør-Trøndelag	218 321	9,7 pst.	119 689	4,8 pst.
Nord-Trøndelag	42 822	1,9 pst.	108 393	4,3 pst.
Nordland	78 685	3,5 pst.	250 150	10,0 pst.
Troms	18 334	0,8 pst.	164 685	6,6 pst.
Finnmark	4 100	0,2 pst.	161 557	6,5 pst.
Svalbard	10 658	0,5 pst.	0	0,0 pst.
Flere fylker/utland	96 419	4,3 pst.	0	0,0 pst.
Totalt	2 258 481		2 498 389	

Kilde: Oppdragsgiverrapport fra Innovasjon Norge 2017

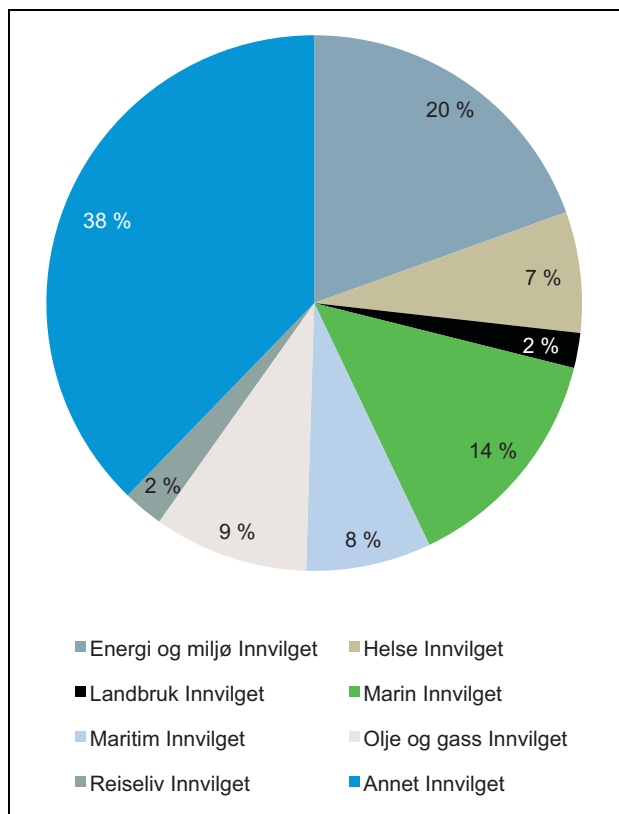
Innovasjon Norges ordninger som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, har i hovedsak ingen føringer knyttet til geografi eller sektor.

Den landsdekkende lavrisikolåneordningen er åpen for alle næringer, men en stor andel går til investeringer i fiskefartøyer og i landbruket. Lavrisikolån gis i hovedsak sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår.

Rapportering på Innovasjon Norges ordninger der det ikke gis årlige bevilgninger, dvs. såkornfond og andre fondsordninger, er gitt i kapittel 11.

Effekter for hele selskapet

I 2017 ble det bevilget til sammen 3,8 mrd. kroner til Innovasjon Norge over budsjettene til flere departementer og fylkeskommuner. I tillegg disponerte selskapet rammer for nye utlån på til sammen ca. 3,4 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner til landsdekkende lavrisikolån og 900 mill. kroner til landsdekkende innovasjonslån. Innovasjon Norge disponerte også en ramme for landsdekkende garantier på 80 mill. kroner. I tillegg gir selskapet tilsagn om distriktsrettede lån og garantier på oppdrag fra fylkeskommunene. I fjor ga selskapet tilsagn om 530 mill. kroner i distriktsret-

Figur 4.8 Tilsagn om tilskudd, innovasjonslån og garantier i 2017 over NFDs budsjett, fordelt på sektorer

tede risikolån og 10 mill. kroner i distriktsrettede garantier.

Den etterfølgende resultatrapporteringen er i hovedsak basert på mål- og resultatstyrings-systemet for selskapet, jf. beskrivelse i boks 4.2.

Tabell 4.24 Estimerte effekter fra 2017-rapporteringen for alle Innovasjon Norges delmål – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Selskapets samlede virkemidler (alle departementer)	12,7 ¹	6,1 ¹	2,1 ¹
Tilskudd, innovasjonslån og garantier (NFD)	13,8 ¹	6,3 ¹	2,2 ²

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

² Statistisk signifikant på 5 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 5 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

I tillegg til de tre effektindikatorerne har Innovasjon Norge undersøkt følgende indikatorer for støttende analyser for NFDs virkemidler.

- *Høyere sysselsettingsvekst*: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt

- *Høyere omsetningsvekst*: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge har i gjennomsnitt nær 12,7 prosentpoeng høyere årlig vekst i omsetning enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere vekst i verdiskaping*: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 6,1 prosentpoeng høyere årlig vekst i verdiskaping enn sammenligningsgruppen.
- *Høyere produktivitsvekst*: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge har i gjennomsnitt 2,1 prosentpoeng høyere årlig vekst i produktivitet enn sammenligningsgruppen.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet

Innovasjon Norge har i 2017 gitt tilsagn om tilskudd, lån og garantier på totalt 4,8 mrd. kroner. Av dette gikk 1,7 mrd. kroner (36 pst.) til gründere, definert som bedrifter ikke eldre enn tre år, og 2,9 mrd. kroner (61 pst.) til etablerte bedrifter. 146 mill. kroner (3 pst.) gikk til bl.a. tilsagn til klynger, nettverk og flerbedriftsprosjekter og til administrasjonskostnader. I tillegg til tilsagn om tilskudd, lån og garantier, kommer verdien av Innovasjon Norges rådgivings-, kompetanse-, nettverks- og profileringstjenester på 452,4 mill. kroner.

Tabell 4.24 viser differanse i ulike effektindikatorer for bedrifter støttet av Innovasjon Norge sammenlignet med likeartede foretak i samme periode som ikke mottok støtte. Tallene representerer forskjell i vekst målt i prosentpoeng.

5,8 prosentpoeng høyere årlig vekst i antall ansatte enn sammenligningsgruppen.

- *Lik utvikling i lønnsomhet*: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge har ikke større vekst i lønnsomhet enn sammenligningsgruppen.

Det er ikke gjennomført støttende analyser for selskapets virkemidler som helhet.

Effekter på delmål nivå

Delmål 1: Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst. Med gründere menes i denne rapporteringen foretak yngre enn tre år. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig

lovene nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer

Effektindikatorer

Tabell 4.25 viser at det er statistisk signifikante effekter for gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier fra Innovasjon Norge, finansiert av NFD.

Tabell 4.25 Effektindikatorer for gründere finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier	21,6 ¹	8,8 ¹	5,2 ²

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

² Statistisk signifikant på 5 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 5 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultatindikatorer

Innovasjon Norges støtte er utløsende dersom prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført i samme grad uten støtten. Ifølge kundeundersøkelsen har andelen gründere som rapporterer at støtten i høy grad var utløsende for prosjektet, vært stabilt høy de siste årene. Kundeundersøkelsene viser at mer enn seks av ti gründere som har fått støtte fra Innovasjon Norge, opplever at prosjektet de fikk støtte til, bidro til å løfte deres kompetanse. Videre viser analysene at 90 pst. av gründerprosjektene som mottok støtte, bidrar til innovasjon som representerer noe nytt internasjonalt.

Risikoen i prosjektene som mottar støtte, skal normalt være høy. For prosjekter som mottok støtte fra Innovasjon Norge finansiert av NFD hadde 60 pst. høy risiko i prosjektet. 40 pst. av prosjektene hadde normal risiko. Risikoprofilen blant gründere som mottok støtte, har vært stabil de siste tre årene.

Økt tilgang på risikokapital

I 2017 fikk gründere styrket tilgang på risikokapital fra Innovasjon Norge. Målgruppen fikk tilsagn om 1,7 mrd. kroner mot 1,15 mrd. kroner i 2016. Økningen skyldes i hovedsak økte tilsagn om inn-

ovasjonslån, garantier og lavrisikolån. Gründere mottok 150 mill. kroner mer i innovasjonslån og garantier i 2017 enn året før. Av dette var 104 mill. kroner knyttet til en nyoppstartet låneordning kalt oppstartslån. Dette er en låneordning med vilkår som er tilpasset prosjekter i tidlige stadier, og som tilbys som et alternativ til etablerertilskudd. Presåkornordningen skal delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative gründerbedrifter. Ordningens størrelse var på 50 mill. kroner i 2017. Midlene ble fordelt på 17 investormiljøer, som i løpet av året investerte totalt 114 mill. kroner i 18 oppstartsbedrifter gjennom ordningen. Gründere fikk i tillegg økt tilgang på risikokapital gjennom virkemiddelet såkornfond i 2017. Såkornfondene investerer risikokapital i nystartede virksomheter. To nye fond ble opprettet, Sarsia Seed Fond II AS ble opprettet med kapital på 300,5 mill. kroner, og fondet Skagerak Maturo AS ble opprettet med 300 mill. kroner. Staten har bidratt med halvparten av midlene til begge fondene.

Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både nyskapende bedrifter med internasjonale ambisjoner og bredden av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet.

Effektindikatorer

Tabell 4.26 viser at det er statistisk signifikante resultater for vekst i omsetning og verdiskaping for foretak eldre enn tre år som har mottatt tilskudd, innovasjonslån og garantier. For årlig

vekst i produktivitet er det ikke statistisk signifikante resultater. Det er derfor ikke grunnlag for å si at det er forskjell i produktivitsvekst for bedriftene som fikk støtte fra Innovasjon Norge og sammenligningsgruppen.

Tabell 4.26 Effektindikatorer for foretak eldre enn tre år finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Tilskudd, innovasjonslån og garantier	6,0 ¹	3,7 ¹	–

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Ikke statistisk signifikante resultater er markert med –.

Resultatindikatorer

I kundeundersøkelsen svarer 72 pst. av bedriftene som er eldre enn tre år at støtten fra Innovasjon Norge i stor grad har vært utløsende for prosjektet. Det er en tilbakegang på 8 prosentpoeng fra året før. Av bedriftene som er eldre enn tre år rapporterer 72 pst. at de hevet sin kompetanse som følge av prosjektet som mottok støtte, som er på nivå med tidligere år. 72 pst. av prosjektene innen målgruppen som fikk støtte i 2017, representerte innovasjoner på internasjonalt nivå. 49 pst. av prosjektene som mottok støtte ble vurdert til å ha høy driftsrisiko.

Økt kapitaltilgang

I januar 2017 inngikk Innovasjon Norge to avtaler med Det europeiske investeringsfondet (EIF) – en garantiavtale for risikoavlastning for egne lån, samt en avtale om risikoavlastning for pilotering av Innovasjon Norges Vekstgarantiordning. Garantiavtalen på 900 mill. kroner har til formål å øke utlånskapasiteten av innovasjons- og risikolån, som finansieres av NFD og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Målet var å øke utlånet av innovasjons- og risikolån fra ca. 1 mrd. kroner i 2016 til 1,5 mrd. kroner i 2017, og dette ble på det nærmeste nådd. I kraft av økt utlånsramme gjennom garantiavtalen kunne Innovasjon Norge også øke øvre engasjementsgrense fra 25 mill. til 50 mill. kroner i innovasjons-/risikolån per prosjekt/bedrift. Dette vil gjøre det mulig å imøtekomme større lånebehov fra bl.a. etablert næringsliv i omstilling, uten økt eksponering ved tap. Garantiavtalen med EIF gjelder også for 2018,

hvilket vil gjøre det mulig å opprettholde et høyt utlånstilbud også dette året.

Grønn fornyelse av skip i nærskipsfarten

Det ble avsatt 30 mill. kroner til kondemnerings- og innovasjonslåneordningen for grønn fornyelse av skip i nærskipsfart i 2017. Målet med ordningen fra 2016 er å bidra til at eldre skip i norske farvann skrapes og erstattes med skip som har vesentlig bedre miljøprofil. Det ble i 2017 foretatt endringer av kriteriene for tilsagn om tilskudd for at flere kan søke ordningen. Endringene innebar bl.a. at flaggkravet ble erstattet med krav om norsk eierskap i 12 måneder, og at ordningene kan benyttes til kjøp av skip i annenhåndsmarkedet. Endringene har ikke medvirket til økt etterspørsel, og ordningen foreslås avvirket i 2019.

Eksport og internasjonalisering

I 2017 lanserte regjeringen en nasjonal strategi for eksport og internasjonalisering. Innovasjon Norge fikk i oppdrag å følge opp strategiens tiltak om å etablere et globalt vekstprogram som skal øke eksportbedriftenes kompetanse i hvordan å skaffe seg markedsandeler internasjonalt. Innovasjon Norge har fulgt opp ved å gjennomføre en pilot av sitt Global Growth-program. I 2017 deltok 260 bedrifter i skreddersydde Global Growth-program i regi av Innovasjon Norges utekontorer. Målet er å styrke verdiskaping og vekst gjennom økt eksport og kommersialisering av bedrifter med internasjonalt vekstpotensial.

I 2017 har Innovasjon Norge samlet eksportaktiviteter i én divisjon – Merkevarer Norge. Innova-

sjon Norge har også arbeidet med å forenkle «kundereisen» for norske eksportører i møtet med Innovasjon Norge. Selskapet hadde også et mål om å øke den totale eksportbistanden i 2017. Leveransen innenfor internasjonal markedsrådgiving var i tråd med målsettingen, med 833 registrerte leveranser til 619 unike kunder. For å styrke tilbudet til norske eksportbedrifter, opprettet Innovasjon Norge høsten 2016 et Eksportsenter som samler nøkkelkompetanse innen EUs indre marked og handelsteknisk rådgiving. Etableringen har ifølge Innovasjon Norge vært vellykket, og antall leveranser i form av handelsinformasjon, kurs og eksportrådgiving økte fra 2016 til 2017. Det ble etter oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomført to næringslivsdelegasjoner til utlandet i regi av Innovasjon Norge 2017.

I løpet av 2017 ble det gjennomført en del endringer i Innovasjon Norges internasjonale tilstedeværelse. Det ble etablert nye kontorer i München og Dubai, og Innovasjon Norges tilstedeværelse er styrket i USA, Frankrike, Danmark og Sverige. Kontorene i Istanbul, Kuala Lumpur, Tallinn og St. Petersburg ble avviklet.

Reiseliv

Innovasjon Norge har i 2017 arbeidet med å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom målrettet profilering av Norge som reisemål. Innovasjon Norge har utarbeidet en ny handlingsplan hvor formålet er å skape reiselyst til Norge, i Norge og stimulere til å oppleve Norge hele året. Profileringen av Norge som reisemål har vært konsentrert om definerte segmenter og målgrupper i 15 internasjonale markeder, og gjennomført ved forbrukerkampanjer, bransjebearbeidelse og presseaktiviteter. Visit Norway-nettsidene hadde i 2017 en vekst i antall brukere på 18 pst. og en økning på 65 pst. i antall klikk videre til reiselivsbransjen. Som en del av arbeidet med å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen har Innovasjon Norge i 2017 gitt støtte til bedriftsnettverk, merkeordningen for bærekraftige reisemål og reiselivsrelaterte kurs.

Innovasjon Norge brukte 231,5 mill. kroner på sin reiselivssatsing i 2017. I tillegg ble det innvilget 332 mill. kroner i form av lån og tilskudd til bedrifter innenfor reiselivsnæringen.

Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling

for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og igangsette aktiviteter som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter
- Mer innovative og vekstkraftige regioner

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters og tjenesten Bedriftsnettverk er de sentrale virkemidlene knyttet til dette delmålet.

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters

Klyngeprogrammet finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter. Programmet har tre nivåer. Arena omfatter klynger med nyetablerte og/eller umodne samarbeidsinitiativ. Norwegian Centres of Expertise (NCE) omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter. Global Centres of Expertise (GCE) er ment å bidra til økt verdiskaping og gi virksomhetene en bedre posisjon og gjøre dem mer attraktive i globale verdikjeder.

Programmet hadde i 2017 en samlet ramme på 190,8 mill. kroner fra de to departementene, hvorav 105,5 mill. kroner finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet. Klyngeprogrammet har fire hovedaktiviteter: utvikling og drift av klyngen, innovasjonssamarbeid, kunnskapskoplinger og klynge-til-klynge-samarbeid. I 2017 har klyngeprogrammet vært engasjert i 18 Arena-klyngeprosjekter, 11 NCE-prosjekter og tre GCE-prosjekter.

Flere sterke industrimiljøer gikk ut av klyngeprogrammet i 2016. Uten disse miljøene kan ikke Statistisk sentralbyrå påvise effekter på antall ansatte, salgsinntekter og verdiskaping for virksomhetene som var en del av programmet i 2017. Klyngeprogrammet ble evaluert av Samfunnsøkonomisk analyse i 2017. Evalueringen viser at klyngebedriftene har høyere verdiskaping, høyere omsetning og høyere vekst i antall ansatte enn sammenlignbare bedrifter, som ikke deltar i klynge-samarbeid. Evalueringen viser også at klyngeprogrammet har en mobiliserende effekt for økt samarbeid, men at denne effekten klart avtar etter de tre-fire første årene. Evalueringen viser gode resultater og faglige anbefalinger for å støtte utvikling av umodne klynger, men gir ikke faglig grunnlag for å støtte sterke og modne næringsklynger. Funnene i evalueringen underbygges

både av gjennomgangen av klyngeteori og gjennom de empiriske resultatene. I tillegg anbefaler evaluator at klyngeprogrammet avgrenses til å konsentrere seg om kjerneoppgavene knyttet til å utvikle samarbeid og samarbeidsprosjekter mellom bedrifter og mellom bedrifter og FoU-aktører. Andre former for støtte som kan være nyttig for bedrifter i en klynge, slik som f.eks. utbygging av infrastruktur og andre former for kapitaltilgang, bør ivaretas gjennom ordninger som er bredt tilgjengelige – også for bedrifter utenfor klyngeprogrammet.

Evalueringen av Norwegian Innovation Clusters inneholder faglige gode vurderinger og gir gode innspill til hvordan et velfungerende klyngeprogram bør innrettes. Nærings- og fiskeridepartementet vil i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Innovasjon Norge videreutvikle programmet. Arbeidet vil ses i sammenheng med den varslede virkemiddelgjennomgangen og berørte næringsmiljøer vil bli involvert.

Bedriftsnettverk

Tjenesten hadde en ramme på 31,6 mill. kroner til bedriftsnettverksprosjekter finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2017. Av disse er 10 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Ved utgangen av 2017 var Bedriftsnettverk engasjert i 70 aktive prosjekter, mot 71 året før. I 2017 involverte nettverket over 690 deltakerbedrifter, mot 630 året før.

En spørreundersøkelse viste at bedriftene har flest samarbeidsrelasjoner innenfor nettverket, men at de har også etablert strategisk og kommersielt prosjektsamarbeid med nye partnere utenfor bedriftsnettverket. I tillegg rapporterer bedriftene at de i økende grad etablerer kontakt med nye partnere i utlandet.

Økonomiske resultater

Selskapets inntekter kommer i all hovedsak fra offentlige bevilgninger og renteinntekter fra låneordningene. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låne- og fondsordningene. Selskapets samlede driftskostnader var på 1 374 mill. kroner i 2017. Dette er en nominell reduksjon fra året før på 4 mill. kroner. Driftskostnadene består i hovedsak av selskapets administrasjonskostnader og

kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordninger og tjenester selskapet leverer til sine kunder. Utbetalte tilskudd o.l. inngår ikke i driftskostnadene.

Innovasjon Norge har i senere år økt sin innsats rettet mot næringslivet, hovedsakelig som følge av økt oppdragsmengde, samtidig som selskapets samlede driftskostnader er redusert. Selskapet har også videreutviklet sin dokumentasjon og oppfølging av effektivitet i ressursbruken. Informasjonen for å følge opp om selskapet har en effektiv ressursbruk varierer i omfang og kvalitet for selskapets ulike tjenester. Selskapet har fortsatt utfordringer med å rapportere på ressursbrukens effektivitet for de ikke-finansielle tjenestene, men har de siste årene lagt ned arbeid i å finne gode løsninger og metoder her. Departementet vil fortsatt følge opp dette arbeidet.

Oppsummering

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir de overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet en indikasjon på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimaten indikerer bl.a. at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting i de bedriftene som mottar støtte.

Prioriteringer 2019

Innovasjon Norge spiller en viktig rolle i omstillingen av norsk økonomi. Selskapet skal øke samlet verdiskaping gjennom å skape flere gode gründere, bidra til at Norge får stadig flere vekstkraftige bedrifter og sterkere innovative næringsmiljøer.

Innovasjon Norge skal prioritere aktiviteter som gir størst mulig effekt for næringslivet og fortsette arbeidet med å bedre dokumentasjonen av dette.

I 2019 skal Innovasjon Norge prioritere følgende:

- Rammene for landsdekkende innovasjonslån og garantier foreslås økt betydelig. Prioriteringen vil gi Innovasjon Norge mulighet til å benytte sine samarbeidsavtaler med Det europeiske investeringsfondet (EIF), som innebærer at EIF deler risiko for tap ved tilsagnene som dekkes av avtalene. I tråd med de foreslåtte økningene i låne- og garantirammene foreslår regjeringen at tapsavsetningen til inno-

vasjonslåne- og garantiordningen økes innenfor rammen av post 50.

- Videreutvikle klyngeprogrammet.
- Ferdigstille tjenesten for profilering av norske grønne løsninger for økt eksport og for å trekke internasjonale investorer til Norge, slik at tjenesten kan gå over i vanlig drift i 2019. Målet i 2019 er å ha en fullt operativ tjeneste basert på privat-offentlig finansiering. Regjeringen foreslår en styrking på 10 mill. kroner til dette formålet.
- Bidra inn i regjeringens arbeid med en helhetlig gjennomgang av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag

Lån og garantier

Rammen for den landsdekkende innovasjonslåneordningen foreslås satt til 1 200 mill. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak X, 1. Rammen for landsdekkende garantier foreslås økt til 160 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1. De økte rammene gir Innovasjon Norge mulighet til å videreføre samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF) i 2019. EIF-avtalene innebærer at selskapet kan øke sine utlån og garantier gjennom å dele risikoen for tap med EIF. Rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på samme nivå som i 2018 med 2,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak X, 2.

Bestemmelsene i Lov om Innovasjon Norge § 9 sier at den enkelte oppdragsgiver er ansvarlig for at Innovasjon Norge kan ivareta forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som oppdragsgiveren har lagt til selskapet. I tråd med dette videreføres statens ansvar for forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Dekning av administrasjonskostnader

Det er som tidligere år lagt opp til at kostnadene, inklusiv IT-investeringer, ved å forvalte tilskuddsordningene belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte ordningene, mens kostnadene ved å forvalte låneordningene dekkes av ordningenes rentemargin. Det er et potensial for å forbedre og effektivisere kundebehandlingen i Innovasjon Norge gjennom økt bruk av moderne IT-løsninger.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2019 foreslås en samlet bevilgning på 507,7 mill. kroner i 2019. Det er en økning på 6,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2018.

Midlene skal i hovedsak disponeres til ordningen med landsdekkende etablerertilskudd og til avsetning til tapsfond knyttet til ordningen med landsdekkende innovasjonslån og den landsdekkende garantiordningen.

Det foreslås å øke rammen for landsdekkende innovasjonslån med 300 mill. kroner, fra 900 til 1 200 mill. kroner, og rammen for landsdekkende garantier fra 80 til 160 mill. kroner. Økningene i låne- og garantirammer gir Innovasjon Norge mulighet til å videreføre samarbeidsavtalene med Det europeiske investeringsfondet (EIF) i 2019. Dette innebærer at avsetning til tapsfond for låne- og garantiordningen økes innenfor rammen av posten.

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner for å støtte pilot- og demonstrasjonsprosjekter fra marin og maritim sektor, en videreføring av nivået i 2018. Midlene skal bidra til å redusere risikoen til private aktører som ønsker å realisere og kommersialisere ny teknologi. Midlene skal ses i sammenheng med eksisterende ordninger i virkemiddelapparatet, og Innovasjon Norge skal samarbeide med Norges forskningsråd om forvaltningen av midlene.

Det foreslås avsatt 55 mill. kroner til selskapets bioøkonomiordning, som er en videreføring av nivået i 2018. Midlene skal legge grunnlag for økt verdiskaping i biobaserte næringer gjennom en markedsorientert og bærekraftig utnyttning av bioressursene, herunder innovativ bruk av tre.

Det foreslås å avskaffe kondemnerings- og innovasjonslåneordningen for grønn fornyelse av skip i nærskipfart i 2019. Ordningen ble opprettet i 2016 og har en ramme på 30 mill. kroner i 2018. Som følge av lav etterspørsel ble kriteriene for tildeling gjennomgått og endret i 2017 slik at flere aktører kunne søke og benytte seg av ordningen. Videre har Innovasjon Norge økt promoteringen av ordningen. Til tross for dette har etterspørselen uteblitt.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2019. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

For 2019 foreslås en bevilgning på 169,5 mill. kroner.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal finansiere nettverks- og klyngetjenester, som bedriftsnettverkstjenesten og klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Begge programmene finansieres sammen med midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Bevilgningen skal brukes til å videreføre selskapets aktiviteter som fremmer gründere i klyngeprogrammet, som en del av satsingen

Møteplasser for vekst fra regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*.

Det foreslås en bevilgning på 123,3 mill. kroner for 2019.

Post 72 Innovasjonskontrakter, kan overføres

Formålet med Innovasjonskontrakter er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. I 2018 ble ordningen utvidet til også å gjelde innovative anskaffelsesprosesser. Dette åpnet for at støtten i større grad også kan gå til innkjøper, sammenlignet med tidligere.

Det foreslås en bevilgning på 328,7 mill. kroner i 2019.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn gitt i 2017, jf. tilsagnsfullmakten på posten. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 400 mill. kroner under ordningen videreføres i 2019, jf. forslag til vedtak V, 1.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Det foreslås en bevilgning på 555,3 mill. kroner til reiseliv, profilering og kompetanse i 2019. Av dette skal 1,5 mill. kroner dekke selskapets utgifter til forvaltningen av det statlige koinvesteringsfondet for Nord-Norge, jf. tilsvarende operasjon i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018.

Reiseliv

Det foreslås å sette av 231,5 mill. kroner til reiselivsformål i 2019. Midlene skal styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom langsiktig merkevarebygging av Norge som reisemål. Midlene skal benyttes til å profilere Norge som reisemål, gjennomføre operative markedstiltak og tilrettelegge for utvikling og salg av norske reiselivsprodukter.

Kompetansetjenester og annen profilering

Det foreslås å sette av 323,8 mill. kroner til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2019. Posten finansierer en stor del av Inn-

ovasjon Norges internasjonale virksomhet. Det foreslås en styrking på 10 mill. kroner til selskaps arbeid med synliggjøring av norske, grønne løsninger for økt eksport og for å trekke internasjonale investorer til Norge. Forslaget er en videreføring av tilsvarende omdisponering i revidert nasjonalbudsjett 2018. Beløpet skal dekke resterende etableringskostnader på ordningen.

Innovasjon Norge skal videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network (EEN) i 2019.

Bevilgningen skal finansiere programmene Vekst og Møteplasser for vekst presentert i regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*. Vekst er et mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Møteplasser for vekst innebærer kompetansetjenester og nettverkstjenester rettet mot gründere.

Som oppfølging av regjeringens strategi *Verda som marknad* om eksport og internasjonalisering ble Invest in Norway-funksjonen styrket med 10 mill. kroner. Styrkingen videreføres i 2019. Bevilgningen skal også finansiere videre arbeid med å profilere bærekraftige løsninger fra norske havbedrifter og Norge som havnasjon.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Innovasjon Norges miljøteknologiordning skal bidra til å oppfylle delmål 2 om flere vekstkraftige bedrifter.

Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektene.

For 2019 foreslås en bevilgning på 581,9 mill. kroner. Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor tilsagnsfullmakten på 550 mill. kroner for 2018. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 550 mill. kroner under ordningen videreføres i 2019, jf. forslag til vedtak V, 1.

Post 77 Tilskudd til pre-så Kornfond

Formålet med støtten til pre-så Kornfond er å del-finansiere og utløse private egenkapitalinvesteringer i bedrifter i pre-så Kornfasen. Bedriftene må være yngre enn fem år og kvalifisere som innova-

tive etter definisjonene i gruppeunntaket for statsstøtte. Gjennom ordningen kan bedriftene direkte tilføres egenkapital på inntil 3 mill. kroner. Private investorer skal delta med minst 50 pst. av totalkapitalen som tilføres. Ordningen forvaltes av teknologioverføringskontorer (TTOer), inkubatorer og forretningsenglenettverk som Innovasjon Norge velger ut basert på konkurranse.

Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner i 2019.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede så Kornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i enkelte av de distriktsrettede så Kornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til å opprettholde regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen så Korninvesteringer. Støtten utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av det enkelte fonds totale forvaltningskostnader på årsbasis. Midlene skal fordeles likt mellom de operative fondene. Støttetiltak er fondene og ikke forvaltningsselskapene.

Det foreslås en bevilgning på 3,4 mill. kroner.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 4.27 viser Innovasjon Norges utlånspor-tefølge fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2018 og per 30. juni 2019.

Tabell 4.27 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kr)	
	31. desember 2018	30. juni 2019
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	1 779,9	1 957,4
Distriktsrettede risikolån	1 298,0	1 270,9
Landsdekkende innovasjonslån European Investment Fund	67,1	133,2
Distriktsrettede risikolån European Investment Fund	22,8	62,1
Sum innovasjonslåneordningen	3 167,8	3 423,6
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 701,4	3 749,1
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	5 857,6	6 116,4
Lavrisikolån til landbruksformål	4 350,3	4 272,0
Lån til landbruksformål gitt før 2001	234,5	204,5
Sum lavrisikolåneordningen	14 143,8	14 342,0
Sum utlån	17 311,6	17 765,6

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån.

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til å nå delmålene om flere gode gründere og om flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevlån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås at innovasjonslåneordningens utlånsramme settes til 1 200 mill. kroner. Dette er en økning på 300 mill. kroner i forhold til 2018 og er basert på en forutsetning om at Innovasjon Norges avtale om risikoavlastning med Det europeiske investeringsfondet (EIF) videreføres i 2019.

Tapsfondet skal dekke bokførte tap som følge av konstaterte tap og endringer i spesifiserte tapsnedskrivninger og ha dekning for påregnelige slike tap i lånenes løpetid. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risi-

koen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Som følge av at det har påløpt mindre tap enn forventet for innovasjonslåneordningen og den landsdekkende garantiordningen de siste årene, er det bygd opp en overdekning i tapsfondet for ordningene.

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen skal primært bidra til å nå delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, men kan også bidra til delmålet om flere gode gründere.

Det foreslås at rammen for nye lavrisikolån videreføres på samme nivå i 2019 som i 2018, dvs. med 2,5 mrd. kroner. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen skal dekkes av rentemarginen.

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån for ordningene. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 53,8 mrd. kroner for 2019. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	58 691	20 000	5 000
51	Tilbakeføring av tapsfondmidler til såkornkapitalfond	67 125		
70	Låneprovisjoner	59 447	60 000	63 500
90	Avdrag på utestående fordringer	44 965 000	47 900 000	53 000 000
91	Tilbakeført kapital, såkornfond	158 942	10 000	10 000
	Sum kap. 5325	45 309 205	47 990 000	53 078 500

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

- post 50 ble økt med 20,7 mill. kroner
- ny post 85 Tilbakeføring av avskrevne lån fra såkornkapitalfond, ble bevilget med 9,4 mill. kroner
- post 91 ble redusert med 0,9 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som blir bevilget på kap. 2421, post 50, blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin. Videre skal annullerte eller reduserte tilsagn om tilskudd tilbakeføres etter utgangen av det tredje året etter at tilsagnet er gitt.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner for 2019. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Det foreslås en bevilgning på 63,5 mill. kroner for 2019 som provisjon for innlånene i 2018. Anslaget er usikkert, og

regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 53 mrd. kroner for 2019. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2018.

Post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond

Det er i utgangspunktet forutsatt at lånene til såkornfondene som er etablert i perioden 2006–2009, skal tilbakebetales etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. Tilbakebetalingene kommer som følge av avhendinger av porteføljeselskaper. Når midlene blir tilbakebetalt til Innovasjon Norge, blir de plassert på en ikke rentebærende konto i Norges Bank. Det er lagt opp til at midlene tilbakeføres til statskassen året etter at de er tilbakebetalt til Innovasjon Norge.

Ved utgangen av 2017 hadde Innovasjon Norge fått tilbakeført til sammen 164 mill. kroner, av dette 9,1 mill. kroner i 2017. I 2018 venter Innovasjon Norge å motta ytterligere forskuddsinnbetalinger. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
80	Renter på lån fra statskassen	109 940	170 000	244 500
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	25 558	20 000	20 000
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	157 578	125 000	100 000
	Sum kap. 5625	293 076	315 000	364 500

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

- post 81 ble økt med 4,9 mill. kroner
- post 85 ble økt med 121 mill. kroner
- ny post 88 Tilbakeføring av utbytte fra såkornkapitalfond, ble bevilget med 13,1 mill. kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 244,5 mill. kroner for 2019. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2018 med utbeta-

ling i 2019 foreslås budsjettet med 20 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. Derfor ble kravet til egenkapitalandel for ordningen økt fra 8,0 til 10,5 pst. i 2015. Alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekning er nådd. Innovasjon Norge budsjetterer med et resultat for ordningen på om lag 100 mill. kroner for regnskapsåret 2018. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 100 mill. kroner for 2019. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Post 86 Utbytte fra Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det vises til omtale under kapittel 3 innledningsvis i proposisjon om anmodningsvedtak og oppfølgingen av Stortingets vedtak nr. 115 (2016–2017) om å slå sammen Investeringsfond for Nordvest-Russland og Investeringsfond for Øst-Europa. Det forventes ikke utbytte til staten fra det sammenlagte fondet i 2018. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2019.

Kap. 2426 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Tilskudd	64 440	88 821	89 840
71	Tilskudd til testfasiliteter	50 000	125 000	125 025
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	215 000		95 000
	Sum kap. 2426	329 440	213 821	309 865

Siva – Selskapet for industrivekst SF – tilrettelegger for nyskaping gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene. Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 42 ansatte ved inngangen til 2017.

Siva arbeider innenfor eiendom og innovasjon, og det er knyttet egne delmål til hvert av disse områdene.

Eiendomsvirksomheten

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markeds mekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekt.

Sivas eiendomsinvesteringer skal være tilpasset næringslivets behov og skal bidra til å utvikle næringer som er nye og umodne eller bedrifter med behov for omstilling og vekst. En forutsetning for Sivas investeringer er svak tilgang på privat kapital.

Eiendomsvirksomheten er samlet i det heleide datterselskapet Siva Eiendom Holding AS. Siva Eiendom Holding skiller seg fra andre eiendomselskap ved at formålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling, samtidig som selskapet drives kommersielt og har krav til avkastning. Sivas investeringer skal alltid utløse privat kapital. Siva Eiendom Holding var ved utgangen av 2017 hel- eller deleier i 37 eiendomselskaper, med totalt 113 bygg på til sammen 500 000 m² og med 660 leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsvirksomhet skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk.

Virkemidler på dette området er eierskap i innovasjonsselskaper, programvirksomhet (inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet) og katapult-ordningen.

Siva var ved utgangen av 2017 medeier i 77 små og store *innovasjonsselskaper* (næringshager, forskningsparker, kunnskapsparker osv.). Innovasjonsselskapene er pådrivere for nyskaping i sine miljøer og regioner. Målet med Sivas eierskap er å legge til rette for at selskapene utnytter sitt potensial best mulig i arbeidet med utvikling av bedrifter, og å bidra til koordinering av aktører og videreutvikling av en infrastruktur for vekst og nyskaping i næringslivet i hele landet.

Programvirksomheten er indirekte virkemidler som bidrar til økt verdiskaping gjennom utvikling av oppstartsmiljø og bedriftsfellesskap.

Inkubasjonsprogrammet skal gi økt verdiskaping gjennom å identifisere, videreutvikle og kommersialisere gode ideer fra forsknings- og industrimiljøer til nye vekstbedrifter, og gi ny vekst i etablerte virksomheter.

Næringshageprogrammet skal gi økt verdiskaping gjennom å tilrettelegge for utvikling av attraktive bedrifter og arbeidsplasser i hele landet, fortrinnsvis i distriktene. Programmet er i tillegg et virkemiddel for fylkeskommunenes rolle som regionale utviklingsaktører.

Katapult-ordningen ble innført i 2017 og skal bidra til etablering av nasjonale flerbrukssentre for testing, pilotering, simulering og visualisering, for å gi raskere industriell vekst og utvikling i Norge. Ordningen kan gi støtte til utstyrsinvesteringer og kompetanse- og tjenesteutvikling. Siva har ansvaret for ordningen sammen med Innova-

sjon Norge og Norges forskningsråd. Sentrene skal ha tett samarbeid med FoUoI-miljøer og tilby utstyr, fasiliteter og kompetanse innenfor muliggjørende teknologier til bedrifter over hele landet. Formålet er å gjøre veien fra konseptstadiet til markedsintroduksjon enklere.

Resultater 2017

Siva benyttet tilskuddsmidler på totalt 209 mill. kroner. Av dette ble 104 mill. kroner gitt i tilsagn til Inkubasjonsprogrammet, 83,4 mill. kroner til Næringshageprogrammet og 3,6 mill. kroner til Katapult-ordningen. Resterende midler gikk til arbeid med klynger (3,7 mill. kroner), eierskap (7,9 mill. kroner), regionalt arbeid (2,6 mill. kroner), analysearbeid (2,2 mill. kroner) og utviklingsprosjekter (1,8 mill. kroner). Sivas eget arbeid med utvikling og oppfølging av programmene og administrative kostnader er inkludert.

Siva har et mål- og resultatstyringssystem med styringsindikatorer som er inndelt i resultatindikatorer og effektindikatorer. Effektindikatorer skal vise langsiktige virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer skal vise direkte og mer kortsiktige virkninger av selskapets virksomhet.

Eiendomsvirksomheten

Prioriteringer i 2017 for eiendomsvirksomheten har vært realisering av nye bygg, salg av eiendommer for å frigjøre kapital og oppfølging av bygninger og leietakere. Siva har lagt vekt på effektivisering og profesjonalisering av eiendomsvirksomheten.

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Indikatoren *omsetningsvekst hos leietakere* omfatter bare leietakere lokalisert i «enbrugerbygg» realisert gjennom Sivas medvirkning. I disse byggene har Siva som regel 100 pst. eierskap. Rapporteringen for 2017 omfatter 13 leietakere i enbrugerbygg. Gjennomsnittlig omsetningsvekst for disse leietakerne over de siste fem årene var 19 pst., mens gjennomsnittet i 2017 var -9 pst. Det siste skyldes at flere av leietakerne har vært i en omstillingsfase med byggearbeider og omlegging av produksjon. Bedriftene som omfattes av denne målingen, utgjør omlag 20 pst. av porteføljens samlede leietakermasse målt i andel av totalareal. De representerer mange ulike bransjer og har stor variasjon i omsetningsutvikling. Leietakere i flerbruksbygg omfattes ikke av indikatoren fordi sammenhengen mellom Sivas eierandel i byggene

og omsetningsendring hos den enkelte leietaker vurderes som mer usikker.

Indikatoren *avkastning på eiendomsinvesteringene* måles som selskapets egenkapitalrentabilitet før skatt, eksklusiv Koksa Eiendom AS. Det forventes at avkastningen over en femårs periode minimum skal tilsvare fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter, med et risikopåslag på 2 pst. Dette rullerende kravet er nådd i 2017, for første gang på fem år, med en snittavkastning på 4,1 pst. mot krav på 3,9 pst. Avviket i tidligere år skyldtes store ekstraordinære nedskrivninger av eiendomsverdier relatert til solcelleindustrien i 2011 og 2012.

Egenkapitalrentabiliteten for 2017 isolert sett var på 6,7 pst., mot 2,6 pst. i 2016. Det foreligger for øvrig betydelige merverdier i eiendomsporteføljen ut over bokført verdi per 31. desember 2017. Denne verdistigningen blir ikke hensyntatt i måling av avkastningen.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølge var 84 pst. i 2017, mot 86 pst. i 2016. Årsaken til nedgangen er at det ble solgt eiendommer i 2017 som var fullt utleid, og at gjenværende eiendommer med ledige lokaler dermed utgjør en større andel av eiendommassen. Ledige lokaler er i hovedsak lokalisert til bygg i Narvik og langs Sognefjorden.

Medinvestorbarometer: Siva hadde i 2017 totalt 70 medinvestorer i eiendomsporteføljen fordelt på 25 selskap. I løpet av året har selskapet bare gjennomført én ny investering sammen med medinvestor. Denne medinvestoren opplyser at Siva har vært utløsende for prosjektet, og at partnerskapet er inngått på like vilkår. Siva har ikke ansett det som hensiktsmessig å foreta en spørreundersøkelse rettet mot denne ene medinvestoren, og medinvestorbarometeret er derfor ikke gjennomført i 2017.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsvirksomhet omfatter eierskap i innovasjonsselskaper, finansiering og utvikling av programaktivitet, nettverksaktiviteter og klyngeutvikling.

Siva ga i 2017 støtte til totalt 75 programoperatører i inkubatorer og næringshager, som gir råd og veiledning til bedrifter og gründere. Siva peker på at det er betydelige metodiske utfordringer knyttet til å måle effektene av selskapets innsats som en indirekte virkemiddelaktør.

Katapult-ordningen ble opprettet i 2017. Siva har utviklet og utlyst ordningen og vurdert søknader i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Det ble utnevnt to katapultsentre høsten 2017, og tre nye våren 2018. Det er for tidlig å måle effekter av ordningen.

Næringshageprogrammet finansieres ikke over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, og det er derfor bare målbedrifter i inkubasjonsprogrammet som blir omtalt i det følgende. Det vises til omtale av Næringshageprogrammet i Prop. 1 S for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

I en inkubator får gründere tilgang til profesjonelle forretningsutviklere, rådgivere og investorer. Siva gir en basisfinansiering til inkubatorene i programmet og tilbyr arbeidsverktøy for inkubasjonsledelse, ledersamlinger og spredning av beste praksis.

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Effektindikatorerne er *vekst i omsetning og vekst i verdiskaping* i målbedriftene. Dette gir en indikasjon på om inkubatorene og næringshagene har en merverdi i form av å tilrettelegge for bedriftenes utvikling. Rapporteringen viser årlig endring i omsetning i perioden 2012 til 2016. Andelen av inkubatorbedriftene som opplever vekst i omsetningen, varierer mellom 45 og 71 pst. Blant de bedriftene som har årlig vekst, opplever den største andelen en fordobling eller mer i omsetningen. Av bedriftene med avtalestart før og i 2016 hadde om lag 55 pst. en økning i omsetningen fra 2015 til 2016. Av disse hadde 23 pst. en fordobling eller mer i omsetningen.

Når det gjelder verdiskaping (driftsresultat + lønnskostnader) har inkubatorbedriftene en akkumulert verdiskaping på 3,5 mrd. kroner i perioden 2012–2016. Målbedriftene med avtalestart i 2016 hadde en negativ verdiskaping både i 2015 og 2016. Uavhengig av bedriftsårskull opplever om lag halvparten av målbedriftene årlig vekst i verdiskapingen.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Kundetilfredshet, som måles gjennom en undersøkelse utført av Handelshøgskolen Nord, skal avdekke både hvordan programoperatørene vurderer Sivas bidrag, og hvordan målbedriftene vurderer programoperatørens bidrag. Hovedfunn i undersøkelsen utført i 2017 er at kundetilfredsheten på begge dimensjonene er meget god. Målbedriftene er fornøyde med kunnskapsbidragene

fra programmene, og programoperatørene mener Sivas bidrag er avgjørende for tilbudet som gis.

Koksa Eiendom AS

Siva inngikk i slutten av desember 2016 avtale om et samlet salg av gjenværende eiendeler i Koksa Eiendom AS. Sivas andel av salget ble inntektsført i selskapets regnskap for 2017. Etter vedtak i ordinært foretaksmøte 30. mai 2018 ble 391,1 mill. kroner overført staten som utbytte fra salget. Det vil i tillegg komme påløpte renter og midler tilbakeholdt pga. garantiansvar overfor kjøper som trappes ned frem til januar 2024. Dette vil bli avregnet og innbetalt til staten på senere tidspunkt. Utbytte på 146,7 mill. kroner fra tidligere gjennomførte delsalg ble innbetalt til staten per 1. juni 2017.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2017 viser et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 420,7 mill. kroner, mot 80,5 mill. kroner året før. Den betydelige resultatøkningen skyldes hovedsakelig salg av resterende eiendeler i Koksa Eiendom AS, jf. omtale over. Driftsresultatet var på 21,7 mill. kroner, mot 58,4 mill. kroner året før. Hovedårsaken til resultatnedgangen på driftsnivå er økte nedskrivninger og andre driftskostnader.

Oppsummering

Arbeidet med større målretting av innsatsen og sammenkobling av de ulike virkemidlene ser ut til å ha gode effekter på måloppnåelsen. Arbeidet med etablering av den nye Katapult-ordningen hadde høy prioritet i 2017. Siva har i samarbeid med de andre aktørene påbegynt arbeidet med systemer for hvordan sentrene skal følges opp og hvordan effekter skal vurderes.

Prioriteringer 2019

Siva skal prioritere arbeidet med Katapultordningen gjennom et tett og godt samarbeid med andre virkemiddelaktører. Det skal legges vekt på at ordningen samordnes med og supplerer andre virkemidler og eksisterende ressurser. Høye investeringskostnader, sterk forankring i næringslivet og kobling mot FoU-miljøer skal vektlegges ved utvelgelse av støtteberettigede prosjekter. Mulighetene som ligger i økt utnyttelse av ledig kapasitet i eksisterende testfasiliteter skal også under-

søkes når dette er relevant for søknader under katapultordningen.

Siva skal også videreføre arbeidet med profesjonalisering og digitalisering av egen og tilknyttet virksomhet, og sin strategi for utvikling av større og mer robuste innovasjonsselskaper.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 89,8 mill. kroner i 2019. Tilskuddet skal benyttes til Sivas innovasjonsvirksomhet og basiskostnader. Selskapet skal fordele tilskuddet på de ulike aktivitetene på en måte som sikrer best mulig måloppnåelse. Basiskostnadene inkluderer de faste kostnadene for selskapets styre og administrerende direktør og kostnader knyttet til rapportering.

Post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det foreslås en bevilgning på 125 mill. kroner i 2019. Tilskuddet skal benyttes til å støtte investere-

ringer i forbindelse med test- og demonstrasjonsfasiliteter som flere bedrifter og eventuelt FoU-aktører kan benytte på deling.

Tilskuddet skal også kunne dekke supplerende investeringer til allerede utnevnte katapultsentre.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Siva kan foreta innlån i statskassen for å finansiere sin eiendomsvirksomhet innenfor en låneramme fastsatt til 700 mill. kroner. Siva selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånene blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Lånerammen har vært fullt utnyttet de siste årene. I 2019 forfaller lån på til sammen 95 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 95 mill. kroner i 2019, basert på en antakelse om at Siva vil refinansiere lånene som har forfall i 2019.

Kap. 5326 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	215 000		95 000
	Sum kap. 5326	222 000	7 000	102 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittlig saldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis.

Låne- og garantiprovisjon for 2018 budsjetteres med 7 mill. kroner, dvs. basert på full utnyttelse av lånerammen hele året.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det foreslås en bevilgning på 95 mill. kroner for 2019. Det vises til omtale under kap. 2426, post 90.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
80	Renter	23 461	14 900	16 300
	Sum kap. 5613	23 461	14 900	16 300

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en

rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 16,3 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2019.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
940	Internasjonaliseringstiltak	112 290	91 000	91 739	0,8
2429	Eksportkredittordningen	3 533 715	7 112 635	8 115 323	14,1
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt		10 000		-100,0
Sum kategori 17.30		3 646 005	7 213 635	8 207 062	13,8

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
01–29	Driftsutgifter	11 790	10 000	10 239	2,4
70–89	Overføringer til andre	210 353	203 635	196 823	-3,3
90–99	Lånetransaksjoner	3 423 862	7 000 000	8 000 000	14,3
Sum kategori 17.30		3 646 005	7 213 635	8 207 062	13,8

Inntekter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
5329	Eksportkredittordningen	8 296 279	6 720 000	9 020 000	34,2
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	17 500	18 900	14 600	-22,8
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 744 162	1 800 000	1 700 000	-5,6
Sum kategori 17.30		10 057 941	8 538 900	10 734 600	25,7

Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjennom å inngå handelsavtaler, følge opp løpende handelspolitiske spørsmål bilateralt mot andre lands myndigheter, arbeide for norske interesser i

WTO, fremme EØS-avtalen og bidra til videreutvikling av EUs indre marked. I tillegg legges det til rette for konkurransedyktige eksportfinansieringsordninger og fremme av norsk næringsliv i utlandet.

Utvikling i norsk eksport

Tabell 4.28 Norsk eksport i 2017

	Verdi, mrd. kroner	Volumendring, pst.	Prisendring, pst.
Totalt	1 197	-0,2	9,2
Varer	855	1,2	13,2
– råolje og naturgass	459	1,5	21,1
– tradisjonelle varer	381	1,7	5,4
Tjenester	342	-3,2	0,4
– utenriks sjøfart, bruttofrakter	98	2,2	7,5
– finans- og forretningstjenester	72	-13,8	1,6

Kilde: Nasjonalregnskapet, SSB

Norske havnæringers muligheter i utlandet er av stor betydning for økonomisk utvikling i Norge, og det er viktig at Norge tar en lederrolle for å sikre global, bærekraftig bruk. Nærings- og fiskeridepartementet vil bruke norske erfaringer og kompetanse internasjonalt til å fremme forståelsen av, og sammenhengen mellom god miljøtilstand, bærekraftig ressursbruk og økonomisk vekst.

Handelspolitikk og fremme av norsk næringsliv i utlandet

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å fremme norsk næringsliv i utlandet gjennom bl.a. bilateral myndighetsdialog og næringslivsdelegasjoner. Sentrale virkemidler under departementet¹⁶ er bl.a. Innovasjon Norge som gjennom sitt internasjonaliseringarbeid bistår norske selskaper i utlandet. Innenfor sjømatområdet er Norges sjømatråd en viktig aktør. GIEK og Eksportkreditt Norge er viktige aktører i arbeid med å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk til utlandet. Målet med næringslivsdelegasjonene er at bedrifter som deltar, skal dra nytte av profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper. Myndighetsdialog med prioriterte land for norsk næringsliv vektlegges og sikres bl.a. gjennom møter i bilaterale økonomiske kommisjoner. Norge har tett bilateral dialog på det maritime området med en rekke land, bl.a. Kina, Japan, Sør-

Boks 4.3 Sjømat

I 2017 utgjorde sjømat om lag 23 pst. av fastlandseksporten. Det ble eksportert 2,6 mill. tonn sjømat til nesten 140 land, med en samlet verdi på 94,5 mrd. kroner. Oppdrettet laks og ørret sto for om lag 70 pst. av den norske sjømateksporten. De viktigste øvrige fiskeartene som eksporteres er torsk, sild og makrell. Eksportverdien for norsk sjømat økte med 3 pst. fra 2016, og nådde sitt høyeste nivå noensinne. De siste års oppgang i eksportverdien kan særlig tilskrives sterk etterspørsel etter norsk laks, økende priser og en svakere kronekurs. Målt i norske kroner falt gjennomsnittlig kilopris for eksportert norsk sjømat med 4 pst. i 2017, men var fortsatt på et høyt nivå historisk sett. Tilsvarende tall for laks var en økning på 3 pst., en oppgang fra vel 62 til 64 kroner per kilo. Eksportvolumet har økt med 7 pst., i hovedsak på grunn av økning i lakseproduksjonen og økt fangst av pelagisk fisk.

Målt i verdi utgjorde eksporten til EU 64 pst. av den totale sjømateksporten. Polen og Danmark var Norges største enkeltmarkeder målt både i verdi og volum.

Korea, Singapore, India, Russland, Brasil og USA. Samarbeid om industri- og teknologiutvikling, miljøvennlig skipsfart, skipsfart i Arktis og skipsbygging var blant temaene som ble prioritert i 2017.

Departementet har også ansvar for det næringspolitiske samarbeidet innenfor regionale

¹⁶ En samlet oversikt over regjeringens virkemidler for fremme av norsk eksport og internasjonalisering finnes i regjeringens eksportstrategi «Verda som marknad».

Boks 4.4 Maritim næring

Maritim næring er av natur internasjonal med skip og rigger som opererer over hele verden. Næringen har svært høy eksportandel, f.eks. eksporteres om lag 90 pst. av norsk skipsutstyr. Analyser fra Menon Business Economics viser at samlet verdi av eksport fra maritim næring i 2016 var 240 mrd. kroner. Det gjør maritim næring til den største eksportøren etter petroleumsnæringen. Rederiene står for om lag 60 pst. av eksporten, mens den resterende andelen fordeler seg på utstyrsleverandører, skipsverft og maritime tjenester.

De viktigste eksportmarkedene for norske maritime selskaper er EU, USA, Brasil, Russland, Kina, Japan, Sør-Korea og Singapore.

fora som bl.a. Nordisk Ministerråd, og fremmer næringslivets interesser gjennom Norges samarbeid med ASEAN¹⁷.

Næringslivets samfunnsansvar er prioritert i dialogen med myndigheter og næringsliv ved politiske besøk i utlandet, i økonomiske kommisjoner og i forbindelse med handelsavtaleforhandlinger. Det stilles også krav til at bedrifter skal ivareta sitt samfunnsansvar ved tildeling av offentlige midler til næringslivet gjennom bl.a. Innovasjon Norge, GIEK og Eksportkreditt Norge AS.

Departementet er ansvarlig for norsk deltakelse på verdensutstillinger organisert av det internasjonale utstillingsbyrå (BIE). Beslutning om deltakelse på verdensutstillinger tas etter en vurdering av kostnad og nytteverdi av deltakelsen, og om det er tilstrekkelig interesse fra norsk næringsliv for å delta. Det er besluttet at Norge skal delta på verdensutstillingen EXPO 2020 i Dubai, De forente arabiske emirater.

Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med «Team Norway» sammen med Utenriksdepartementet, Olje- og energidepartementet og Kunnskapsdepartementet. Team Norway er et samarbeid mellom ulike offentlige og private aktører som jobber for å fremme norsk næringsliv i utlandet. Formålet er å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom informasjonsutveksling, samordning og koordinert innsats.

¹⁷ Association of Southeast Asian Nations – ASEAN består av: Brunei, Filippinene, Indonesia, Kambodsja, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand og Vietnam.

Boks 4.5 Norges sjømatråd AS

Norges sjømatråd AS, som eies av Nærings- og fiskeridepartementet, har som formål å øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen ved å øke etterspørselen etter norsk sjømat. Hovedoppgavene til selskapet er fellesmarkedsføring, innhenting av markedsinformasjon, arbeid med markedsadgang og beredskap for næringen. Sjømatrådet legger stor vekt på å vurdere sin egen måloppnåelse gjennom studier utført internt og av eksterne fagmiljøer.

Norges sjømatråd er finansiert av fiskeri- og havbruksnæringen gjennom en årsavgift for sjømateksportører og en markedsavgift fastsatt i medhold av fiskeeksportloven av mars 1990. Sjømatrådets inntekter utgjorde i overkant av 353 mill. kroner i 2017 mot 560 mill. kroner i 2016. Reduksjonen i inntekter i 2017 skyldes at årsavgiften ble redusert fra 0,6 pst. til 0,3 pst. for laks, ørret og pelagisk fisk med virkning fra 1. januar 2017.

Som et svar på økende global konkurranse, endringer i sammensetningen av norsk eksport og handelspolitiske omveltninger i verden, utarbeidet regjeringen i 2017 strategien «*Verda som marknad – regjeringa sin strategi for eksport og internasjonalisering*». Som en oppfølging av strategien vil departementet i 2019 vurdere organisering og struktur av virkemidlene som fremmer norsk næringsliv i utlandet. Det er igangsatt en områdegjennomgang av det samlede apparatet for næringsfremme i utlandet, under ledelse av Finansdepartementet. Områdegjennomgangen skal legge til rette for systematisk gjennomgang av ressursbruken, og gi mulighet for å identifisere effektiviseringsgevinster. Prosjektet gjennomføres med ekstern bistand, og det skal etter planen foreligge en rapport i desember 2018.

EØS og indre marked

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Et velfungerende indre marked er viktig for norsk verdiskaping. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og kon-

kurranssevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked.

Nærings- og fiskeridepartementet administrerer flere ordninger der målet er å fjerne ulovlige restriksjoner i det indre marked og motvirke etablering av nye handelshindringer. Dette omfatter bl.a. EØS-høringsloven, varekontaktpunktet og EØS-problemløsningsnettverk SOLVIT.

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter en stor og variert portefølje av EU/EØS-saker. EU-kommisjonens strategi for det indre marked ble lagt frem i 2015. Strategien har som mål å bidra til økt vekst, sysselsetting og investeringer i Europa. Norske myndigheter følger opp de ulike lovforslagene.

Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på å påvirke regelverksutviklingen i EU i tråd med norske interesser på et tidlig tidspunkt. Samtidig etterstreber departementet å innlemme nytt EØS-relevant regelverk i EØS-avtalen, for å sikre like vilkår for norsk næringsliv.

To ansvarsområder kan eksemplifisere viktigheten av regelverksarbeidet:

Norge har et omfattende og godt samarbeid med Europakommisjonen, det europeiske sjøfartsbyrået EMSA og EUs medlemsland i skipsfartsspørsmål gjennom deltakelse i det indre marked. Skipsfart er en global næring og reguleringer må skje gjennom FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Regjeringen arbeider for at EØS-regelverket for skipsfart er i tråd med relevant IMO-regelverk.

For sjømatnæringen er EØS-regelverket svært viktig. Matområdet utgjør den største andelen av rettsaktene i EØS-avtalen. Regelverket skal sikre høy beskyttelse av menneskers og dyrs helse og forbrukerinteresser. Samtidig skal det sikres at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte.

Brexit

Storbritannia er en av Norges største handelspartnere for varer, tjenester og investeringer. Storbritannia utløste 29. mars 2017 artikkel 50 i traktaten om Den europeiske union, som regulerer utmeldelse av EU. Storbritannia og EU har inntil to år til å forhandle en utmeldingsavtale, med mindre partene blir enige om å forlenge forhandlingsperioden. Norge er ikke part i forhandlingene, men blir direkte berørt ved at Storbritannia også forlater EØS-samarbeidet. For å sikre et best mulig nærings- og handelspolitisk samarbeid og best mulig adgang til det britiske markedet etter at Storbritannia forlater EU, er det viktig at Norge

får et nytt, omfattende avtaleverk med Storbritannia.

Norske myndigheter har utstrakt kontakt med både EUs organer og britiske myndigheter for å få informasjon om forhandlingene og formidle norske næringsinteresser, både på politisk nivå og embetsnivå. På norsk side arbeides det med å sikre tilsvarende overgangsordninger som det som avtales mellom EU og Storbritannia på de områder EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU dekker. Det arbeides også med å forberede forhandlinger om en fremtidig avtale med Storbritannia.

Det er opprettet en referansegruppe for nærings- og arbeidslivsspørsmål i forbindelse med Storbritannias uttreden av EU. Utvalgte næringslivsorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner deltar i referansegruppen, som ledes av Nærings- og fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet i fellesskap.

Kina

Kina er Norges største handelspartner i Asia. I 2017 handlet Norge varer med Kina for om lag 84 mrd. kroner. Verdien av tjenestehandelen med Kina var i 2016 på om lag 13,6 mrd. kroner¹⁸.

Det er stor interesse for samarbeid med Kina i norsk næringsliv. Viktige sektorer for norsk næringsliv i Kina er maritim næring, sjømat, reiseliv, miljøteknologi, fornybar energi og helseteknologi.

Statsministerens offisielle besøk til Kina i april 2017 var ledsaget av en rekordstor næringslivsdelegasjon og en rekke statlige og kommersielle avtaler ble signert. Besøket følges opp med et statsbesøk i oktober 2018. Under fiskeriministerens offisielle besøk til Kina i mai 2017 ble det signert en protokoll som skal sikre markedsadgangen for norsk laksefisk til det kinesiske markedet. Etter inspeksjon i mars åpnet kinesiske myndigheter i juli 2017 for import av laksefisk også fra Nordland, Troms og Sør-Trøndelag.

I 2017 og 2018 har Nærings- og fiskeridepartementet intensivert samarbeidet med kinesiske myndigheter på flere områder. Dette omfatter bl.a. videreføring av forhandlingene om en bilateral frihandelsavtale, besøksutveksling, delegasjonsbesøk fra Kina, dialog om markedsadgang for norsk sjømat og opprettelse av en bilateral arbeidsgruppe for maritim transport. Besøk av visehandelsminister fra Kina og møte i blandet

¹⁸ Siste tilgjengelige tall fra SSB.

økonomisk kommisjon ble gjennomført i juni 2018.

USA

USA er Norges viktigste marked etter EU. Etter presidentskiftet i januar 2017 har USA ført en ny linje i handelspolitikken med økt vekt på å beskytte egen industri mot internasjonal konkurranse, bl.a. ved innføring av straffetoll på ulike varegrupper. Mottiltak og oppbygging av handelshindringer blant Norges viktigste handelspartnere som følge av USAs politikk kan få negative konsekvenser for norsk eksport. Nærings- og fiskeridepartementet vil arbeide for at norsk næringsliv fortsatt skal ha gode og forutsigbare rammevilkår i handelen med USA og andre nære samarbeidspartnere.

USA har satt i gang en prosess med å innføre regelverk knyttet til bifangst av sjøpattedyr (Marine Mammals Protection Act) og et sporingsprogram (US Seafood Import Monitoring Program), som har som formål å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Tiltakene vil potensielt få konsekvenser for norsk sjømat-eksport til det amerikanske markedet. Nærings- og fiskeridepartementet følger disse prosessene for å sikre god og forutsigbar markedsadgang for norsk sjømat til USA.

Frihandelsavtaler

Norge inngår frihandelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere. Det er også viktig å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Bilaterale frihandelsavtaler har fått økende betydning for norsk næringsliv som følge av at handelen er blitt mer globalisert. Avtalene fremforhandles primært sammen med EFTA-statene, men forhandlingene mellom Norge og Kina skjer bilateralt.

Regjeringen prioriterer frihandelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt handel og verdiskaping. I tillegg legges det vekt på utenriks- og utviklingspolitiske hensyn.

Den 1. september 2017 trådte en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Georgia i kraft, og 1. juni 2018 trådte en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Filippinene i kraft. En frihandelsavtale mellom EFTA og Ecuador og en reforhandlet frihandelsavtale mellom EFTA og Tyrkia ble signert 25. juni 2018.

Japan er en annen viktig handelspartner i Asia som Norge lenge har ønsket en frihandelsavtale med. Ettersom EU og Japan har sluttført forhandlingene om en frihandelsavtale, er det et mål at Norge og Japan kan innlede forhandlinger.

Det pågår forhandlinger om nye EFTA-frihandelsavtaler med Mercosur¹⁹, India, Malaysia, Vietnam og Indonesia. Forhandlingene med Mercosur har pågått siden juni 2017 og har så langt vært positive. Forhandlingene med India har vært fastlåst siden våren 2017, men en ferdigstillelse vurderes som mulig. Forhandlingene med Malaysia og Vietnam har hatt lite fremgang på grunn av deres parallelle forhandlinger i CPTPP²⁰ og med EU. Forhandlingene med Vietnam er i gang igjen, og EFTA har mottatt positive signaler fra Malaysia. Forhandlingene med Indonesia har vært tidkrevende, men det tas sikte på å slutføre forhandlingene i løpet av 2018. EFTA er i dialog med ASEAN²¹ med sikte på å utvikle de handelspolitiske relasjonene. Det ble i 2017 inngått samarbeidserklæringer gjennom EFTA med Nigeria og Moldova, og det er innledet dialog med EAC²² og Kosovo om tilsvarende erklæringer.

Departementet har i 2017 og 2018 arbeidet med å reforhandle flere EFTA-frihandelsavtaler av eldre dato. Det pågår reforhandlinger av frihandelsavtalen med Canada fra 2009. I tillegg reforhandles frihandelsavtalen med Den sørafrikanske tollunion (SACU²³) fra 2006 og frihandelsavtalen med Mexico fra 2000. Departementet har som målsetting at reforhandling av frihandelsavtalen med Chile fra 2003 kan ta til i 2019.

Multilateralt handelsregelverk

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir ivaretatt. Dette omfatter bl.a. handelstiltak som gjennomføres under WTO-

¹⁹ Mercado Común del Sur – Mercosur er et frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

²⁰ Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership er en regional frihandelsavtale mellom Australia, Brunei, Canada, Chile, Japan, Malaysia, Mexico, New Zealand, Peru, Singapore og Vietnam.

²¹ Association of Southeast Asian Nations – mellomstatlig organisasjon bestående av Brunei, Filippinene, Indonesia, Kambodsja, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand og Vietnam.

²² East African Community – EAC består av: Burundi, Kenya, Rwanda, Sør-Sudan, Tanzania og Uganda.

²³ Southern African Customs Union – SACU er en tollunion mellom Botswana, Lesotho, Namibia, Sør-Afrika og Swaziland.

regelverket, slik som Europakommisjonens undersøkelse om eventuelle beskyttelsestiltak for stål igangsatt i mars 2018, USAs straffetoll på stål og aluminium fra mars 2018 og USAs varsel om undersøkelse om eventuell straffetoll på motorkjøretøy og -deler annonsert i mai 2018. Disse sakene kan potensielt få store konsekvenser for norsk næringsliv.

Det arbeides i WTO med en avtale om forbud mot fiskerisubsidier som kan lede til overkapasitet, overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske. Det var ikke mulig å oppnå et forhandlingsresultat under WTOs ministerkonferanse i desember 2017. Det arbeides videre med sikte på å fullføre avtalen i løpet av 2019.

Sjømatområdet er sterkt berørt av veterinære krav, tekniske handelshindringer og krav til mattrygghet og kvalitet, som legger viktige føringer for internasjonal handel med mat. Brasil og Kina er eksempler på viktige sjømatmarkeder hvor ikke-tariffære og veterinære krav begrenser markedsadgangen. Norske myndigheter følger opp utfordringene i slike markeder både bilateralt og i WTO.

Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på at det etableres internasjonale standarder som har som formål å beskytte menneskers og dyrs helse og hindre villedende praksis. Et internasjonalt harmonisert regelverk for mattrygghet og matkvalitet er viktig for å ivareta forbrukerinteresser samtidig som man sikrer et fungerende internasjonalt marked for norsk sjømat.

Regelverket for mattrygghet og kvalitet reguleres over landegrensene gjennom WTO/SPS-avtalen (veterinære og plantesanitære forhold) og WTO/TBT-avtalen (tekniske handelshindre). EØS-avtalen sikrer problemfri markedsadgang for norsk sjømat i EU når det gjelder mattrygghet og veterinære krav. Sjømatnæringen møter imidlertid veterinære og ikke-tariffære handelshindre i land utenfor EØS-området. Mattilsynet og Nærings- og fiskeridepartementet bruker betydelige ressurser på å bedre rammebetingelsene utenfor EØS.

Investeringsavtaler

Regjeringen vil øke bruken av investeringsavtaler (BITs) der dette er hensiktsmessig. Hovedformålet med investeringsavtaler er å beskytte norske investeringer i utlandet, spesielt i land der det er en politisk og økonomisk ustabil situasjon, og sikre at norske bedrifter kan konkurrere på lik linje med bedrifter fra andre land. Mange selskaper vegrer seg mot å satse i nye vekstmarkeder på

grunn av uforutsigbare rammevilkår, og investeringsavtaler bidrar til å redusere risikoen. Det er også et viktig hensyn at avtalene kan bidra til å fremme investeringer i utviklingsland.

Nyere investeringsavtaler inneholder bestemmelser om markedsadgang i tillegg til beskyttelse. Avtalene kan inngås selvstendig eller som et kapittel i en frihandelsavtale, og mange av våre forhandlingspartnere etterspør slike bestemmelser i frihandelsavtaler.

Departementet arbeider med et mandat til å forhandle investeringsavtaler basert på en modellavtale. Departementet arbeider også for at den norske posisjonen kan inngå i et kapittel i fremtidige EFTA-frihandelsavtaler.

Eksportfinansiering og finansiering av skip til bruk i Norge

Langsiktig eksportfinansiering og finansiering av skip til bruk i Norge

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for oppfølging av de offentlige langsiktige eksportfinansieringsordningene i Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportkreditt Norge. GIEK og Eksportkreditt Norge er ofte involvert i finansieringen av de samme eksportkontraktene, men med ulike roller – Eksportkreditt Norge gir lån, mens GIEK gir garantier. Det er et utstrakt samarbeid mellom GIEK og Eksportkreditt Norge. Tilbudet skal være et supplement til kommersiell finansiering av eksportkontrakter og spiller en sentral rolle i finansieringen av norsk eksport, spesielt i tider med uro i finansmarkedene og få alternative finansieringskilder.

Ordningene er rettet mot eksport som har et langsiktig finansieringsbehov. Hoveddelen av GIEK og Eksportkreditt Norges porteføljer er knyttet opp mot olje, gass og maritime næringer. Markedssituasjonen innen disse næringene medfører at både GIEK og Eksportkreditt Norge de siste årene har arbeidet mye med oppfølging av utestående lån og garantier hvor låntaker er eller kan komme i økonomiske vanskeligheter. I slike saker skal GIEK og Eksportkreditt Norge arbeide for å sikre statens samlede verdier. Det er GIEK som tar risikoen for at låntaker ikke betaler og som må utbetale eventuell erstatning. I håndtering av problemsaker tar GIEK en aktiv rolle for å redusere risiko for tap og å få til løsninger som er bærekraftige. Nærings- og fiskeridepartementet følger risikoen i GIEKs portefølje tett.

Regjeringen er opptatt av å tilpasse ordningene til næringslivets behov og at eksportfinansieringstilbud er konkurransedyktig og fungerer på

en god måte. Det ble i 2017 gjennomført en ekstern evaluering av GIEK og Eksportkreditt Norge. Formålet med evalueringen var å få belyst virksomhetenes måloppnåelse, om ressursbruken er effektiv og om helheten i det offentlige eksportfinansieringstilbudet fungerer godt. Evalueringen viste at virkemidlene er viktige for næringslivet og at systemet fungerer godt. Det ble konkludert med at systemet bidrar vesentlig til økt eksport og at ordningene fungerer etter sin hensikt. Nærings- og fiskeridepartementet har hatt evalueringen ute på offentlig høring.

Som en del av evalueringen har evaluator sett på organiseringen av eksportfinansieringstilbudet, både i Norge og i andre land. Evalueringen viser at ulike organiseringsformer har ulike fordele og ulemper. Mange av høringsinstansene har også hatt synspunkter på organiseringen av det norske systemet. Enkelte høringsinstanser mener at en sammenslåing av GIEK og Eksportkreditt Norge vil bidra til økt effektivitet ved å redusere dobbeltarbeid. Flere høringsinstanser er negative til en sammenslåing og vurderer fordelene som små sammenliknet med potensielle nedside. De største brukerne av eksportfinansieringsvirkemidlene er mest opptatt av at systemet fungerer godt, og flere viser til potensial for bedre koordinering i det bedriftsrettede virkemiddelapparatet. Evaluator finner at ressursbruken i GIEK og Eksportkreditt Norge er lav i forhold til verdiene som forvaltes og potensiell verdiskaping. Evalueringen viser også at dagens eksportfinansieringssystem fungerer godt, både for kunder, banker og eksportører. Organiseringen av eksportfinansieringsvirkemidlene vil derfor videreføres.

I 2017 ble det gjennomført enkelte justeringer i eksportfinansieringstilbudet for å bedre legge til rette for norsk eksport, bl.a. långivergarantier for eksportrelaterte investeringer i Norge.

Regjeringen opprettet i 2018 en ny markedsmessig låne- og garantiordning i GIEK og Eksportkreditt Norge for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge. Tilbudet er midlertidig i tre år og skal evalueres. Formålet er å bidra til at redere i Norge oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og dermed medvirke til økt aktivitet for skipsverft i Norge. Dette vil kunne bidra til å skape ny aktivitet og til at kompetansen beholdes i Norge. I 2018 ble også garantirammen i byggelånsgarantiordningen utvidet fra 5 til 7 mrd. kroner.

Innen sommeren 2018 var det nye tilbudet operativt i både GIEK og Eksportkreditt Norge. Det har vært stor interesse for dette i maritim næring. Både Eksportkreditt Norge og GIEK

arbeider med flere aktuelle søknader, og det har per 30. juni 2018 blitt gitt et tilbud om garanti under ordningen.

Internasjonale forhandlinger om eksportfinansiering

Formålet med internasjonale avtaler om eksportfinansiering er å fremme like konkurransevilkår og begrense subsidienivået innen offentlig langsiktig eksportfinansiering. Offentlig langsiktig eksportfinansiering er i dag regulert av den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits» (Arrangement). Arrangement består av en generell hovedavtale og spesifikke sektoravtaler for henholdsvis skip, fly, tog, atomkraftverk, kullkraftverk og fornybar energi. Det eksisterer også et omfattende sett av retningslinjer for håndtering av antikorrupsjon, miljø og sosiale spørsmål, rapportering, etc. Arrangement regulerer alt fra minimumspriser (renter, garantipremier) til avdragsstrukturer (maksimal løpetid, halvårslige avdrag etc.). Det pågår også forhandlinger om en mulig ny eksportfinansieringsavtale gjennom en internasjonal arbeidsgruppe (International Working Group – IWG) som inkluderer ikke-OECD-land som Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika, herunder en hovedavtale og en sektoravtale for skip.

Prioriteringer 2019

Nærings- og fiskeridepartementet vil:

- følge opp regjeringens havsatsing og bruke norske erfaringer og kompetanse til å fremme internasjonal forståelse av sammenhengen mellom god miljøtilstand, bærekraftig bruk og økonomisk vekst i havnæringene.
- fremme frihandel og åpen markedsadgang, både gjennom frihandelsavtaler og å sikre oppslutning om WTO-avtalen.
- fremme EØS-avtalen for å skape gode løsninger for norsk næringsliv i det indre marked og følge opp norske interesser i Europakommisjonens strategi for det indre marked.
- sikre norsk næringslivs interesser i forbindelse med Storbritannias uttreden av EU og forberede et fremtidig avtaleforhold til Storbritannia som sikrer åpen markedsadgang.
- utvikle den handelspolitiske dialogen med Kina, og fremforhandle en frihandelsavtale som sikrer gode og forutsigbare rammebetingelser for norsk næringsliv. På det maritime området vil arbeidet med en bilateral arbeidsgruppe for maritim transport priorite-

- res og på det veterinære området arbeide for rammebetingelser som sikrer norsk sjømat-eksport til Kina.
- videreføre arbeidet med å fremforhandle nye EFTA-frihandelsavtaler med India, Malaysia, Mercosur, Vietnam og Indonesia, og reforhandle eksisterende frihandelsavtaler med Canada, Mexico og SACU. Videre arbeide med utviklingen av de handelspolitiske relasjonene med ASEAN.
 - utvikle de handelspolitiske relasjonene til Japan med sikte på fremtidige forhandlinger om en bilateral frihandelsavtale.
 - arbeide med mandat for forhandlinger om investeringsbeskyttelse i frihandelsavtaler og investeringsavtaler.
 - følge utviklingen i USAs handelspolitikk og arbeide for å fremme norske nærings- og handelspolitiske interesser i USA.
 - bidra til å sikre at norsk næringsliv får nødvendig politisk og faglig støtte i saker der bedrifter utsettes for straffetoll og andre handelspolitiske tiltak.
- følge opp amerikansk importregelverk knyttet til bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske og bifangst av sjøpattedyr, for å sikre markedsadgangen for norsk sjømat til USA.
 - følge opp etableringen av regelverk for fiskerisubsidier i WTO.
 - forberede Norges deltakelse på verdensutstillingen EXPO 2020 i Dubai.
 - følge opp tiltakene i regjeringens strategi *Verda som marknad – regjeringa sin strategi for eksport i internasjonalisering*.
 - følge opp resultatene fra områdegjennomgangen av næringsfremme som gjennomføres i 2018 og vurdere struktur, organisering og ressursbruk i uteapparatet som fremmer norsk næringsliv i utlandet.
 - arbeide for et konkurransedyktig og relevant eksportfinansieringstilbud, herunder følge opp den nye midlertidige markedsmessige skipsordningen og risikoen i GIEKs portefølje.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	11 790	10 000	10 239
73	Støtte til kapitalvareeksport	100 500	81 000	81 500
	Sum kap. 0940	112 290	91 000	91 739

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen på kap. 940, post 73 økt med 3 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk deltakelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmar-

keder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt fremtredende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultater 2017

I 2017 ble det brukt om lag 6 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Ved tildelingen av midler ble det bl.a. lagt vekt på prosjekter som er finansiert sammen med næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet, for å underbygge satsingen på Team Norway.

Det ble brukt om lag 5 mill. kroner til arbeidet med strategiske internasjonaliseringsprosjekter i 2017. Midlene ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet, bl.a. i forbindelse med offisielle besøk.

Prioriteringer 2019

Departementet vil også i 2019 bidra med midler til gjennomføring av nærings- og profileringsaktiviteter ved utenriksstasjonene og internasjonaliseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig vekt på markeder i vekst, herunder Kina. Departementet vil fortsette arbeidet med å videreutvikle Team Norway-samarbeidet, for å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom informasjonsutveksling, samordning og koordinert innsats og initiativer. I 2019 vil departementet også arbeide med forberedelsene av norsk deltakelse på verdensutstillingen EXPO 2020 i Dubai.

Budsjettforslag

Bevilgningen under posten dekker utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter.

Det foreslås en bevilgning på 10,2 mill. kroner i 2019.

Post 73 Støtte til kapitalvareeksport

Om 108-ordningen

Ordnningen med fastrentelån (CIRR-lån) til kjøpere av norske eksportvarer, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Formålet med 108-ordningen har vært å fremme norsk eksport. Dette ble gjort ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelse et konkurransedyktig eksportkreditttilbud på like gode vilkår som offentlig støttede eksportkreditter i våre konkurrentland.

Eksportfinans administrerte ordningen på vegne av staten. Avtalen mellom Eksportfinans ASA og daværende Nærings- og handelsdeparte-

mentet om forvaltning av ordningen ble sagt opp med virkning for nye tilsagn fra og med 21. desember 2011. En overgangsordning gjaldt frem til 1. juli 2012. Siden da har Eksportkreditt Norge AS forvaltet statens eksportkredittordning. Det vises også til omtale under kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS.

Eksportfinans ASA skal fortsette å forvalte den utestående porteføljen av CIRR-lån under 108-ordningen, og det vil derfor i flere år fremover kunne være behov for bevilgninger under kap. 940, post 73.

Gjennom 108-ordningen kunne kjøperne av norske eksportvarer få tilbud om fastrentelån (såkalte CIRR-lån), med rente lik statsobligasjonsrente i den aktuelle valutaen pluss ett prosentpoeng. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet fremkommer når rentesatsene på utlåne ikke fullt ut dekker innlåns- og forvaltningskostnadene. Bevilgningen avhenger dermed av rentebetingelsene til eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlåne og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningen økonomiske resultat. Eksportfinans blir godtgjort for å forvalte ordningen gjennom marginer på utestående lån. De årlige underskuddene belastes statsbudsjettet to år etter at de er påløpt. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans for den mellomværende perioden frem til utbetalingstidspunktet.

Budsjettforslag

Saldoen til utestående utlån under 108-ordningen utgjorde i overkant av 6,6 mrd. kroner ved utgangen av 2017. Regnskapet for 108-ordningen for 2017 viste et underskudd på om lag 80 mill. kroner. Rentegodtgjørelsen forventes å ville utgjøre om lag 1,5 mill. kroner. Hvis rentegodtgjørelsen skulle komme til å avvike vesentlig fra anslaget, vil regjeringen foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer i budsjettet våren 2019. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 81,5 mill. kroner i 2019.

Kap. 2429 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS	109 698	112 435	115 117
71	Viderefakturerte utgifter	155	200	206
90	Utlån	3 423 862	7 000 000	8 000 000
	Sum kap. 2429	3 533 715	7 112 635	8 115 323

Vedrørende 2019.

Kapitlet endrer navn fra *Eksportkreditt Norge AS* til *Eksportkredittordningen*. Formålet er å skille selskapet fra ordningen. Post 70 er også endret fra *Tilskudd til Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS*.

Eksportkredittordningen er en statlig ordning for finanstjenester til norsk eksport av kapitalvarer og tjenester der hensikten er å tilby kunder av norske eksportører eksportkreditter på internasjonalt konkurransedyktige betingelser. Ordningen skal bidra til å fremme norsk eksport gjennom å sikre at norske eksportører kan konkurrere på like vilkår med eksportører fra andre land med tilgang til tilsvarende nasjonale eksportkredittordninger. I statsbudsjettet 2018 vedtok Stortinget at eksportkredittordningen, i en midlertidig periode, også skal inneholde et tilbud av lån på markedsmessige vilkår til kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge. Tilbudet ble implementert sommeren 2018 og skal medvirke til økt aktivitet ved skipsverft i Norge.

Eksportkredittordningen innebærer tilbud om lån på CIRR-vilkår²⁴ i henhold til OECDs *Arrangement on Officially Supported Export Credits (Arrangement)* eller lån på markedsmessige vilkår. Alle lån må være garantert av en statlig eksportgarantiinstitusjon, som Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og/eller en finansinstitusjon med god kredittrating, eller sikret på annen måte i henhold til Eksportkreditt Norges kredittretningslinjer. Det innebærer at staten i liten grad tar kredittrisiko på låntakere under ordningen, men kredittrisiko på låntakernes garantister. Det forventes i et normalår ikke tap under ordningen.

²⁴ CIRR (Commercial Interest Reference Rate) er minimumsrenten for offentlig støttede fastrentelån i henhold til «Arrangement on Officially Supported Export Credits». Rentesatsen oppdateres månedlig. For fastsettelse av renten tas det utgangspunkt i statsobligasjonsrenten i den aktuelle valuta. CIRR-renten settes ett prosentpoeng høyere enn denne.

Eksportkredittordningen er rettighetsbasert, og alle søknader som faller innenfor det fastsatte regelverket, vil få tilbud (tilsagn) om finansiering. Vilkårene for å få lån, og vilkårene for selve lånet, reguleres bl.a. i den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement, og i forskrift om eksportkredittordningen. Det stilles krav knyttet til samfunnsansvar og antikorrupsjon.

Lånene under ordningen står på statens balanse, og ordningen finansieres i sin helhet over statsbudsjettet. Ordningens kontantstrømmer går direkte gjennom statens konsernkontoordning i Norges Bank. Ordningen skal være et supplement til kommersiell finansiering av eksportkontrakter.

Eksportkreditt Norge AS

Eksportkreditt Norge AS forvalter eksportkredittordningen med hjemmel i lov om Eksportkreditt Norge AS (eksportkredittloven). Selskapets formål og eneste oppgave er å forvalte ordningen. Selskapet skal bl.a. gjennom markedsføring, søknadsbehandling og oppfølging av lån ivareta oppgavene på en effektiv måte. Eksportkreditt Norge er et statsaksjeselskap og mottar tilskudd til drift, jf. kap. 2429, post 70. Selskapet har om lag 50 ansatte og kontor i Oslo. Selskapets mål er å fremme norsk eksport gjennom å tilby konkurransedyktig, tilgjengelig og effektiv eksportfinansiering.

Eksportkreditt Norge yter lån i eget navn, men kan hvis særlige grunner tilsier det, yte lån i statens navn. Staten er ansvarlig for de forpliktelser som selskapet pådrar seg i forbindelse med utlånsvirksomheten, og som ikke knytter seg til driften av selskapet.

Resultater 2017

Ved utgangen av 2017 var utlånssaldoen under eksportkredittordningen om lag 69,4 mrd. kroner

fordelt på 214 lån, jf. tabell 4.29 nedenfor. I 2017 var det færre og lavere utbetalinger under eksportkredittordningen enn i foregående år, som følge av redusert aktivitet innen petroleumrelaterte næringer. Det var også en nedgang i antall mottatte søknader sammenlignet med 2016, som

følge av færre søknader både knyttet til petroleumrelaterte næringer og fornybar energi. Eksportkreditt Norge signerte totalt 22 låneavtaler til en verdi av 9,8 mrd. kroner, som selskapet forventer at kommer til utbetaling i 2018 og 2019.

Tabell 4.29 Nøkkeltall for eksportkredittordningen (2016– 2017)

	2017	2016
Utlånssaldo i mill. kroner	69 395	76 505
Antall utestående lån	214	233
Utlånssaldo fordelt på CIRR-lån/lån på markedsmessige vilkår i pst.	63/37	61/39
Antall mottatte søknader	241	278
Søknadsvolum i mill. kroner	124 418	209 143
Antall signerte låneavtaler	22	20
Verdi nye signerte låneavtaler i mill. kroner	9 800	11 300
Antall utbetalte lån	19	24
Nye lån utbetalt i mill. kroner	3 400	10 000

Lånesaldoen under eksportkredittordningen ble redusert i 2017 sammenlignet med 2016 som følge av færre utbetalinger og valutaendringer. Valutaendringene reduserte utlånssaldoen med om lag 2,3 mrd. kroner. Ved utgangen av 2017 var 69,3 pst. av utlånssaldoen i utenlandsk valuta, hvorav 64,8 pst. i amerikanske dollar. Om lag

73 pst. av utlånssaldoen var garantert av GIEK, mens 14 pst. var garantert av norske banker og 13 pst. av utenlandske banker. Utlånsporføljen under eksportkredittordningen er særlig knyttet til olje og gass og maritime næringer, jf. tabell 4.30 nedenfor, og preges av store enkeltleveranser.

Tabell 4.30 Næringsfordeling i utlånsporføljen under eksportkredittordningen i 2017

	Olje og gass	Fornybar energi	Annen industri	Sum ¹
Utlånssaldo i mill. kroner	64 606	1 021	3 733	69 359
Andel av total utlånssaldo i pst.	93,1	1,5	5,4	100
Andel maritimt i utlånssaldo (per næring) i mill. kroner	56 409	367	2 790	59 565

¹ Avvik forekommer grunnet avrunding per næring.

Situasjonen innen petroleumrelaterte næringer har påvirket Eksportkreditt Norges forvaltning av eksportkredittordningen. Selskapet har arbeidet mye med å følge opp utestående portefølje for å sikre statens samlede verdier. Ved utgangen av 2017 var det 80 lån med innvilget avdragsutsettelse under ordningen, fordelt på 18 låntakere. Lånene er garantert, og Eksportkreditt Norge følger opp garantistene og låntakerne.

Samtidig har Eksportkreditt Norge, sammen med GIEK, arbeidet med å øke kjennskapen til eksportfinansieringstilbudet, også for små og mellomstore bedrifter og bedrifter innenfor fastlandsnæringer. Selskapet har også arbeidet for å effektivisere søknadsprosesser og forenkle lånedokumentasjon, bl.a. for små og mellomstore bedrifter. Undersøkelser utført på oppdrag fra Eksportkreditt Norge tilsier at interessentene jevnt over er

fornøyd med servicen og kompetansen hos Eksportkreditt Norge.

Med bakgrunn i regjeringens strategi for eksport og internasjonalisering *Verda som marknad* ble det åpnet for at Eksportkreditt Norge, i en prøveperiode og i begrenset omfang, kan akseptere garantister med noe lavere kredittverdighet. Tiltaket kan bidra til at det blir gjennomført flere prosjekter innenfor fornybar energi og prosjekter i utviklingsland.

Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomført en evaluering av GIEK og Eksportkreditt Norge, jf. omtale under programkategori 17.30. I evalueringsrapporten blir det trukket frem at eksportkredittordningen bidrar vesentlig til økt eksport og virker som et supplement til det private markedet gjennom å utvide tilbudet av lån. Videre trekkes det frem at Eksportkreditt Norge tilbyr konkurransedyktig, tilgjengelig eksportfinansiering for bedriftene som kvalifiserer til bruk av ordningen.

Prioriteringer 2019

Eksportkreditt Norge skal arbeide for økt eksport, inkludert å gjøre tilbudet kjent og effektivt for små og mellomstore norske eksportbedrifter. Videre skal arbeidet med å følge opp utestående portefølje under eksportkredittordningen prioriteres, for å sikre statens samlede verdier. I tillegg skal selskapet arbeide for en god operasjonalisering av tilbudet av lån på markedsmessige vilkår til finansiering av kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge, for å medvirke til økt aktivitet for skipsverft i Norge.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS

Tilskuddet skal sikre at Eksportkreditt Norge kan forvalte eksportkredittordningen på en profesjonell og effektiv måte.

Tilskuddet skal dekke alle utgifter til administrasjon av selskapet og forvaltningen av eksportkredittordningen, inklusiv lønn og personalkostnader, husleie, programvarelisenser, IKT-utgifter og eksterne tjenestekjøp. Tilskuddet skal også dekke utgifter forbundet med enkeltlån når slike kostnader ikke viderefaktureres til låntaker. Videre skal tilskuddet dekke selskapets arbeid med rådgivning til departementet.

Det foreslås en bevilgning på 115,1 mill. kroner.

Post 71 Viderefakturerte utgifter

Før Eksportkreditt Norge inngår eller endrer låneavtaler tilknyttet eksportkredittordningen, vil det ofte være behov for å innhente eksterne vurderinger for å sikre at vesentlige forhold ved lånet og lånedokumentasjonen er tilstrekkelig godt ivaretatt. Eksportkreditt Norge viderefakturerer normalt utgiftene til låntaker. Utleggene er ikke garantert av tredjeparter, og det kan forekomme enkelte mindre tap. Bevilgningen skal dekke akkumulerte tap for slike utlegg, året etter at tapene inntreffer. Bevilgningen for viderefakturerte utgifter for 2019 skal dekke akkumulerte tap i 2018.

Det foreslås en bevilgning på 0,2 mill. kroner for 2019. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2019.

Post 90 Utlån

Alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for eksportkredittordningen, jf. forskrift om eksportkredittordningen § 1, vil få tilbud (tilsagn) om finansiering, jf. forslag til vedtak X, 3. I tillegg har selskapet anledning til å videreføre hele eller deler av Eksportfinans ASAs lån som kommer til marginreforhandling, og har også en oppgave i å sikre statens verdier i tilfeller der låntaker har betalingsproblemer og/eller misligholder lånet. Videre kan selskapet, når hensynet til statens samlede interesser tilsier det, refinansiere på markedsmessige vilkår lån som er minimum 70 pst. garantert av GIEK, jf. forskrift om eksportkredittordningen § 6.

Det er knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet under ordningen. Posten gjelder nye låneutbetalinger, midlertidige utlegg for å sikre statens verdier i tilfeller der låntaker har betalingsproblemer og/eller misligholder, låneutbetalinger knyttet til refinansiering, samt eventuelle låneovertakelser. Anslått beløp er 8 mrd. kroner.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 8 mrd. kroner og en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen, men slik at samlede utbetalinger ikke overstiger 38 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 3.

Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2019.

Kap. 5329 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Gebyrer m.m.	20 792	20 000	20 000
90	Avdrag på utestående fordringer	8 275 487	6 700 000	9 000 000
	Sum kap. 5329	8 296 279	6 720 000	9 020 000

Vedrørende 2019:

Kapitlet endrer navn fra *Eksportkreditt Norge AS* til *Eksportkredittordningen*. Formålet er å skille selskapet fra ordningen.

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrene for lån under eksportkredittordningen fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer bl.a. med kompleksiteten i den enkelte låneavtale og rollen Eksportkreditt Norge har som långiver. For de indirekte kostnadene ved å binde likviditet til et lån kan det påløpe en såkalt beredskapsprovisjon, og for arbeidet med å skrive ut og sette sammen lånedokumentasjonen kan det påløpe arrangementsgebyrer. I tilfeller hvor Eksportkreditt Norge har rollen som agent, dvs. den som forestår den praktiske oppfølgingen overfor låntaker i låneforholdet, kan selskapet f.eks. også ta et agentgebyr. Nivået på samlede gebyrinntekter vil, i tillegg til forhold ved den enkelte låneavtale, avhenge av antall lån som utbe-

tales og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrnivået skal ikke avhenge av låntakers rentevalg. Beste anslag for gebyrinntekter i 2019 er 20 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2019.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

I 2019 forventes det avdrag for totalt 9 mrd. kroner på lån under eksportkredittordningen. Avdragene følger fastsatte avdragsprofiler som normalt innebærer halvårslige avdrag. Beløpet består av forventede avdrag på eksisterende utestående saldo, avdrag på lån som forventes utbetalt fremover og anslag på førtidsinnfrielser.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 9 mrd. kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2019.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
80	Renter	1 744 162	1 800 000	1 700 000
	Sum kap. 5629	1 744 162	1 800 000	1 700 000

Post 80 Renter

Forventede renteinntekter fra statens samlede utlån under eksportkredittordningen er anslått til 1,7 mrd. kroner. Renteinntektene er avhengig av

utlånsvolum, valutakurs på innbetalingstidspunktet og renteutviklingen for det enkelte lån.

Det foreslås på dette grunnlag en bevilgning på 1,7 mrd. kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2019.

Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
24	Driftsresultat			
71	Tilskudd til garantiordningen for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge		10 000	
	Sum kap. 2460		10 000	

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift med formål å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet. Dette gjøres ved at GIEK utsteder garantier på vegne av den norske stat.

GIEK tilbyr primært garantier for langsiktige eksportlån. Garantiene gis i hovedsak til virksomheter som gir lån til kjøpere av norske eksportvarer og tjenester, f.eks. Eksportkreditt Norge AS. Dette innebærer at GIEK tar risikoen for at kjøperen ikke betaler, og långiverens risiko reduseres tilsvarende.

GIEK forvalter også garantier for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (skipsgarantiordningen), byggelåns- og kraftgarantier, en anbuds-garantiordning på vegne av Norfund og en beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring, jf. omtale under kap. 900, post 72.

GIEK har ansvar for oppfølging av løpende garantiansvar og gjenstående krav under garantiordninger som er opphørt og der nye garantier ikke utstedes, jf. omtale under kap. 5460, post 71.

Nærings- og fiskeridepartementet har utnevnt et styre for GIEK som leder virksomheten på statens vegne. GIEK ligger i Oslo og disponerte 90,5 årsverk per 31. desember 2017.

Boks 4.6 gir nærmere omtale av GIEKs aktive garantiordninger.

GIEK har følgende mål for sin virksomhet:

- bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet
- medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår
- medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår
- medvirke til markedsmessig finansiering av skip som bygges ved verft i Norge til bruk i Norge
- oppfylle kravet om at den enkelte ordning skal gå i balanse på lang sikt, inkludert eventuelle tapsfond

Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som settes av internasjonalt regelverk. Dette omfatter bl.a.:

- den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO-regelverket, særlig «The Agreement on Subsidies and Countervailing Measures»

GIEK er også faglig rådgiver for departementet bl.a. i det internasjonale arbeidet i OECD og arbeidet med en mulig ny bred eksportfinansieringsavtale gjennom International Working Group on Export Credits (IWG).

Resultater 2017

Resultater for alle ordningene

GIEKs nye garantier i 2017 utløste eksportkontrakter for 21,5 mrd. kroner. Totalt utestående garantiansvar for alle ordninger var på 91,1 mrd. kroner ved utgangen av året, fordelt på 438 garantier. Garantiinntektene var på 1,5 mrd. kroner, og det ble betalt ut 2,1 mrd. kroner i erstatninger under garantier. Resultatet for garantiordningene viser et samlet overskudd på 341 mill. kroner, mot et underskudd på 527 mill. kroner i 2016²⁵. Nærings- og fiskeridepartementet har i 2017 gjennomført en ekstern evaluering av GIEK og Eksportkreditt Norge, jf. omtale under programkategori 17.30. Evalueringen viser at eksportfinansieringssystemet fungerer godt, både for kunder, banker og eksportører. I evalueringsrapporten blir det trukket frem at eksportgarantiordningene bidrar vesentlig til økt eksport og virker som et supplement til det private markedet gjennom å utvide tilbudet av garantier betydelig.

²⁵ GIEK sitt fondsregnskap er fra og med regnskapsåret 2017 avlagt etter SRS, og regnskap tilbake til 1. januar 2016 ble omarbeidet. Det er derfor noe avvik mellom resultater for 2016 her og resultater for 2016 i Prop. 1 S (2017–2018).

Boks 4.6 Oversikt over GIEKs aktive garantiordninger

Alminnelig garantiordning består i hovedsak av eksportgarantier for risiko knyttet til manglende betaling fra kjøper, enten det skyldes politiske forhold (f.eks. krig) eller kommersielle forhold (f.eks. konkurser). Garantier for investeringer (f.eks. investeringslån) gis bare for risiko knyttet til politiske forhold. Formålet med alminnelig ordning er å fremme norsk eksport og norske investeringer i utlandet. Garantiordningen bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge. Regjeringen utvidet i 2017 ordningen til også å omfatte markedsmessige garantier for eksportrelaterte investeringer i Norge.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) benyttes til å garantere for lån til kjøpere med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. Formålet med U-landsordningen er å fremme norsk eksport og norske investeringer i land som er definert av OECD som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. Det er et grunnfond, som ikke er rentebærende, tilknyttet ordningen.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (Byggelånsgarantiordning)

gen) benyttes til å garantere for byggelån i forbindelse med bygging eller ombygging av skip, fartøy eller innretninger til havs. Formålet med garantiordningen er å sikre at norske skipsverft, offshoreverksteder og annen relevant virksomhet oppnår byggelån gjennom risikoavlastning for private banker, og på den måten medvirke til å sikre økt aktivitet. Ordningen skal bidra til å gjøre norske verft mer konkurransedyktige ved å gi lettere tilgang på finansiering og øke kapasiteten i det norske finansmarkedet.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen) skal benyttes til å garantere for finansiering i forbindelse med kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Ordningen skal medvirke til at kraftintensiv industri i Norge kan inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen) ble etablert i 2018 og innebærer markedsmessige garantier for lån til kjøpere av skip som bygges ved verft i Norge, for bruk i Norge. Målgruppen er verft og underleverandører i Norge. Ordningen er midlertidig og skal bidra til at redere i Norge oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og dermed medvirke til økt aktivitet for skipsverft i Norge. Dette kan igjen føre til økt aktivitet for underleverandører i Norge.

GIEKs ordninger skal drives slik at hver ordning går i balanse på lang sikt, inkl. bevilgninger til eventuelt grunnfond. Med balanse for de ulike garantiordningene menes det at det skal oppnås balanse mellom premier, gjenvinninger, finansinntekter og statlig tilskudd til tapsdekning på den ene siden, og administrasjonskostnader, finanskostnader og utbetaling under garantier på den andre siden. Regnskap for den enkelte garantiordningen benyttes til å måle oppfyllelsen av balansekravet. Det vises til fullstendig regnskap i GIEKs årsrapport for 2017. GIEK vurderer at ordningene fortsatt vil gå i balanse på lang sikt.

GIEKs garantier ble i 2017 utstedt innenfor de fire ordningene som er omtalt over. Alminnelig garantiordning og U-landsordningen er virkemidler for å bidra til eksportkontrakter, mens Byggelånsgarantiordningen og Kraftgarantiordningen

ikke har krav om eksport. Alminnelig garantiordning er GIEKs hovedordning og utgjør hoveddelen av GIEKs portefølje. GIEKs portefølje av garantier er i hovedsak knyttet til olje, gass og maritime næringer, få land og få selskaper. Svikt i kundenes gjeldsbetjeningsevne vil kunne gi betydelige tap og underskudd for GIEK i perioder. Samlede tapsavsetninger og nedskrivning på garantiansvar var på 7,7 mrd. kroner per 31. desember 2017. GIEK hadde en likviditet (bankinnskudd) på til sammen 7,2 mrd. kroner ved utgangen av 2017.

Risikoen i porteføljen har økt betraktelig de siste årene på grunn av situasjonen i petroleumsrelaterte næringer. En stor andel av GIEKs kunder innen disse næringene har hatt behov for endringer i lånebetingelser og avdragsutsettelse, og det har vært gjennomført flere restruktureringer. GIEK har tatt en aktiv rolle i disse prosessene

for å sikre statens verdier og for å få til løsninger som er bærekraftige. GIEK legger stor vekt på å minimere tap i porteføljen og samtidig få tilvekst av nye garantier. Organisasjonen har i løpet av de siste årene fått implementert gode systemer og rutiner, og økt kompetansen internt for risikovurdering i den enkelte sak og oppfølging av risiko i porteføljen. Samtidig har GIEK arbeidet med å

øke spredningen i porteføljen når det gjelder land og næringer, særlig fra fastlandsindustrien og prosjekter knyttet til fornybar energi. Det er imidlertid lite sannsynlig at søknader fra andre sektorer vil veie opp for fallet i søknader fra olje, gass og maritime næringer. Dette vil kunne bidra til at GIEKs premieinntekter faller i tiden fremover.

Tabell 4.31 Næringsfordelingen i GIEKs portefølje (alle garantiordninger)

	(i mill. kr)			
Utestående garantiansvar ¹	Olje og gass	Annen industri	Fornybar energi	Sum
Utestående garantiansvar i mill. kroner	72 221	16 356	2 495	91 072
- herav skip og skipsutstyr	58 663	9 252	95	68 010
Utestående garantiansvar i pst. av sum utestående garantiansvar	79 pst.	18 pst.	3 pst.	

¹ Utestående garantiansvar inkluderer reforsikring av GIEK Kredittforsikring AS.

Resultater for de enkelte garantiordningene

Tabell 4.32 Hovedtall for GIEKs aktive ordninger ved utgangen av 2017

	(i mill. kroner)							
Ordning	Garanti-ramme	Gjeldende tilbud om garanti	Utestående garantiansvar	Bundet under rammen	Gjeldende søknader	Nytt garanti-ansvar i 2017	Antall nye garantier i 2017	Antall gjeldende garantier
Alminnelig garantiordning	145 000	13 882	86 860 ¹	101 479 ²	8 496	8 404	143	418 ³
U-landsordningen	3 150	454	624	1 078	68			4
Byggelåns-garantiordningen	5 000	212	3 039	3 251		2 847	13	14
Kraftgaranti-ordningen	20 000		549	549	1 856	549	2	2
Sum	173 150	14 548	91 072	106 358	10 420	11 801	158	438

¹ Inkluderer Gammel alminnelig ordning og reforsikring av GIEK Kredittforsikring.

² Inkluderer gjeldende tilbud om garantier (tilsagn), utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, reforsikring av GIEK Kredittforsikring og ubenyttet del av rammeavtaler for bonds (en avtale mellom GIEK og en bank som gjør det enkelt for banken å søke avlastning for garantier knyttet til en konkret eksportør opp til et gitt beløp).

³ Inkluderer Gammel alminnelig ordning.

Tabell 4.33 Årsresultat for GIEKs garantiordninger per 31. desember 2017

(i 1 000 kr)

Ordning	Premie og andre inntekter	Resultat før avsetninger og nedskrivning	Endringer i tapsavsetning ²	Overføring til staten	Resultat 2017
Alminnelig garantiordning	1 531 241	1 373 771	1 100 536		273 235
U-landsordningen	20 766	19 219	-47 581		66 800
Byggelånsgarantiordningen	51 248	46 499	10 637		35 862
Kraftgarantiordningen	865	-273	16 233		-16 506
Ordninger under avvikling ¹	-1 135	-1 263	-321	-17 500	-18 443
Sum	1 602 985	1 437 953	1 079 504	-17 500	340 948

¹ Ordninger under avvikling består av Gammel alminnelig ordning og gamle særordninger, samt SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 som ved utgangen av 2017 ikke hadde noe gjenstående garantiansvar.

² Netto endring avsetninger og nedskrivning fond. Dette er ikke konstaterte tap, men endringer i GIEKs anslag på hva GIEK vil kunne tape i sin portefølje. Negativ endring betyr at tapsavsetningene er redusert.

Alminnelig garantiordning

GIEK mottok 166 nye søknader til en verdi av 33,2 mrd. kroner under Alminnelig garantiordning i 2017. Alminnelig ordning hadde opparbeidet kapital på 4,1 mrd. kroner og avsetninger for tap på garantiansvar på 5,3 mrd. kroner ved utgangen av 2017. Ved utgangen av 2017 var ordningens likviditet i form av bankinnskudd på 6,4 mrd. kroner.

U-landsordningen

GIEK mottok to nye søknader under U-landsordningen i 2017 til en verdi av 260 mill. kroner. Bankinnskudd for ordningen var på 557,8 mill. kroner per 31. desember 2017. Ved utgangen av året var opparbeidet kapital under ordningen 519 mill. kroner, hvorav grunnfondet utgjorde 450 mill. kroner.

Byggelånsgarantiordningen

GIEK mottok åtte nye søknader til en verdi av 1,9 mrd. kroner under Byggelånsgarantiordningen i 2017. I løpet av året ble det gitt 13 nye garantier til en verdi av 2,8 mrd. kroner. Til sammenligning mottok GIEK 20 søknader til en verdi av 1,9 mrd. kroner i 2016. Ordningen hadde opparbeidet kapital på 59,8 mill. kroner og avsetninger for tap på garantiansvar på 96,6 mill. kroner ved utgangen av 2017. Bankinnskuddet tilknyttet ordningen var på 147 mill. kroner.

Kraftgarantiordningen

GIEK mottok tre nye søknader på til sammen 3,3 mrd. kroner under Kraftgarantiordningen i 2017. Ordningens første garantier ble gitt i 2017 for til sammen 549 mill. kroner. Ordningen hadde et underskudd på 16,5 mill. kroner i 2017.

Ordninger under avvikling

Av ordningene som er under avvikling var det bare Gammel alminnelig ordning som hadde utestående garantiansvar ved utgangen av 2017, på 30,9 mill. kroner. Fordringene under Gammel portefølje (Gammel alminnelig ordning og Gamle særordninger) var per 31. desember 2017 regnskapsført til 126,6 mill. kroner. GIEK hadde i tillegg om lag 218 mill. kroner i utestående fordringer i moratorieavtaler per 31. desember 2017, som inkluderer en del av fordringene i Gammel portefølje. Det pågår et internasjonalt kreditorsamarbeid i Parisklubben. På bakgrunn av dette oppstår det moratorieavtaler, som er gjeldsnedbetalingsavtaler som utsetter et lands betaling av gjeld til et annet land. GIEK kan ettergi fordringer mot visse land, som stort sett hører under Gammel portefølje, på bakgrunn av handlingsplanen om gjeldsslette for utvikling. Planen har bl.a. ett hovedtiltak om å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland og er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon.

SUS/Baltikum-ordningen ble avviklet i 2003. All resterende overskuddslikviditet ble overført til

staten i 2018 da ordningen ikke lenger hadde fordringer eller utestående garantiansvar.

Benyttelse av fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner og fullmakt til å benytte holdingselskap

Formålet med GIEKs fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker er å sikre statens verdier. Fullmakten innebærer bl.a. at GIEK kan gå inn som midlertidig eier i selskap hvor man har plassert et panteobjekt, f.eks. et skip, knyttet til et misligholdt engasjement, eller omgjøre utestående krav til egenkapital (aksjer) ved restrukturering i selskap som GIEK har garantert for.

GIEK etablerte en holdingstruktur høsten 2017, med selskapet Box Topco AS som holdingselskap. Box Topco er et aksjeselskap hvor staten eier 100 pst. av aksjene, og hvor GIEK forvalter statens eierinteresser. Selskapet har et styre bestående av to personer, men ingen ansatte. Selskapet er oppkapitalisert av Alminnelig garantiordning og har som formål å forvalte eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning. I forbindelse med etablering av holdingstrukturen overdro GIEK aksjer i tre selskaper til Box Topco.

Ved utgangen av 2017 hadde GIEK eierskap i to selskaper, holdingselskapet Box Topco og et selskap som eier en offshoreenhet. På samme tidspunkt hadde Box Topco eierandeler i fire selskaper, inkludert to børsnoterte norske offshore-rederier, ett skipseiende selskap som eier et offshoreskip og ett norsk aksjeselskap som igjen har eierandel i et utenlandsk skipseiende selskap (som solgte et boreskip i 2017). I begynnelsen av 2018 solgte Box Topco sine siste aksjer i et av de børsnoterte selskapene.

Prioriteringer 2019

GIEK er fortsatt i en utfordrende situasjon med krevende markedsforhold innenfor olje-, gass- og maritim sektor, samtidig som GIEK har fått nye virkemidler og produkter, og iverksatt tiltak for å gjøre tilbudet mer kjent. Det er fortsatt risiko for tap og risiko knyttet til målet om at de enkelte ordningene skal gå i balanse på lang sikt.

GIEK skal derfor prioritere å arbeide for økt eksport, inkludert å gjøre tilbudet kjent og effektivt for små og mellomstore norske eksportbedrifter. GIEK skal også prioritere arbeidet med å følge opp og håndtere risikoen med utestående garantier for å minimere tap og sikre statens samlede

verdier. På grunn av at *Skipsgarantiordningen* er midlertidig, skal GIEK prioritere arbeidet med ordningen.

Budsjettforslag

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Per 31. juli 2018 var 102,5 mrd. kroner bundet under rammen²⁶, og søknader for 36 mrd. kroner lå til behandling. En totalramme for nye og gjeldende tilbud (tilsagn) om garantier og utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning foreslås videreført i 2019 med 145 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Per 31. juli 2018 var 770 mill. kroner bundet under rammen for U-landsordningen, og det lå ingen søknader til behandling. Det foreslås å videreføre garantirammen fra 2018, som innebærer en ramme for nye og gjeldende tilbud (tilsagn) om garantier og utestående garantiansvar på 3,15 mrd. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak VII, 3.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs

Per 31. juli 2018 var 4,044 mrd. kroner bundet under rammen. På samme tidspunkt var det søknader for 1,479 mrd. kroner til behandling. GIEK forventer en økning i søknader innen utgangen av 2018 og i 2019. Rammen for byggelånsgarantiordningen ble økt fra 5 til 7 mrd. kroner i revidert nasjonalbudsjett 2018. Det foreslås videreføre rammen for nye og gjeldende tilbud (tilsagn) om garantier og utestående garantiansvar på til sammen 7 mrd. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak VII, 4.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft

Per 31. juli 2018 var 5,3 mrd. kroner bundet under rammen. Beløpet vedrører ett tilbud (tilsagn) om

²⁶ Dette er summen av gjeldende tilbud om garantier (tilsagn), utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, reforsikring av GIEK Kredittforsikring AS og ubenyttet del av rammeavtaler for bonds (en avtale mellom GIEK og en bank som gjør det enkelt for banken å søke avlastning for garantier knyttet til en viss eksportør opp til et gitt beløp).

garanti, og søknader for 961 mill. kroner lå til behandling. Det foreslås at ordningen videreføres med en ramme for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garantiansvar på til sammen 20 mrd. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak VII, 5.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge

Per 31. juli 2018 var 898 mill. kroner bundet under rammen for Skipsgarantiordningen, og det lå ingen nye søknader til behandling. Det foreslås å videreføre garantirammen for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garantiansvar på til sammen 10 mrd. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak VII, 6.

Trekkfullmakter

En trekkfullmakt gir GIEK fullmakt til å låne et gitt beløp fra statskassen som følge av at utbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når gjennomførte utbetalinger under en garantiordning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

Byggelånsgarantiordningens likviditet har økt de siste årene, men har lite opparbeidet kapital, og likviditeten er begrenset. Det er usikkert om likviditeten vil være tilstrekkelig for å dekke eventuelle utbetalinger under ordningen i 2019. Det forventes likevel ikke at det vil oppstå behov for å øke trekkfullmakten i 2019. Det foreslås derfor å videreføre den med en ramme på 600 mill. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak III, 1.

Skipsgarantiordningen ble opprettet i 2018, og Stortinget bevilget samtidig et tilskudd på 10 mill. kroner til administrasjon av den nye ordningen, som skal tilbakebetales når GIEK anser det som hensiktsmessig ut fra likviditeten. Det vil ta tid å bygge opp likviditet i ordningen som, utover tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet, kun kommer fra inntekter fra garantipremier og

gebyrinntekter. For å unngå en presset situasjon hvis det skulle komme utbetalinger, særlig i forbindelse med oppstarten av ordningen, foreslås det derfor en trekkfullmakt knyttet til skipsgarantiordningen med en ramme på 150 mill. kroner i 2019, jf. forslag til vedtak III, 2.

Det forventes ikke behov for å benytte trekkfullmakt i 2019 for GIEKs andre ordninger.

Andre fullmakter

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

GIEK har siden 2015 fått årlig fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker innenfor alle ordningene. Dette har bidratt til å tydeliggjøre GIEKs handlingsrom til å sikre statens verdier i situasjoner med mislighold, der kjøper ikke betaler gjelden. GIEK har dermed mulighet til midlertidig å overta aksjer, etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre, å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. Det foreslås å videreføre fullmakten i 2019, jf. forslag til vedtak XIII.

Fullmakt til bruk av holdingselskap

Situasjonen i petroleumsrelaterte næringer har medført at GIEK har ervervet aksjer med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. I 2017 fikk GIEK fullmakt til å etablere et midlertidig holdingselskap med formål å forvalte eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig ordning. Holdingselskapet skal avvikles når markedssituasjonen bedres og det er få gjenstående selskaper i porteføljen. En holdingstruktur med selskapet Box Topco AS som holdingselskap ble etablert høsten 2017. Selskapet kan erverve og avhende aksjer og opsjoner, yte lån, konvertere lån til aksjer, etablere aksjeselskap og tilføre aksjekapital.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å benytte holdingselskapet i forvaltning av midlertidig eierskap i 2019, jf. forslag til vedtak XVI.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
24.1	Driftsinntekter	-165 521	-188 000	-193 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	165 521	188 000	193 500
	Sum post 24	0	0	0

GIEK arbeider fortsatt betydelig med oppfølging av sine eksponeringer i olje, gass og maritime næringer. Den krevende markedssituasjonen i disse næringene medfører et stort antall av saker med oppfølgingsbehov og risiko for mislighold. I disse sakene er det ofte mange involverte parter og bruk av eksterne rådgivere da sakene ofte er komplekse. GIEK har ervervet aksjer på grunn av misligholdssaker under Alminnelig garantiordning, som må følges opp for å sikre statens verdier. GIEK må også opparbeide seg ny kompetanse på grunn av nye produkter og en ny garanti-

ordning, og på grunn av en vridning i søknader fra andre næringer. Det pågår også flere prosjekter for å forenkle og effektivisere GIEKs tilbud.

GIEKs administrasjonsutgifter dekkes av premieinntekter fra garantiordningene, og GIEK mottar ikke tilskudd til drift bortsett fra til forvaltning av beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring, jf. omtale under kap. 900, post 72. Det fastsettes likevel en øvre ramme for GIEKs utgifter gjennom en overslagsbevilgning. Overslagsbevilgningen for 2019 foreslås satt til 193,5 mill. kroner.

Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	10 400	10 900	12 600
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	7 100	8 000	2 000
	Sum kap. 5460	17 500	18 900	14 600

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 32,5 mill. kroner under ny post 73 Tilbakeføring fra SUS-/Baltikum-ordningen, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland søkes avvirket med minst

mulig utbetaling og størst mulig gjenvinning etter eventuelle utbetalinger under garantiene. Siden behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettet for 2000 har fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig blitt tilbakeført fra Gammel alminnelig ordning og hele fjorårets overskuddslikviditet årlig blitt tilbakeført fra Gammel særordning for utviklingsland.

På denne bakgrunn foreslås det en bevilgning på 12,6 mill. kroner under post 71 og 2 mill. kroner under post 72.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
950	Forvaltning av statlig eierskap	625 694	309 053	422 938	36,8
	Sum kategori 17.40	625 694	309 053	422 938	36,8

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
01–29	Driftsutgifter	12 694	23 053	22 938	-0,5
30–49	Investeringer	300 000			
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	144 000	113 000	140 000	23,9
90–99	Lånetransaksjoner	169 000	173 000	260 000	50,3
	Sum kategori 17.40	625 694	309 053	422 938	36,8

Inntekter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019	Pst. endr. 18/19
3950	Forvaltning av statlig eierskap	30 704	25 000	27 800	11,2
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	4 812	4 800	1 940	-59,6
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			2 900	
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	15 719 624	16 962 219	21 085 500	24,3
	Sum kategori 17.40	15 745 130	16 992 019	21 118 140	24,3

Forvaltningen av statens direkte eierskap i 74 selskaper er fordelt på tolv departementer.

Eierskapet varierer i størrelse, fra store eierposter i flere av landets største børsnoterte selskaper til heleide selskaper med rene sektorpolitiske

formål. Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap i 29 selskaper. Staten har forretningsmessige mål med eierskapet i 20 av disse selskapene og sektorpolitiske mål med de øvrige. Regjeringen opprettet i 2017 et investeringsselskap som skal bidra til reduserte klimagassutslipp. Selskapet er etablert under navnet Fornybar AS. Det er forberedt en navneendring til Nysnø Klimainvesteringer AS.

Regjeringens eierskapspolitikk er presentert i Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* (eierskapsmeldingen). For selskaper der staten har forretningsmessige mål med eierskapet er statens hovedmål høyest mulig avkastning over tid på investert kapital. For selskaper der staten har sektorpolitiske mål med eierskapet er ambisjonen at målene skal nås mest mulig effektivt. Statens eierskapsutøvelse skal bidra til verdiskaping.

Regjeringen mener det er gode grunner til at staten bør være direkte eier i enkelte norske selskaper. Det er begrunnet i bl.a. ønske om å korrigere ulike typer av markedssvikt, et ønske om at enkelte selskaper beholder en nasjonal forankring i form av at hovedkontorfunksjoner og nøkkelkompetanse forblir i Norge, en ambisjon om god forvaltning av felles naturressurser og sektorpolitiske hensyn. Begrunnelsene varierer mellom selskaper og tar utgangspunkt i at statlig eierskap skal bidra til at samfunnsøkonomiske og samfunnsmessige hensyn ivaretas.

Det statlige eierskapet i norsk næringsliv er omfattende sammenlignet med andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Etter regjeringens syn bør privat eierskap være hovedregelen, og direkte statlig eierskap bør begrunnes særskilt. Erfaringene fra statlige forsøk på industrireising i siste halvdel av forrige århundre tyder heller ikke på at staten er den beste aktøren til å drive økonomisk utvikling gjennom direkte eierposisjoner. For å bidra til et mer mangfoldig og verdiskapende eierskap, og for å redusere potensielle utfordringer med et omfattende statlig eierskap, ønsker regjeringen å redusere det direkte statlige eierskapet over tid. Hensynene som er nevnt over tilsier imidlertid at staten vil ha et betydelig eierskap i overskuelig fremtid.

Det statlige eierskapet skal utøves profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har.

Det er styret og daglig leder som skal utøve forvaltningen ut fra selskapets og eiernes interes-

ser. Staten utøver sin myndighet som eier gjennom generalforsamlingen/foretaksmøtet, og følger løpende opp sitt eierskap i tråd med prinsippene nedfelt i eierskapsmeldingen. Statens stemmegivning på generalforsamling og eieroppfølging er basert på statens ti prinsipper for god eierstyring, utdypende forventninger til selskapene og andre rammer, jf. eierskapsmeldingen.

Statens eierutøvelse er innrettet for å bidra til verdiskaping i selskapene gjennom å arbeide for egnet styresammensetting, god virksomhetsstyring, effektiv kapitalstruktur og utbytte, åpenhet og relevant rapportering, og at bærekraft og samfunnsansvar er integrert i virksomheten.

Staten har mål med eierskapet for det enkelte selskap²⁷. Basert på dette er eierpostene i selskapene plassert i fire kategorier²⁸. Samlet bidrar dette til åpenhet og tydelighet om statens eierskap.

Status og resultater

Statens eierinteresser i selskaper i Nærings- og fiskeridepartementets portefølje hadde en anslått verdi på om lag 439 mrd. kroner pr. 31. desember 2017, mot 351 mrd. kroner året før. Når det gjelder avkastning på statens aksjer i de sju børsnoterte selskapene hadde SAS AB høyest avkastning med 63,0 pst i 2017. Deretter fulgte Norsk Hydro ASA med 55,1 pst., Entra ASA med 47,5 pst., Telenor ASA med 43,6 pst., Kongsberg Gruppen ASA med 24,7 pst., DNB ASA med 23,5 pst og Yara International ASA med 14,4 pst. Se tabell 4.34 for nærmere oversikt over selskapene og verdi av statens eierandeler.

I tråd med regjeringens eierpolitikk ønsker regjeringen en gradvis reduksjon av statens direkte eierskap der det ikke foreligger særskilte grunner for statens eierskap. I november 2017 gjennomførte SAS AB en rettet emisjon og utstedte nye aksjer for å tilføre selskapet ny egenkapital. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet deltok ikke i emisjonen og reduserte dermed sin eierandel i SAS AB fra 11,45 til 9,88 pst. Dette ble gjort med hjemmel i fullmakt fra Stortinget. I juni 2018 solgte staten ved Nærings- og fiskeridepartementet 37,8 millioner aksjer i SAS for om lag 597 mill. kroner. Etter salget eier ikke staten lenger aksjer i selskapet. Dette ble også gjort med hjemmel i fullmakt fra Stortinget.

²⁷ Statens mål med eierskapet i hvert selskap fremgår i Statens eierberetning 2017.

²⁸ De fire kategoriene er: 1) Forretningsmessige mål. 2) Forretningsmessige mål og nasjonal forankring av hovedkontorfunksjoner. 3) Forretningsmessige mål og andre spesifikke definerte mål. 4) Sektorpolitiske mål.

Tabell 4.34 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel	
	per 31.12. (pst.)	per 31.12. (mill. kroner) ¹	
	2017	2016	2017
DNB ASA	34,0	71 107	84 232
Entra ASA	33,4	5 262	7 487
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	7 470	9 060
Norsk Hydro ASA	34,3	29 276	44 198
SAS AB	9,88	527	804
Telenor ASA	53,97	104 524	142 526
Yara International ASA	36,2	33 638	37 269
Sum børsnoterte selskaper		251 804	325 576
Aker Kværner Holding AS	30,0	2 306	2 594
Ambita AS	100	96	100
Andøya Space Center AS	90,0	83	88
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	7 331	8 109
Baneservice AS	100	218	231
Eksportfinans ASA	15,0	1 060	1 020
Eksportkreditt Norge AS	100	43	47
Electronic Chart Centre AS	100	9	9
Flytoget AS	100	771	717
GIEK Kredittforsikring AS	100	245	239
Innovasjon Norge	51,0	1 555	1 579
Investinor AS	100	2 634	2 927
Mesta AS	100	716	696
Nammo AS	50,0	1 192	1 248
Nofima AS	56,8	131	154
Norges sjømatråd AS	100	481	343
Nysnø Klimainvesteringer AS	100	-	25
Posten Norge AS	100	5 898	6 353
Siva SF	100	893	923
Space Norway AS	100	453	488
Statkraft SF	100	73 069	85 307
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	100	281	113
Veterinærmedisinsk Oppdragscenter AS	34,0	19	19
Sum unoterte selskaper		99 484	113 329
Sum alle selskaper		351 288	438 905

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital (i konsernet) fratrukket eventuelle minoritetsinteresser, med unntak av Aker Kværner Holding AS, som er verdsatt basert på børskurs for Aker Solutions ASA, Kværner ASA og Akastor ASA.

Prioriteringer 2019

Føre en ansvarlig og forutsigbar eierskapspolitikk basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring

Det statlige eierskapet skal utøves profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har, se beskrivelse av regjeringens eierskapspolitikk i Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*. Statens eierskapsutøvelse skal bidra til statens mål med eierskapet i hvert enkelt selskap. Statens prinsipper for god eierstyring retter seg mot alle selskaper hvor staten er eier.

Videreutvikle statens eierskapspolitikk gjennom å legge frem en ny eierskapsmelding til Stortinget

Regjeringen ønsker å videreføre en forutsigbar eierskapspolitikk basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring. Arbeidet med ny eierskapsmelding vil innebære en gjennomgang av hvorfor staten bør eie direkte i selskaper, hvilke selskaper staten bør eie og hvordan eierskapet skal utøves. Regjeringen gjør en gjennomgang av statens mål og begrunnelse med eierskapet i hvert enkelt selskap med sikte på å tydeliggjøre dette. Regjeringen har som ambisjon at den norske stats eierskapsutøvelse skal være av beste praksis internasjonalt også i tiden fremover. Den nye eierskapsmeldingen skal legges frem for Stortinget i løpet av 2019.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styrever

Det er styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. En av statens mest sentrale oppgaver som eier er å bidra til godt sammensatte og kompetente styrever med tilstrekkelig kapasitet til å håndtere sitt ansvar. Målet er at styret i det enkelte selskap samlet sett representerer ønsket kompetanse og erfaring ut fra selskapets virksomhetsområde, muligheter og utfordringer, samt statens mål med eierskapet. Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene vil staten også bidra til at det enkelte styrever representerer et relevant mangfold.

Opprettholde fullmakter til reduksjon av statens eierskap i enkelt-selskaper

Regjeringen vil legge til rette for muligheter for en gradvis reduksjon av statens direkte eierskap der det ikke foreligger særskilte grunner for statens eierskap.

Regjeringen foreslår at Nærings- og fiskeridepartementet også i 2019 får fullmakt til, gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner, å kunne redusere statens eierskap helt eller delvis i følgende selskaper, som alle er plassert i kategori 1 med utelukkende forretningsmessige mål: Ambita AS, Baneservice AS, Entra ASA, Mesta AS og Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS. Videre foreslås det at departementet i 2019 får fullmakt til, gjennom salg av aksjer eller andre transaksjoner, å kunne redusere statens eierskap i Telenor ASA ned mot 34 pst., jf. forslag til vedtak XIV.

Saker i tilknytning til enkelt-selskaper

Eksportfinans ASA

Eksportfinans ASA inngikk i mars 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer. Avtalen innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008, innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis. Garantiavtalen skjermet Eksportfinans ASA mot ytterligere regnskapsmessige tap som følge av verdifall i verdipapirporteføljen og bidro dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet.

Gjennom avtale mellom Eksportfinans ASA og de opprinnelige syndikatmedlemmene ble garantien avviklet per 31. desember 2017, jf. nærmere omtale og forslag til bevilgning i Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018*.

For å tilpasse kapitalstrukturen til virksomheten, har Eksportfinans ASA i 2018 tilbakebetalt 500 mill. kroner av selskapets egenkapital til eierne, hvorav 75 mill. kroner til staten som har en eierandel på 15 pst. i selskapet. Bevilgningsmessig vil dette håndteres i høstens endringsproposisjon for 2018.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
21	Spesielle driftsutgifter	12 694	23 053	22 938
49	Kjøp av eiendom på Svalbard	300 000		
51	Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	144 000	43 000	
52	Risikokapital Nysnø Klimainvesteringer AS		70 000	140 000
90	Kapitalinnskudd Nysnø Klimainvesteringer AS		130 000	260 000
95	Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	159 000	43 000	
96	Aksjer	10 000		
	Sum kap. 0950	625 694	309 053	422 938

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 20 mill. kroner på ny post 70 Ansvarlig lån, Andøya Space Center, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjetransaksjoner i selskaper hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS.

Departementets behov for eksterne rådgivnings- og megler tjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelig å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 22,9 mill. kroner under posten. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2019, jf. forslag til vedtak IV, 2. Eventuelle endringer i bevilgningen foreslås i de faste endringsproposisjonene i vår- eller høstsesjonen.

Post 51 Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Det vises til omtale under post 95.

Post 52 Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2017–2018) Nærings- og fiskeridepartementet, kap. 950, post 52 Risikokapital, nytt investeringsselskap (Fornybar AS). Selskapet ble stiftet under navnet Fornybar AS i desember 2017. Styret har arbeidet med å etablere en organisasjon slik at selskapet kan være operativt i løpet av 2018, under navnet Nysnø Klimainvesteringer AS. Departementet arbeider med konkretisering av mål og rammer for selskapets drift. For 2019 foreslås det bevilget ytterligere 400 mill. kroner til selskapets investeringsaktivitet, hvorav 140 mill. kroner bevilges som risikokapital under post 52 og 260 mill. kroner bevilges som øvrig kapitalinnskudd under post 90. Den totale kapitalen på 400 mill. kroner stilles til rådighet for selskapet på samme vilkår. De bevilgede midlene vil bli plassert på en konto i Norges Bank og tilføres selskapet ved behov. Regjeringen vil foreslå opptrapping av bevilgningene til selskapet i lys av virksomheten og investeringsmuligheter selskapet står overfor. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 140 mill. kroner til risikokapital.

Post 90 Kapitalinnskudd, Nysnø Klimainvesteringer AS

Det vises til nærmere omtale av investeringsselskapet under post 52. Det foreslås en bevilgning på 260 mill. kroner i øvrig kapitalinnskudd til sel-

skapet, slik at samlet bevilgning til kapitalinnskudd til selskapet blir 400 mill. kroner i 2019.

Post 95 Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Ved stortingsvedtak 11. desember 2017 ble det bevilget 43 mill. kroner i egenkapital til Store Nor-

ske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) til dekning av utestående pensjonsforpliktelser knyttet til gruvevirksomheten i SNSKs datterselskap Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS. Det ble samtidig bevilget tapsavsetning for tilsvarende beløp under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 51 Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
87	Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA	30 704		
90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			2 800
96	Salg av aksjer		25 000	25 000
	Sum kap. 3950	30 704	25 000	27 800

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 21,7 mill. kroner under post 87 og 2,7 mill. kroner under post 90, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 90 Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) ble tilført 100 mill. kroner i lån fra staten høsten 2016, jf. Prop. 25 S (2016–2017). Lånet ble gitt på markedsmessige vilkår. I henhold til inngått låneavtale mellom SNSK og staten vil departementet i januar 2019 motta andre avdrags- og renteinnbetaling på 5,7 mill. kroner, hvorav

2,9 mill. kroner i renter og 2,8 mill. kroner i avdrag. Det foreslås en bevilgning på 2,8 mill. kroner på posten.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2019. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtale under kap. 950, post 21.

Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	2 112	2 100	1 940
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	2 700	2 700	
	Sum kap. 3961	4 812	4 800	1 940

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Statkraft SF hadde per 31. august 2018 et gjenværende lån med statsgaranti pålydende 400 mill. kroner. Basert på forfallsstrukturen for dette lånet anslås garantiprovisjonen til 1,9 mill. kroner i 2019. Lånet forfaller 1. desember 2019.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Gjennom avtale mellom Eksportfinans ASA og de opprinnelige syndikatmedlemmene ble garantien avvirket fra 31. desember 2017, jf. nærmere omtale og forslag til bevilgning i Prop. 85 S (2017–2018) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2018*.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
80	Renter			2 900
	Sum kap. 5612			2 900

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble det bevilget 3,2 mill. kroner under post 80, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 3950, post 90. Det foreslås en bevilgning på 2,9 mill. kroner på posten i 2019.

Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
85	Utbytte	15 719 624	16 962 219	21 085 500
	Sum kap. 5656	15 719 624	16 962 219	21 085 500

Vedrørende 2018:

Ved stortingsvedtak 15. juni 2018 ble bevilgningen under post 85 økt med 3 083,5 mill. kroner, jf. Innst. 400 S og Prop. 85 S (2017–2018).

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 21 085,5 mill. kroner i utbytte fra statens aksjer i selskaper hvor eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet i 2019. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytteanslag i tabell 4.35. Selskapenes årsregnskap for 2018, aktuelle markedsforhold og annet vesentlig som inngår i styrenes og eiernes vurderinger av utbytte våren 2019, er i stor grad

ikke kjent på forhånd. Det er derfor stor usikkerhet knyttet til utbytteanslagene nedenfor. Oppdaterte anslag vil bli lagt frem i forbindelse med revidert budsjett for 2019. For de børsnoterte selskapene er det ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2019, i stedet er det teknisk videreført utbetalt utbytte per aksje i 2018. Det samme gjelder Aker Kværner Holding AS, som får inntekter gjennom utbytter fra de børsnoterte selskapene Akastor ASA, Aker Solutions ASA og Kværner ASA. I selskaper som ikke er heleide kan ikke generalforsamlingen beslutte et høyere utbytte enn det styret har foreslått.

Tabell 4.35 Anslag for utbytte fra statens aksjer forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet i 2019

	Forslag 2019 (mill. kroner)
<i>Børsnoterte selskaper:</i>	
DNB ASA	3 931,9
Entra ASA	251,6
Kongsberg Gruppen ASA	225
Norsk Hydro ASA	1 240,5
Telenor ASA	6 563,1
Yara International ASA	643,1
<i>Unoterte selskaper:</i>	
Aker Kværner Holding AS	0
Ambita AS	2,8
Argentum Fondsinvesteringer AS	500
Baneservice AS	13,6
Eksporthfinans ASA	0
Electronic Chart Centre AS	1,5
Flytoget AS	95
GIEK Kredittforsikring AS	0
Investinor AS	0
Mesta AS	15
Nammo AS	50
Posten Norge AS	194
Statkraft SF	7 358
Store Norske Spitsbergen Kul- kompani AS	0
Veterinærmedisinsk Oppdrags- senter AS	0,3
Sum	21 085,5

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2017	Saldert budsjett 2018	Forslag 2019
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	87 000	85 000	85 000
	Sum kap. 2540	87 000	85 000	85 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Ordningen administreres for Nærings- og fiskeridepartementet av Garantikassen for fiskere, og blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fisker-

manntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt om bord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøy over seks meter. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Fra og med 1. juli 2011 er ordningen inntektsbasert på samme måte som alminnelig a-trygd etter folketrygdloven.

På bakgrunn av prognoser fra Garantikassen for fiskere, foreslås det å bevilge 85 mill. kroner til a-trygd til fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2019.

Del III
Andre saker

5 Forny, forenkle og forbedre

Økt produktivitet og en mer effektiv økonomi er sentrale forutsetninger for å nå Nærings- og fiskeridepartementets hovedmål om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Departementets arbeid for økt produktivitet og en mer effektiv økonomi er derfor sentralt for alle politikkområdene departementet har ansvar for.

Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk. Departementet har organisert et forenklingsprosjekt som samarbeider med hele forvaltningen for å identifisere tiltak. Prosjektet skal bidra til at tempoet i arbeidet holdes oppe.

Regjeringen har hatt som mål å redusere næringslivets årlige kostnader med å oppfylle lover og regler med 15 mrd. kroner innen utløpet av 2017, sett i forhold til kostnadsnivået i 2011. Det er beregnet at tiltak som er gjennomført i perioden 2011–2017 har gitt brutto innsparing i årlige kostnader for næringslivet med 16,97 mrd. kroner målt i 2017-kroner, og i overkant av 15 mrd. kroner målt i 2011-kroner. Målet er dermed nådd. Nærings- og fiskeridepartementet har rapportert om arbeidet og hvilke tiltak som er gjennomført i rapporten *Forenklingsarbeidet for næringslivet 2011–2017*.

Regjeringen vil fortsette å redusere næringslivets kostnader ved å forenkle rapportering, lover og regler. Målet er reduserte kostnader med 10 mrd. kroner i perioden 2017–2021. Viktige tiltak under gjennomføring eller vurdering er bl.a. ny digital skattemelding og reell digitalisering av rapporteringen fra næringslivet. Gjenbruk av den informasjonen det offentlige allerede har innhentet inngår også som et vesentlig element i forenklingsarbeidet. Arbeidet legger vekt på godt samspill mellom digitalisering og regelverksutvikling. Regjeringens forenklingsarbeid for næringslivet tar utgangspunkt i målet om å regulere på en samfunnsøkonomisk effektiv måte. Regelverket skal være egnet til å ivareta gitte mål til en lavest mulig kostnad for næringslivet. Dermed unngås det at ressurser trekkes vekk fra bedriftenes kjerneaktiviteter. Endringer i regelverket som gjør det mulig

å bruke digitale løsninger, er en viktig del av forenklingsarbeidet.

Endringene dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige informasjonskrav og å hindre at samme informasjon må gis flere ganger. Å utforme regelverket slik at næringslivet enkelt kan forstå og oppfylle sine forpliktelser er en vesentlig forenkling. Uklare regler fører til usikkerhet, og konsekvensene kan bli store for bedrifter som feiltolker regelverket. Klare regler, med lett tilgjengelige veiledere, er derfor et mål både ved revisjon av eksisterende og utarbeidelse av nytt regelverk.

Ulike offentlige etater henter inn og lagrer mye opplysninger fra bedriftene. Det er et mål at det offentlige bare skal innhente opplysninger én gang. Som en del av forenklings- og effektiviseringsarbeidet i forvaltningen er Brønnøysundregistrene sentral i arbeidet med å utarbeide løsninger som skal gi myndighetene oversikt over opplysninger det offentlige allerede har innhentet. I statsbudsjettet for 2017 ble det bevilget midler til modernisering av Altinn, og dette er fulgt opp med bevilgning i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018. Moderniseringen gir mulighet for utvikling av løsninger som legger til rette for at statlige etater kan gjenbruke data.

Digitale løsninger som åpner for forhåndsutfylling av skjemaer og direkte utlevering av informasjon fra bedriftenes IKT-systemer fører til at rapporteringen langt på vei kan automatiseres, og at den kan skje raskt og kostnadseffektivt. Brønnøysundregistrene er gjennom Altinn en motor i myndighetenes forenklingsarbeid for næringslivet. Tjenestene i Altinn har en svært høy bruksgrad.

Etatene under Nærings- og fiskeridepartementet har de siste årene arbeidet for mer brukervennlige tjenester og en mer effektiv saksbehandling. Investeringene i digitalisering er intensivert i en rekke etater. Mange prosjekter prioriteres innenfor etatenes driftsbudsjetter. Elleve prosjekter, fordelt på åtte av departementets etater, har i tillegg mottatt støtte fra medfinansieringsordningen under Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi).

Tabell 5.1 Prosjekter finansiert av medfinansieringsordningen

Virksomhet	Prosjekt	Beløp	År
Brønnøysundregistrene	Felles datakatalog	9 490 000	2016
Brønnøysundregistrene	Digital kontaktinformasjon og fullmakter for virksomheter	12 500 000	2016
Direktoratet for mineralforvaltning	«Mineraler for alle»	9 000 000	2016
Fiskeridirektoratet	«Min side» for fiskerinæringen	9 538 000	2016
Justervesenet	Modernisering av IKT-verktøy	3 375 000	2016
Norges geologiske undersøkelse (NGU)	Rapportering og formidling av data om undergrunnen	13 862 000	2016
Patentstyret	Min IPR-side	6 275 000	2016
Brønnøysundregistrene	Nasjonal tjeneste for dokumentasjonsbevis	2 650 000	2017
Garantiinstituttet for eksportkreditt	Customer Relationship Management System (CRM-system)	3 461 000	2017
Brønnøysundregistrene	API-katalog	6 300 000	2018
Sjøfartsdirektoratet	NIS/NOR Skipsregisteret, e-tinglysing	7 600 000	2018

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fagansvaret og sektoransvaret ligger til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på Nærings- og fiskeridepartementets område. Dette innebærer at departementet skal legge til rette for at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet forventer også i kriser. Innenfor matvareforsyning har departementet det overordnede koordineringsansvaret. Departementet har også ansvar for skipsfartsberedskap, drivstofforsyning, bygg- og anleggsberedskap, statlig varekrigsforsikring, sikringstiltak ved de nukleære anleggene samt utpeking og oppfølging av skjermingsverdige objekter.

For å ivareta samfunnssikkerhets- og beredskapsansvaret har departementet etablert et formelt samarbeid med næringer innenfor viktige samfunnsfunksjoner. Lov om næringsberedskap vektlegger samarbeid mellom myndighetene og næringslivet for å sikre tilgang til varer og tjenester under kriser og loven gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved behov.

Departementet har ansvar for å kunne håndtere alle typer kriser i egen sektor på en effektiv måte og videre bidra til å løse kriser som berører flere sektorer og viktige funksjoner i samfunnet.

Status og resultater

I 2017 ble det i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap lagt vekt på systemer og funksjoner som er samfunnskritiske. Dette omfattet styrings-systemer, forsyning av mat og drivstoff, transport, lagring av og tilgang til viktig informasjon og satellittnavigasjon. Tiltak er igangsatt med bakgrunn i rapporter utarbeidet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og i dialog med aktører på næringsberedskapsrådene. Departementet har lagt vekt på å utvikle gode samarbeids- og krisehåndteringsordninger sammen med representanter for oljeselskapene innen drivstofforsyning og gode styrings- og oppfølgingsrutiner knyttet til de nukleære forskningsanleggene. Innenfor disse sektorene vurderes også om sikring etter objektsikkerhetsregelverket er tilstrekkelig og korrekt.

Det har vært økt oppmerksomhet om sivil-militært samarbeid og kontakt med Forsvarsdepartementet om behov for sivil støtte. Det har også vært lagt vekt på det sivile beredskapsarbeidet i NATO.

I 2016 gjennomførte DSB en risiko- og sårbarhetsanalyse av matvareforsyningen på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Departementet har i 2017 arbeidet med oppfølgingen, bl.a. modernisering av opplegget for nødproviant. I 2017 gjennomførte DSB første del av en risiko- og sårbarhetsanalyse av drivstofforsyningen, som blir videreført med andre delrapport i 2018.

Forsvarets forskningsinstitutt har på oppdrag fra NFD igangsatt en analyse av en eller flere funksjoner for å kartlegge og håndtere digitale angrep (cert) innen sektoren.

Departementet har etablert en kriseorganisasjon og et krisehåndteringsverktøy for intern håndtering av uforutsette situasjoner. Departementet gjennomfører jevnlig interne og nasjonale øvelser.

Departementets sektoransvar omfatter krav til og oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i underlagte virksomheter. Det er lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på risiko- og sårbarhetsanalyser, at øvelser gjennomføres, at sikkerhetstilstanden vurderes og at strategi og handlingsplan for informasjonssikkerhet følges opp. I tillegg gjelder særlige krav til etater som har sikkerhetsgradert informasjon og skjermingsverdige objekter. På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet er det gjennomført en kartlegging av sikkerhetstilstanden i sektoren.

Prioriteringer 2019

Arbeidet med samfunnssikkerhet, beredskap og intern sikkerhet videreføres og utvikles med basis i relevante analyser, styringsdokumenter og i samarbeid med aktuelle aktører i sektoren.

På sikkerhets- og beredskapsområdet vil departementet prioritere å:

- Følge opp risiko- og sårbarhetsanalyse innenfor drivstofforsyningen og analyse av funksjoner for digitale angrep.
- Utvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner.
- Følge opp oppgaver innenfor totalforsvaret og oppgaver knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i NATO.
- Implementere ny sikkerhetslov med forskrifter.
- Fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren og ivareta det overordnede oppfølgingsansvaret for sikring av kritiske funksjoner.

7 Omtale av klima- og miljørelevante saker

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljøsinn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. I Klima- og miljødepartementets fagproposisjon gis en omtale av regjeringens samlede klima- og miljørelevante saker.

Mål, oppgaver og utfordringer

Departementet arbeider for at norsk klima- og miljøpolitikk skal være så effektivt innrettet som mulig og at norsk næringsliv skal kunne utnytte de mulighetene som oppstår når det legges større vekt på klima- og miljømål i politikktutforming. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og tjenester er en viktig del av dette arbeidet.

Å løse utfordringen med å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi er hovedsakelig en oppgave for næringslivet. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som skaper insentiver og etterspørsel etter miljøteknologi og produksjonsløsninger som bidrar til mindre forurensning og lavere klimautslipp.

Riktig regulering og prising av miljø- og klimakostnader kan gi økte kostnader for virksomheter som forurenser, men også gi nødvendige insentiv til å investere i miljøvennlig produksjon, etterspørre miljøteknologi og bidra til en bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger bl.a. av miljøpåvirkningens art, kostnader og nytten av det enkelte tiltaket.

Teknologisk utvikling er en forutsetning for å løse miljø- og klimautfordringene. Det kan dreie seg om utvikling av teknologier som reduserer bruk av miljøforringende innsatsfaktorer eller som bidrar til å fjerne forurensning etter at den er oppstått. Næringslivet har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og mer miljøvennlige produkter. Utviklingen av miljøteknologi vil typisk springe ut fra og bygge videre på kunnskap i eksisterende virksomheter og forsk-

ningsmiljøer. En kommersialisering og spredning av miljøteknologi vil kunne gi gevinster både for næringslivet og for klimaet.

Klimaendringer er en global utfordring. Parisavtalen ble vedtatt under Klimakonvensjonens 21. partsmøte i Paris og trådte i kraft 4. november 2016. Formålet med avtalen inkluderer å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen godt under 2 grader celsius sammenlignet med førindustrielt nivå, og tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader celsius.

Nasjonale tiltak som gjør at et land har strengere klimapolitikk enn andre land kan gi bedriftene en konkurranseuleppe, som igjen kan føre til at landets bedrifter flytter sin virksomhet eller velger å investere i land med svakere klimaregulering (karbonlekkasje). Dette vil ikke gi noen positiv klimaeffekt, men kan i stedet føre til økte utslipp globalt. Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurranseevnen til norske bedrifter. Et viktig tiltak for å motvirke karbonlekkasje er CO₂-kompensasjonsordningen for kraftkrevende industri. Regjeringen arbeider overfor EU for å sikre en best mulig CO₂-kompensasjonsordning også etter 2020.

Meld. St. 41 (2016–2017) *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid* inneholder en strategi for hvordan Norge kan oppfylle utslippsbudsjettet fra EU for 2021–2030. Regjeringen arbeider for å oppfylle Parisforpliktelsen sammen med EU. Gjennom et slikt samarbeid vil 2030-målet for ikke-kvotepliktige utslipp nås med hovedvekt på innenlandske utslippsreduksjoner og med nødvendig bruk av EU-regelverkets fleksibilitetsmekanismer.

Sjødeponering av avgang fra gruvedrift og bruk av prosesskemikalier kan skape konflikter mellom hensynet til verdiskaping fra mineralutvinningen og andre næringer, og hensynet til naturmangfoldet. Det er derfor viktig med helhetlige avveininger av fordelene og ulempene med mineralprosjekter.

Regjeringen har ambisiøse klima- og miljømål for den maritime næringen. Regjeringen vil stimulere til grønn vekst ved å legge til rette for økt

utvikling og bruk av lav- og nullutslippsteknologier, deriblant energieffektiviseringstiltak og mer miljøvennlig drivstoff.

Sjømatnæringen er avhengig av et sunt og rent hav. For å sikre en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Kunnskap om fremmedstoff og næringsstoff er viktig for utnyttelsen av marine ressurser og for å dokumentere at sjømaten er trygg og sunn. Langtransportert forurensning er hovedutfordringen, men også lokal forurensning påvirker marint miljø og mattrygghet.

Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videreutvikling og vekst i havbruksnæringen. Lakselusmitte fra oppdrett til villaks og sjøørret og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks på villaksen er de to viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for havbruksnæringens miljøbelastning er utslipp, produksjon/høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med klima og miljø

Forskning og innovasjon

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Forskningsbasert kunnskapsutvikling på feltet er avhengig av faglig samarbeid. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål og inngår således i mange av programmene og ordningene som blir finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer miljøvennlig.

I Norges forskningsråds utvalgelse av prosjekter gjøres det en vurdering av prosjektenes miljøvirkninger. I Norges forskningsråds totale portefølje i 2017 utgjorde forskning som kan føre til reduserte klima- og miljøavtrykk i alt 2,1 mrd. kroner. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett skjer tildelingen til miljø- og klimarelevant forskning i hovedsak gjennom programmene BIA, Marinforsk, MAROFF, Havbruk og Forny2020, basisbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene, og nukleære aktiviteter. Tiltakene dreier seg om teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer

effektiv ressurshåndtering og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen.

Innovasjon Norge har de siste årene bidratt med betydelige midler til miljørettede prosjekter. I 2017 gikk 49 pst. av Innovasjon Norges tilsagn om lån og tilskudd – rundt 3,4 mrd. kroner – til slike prosjekter. Tilsvarende tall i 2016 var 2,9 mrd. kroner – 47 pst. av totale tildelinger. Innovasjon Norge definerer prosjekter som miljørettet dersom det har en miljøbegrunnelse. Eksempler er kommersialisering av miljøteknologi, forbedring av miljøkvalitet på foretakets produkt eller at prosjektet fører til at foretaket blir miljøsertifisert.

I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med en miljøprofil, bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram. I 2018 fikk Innovasjon Norge oppdraget med å lage en tjeneste for profilering av norske, grønne løsninger. Tjenesten skal gi ekstra drahjelp til bedrifter som leverer klima- og miljøvennlige løsninger med å lykkes i internasjonale markeder. Tjenesten skal også bidra til å trekke internasjonale investorer til Norge.

Innovasjon Norge skal være en pådriver for å fremme innovasjon og utvikling av konkurranse-dyktige og nye bærekraftige løsninger. Dette innebærer bl.a. at bærekraft, i form av effekter på samfunn og miljø, beskrives og vurderes i alle finansieringssaker. Bærekraftige prosjekter vil bli prioritert foran andre like gode prosjekter som i mindre grad er bærekraftige.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond støtter prosjekter for mer effektiv og miljøvennlig produksjon og livsløpsanalyser for å kunne dokumentere miljøeffekten av sjømatproduksjon.

Handelspolitikk

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) har Norge utarbeidet bestemmelser om handel og bærekraftig utvikling som legges frem i alle frihandelsavtaleforhandlinger. Kapitlet om bærekraftig utvikling inneholder bestemmelser knyttet til miljø og arbeidstakerrettigheter. I forhandlinger med land hvor avskoging er en problemstilling foreslår EFTA bestemmelser om bærekraftig skogforvaltning. Ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler gjennom EFTA har Norge som mål å få inn et

kapittel om bærekraftig utvikling. Nærings- og fiskeridepartementet deltar også i forhandlingene om tollnedtrapping for miljøvarer i Verdens handelsorganisasjon, og følger arbeidet i OECDs arbeidsgruppe for handel og miljø.

Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement on Officially Supported Export Credits, regulerer betingelsene for GIEK og Eksportkreditt Norge AS sine garantier og lån, f.eks. minstenivå for renter og maksimale løpetider. Det legges her til rette for grønn energi ved at eksportkontrakter som faller innenfor virkeområdet til klimasektoravtalen kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår (hovedsakelig lengre nedbetalingstider) enn øvrige eksportkontrakter. OECD har også egne retningslinjer for vurdering og håndtering av risiko for negativ miljøpåvirkning i offentlige eksportlån og eksportgarantier. Eksportkreditt Norge AS og GIEK følger disse retningslinjene, og aktsomhetsvurderinger knyttet til miljøpåvirkning utgjør en integrert del av virksomhetenes utlåns- og garantivirksomhet. Nærings- og fiskeridepartementet deltar i OECDs eksportfinansieringsgrupper, bl.a. i arbeidet med utvikling av retningslinjene på miljøområdet. Per 31. desember 2017 hadde GIEK om lag 2,5 mrd. kroner i utestående garantiansvar til prosjekter innenfor fornybar energi, mens Eksportkreditt Norge AS hadde utestående lån for om lag 1 mrd. kroner tilknyttet fornybar energi.

Klima og utslipp

Klimatilpasning

Marint miljø, fiskeri og havbruk blir påvirket av klimaendringene. Fiskeri- og havbruksforvaltningen må tilpasse seg nye naturgitte forurensninger. Både i programmer finansiert av Norges forskningsråd og ved Havforskningsinstituttet legges det ned en omfattende forskningsinnsats for økt kunnskap om havets rolle i klimasystemet og konsekvensen av klimaendringer for marine økosystem og ressurser. Forskningen viser at en rekke ulike klimafaktorer vil påvirke marine organismer.

Som følge av klimaendringer og stadig større isfrie områder, er det store endringer i bestandsutbredelser og dynamikken i havøkosystemene. Derfor har både kompleksiteten i og arealet for ressurs- og miljøovervåking økt vesentlig de siste årene.

Utslippsreduksjoner

Norge er verdensledende i å utvikle og ta i bruk alternative fremdriftsløsninger som LNG, batteri og hydrogen. Maritime lav- og nullutslippsløsninger er i dag et av norsk skipsfarts viktigere konkurransefortrinn, og miljø er ett av åtte prioriterte satsingsområder i regjeringens maritime strategi som ble lagt frem i mai 2015. Omlegging til grønn skipsfart i stor skala er avgjørende for å nå klimamål og gir samtidig mulighet for arbeidsplasser og styrket grønn konkurransekraft gjennom utvikling av norsk miljøteknologi og eksportmuligheter.

Utslippsreduksjoner fra sjømatproduksjonen vil i hovedsak komme fra mer energieffektive fangstmetoder. Dette fordrer utvikling av bedre fremdriftsmaskineri og mindre energikrevende fangstmetoder. En viktig nyvinning på dette området er elektrifiserte kystfiskefartøy. Innen havbruksnæringen utvikles det nå elektrifiserte arbeidsbåter.

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal vurdere økt CO₂-avgift for fiskeflåten, samt andre klimatiltak som kan redusere utslippene i næringen.

Opprydding etter industri og gruvedrift

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. Dette omfatter også oppfølging av eventuell forurensning etter tidligere gruvedrift. Ett av etatens mål er å redusere miljøkonsekvenser av tidligere mineraluttak og de arbeider nå med tiltak for å begrense forurensningen etter tidligere gruvedrift på Løkken, i Fолldal og i Sulitjelma.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. Arbeidet med å utrede alternative forurensningsbegrensende tiltak har pågått i mange år. DMF

har vurdert og sammenlignet alternative renses-tekniske løsninger som kan oppfylle miljøkravene i pålegget fra Miljødirektoratet. Miljødirektoratet ga i mai 2014 tilslutning til tiltaksplan for Løkken. DMF har ansvar for gjennomføring av tiltaksplanen. Det er gjennomført supplerende kartlegging som har avdekket et behov for renovering og ombygging av eksisterende anlegg. Revidert tiltaksplan med kostnadsoverslag ble utarbeidet i 2017, men det gjenstår fortsatt en kost-nyttevurdering. Ny pumpestasjon er bygget og tatt i bruk, og det er ferdigstilt et nøytraliseringsanlegg som er under utprøving. Det forventes positive resultater av anlegget, og det vil kunne ha overføringsverdi til forurensningsarbeidet i Folldal og i Sulitjelma. Ytterligere tiltak på Løkken iverksettes når effekten av nøytraliseringsanlegget er kjent. Tilstanden i elva Orkla er blitt bedre, noe som kan bety nedskalering av opprinnelig plan for tiltakene og reduserte kostnader.

Folldal

Nærings- og fiskeridepartementet er pålagt å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser at metallavrenningen fortsatt ligger over kravet fra forurensningsmyndighetene. På basis av kartleggende undersøkelser og utredning fra Norges geotekniske institutt (NGI), har DMF oversendt forslag til tiltaksplan for Folldal til Nærings- og fiskeridepartementet. For å få en bedre forståelse av kost-nytte-effekten av de alternative løsningene, gjennomfører DMF ytterligere utredninger for å underbygge og gi et best mulig grunnlag for hvilke tiltaksløsninger som bør anbefales. Utredningsoppgavene i Folldal har vært begrenset i 2017 i påvente av resultater fra miljøtiltakene på Løkken.

Sulitjelma

I Sulitjelma er utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt høyere enn kravene fra Miljødirektoratet. Etter pålegg fra Miljødirektoratet har DMF overvåket vannkvaliteten, og kartlagt kilder og deres betydning for metalltransporten ut i Langvatnet. I tillegg er også kontrollmålingsprogrammet for Sulitjelma revidert. NGI har utredet og utarbeidet en rapport om alternative tiltaksløsninger, inkl. kostnadsoverslag for Sulitjelma. DMF har arbeidet med ytterligere undersøkelser av tiltaksalternativene fra NGI, med vekt på vurdering av kost-nytte og teknisk gjennomførbarhet for å oppnå miljømålet. I påvente av resultater fra

miljøtiltakene på Løkken har arbeider i Sulitjelma vært begrenset utover det årlige overvåkingsprogrammet av vannkvaliteten.

Søve

Staten har påtatt seg å bekoste og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Statens strålevern ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på departementets forslag til tiltaksplan.

Nærings- og fiskeridepartementet har kunngjort oppdrag for opprydding inkludert deponeringstjenester i 2014 og i 2016. Begge ganger har aktuelle deponier trukket seg etter at oppdraget om opprydding er kunngjort. Departementet arbeider nå med å få på plass en løsning for disponeringen av avfallet før ny kunngjøring av oppryddingen foretas. Valget av løsning vil avgjøre den videre fremdriften. Oppryddingen kan tidligst foretas i 2019.

Miljøtiltak Raufoss

Miljøtiltakene som er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004 har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering. Det vil fortsatt være behov for overvåking av Hunnselva, samt oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken hvor forurenset vann pumpes opp og renses. Det kan også komme ytterligere forpliktelser under garantiene knyttet til historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og annen infrastruktur.

Maritim næring

MAROFF-programmet i Norges forskningsråd og Skattefunnordningen bidrar til å realisere regjeringens satsing på fremme av miljøvennlig verdiskaping i maritim næring. Miljø er et prioritert område i MAROFF-programmet. I 2017 gikk totalt 157 mill. kroner til maritime miljøprosjekter.

Innovasjon Norge benyttet i 2017 betydelige midler til miljø- og klimavennlige maritime prosjekter. Av totalt 488,8 mill. kroner, hvorav 346,1 mill. kroner utgjør lån og 142,7 mill. kroner er tilskudd, gikk 310,4 mill. kroner til miljø- og klimarettede prosjekter. Disse er fordelt på 190,5 mill. kroner i lån og 119,9 mill. kroner i tilskudd. Innovasjon Norge er gitt ansvaret for regjeringens styrking av eksportfremme av norske grønne løsninger, som vil være viktig for havnæringene.

PILOT-E er et samarbeid mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Enova, og har som mål å følge aktørene gjennom utviklingsløpet, fra idé til marked. Det tematiske fokuset for den første utlysningen var klima- og miljøvennlig maritim transport. Pilot-E sin tredje utlysning i 2018 omfatter to tema: *utslippsfri maritim transport 2.0* og *fremtidens klimanøytrale industri*.

Fiskeri

Høsting av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på best tilgjengelig kunnskap. Myn-dighetene vil med jevne mellomrom vurdere bestandene det blir høstet av, for å vurdere hva slags forvaltningstiltak som er nødvendig for å sikre bærekraftig høsting. Riktig kvotefastsetting og andre reguleringstiltak er viktig for å unngå overbeskatning.

Det er satt i gang et målrettet arbeid for bestander der det er særlig behov for nye forvaltningstiltak og/eller økt kunnskap. I 2017 var de prioriterte artene breiflabb, kveite, kystbrisling, leppefisk, kysttorsk, pigghå, reker i Skagerrak/Nordsjøen, rødspette i nord, sjøkreps, skater og røkter, snøkrabbe og stillehavsøsters.

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for å sikre et mest mulig miljøvennlig fiske, både for å unngå skade på bunnhabitat og for å redusere fiskeflåtens energiforbruk. Forvaltningen arbeider også for å fremme utvikling og bruk av selektive fiskeredskap, samt å regulere fiskeriene slik at utkast av fisk og bifangst reduseres mest mulig.

I 2017 ble det bl.a. arbeidet med redskap som reduserer faren for utkast av småreker i rekefisket i Nordsjøen og Skagerrak.

Havressursloven pålegger som hovedregel søkning etter redskap som mistes og har fastsatt en rapporteringsplikt. Fiskeredskap går likevel tapt, og opprydding av fiskeredskap er en av Fiskeridirektoratets oppgaver. Prioritering av opprenskingsområder foretas på bakgrunn av tapsmeldinger fra fiskere og erfaring. Fra 2017 kan man melde og se tapte redskap i kart i Fiskeridirektoratets applikasjon for fritidsfiske. Appen er spesielt mye brukt av dykkere som ønsker å rydde sjøbunnen.

Håndheving av fiskeriregelverket er nødvendig for at regelverket skal virke etter sin hensikt. Nærings- og fiskeridepartementet har en sterk posisjon i det internasjonale arbeidet med å få slutt på ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet. I juni 2018 oppnevnte regjeringen et utvalg som skal vurdere hvordan vi kan få enda bedre kontroll med etterlevelsen av det nasjonale fiskeriregelverket. Det er viktig for å sikre at bærekrafts- og miljøhensyn blir ivarettatt i tråd med lover og reguleringer, og for å sikre like konkurransevilkår i næringen og tillit til norsk sjømat i markedene.

Havbruk

Utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015 og avsluttet i november 2017. Ordningen har fått stor oppmerksomhet i næringen, og det kom inn totalt 104 søknader. Dette er særtillatelser som kan tildeles prosjekter som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, f.eks. ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon.

Rømming

Tabell 7.1 Antall rapporterte rømte fisk og rømmingshendelser

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
Laks	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	111	225	291	368	38	198	287	170	132	15	144
	Antall rapporterte rømmingshendelser	20	34	38	18	10	19	38	34	36	28	18
Regnbueørret/ørret	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	7	133	6	4	133	0,2	1	84	64	5	0,1
	Antall rapporterte rømmingshendelser	2	1	4	4	2	2	4	2	5	8	3
Torsk	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	304	222	166	7	57	55	14	0	0	0	0
	Antall rapporterte rømmingshendelser	17	23	11	4	3	2	1	0	0	0	0
All fisk	Hendelser uten rømming (mistanke) ²	–	–	11	4	5	13	20	71	75	70	37

¹ Foreløpige tall per 31. juli 2018.

² Frem til 2014 ble det rapportert inn hendelser med rømming og hendelser der det var mistanke om rømming, men som senere ble avkreftet. Fra 2015 har alle hendelser som kunne ha medført rømming, blitt innrapportert.

Kilde: Fiskeridirektoratet

Tabellen over viser at antall rømte oppdrettsfisk varierer fra år til år, men at tendensen ser ut til å være fallende. I 2017 ble det samlet inn og systematisert data om innslag av rømt oppdrettslaks i 197 vassdrag. Undersøkelser i 2017 viser at det er lav til moderat innblanding (<10 pst.) av rømt oppdrettslaks i 165 elver og høyt innslag (>10 pst.) i 15 elver. I de siste 17 elvene var det vanskelig å fastslå om innslaget var mer eller mindre enn 10 pst. Innslag av rømt oppdrettslaks i elvene har hatt en fallende trend de siste ti årene.

I regjeringens strategi mot rømming fra akvakultur prioriteres fem satsingsområder: kunnskap, erfaringsformidling og dialog, sterk sikkerhetskultur, effektivt sikkerhetsregelverk og profesjonell beredskap.

Havbruksnæringen er gjennom forskrift pålagt å organisere og finansiere utfisking i vassdrag med for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk. Ordningens første operative år var 2016, og det ble utført målrettede utfiskingstiltak i 52 elver over hele landet i løpet av høsten 2017. I 2018 er det planlagt tiltak i 63 elver.

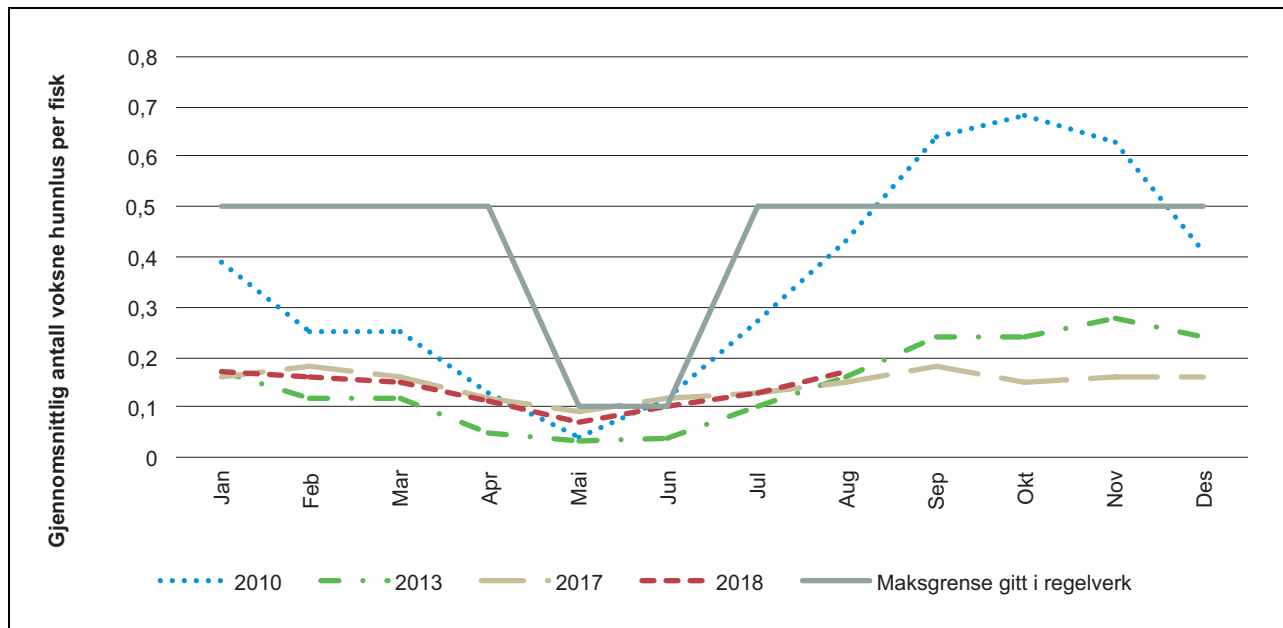
Lakselus

Grensene for hvor mye lus det kan være på oppdrettsfisken er satt svært lavt for å beskytte villlevende laksefisk. På grunn av økende resistens mot lakselusmidler har bekjempelsen de siste årene blitt mer utfordrende.

Data for 2018 viser at nasjonalt nivå av lakselus på oppdrettsfisk så langt har ligget på omlag samme nivå som i 2017.

Figur 7.1 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett. Den heltrukne linjen markerer tillatt nivå etter luseregelverket.

Det er registrert nedsatt følsomhet og resistens mot de fleste legemidler som brukes mot lakselus. Nærings- og fiskeridepartementet la i 2017 frem en handlingsplan mot legemiddelresistens blant lakselus. Mattilsynet har forsterket innsatsen mot uforsvarlig forskrivning og bruk av legemidler mot lakselus, og legger nå ytterligere til rette for utvikling og bruk av ikke-medikamentelle metoder. Nærings- og fiskeridepartementet

Figur 7.1 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk

Kilde: Lusedata.no

har i tillegg vedtatt nye regler for å redusere negative miljøeffekter ved bruk av lakselusmidler.

Antall legemiddelbehandlinger mot lus ble redusert fra 2 531 i 2015 til 747 i 2017. Antallet mekaniske behandlinger økte i samme tidsrom fra 216 til 1 715, ifølge Mattilsynets årsrapport.

Mattilsynet har de siste årene prioritert å følge opp anleggene med de største luseproblemene, og har brukt flere og strengere virkemidler enn tidligere. Ett av virkemidlene er redusert maksimal biomasse (MTB) på berørte lokaliteter, og per 1. august 2018 var det pålagt redusert MTB på seks lokaliteter.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåkingen av bunnen under og rundt oppdrettsanlegg skjer i samsvar med norsk standard NS9410. I nærområdene til havbruksanleggene viser undersøkelsene at tilstanden er stabil med gode miljøforhold. Fra 2011 til 2016 har over 90 pst. av lokalitetene hatt tilstandsklasse «god» eller «meget god». En gjennomgang av dataene fra undersøkelser utført fra 2011 til og med 2017 viser at det også i området utenfor anleggene er generelt gode bunnforhold. I alt 90 pst. av lokalitetene har miljøtilstand meget god eller god, mens rundt 10 pst. har moderat tilstand. To anlegg i Hordaland og Sør-Trøndelag hadde dårlig tilstand i fjernsonen.

Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Klima- og miljødepartementet om et oppdatert regelverk for utslipp og overvåking av forurensning fra havbruksnæringen.

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

MAREANO-programmet har siden 2005 drevet kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybde- og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med denne kartleggingen er bl.a. å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse (NGU) og Statens kartverk. I 2017 ble det samlet dybde- og data i det nye arealet i henhold til delelinjeavtalen mellom Norge og Russland fra 2011, Svalbard (sokkelkant og Rijpfjorden) og i transektet Bjørnøya til dyphavet. Resultater og kart fra MAREANO-programmet publiseres løpende på mareano.no.

Gjennom *Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold – hav og kyst* har utvalgte naturtyper blitt kartlagt i kystområdene i flere fylker.

Fremmede arter

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomst av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking.

Bestanden av kongekrabbe nådde sitt maksimum i 2008 og har etter den tid stabilisert seg på et lavere nivå. Det er lite som indikerer spredning av bestanden nordover og til havs. Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på Stortingsmelding nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe* og Meld. St. 17 (2014–2015) *Evaluering av forvaltningen av kongekrabbe*. Øst for 26°Ø, der kongekrabben allerede er veletablert, forvaltes bestanden slik at det legges til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samtidig er det et mål å avgrense ytterligere spredning av bestanden. Vest for 26°Ø er det derfor fri fangst og utkastforbud. Det frie fisket og Fiskeridirektoratets tilskuddsordning til utrydningsfiske vest for 26°Ø har redusert tettheten av kongekrabbe utenfor det kvoteregulerte området, og dermed også spredningshastigheten videre vestover. Kongekrabben forvaltes således i tråd med målet om å begrense ytterligere spredning av bestanden.

Stillehavsøsters har vært etablert i Danmark en tid, og siden 2006 har arten fått stor utbredelse langs den svenske vestkysten, langs Skagerrakkysten og nordover til Hordaland. Arten kan utkonkurrere den europeiske flatøstersen, og kan være bærer av parasittsykdommer som har alvorlig virkning på flatøsters. Miljømyndighetene har utarbeidet en handlingsplan for å begrense den økologiske effekten av introduksjonen. Det er også utarbeidet rapporter og prosjektskisser for mulig kommersiell utnyttelse av arten. Det er identifisert betydelige kunnskapsbehov i forbindelse med dette arbeidet.

Sykdom hos viltlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har det forvaltningsmessige ansvaret for forebygging og bekjempelse av sykdom hos villfisk og andre viltlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art blir prioritert. De mest aktuelle slike sykdommer er krepsepest hos edelkreps, og parasitten *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespred-

ning. Det er siden 2016 ikke påvist krepsepest i nye vassdrag. I alt sju vassdrag er i dag infisert.

Parasitten *Gyrodactylus salaris* kan føre til at hele bestander av den atlantiske villaksen i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laksefisk i sjø. Det er frem til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* på laks og røye i 50 vassdrag i Norge. Per 5. september 2018 er sju elver infisert med *Gyrodactylus salaris*, 32 elver friskmeldt etter behandling og 11 elver under friskmelding. Det ble ikke oppdaget nye tilfeller av parasitten i 2017 og heller ikke så langt i 2018.

Trygg sjømat

Rene hav er en viktig forutsetning for havet som et trygt og sunt matfat. Kravene til dokumentasjon øker stadig og overvåkingen må tilpasses nye problemstillinger. Forholdene i havområdene endrer seg også i takt med klimapåvirkning og miljøforandringer. Miljøgifter forblir i miljøet og i organismer lenge etter at utslipp stanses. Arbeidet med miljøgifter er derfor viktig ikke bare for miljøet, men også for sjømattrygghet og folkehelse.

Havforskningsinstituttet overvåker årlig innholdet av uønskede stoffer i sjømat generelt, inkludert oppdrettsfisk fra norske kyst- og havområder. Norge har en gunstig situasjon sammenlignet med andre land når det gjelder smittestoffer og uønskede stoffer i sjømat. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak lavere enn grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat.

Forvaltningen har god dokumentasjon på innhold av miljøgifter i de viktigste kommersielle villfiskartene som høstes og i oppdrettsfisk. Selv om tilstanden generelt er god, finnes det utfordringer for enkelte arter og i visse områder. Ett eksempel er Sklinnabanken, hvor det ble stengt for fiske i 2017 på grunn av for høye nivåer av miljøgifter i atlantisk kveite. Det ble øremerket 4 mill. kroner innenfor bevilgningen til MAREANO-programmet under Klima- og miljødepartementet i 2018 til å kartlegge havbunnen for metaller og miljøgifter, for å lete etter sammenhenger mellom havbunnsforurensning og funn av uønskede stoffer i atlantisk kveite.

Miljøgifter i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. Nye fôringredienser kan endre innholdet av uønskede stoffer og påvirke næringsopptaket fra fôret. Utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er derfor et prioritert forskningsområde. Havforskningsinstituttet og tidligere NIFES har

de siste årene undersøkt forekomsten av plantevernmidler i fiskefôr og hvilken effekt de har på fisken. Av 150 plantevernmidler er 5–7 stoffer påvist i kommersielt fôr. Nivået av slike rester i føret er generelt lave.

På grunn av økt interesse for utnyttelse av flere marine arter analyseres nå flere nye arter for næringsstoffer og uønskede stoffer. Foreløpig er det begrensede kunnskaper om nye arter, virkninger av nye gifter og kombinasjoner av flere stoffer i det marine miljø. Det er behov for økt kunnskap om hvordan totalbelastningen av stoffer som f.eks. plast, tungmetaller, radioisotoper, organiske miljøgifter og oljekomponenter påvirker økosystemene.

Mikroplast er plastpartikler under fem millimeter, som i hovedsak stammer fra nedbryting av større plastgjenstander. Mikroplast er funnet i vann, på sjøbunnen og i levende organismer, og har potensiale til å påvirke det marine økosystemet globalt. Plast kan inneholde miljøgifter, og mikroplast kan dermed bidra til økt spredning og opptak av miljøgifter i næringskjeden. Det Europeiske Mattrygghetsorganet (EFSA) har gjort en vurdering av problemet med plastpartikler knyttet til mattrygghet. Foreløpig er det for lite data til å konkludere, men de peker på at de minste partiklene, nanoplast, kan være problematiske for mattryggheten fordi de kan passere cellemembraner. Gjennom det felles europeiske forsknings-samarbeidet JPI Oceans deltar Havforskningsinstituttet sammen med flere andre forskningsmiljø i å utvikle og standardisere en felles metode for å måle mengde og type plast. Slik standardisering er viktig for å kunne benytte data på tvers av land og institusjoner. Havforskningsinstituttet har investert i nytt laboratorium for å styrke forskningen på effekten av plast i havet.

Beskyttede områder

Norge har iverksatt en rekke beskyttende tiltak mot skadelig fiskeriaktivitet med hjemmel i havressursloven. Totalt er over 50 pst. av norske havområder omfattet av områdebaserte reguleringer som bidrar til beskyttelse av bunnhabitatene. Særlig omfattende er det generelle forbudet mot bruk av bunnselept redskap i områder dypere enn 1 000 meter. Det arbeides for tiden med nytt regelverk for særlig beskyttelse mot bunnfiskeaktivitet i områder ved Svalbard som i dag ikke har fiskeriaktivitet. I tillegg er en rekke områder med dypvannskorallforekomster beskyttet mot all bunnberørende fiskeriaktivitet. Nærings- og fiskeridepartementet er involvert i arbeidet med beskyt-

telse og vern av marine områder under Konvensjonen om biologiske mangfold i FNs bærekraftsmål. Fiskeriforvaltningstiltakene som er hjemlet i havressursloven bidrar i vesentlig grad til måloppnåelsen, samt til sektorintegrering av arbeidet med områdebaserte beskyttelsestiltak.

Vannforvaltning

Nærings- og fiskeridepartementet deltar i arbeidet med implementering av EUs vanddirektiv gjennom vannforskriften, særlig i spørsmål knyttet til påvirkning på elver og kystvannforekomster fra havbruksnæringen. I 2015 forelå det ikke nok kunnskap til å ta med karakterisering av påvirkning fra lus og rømt fisk i vannforvaltningsplanene for planperioden 2016–2021. Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet arbeider med å oppdatere kunnskapsgrunnlaget om disse påvirkningsfaktorene, med tanke på å få dem med i karakteriseringen av vannforekomstene for kommende planperiode.

Prioriteringer 2019

Forskning og innovasjon

Nærings- og fiskeridepartementet vil bidra til å utvikle og ta i bruk miljøteknologi og mer miljøvennlige varer og tjenester. Målgruppen for miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen miljøteknologi. Innen Norges forskningsråds programmer vil det bli gitt støtte til prosjekter som har en positiv betydning for klima og miljø. Forskningen på konsekvenser av klimaendringer for marine økosystem og ressurser vil bli videreført.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning skal arbeide for at Norges mineralressurser blir forvaltet og utnyttet til det beste for samfunnet. Dette omfatter også forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

Maritime næringer

Klima og miljø er ett av åtte prioriterte innsatsområder i regjeringens maritime strategi fra 2015, og regjeringen har lagt til rette for videre vekst og verdiskaping for den maritime næringen i regjeringens havstrategi fra 2017.

NO_x-avtalen har vært et viktig tiltak for utvikling av norsk miljøvennlig flåte, og Klima- og miljødepartementet og næringslivets organisasjoner har inngått ny avtale som grunnlag for videre fritak for NO_x-avgift for perioden 2018–2020.

Sjøfartsdirektoratet skal videreutvikle sin kompetanse på nye klimavennlige løsninger for skipsfarten og bidra til utvikling av nye miljøvennlige løsninger.

Enova har flere programmer som gir støtte til bl.a. prosjektering og bygging av klima- og miljøvennlige skip og ferger, energieffektiviserende tiltak og landstrømanlegg.

Arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO knyttet til utvikling av et klima- og miljøvennlig internasjonalt regelverk vil fortsatt være et prioritert område.

Fiskeri og havbruk

Fiskeri- og havbruksforvaltningens eksisterende arealtiltak (inkl. marine beskyttede områder) vil bli gjennomgått for å vurdere om de gir beskyttelse av et representativt utvalg av naturtyper. Implementering av det nye produksjonsreguleringssystemet i havbruksnæringen er viktig for å sikre at den ønskede økningen i havbruksproduksjonen foregår innenfor miljømessige akseptable

rammer. Det vil bli prioritert å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for bestandsestimater og å sikre tilstrekkelig kontroll med bestandsuttaket. Det er viktig å utvikle og ta i bruk fiskemetoder som reduserer utkast av fisk og bifangst, samt gjør mindre skade på bunnhabitat. Innsatsen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er særlig viktig for å sikre en bærekraftig høsting av de globale fiskeressursene.

Trygg og sunn sjømat

Helhetlig overvåkning av de viktigste fiskebestandene og sjømat for å kartlegge innholdet av uønskede stoffer vil bli videreført. I tillegg er det behov for kartlegging og kunnskapsoppbygging om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer i nye marine arter som tas i bruk som mat og fôr.

Kunnskapen om hvordan plastpartikler påvirker matsikkerhet og mattrygghet er mangelfull, og det er behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget om forekomst og effekt av mikroplast og nanoplast i det marine miljøet og i sjømat. Havforskningsinstituttet har forskning på plast i sjømat som prioritert område, og bygger opp et plastlaboratorium.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs generalforsamling i september 2015. De 17 utviklingsmålene fastsetter en global fellesinnsats frem mot 2030, for å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling for alle. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den nasjonale oppfølgingen innenfor flere av delmålene, og har det nasjonale koordineringsansvaret for hovedmål 8 om å bygge robust infrastruktur og bidra til innovasjon, og for hovedmål 14 om bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene.

Innenfor næringsministerens ansvarsområde står bærekraftig industri- og teknologiutvikling sentralt, sammen med tilrettelegging for innovasjon, nye småbedrifter og bærekraftig turisme. Innenfor fiskeriministerens område er målene om bærekraftig forvaltning av hav og marine ressurser særlig viktige, sammen med arbeidet for matsikkerhet og ernæring.

Mål 2 – om matsikkerhet og ernæring

Bærekraftig produsert sjømat har en viktig, men ikke tilstrekkelig anerkjent rolle innen matsikkerhet og ernæring. Det arbeides derfor for å synliggjøre sjømatens rolle som kilde til mat og viktige næringsstoffer. I forbindelse med FNs ernæringstiår har Norge tatt initiativ til et globalt nettverk for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann. Målet med nettverket er å legge til rette for å utveksle beste praksis, få frem suksesshistorier og gi gjensidig støtte til å gjennomføre bærekraftsmålene.

Kunnskap om sjømat og dens effekter på helse er viktig for anbefalinger knyttet til mat og ernæring. Havforskningsinstituttet overvåker og har bygget opp en database over innholdet av næringsstoffer og uønskede stoffer i ulike typer sjømat. Norges forskningsråd støtter forskning på bærekraftig matproduksjon og legger til rette for helhetlig kunnskapsutvikling på fagområdene mat, ernæring og helse. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond støtter forskning på livssyklusanalyser for sjømat, bærekraftig produksjon og sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse.

I tillegg gjennomføres flere tiltak for økt sjømatkonsum, jf. nasjonal handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen.

Mål 5 – om likestilling mellom kjønn

Virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Siva SF og Norges forskningsråd er gitt et særlig ansvar for å tilrettelegge og styrke kvinners deltakelse og posisjon i næringslivet. Aktørene skal bl.a. bidra til å få flere kvinner inn i lederstillinger, bli styremedlemmer, satse på egne bedrifter eller en næringsrettet forskningskarriere.

I statens eierskapsforvaltning er en av de viktigste oppgavene å sørge for godt sammensatte og kompetente styrer i selskaper hvor staten er eier. Staten legger vekt på kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart når staten foreslår og velger personer i selskapenes styrer. Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene tilstrebes en mest mulig lik kjønnsrepresentasjon i styrene, og det er en ambisjon å øke andelen kvinnelige styreledere i selskaper med statlig eierandel. I tråd med ambisjonen har kvinneandelen blant styreledere i selskapene det rapporteres på, i statens eierberetning, økt de siste årene og var per 31. mars 2018 på 45 pst. Når det gjelder kvinner blant eiervalgte styremedlemmer, har andelen vært stabil de siste årene og var per 31. mars 2018 på 47 pst.

Mål 8 – om å fremme inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst og sysselsetting

Norge må som andre høykostland konkurrere på kunnskap som grunnlag for innovasjon og høyere produktivitet. Muliggjørende teknologier, som IKT, bioteknologi og nanoteknologi, vil påvirke hvordan Norge kan produsere konkurransedyktige varer og tjenester.

En forsterket satsing på avanserte produksjonsprosesser i tett samarbeid mellom næringsliv og offentlige kunnskapsmiljøer er viktig for å legge til rette for verdiskaping og arbeidsplasser i Norge, både innenfor nye og etablerte virksomhetsområder.

Regjeringen la frem en Gründerplan høsten 2015. Planen presenterte regjeringens politikk for å fremme flere gode gründere i Norge, bl.a. med tiltak for å styrke ordningen for pre-så Kornfond, styrking av etablerertilskuddsordningen og tiltak for å skape flere møteplasser som samler gründere, kompetanse og kapital. Nye så Kornfond, innovasjonslån og en ny skatteincentivordning er andre tiltak som skal bidra til ytterligere fornyelse av norsk næringsliv.

Etterspørselen etter norske reiselivsprodukter øker både i vinter- og sommersesongen. Et økt antall reisende kan føre til belastninger på natur og miljø, og påvirke lokalsamfunn. Regjeringen vil arbeide for en bærekraftig utvikling av reiselivsnæringen som fremmer miljømessige, sosiale og økonomiske verdier.

Norge er internasjonalt kjent som et bærekraftig reisemål, og det arbeides godt både på bedrifts- og destinasjonsnivå for å styrke Norges profil på dette området. Norge har, som det første landet i verden, implementert en nasjonal merkeordning for bærekraftige reisemål.

Reiselivsnæringen la i august 2017 frem veikartet *Mot et bærekraftig reiseliv*. Nærings- og fiskeridepartementet vil i samarbeid med berørte departement vurdere hvordan myndighetene kan legge til rette for en bærekraftig utvikling i reiselivet.

Mål 9 – om bærekraftig industrialisering og innovasjon

Teknologisk utvikling gir behov for kontinuerlig omstilling og kompetansebygging i industrien for å sikre industriens fremtidige konkurransekraft. Regjeringen la i mars 2017 frem Meld. St. 27 (2016–2017) *Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende*. Regjeringens visjon for en aktiv industripolitikk er at Norge skal være en ledende industri- og teknologinasjon. Et viktig formål med meldingen er å drøfte hvordan nærings- og innovasjonspolitikken bør innrettes for å møte utviklingen.

Regjeringen arbeider for at private investorer skal plassere kapital i lovende gründerprosjekter, og at staten bidrar med kapital slik at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter gjennomføres. Det er etablert flere programmer som skal avhjelpe utfordringer som nyetablerte foretak har når de skal finansiere utvikling og drift, bl.a. så Kornfond, pre-så Kornfond og etablerertilskuddsordningen²⁹.

Tilgang til kapital er en nødvendig forutsetning for omstilling og innovasjon. Regjeringen

oppnevnte derfor et offentlig utvalg for å vurdere ulike problemstillinger knyttet til næringslivets tilgang til kapital. Utvalget leverte sin rapport 1. mars 2018. Utredningen inneholder flere forslag som skal bedre kapitaltilgangen.

For å fremme mer effektiv bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser er bevilgningene til forskning og utvikling av miljøteknologi økt. Det er etablert et samarbeidsforum, Prosess21, som skal vurdere hvordan utslipp fra prosessindustrien kan minimeres, samtidig som bedrifter kan oppnå bærekraftig vekst.

Det er også opprettet et investeringsfond som skal bidra til reduserte klimagassutslipp. Selskapet skal investere i unoterte selskaper og/eller i såkalte fond-i-fond-løsninger. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Styret har arbeidet med å etablere en organisasjon slik at selskapet kan være operativt i løpet av 2018, under navnet Nysnø Klimainvesteringer AS.

Bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon er økt, noe som gir mer forskning i næringslivet og dermed grunnlag for nye produkter og tjenester. Regjeringen vektlegger bredt innrettede programmer, uten tematiske begrensninger, for å sikre at midlene går til de prosjektene som har størst potensial for verdiskaping.

Mål 10 – redusere ulikhet i og mellom land

Den norske ordningen for generelle tollpreferanser for import av varer fra utviklingsland (Generalized System of Preferences, GSP) innebærer at varer fra utviklingsland ilegges lavere toll. Formålet med den norske GSP-ordningen er å øke utviklingslandenes eksportinntekter som et bidrag til økonomisk og sosial utvikling. Ordningen er hjemlet i et unntak fra prinsippet om likebehandling i regelverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Norge har innført tollfrihet for alle varer fra de minst utviklede landene (MUL). I 2008 ble det besluttet at den norske GSP-ordningen skulle omfatte land på OECDs liste over godkjente bistandsmottakere. I tillegg ble nulltollordningen for MUL utvidet til å omfatte 14 lavinntektsland med mindre enn 75 mill. innbyggere, slik at ordningen dermed omfatter i alt 54 land. Den norske GSP-ordningen er for tiden under revisjon med sikte på å forbedre vilkårene for de nest fattigste utviklingslandene.

²⁹ Tiltak for gründere er nærmere omtalt under mål 8.

Mål 12 – om bærekraftig produksjon og forbruk

Staten som eier gir tydelig uttrykk for sine forventninger på ulike områder til selskaper med statlig eierandel. Det forventes bl.a. at selskapene med statlig eierandel arbeider systematisk med sitt samfunnsansvar, og det er fremsatt forventninger knyttet til klima og miljø, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og arbeid mot korrupsjon og for åpenhet om økonomiske transaksjoner.

Det forventes også at selskapene er åpne og rapporterer om vesentlige forhold i sin virksomhet som kan påvirke mennesker, samfunn og miljø. Statens forventninger til selskapene følges opp i eierdialogen med selskapene.

Effektive strategier for å redusere matsvinn bør utvikles på alle nivå i verdikjeden. Dette omfatter bl.a. å identifisere årsaker til matsvinn, og finne frem til mulige løsninger, nøkkelaktører og prioriteringer. Det er etablert en avtale mellom norske myndigheter og næringslivet om reduksjon av matsvinn. Norge finansier utvikling av praktiske retningslinjer i FAO for reduksjon av matsvinn i hele verdikjeden for sjømat.

Mål 13 – om klima

De næringsrettede virkemidlene til Innovasjon Norge, Siva SF og Norges forskningsråd finansierer alle prosjekter som har positive miljøeffekter, selv om dette ikke er virkemidlenes hovedformål. En av de viktigste ordningene med miljø- og klimaeffekt er miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge. Ordningen tilbyr finansiering til å bygge pilot- og demonstrasjonsanlegg innen miljøteknologi. Bedrifter får mulighet til å prøve ut og vise frem sine miljøteknologiløsninger, og sikre at produktene blir mest mulig tilpasset de nasjonale og internasjonale markedene de skal konkurrere i.

I 2018 fikk Innovasjon Norge også oppdraget med å lage en tjeneste for profilering av norske, grønne løsninger. Tjenesten skal gi ekstra drahjelp til bedrifter som leverer klima- og miljøvennlige løsninger i å lykkes i internasjonale markeder. Tjenesten skal også bidra til å trekke internasjonale investorer til Norge.

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal vurdere økt CO₂-avgift i fiskeflåten, samt andre klimatiltak som kan redusere utslippene i næringen.

Mål 14 – bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser

Regjeringen la i 2017 frem havstrategien, som sammen med havmeldingen fra samme år presenterer kjernen i regjeringens satsing på havnæringene. Sentralt i havsatsingen, med mål om å sikre fremtidig verdiskaping og arbeidsplasser, er bærekraftig bruk og forvaltning av ressursene i havet.

Norge er hovedsponsor for FNs næringslivs-plattform for hav, *UN Global Compact Action Platform for Sustainable Ocean Business*. Gjennom plattformen vil havrelatert næringsliv utvikle et rammeverk for beste praksis for bærekraftig forretningsvirksomhet tilknyttet havet.

Norge investerer mye i forskning, kartlegging og overvåking av våre kyst- og havområder. Hav er en av satsingsområdene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, og det har vært en vekst i bevilgningene til havforskning de siste årene.

Norske havområder er viktige for matproduksjon. Norge legger store ressurser i en kunnskapsbasert fiskeri- og havbruksforvaltning, der en bærekraftig, langsiktig og ansvarlig utnyttelse av naturressursene legges til grunn.

De kommersielt viktige fiskebestandene reguleres gjennom forvaltningsplaner for å sikre bærekraftige uttak. Forvaltningen er basert på en økosystembasert tilnærming og det er fastsatt en rekke arealbaserte tiltak som ivaretar hensynet til naturmangfold. Konkurransen om bruken av kystsonen er økende i Norge. Økosystemtilstanden langs norskekysten er i hovedsak fortsatt god, men stadig mer omfattende bruk og påvirkning fordrer overvåking og oppsyn med utviklingen.

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomster av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt ut fra et kost/nytteperspektiv, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen slik at de ikke ødelegger viktige habitater eller endrer økosystemfunksjoner i negativ retning.

For å redusere spøkelsesfiske med tapte fiskeredskaper gjennomføres oppryddingstokt i regi av Fiskeridirektoratet. For første gang har Fiskeridirektoratet i 2018 fjernet forlatte utenlandske snøkrabbeteiner fra havbunnen i Smutthullet i Barentshavet. Under norsk formannskap i Nordisk Ministerråd er det tatt initiativ til å styrke arbeidet med opprydding av tapte fiskeredskaper. Det er gitt støtte til FAOs arbeid med internasjo-

nale retningslinjer for merking av fiskeredskaper og støtte til utvidelse av prosjektet Fishing for Litter.

Norge har finansiert arbeidet i FAO med å utvikle globale retningslinjer for bruk av fangstsertifikatsystemer. Fangstsertifikater brukes i økende grad for å hindre at ulovlig fanget fisk kommer på markedet. I tillegg er arbeidet gjennom regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner viktig. Norge er videre en aktiv bidragsyter i arbeidet med å etablere et forbud i WTO mot visse former for fiskerisubsidier som har skadelig effekt med henblikk på overkapasitet og overfiske.

Klimaendringer, marin og landbasert forurensning, overfiske og ødeleggelser av viktige marine økosystemer er de største truslene mot verdens havområder. Disse problemene skyldes primært utilstrekkelig lokal og regional forvaltning. Norge legger sterk vekt på internasjonalt samarbeid om havrelaterte saker i FNs generalforsamling, FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet, og INTERPOL, i tillegg til de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene hvor Norge er medlem.

Som havnasjon har Norge tatt en lederrolle globalt og regionalt for å bekjempe marin forsøp-

ling. Under norske havforskningstokt i våre tre havområder registreres forekomster av marint søppel, inkludert plast og mikroplast. I Barentshavet samarbeider Norge og Russland om registrering av plast tatt i pelagisk trål og bunntål.

Skipsfart spiller en viktig rolle i den globale handel. FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) utviklet konseptet *bærekraftig maritimt transportsystem*, for å vise skipsfartens rolle i transportkjeden globalt, og behovet for samarbeid i den maritime sektoren.

Norge har arbeidet aktivt for å sikre innlemmelsen av FNs bærekraftsmål i IMOs strategiske plan og arbeidsprogrammene for relevante komiteer. Det overordnede målet om å bevare og bruke hav på en måte som fremmer bærekraftig utvikling er sentralt i IMOs arbeid. I tillegg er det mange aspekter ved IMOs arbeid som kan linkes til flere bærekraftsmål. Dette gjenspeiles i organisasjonens arbeidsplan og bistandsprogrammer.

Norge har vært en pådriver for å få etablert det felles europeiske forskningssamarbeidet, JPI Healthy and Productive Seas and Oceans. Målet med JPI Oceans er å bidra til et rent og rikt hav som forsyner fremtidens generasjoner med mat og andre ressurser og tjenester, gjennom å utvikle langsiktige felles europeiske strategier for utvikling og forvaltning av havet.

9 Likestilling

I dette kapitlet omtales status og virkemidler for likestilling innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Likestilling i næringslivet

Næringslivet har selv hovedansvaret for å arbeide bevisst med likestillingsstrategi, målrettet rekruttering og virkemidler for å oppnå større mangfold. Mangfold kan gi et bredere grunnlag for å ta gode beslutninger og det er et potensiale å hente ut for norsk næringsliv ved å øke kvinners deltakelse. Et konkurransedyktig næringsliv bør rekruttere fra hele befolkningen.

I dag er to av tre kvinner sysselsatte, og flere kvinner enn menn fullfører høyere utdanning. Det er likevel store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som innebærer at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs i næringslivet. Færre kvinner enn menn er gründere, ledere og styremedlemmer. Om lag tre ganger så mange menn som kvinner etablerer aksjeselskaper. I de 200 største selskapene i Norge er det bare 21 av selskapene som har en kvinnelig administrerende direktør, og andelen kvinnelige styremedlemmer i selskaper som ikke omfattes av bestemmelsen om kjønnsrepresentasjon, er fortsatt lav.

Den lave kvinneandelen i næringslivet betyr at verdifulle ressurser ikke utnyttes fullt ut. Meld. St. 7 (2015–2016) *Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn*, ble lagt frem i oktober 2015. Regjeringen har bl.a. som mål å bidra til at flere kvinner blir gründere, øke andelen kvinnelige styreledere i selskaper med statlig eierandel og tilstrebe mest mulig lik representasjon mellom kvinner og menn i disse styrene.

Likestilling og mangfold i eierskapsforvaltningen

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierinteresser i 29 selskaper.

I henhold til statens prinsipper for god eierstyring skal styresammensetningen i selskapene være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart.

Dette vektlegges når departementet vurderer og velger personer i selskapenes styrer. Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styre representerer et relevant mangfold, bl.a. når det gjelder geografisk tilhørighet, alder, kulturell bakgrunn og erfaring. Videre vil departementet tilstrebe mest mulig lik kjønnsrepresentasjon i styrene.

I Statens eierberetning for 2017 fremgår det at for selskaper med statlig eierandel³⁰ ved utgangen av 2017 var gjennomsnittlig kvinneandel hhv. 37 pst. i konsernledelsen, 33 pst. på nivået under konsernledelsen, 36 pst. totalt for disse to nivåene, og 24 pst. blant administrerende direktører.

Ulik kompetanse og erfaring kan bidra positivt til et selskaps utvikling. Relevant mangfold kan gi et bredere og bedre grunnlag for gode beslutninger. Dette kan styrke selskapets nyskappings- og vurderingsevne og gjøre selskapet bedre rustet for lønnsomhet og vekst. Selskaper bør derfor være bevisst verdien av mangfold i organisasjonen. Med mangfold menes bl.a. ulik utdannings- og erfaringsbakgrunn, alder, kjønn, kulturell og geografisk bakgrunn. Det er en sentral lederoppgave at likestilling og mangfold er solid forankret i selskapets personalpolitikk.

Gjennom Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* kommuniserer staten som eier forventninger om at selskapene ivaretar mangfold og likestilling. Det forventes av styrene at personalpolitikken preges av inkludering og mangfold og at selskaper med statlig eierandel har etablert strategier og gjennomfører tiltak for å fremme mangfold og likestilling i virksomheten. Rekruttering til lederstillinger er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. For selskapene vil det være viktig å legge strategier for hvordan den beste kompetansen kan benyttes, inklusiv hvordan det kan legges til rette for å få flere kvinnelige toppledere. Nærings- og fiskeridepartementet tar opp temaet mangfold og likestilling og statens forventninger på området

³⁰ 72 av totalt 75 selskaper hvor staten har eierandel, inngår i rapporteringen.

som del av eierdialogen med selskapene, og utfordrer selskapene bl.a. på det å sette konkrete mål for andelen kvinner i selskapenes toppledergrupper.

Likestilling og mangfold i virkemiddelapparatet

Innovasjon Norge

Gjennom programmet *Vekst* har Innovasjon Norge i 2017 arbeidet med å mobilisere kvinnelige gründere, gründere med flerkulturell bakgrunn og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere. Satsingen *Vekst* ble opprettet i 2016 som en oppfølging av tiltak fra regjeringens gründerplan «*Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*». I 2017 arrangerte selskapet bl.a. et kompetanseprogram for gründere om betydningen av mangfold for vekst og et kompetanseprogram for kvinnelige investorer.

Innovasjon Norge synliggjør kvinnelige rollemodeller i næringslivet bl.a. gjennom den årlige kåringen av *Female Entrepreneur*.

I 2017 bidro Innovasjon Norge med 1,51 mrd. kroner til prosjekter som vurderes å være kvinne-rettete. Det utgjør 22 pst. av de totale tilsagnene om støtte og 35 pst. av antall tilsagn.

Siva SF

Tiltak rettet mot kvinner inngår i Sivas ordinære programvirksomhet, som i 2017 omfattet *Næringshageprogrammet* og *Inkubasjonsprogrammet*. I *Inkubasjonsprogrammet* har andelen målbedrifter med kvinnelig ledelse (definert som daglig leder og/eller styreleder og/eller gründer) vært ganske stabil de siste fem årene på rundt 21 pst., bortsett fra en liten nedgang i 2016. I 2017 har andelen gått opp igjen til 22 pst. For alle årene gjelder at det var flest kvinner i stillingen som gründer, etterfulgt av daglig leder. Tilsvarende andel i *Næringshageprogrammet* har vært svakt økende i perioden 2013–2016 fra 29 til om lag 35 pst., men i 2017 ble det en liten nedgang til om lag 33 pst.

Når det gjelder innovasjonsselskapene Siva hadde eierskap i ved utgangen av 2017, var andelen kvinner med stilling som daglig leder 37 pst. Andel kvinnelige styreledere var 15 pst., og andel kvinnelige styremedlemmer var 39 pst.

Norges forskningsråd

Økningen i bevilgningene til de næringsrettede programmene de siste årene har gitt vekst i forskerutdanning og forskningskapasitet.

Forskningsrådet jobber for en god kjønnsbalanse ved utlysning av forskningsmidler gjennom programmene, ved å sikre god kjønnsfordeling blant innledere på møteplasser og deltakelse. Forskningsrådet har mål om 40 pst. kvinneandel blant nye prosjektledere. Ved utgangen av 2017 var prosjektledere fra universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren totalt sett på vei til å nå dette målet, selv om det er store variasjoner innad mellom fagområder og institusjoner. Næringslivsprosjekter ligger fremdeles et stykke unna dette målet, det samme gjelder for teknologiprojekter. I programmet for næringslivsfinansiering (*Brukerstyrt Innovasjonsarena*) er andel kvinnelige prosjektledere 22 pst. Dette er tilsvarende resultat som foregående år. Andel kvinnelige doktorgradsstipendiater som er finansiert gjennom dette programmet i 2017 er 44 pst.

For prosjekter innenfor *STUD-ENT* var om lag 20 pst. av prosjektlederne kvinner. *STUD-ENT* skal støtte studenter ved universitet og høyskoler som har kunnskapsbaserte ideer med forretningspotensial.

Blant aktive Skattefunnprosjekter i 2017 var det kvinnelig prosjektleder eller daglig leder i 21,3 pst. av prosjektene. Skattefunn er en rettighetsbasert ordning og Forskningsrådet har ikke samme mulighet til å prioritere prosjekter med kvinnelige prosjektledere som innenfor programmene.

Likestilling og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet

Likestillingsloven § 1 a, diskrimineringsloven § 3 a og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 3 pålegger statlige virksomheter en aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten innebærer at statlige virksomheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. I tillegg skal virksomhetene redegjøre i årsrapportene for iverksatte og planlagt tiltak. Aktivitets- og redegjørelsesplikten gjelder kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion m.m.

Rapportering for Nærings- og fiskeridepartementet i 2017

Tabell 9.1 Nærings- og fiskeridepartementet – kjønnsbalanse og status

Kjønnsbalanse i antall og pst.					
	År	Menn pst.	Kvinner pst.	Antall totalt	Kvinneres lønn i pst. av menns
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet ¹	2017	41	59	339	90,6
	2016	43	57	342	92,3
Departementsråd	2017	100		2	–
	2016	100		2	–
Ekspedisjonssjef ²	2017	57	43	7	97,3
	2016	62,5	37,5	8	97,4
Kommunikasjonssjef	2017	50	50	2	–
	2016	50	50	2	–
Avdelingsdirektør ³	2017	43	57	33	92,5
	2016	41	59	32	94,2
Spesialrådgiver	2017	100	0	2	–
	2016	100	0	2	–
Underdirektør	2017	46	54	26	97,3
	2016	44	56	25	97,6
Fagdirektør	2017	52	48	25	94,8
	2016	50	50	20	95,4
Prosjektleder	2017	100	0	2	–
	2016	75	25	4	–
Seniorrådgiver	2017	43	57	157	98,2
	2016	48	52	155	98,7
Rådgiver	2017	33	77	39	102,8
	2016	33	67	39	104,2
Seniorkonsulent	2017	0	100	4	–
	2016	0	100	4	–
Førstekonsulent	2017	21	79	28	102,3
	2016	17	83	35	105,9

¹ Inkluderer fast ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller ekstern hospitering. Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2017.

² Ekspedisjonssjefer med personalansvar.

³ Avdelingsdirektører med personalansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet er opptatt av å ha en rimelig kjønnsbalanse, både i departementets avdelinger og i ulike stillingstyper. I dag er nærmere 60 pst. av de tilsatte i departementet kvinner. I de siste årene er det rekruttert langt flere kvinner enn menn. Dette er en utvikling departementet vil følge med på videre. Kvinneandelen har økt i stillingsgrupper på ledernivå. På lavere stillingsnivåer er kvinneandelen fortsatt i flertall.

I 2017 var gjennomsnittslønnen for kvinner 90,6 pst. av gjennomsnittslønnen for menn. Dette er en reduksjon i forhold til 2016. For stillingskategoriene rådgiver og førstekonsulent er gjennomsnittslønnen for kvinner høyere enn for menn, som tidligere år.

Departementet har en likestillingstillitsvalgt i innstillingsrådet og uttalelsesrådet som kan uttale seg om innstilte kandidater før tilsetning. Departementet har som mål å ha minst 40 pst. kvinner i lederposisjoner. Til topplederstillinger skal det sørges for at det finnes aktuelle kvalifiserte kvin-

ner blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekraav for rekruttering til slike stillinger.

Departementet har rutiner som sørger for at det blir innkalt minst én søker med innvandrerbakgrunn til intervju for hver stilling som utlyses, dersom søkeren er kvalifisert. Minst en av de kvalifiserte søkerne som oppgir å ha nedsatt funksjonsevne skal også kalles inn til intervju, dersom vedkommende faller inn under definisjonen i forskrift til lov om statens ansatte § 6.

Departementet deltar i Kommunal- og moderniseringsdepartementets traineeprogram for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne, og har én person tilsatt i dette programmet.

Nærings- og fiskeridepartementet tilby IA-plass i samarbeid med NAV. IA-plass er en ordning for personer med nedsatt funksjonsevne som har behov for arbeidstrening og arbeidsutprøving. Departementet hadde en person på IA-plass i 2017.

Departementet hadde en lærling i 2017.

Tabell 9.2 Nærings- og fiskeridepartementet – andel ansatte i deltid, midlertidig, foreldrepermisjon og sykefravær

	Antall tilsatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Sykefravær	
		M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)
2017	339	0,6	1,5	2,7	4,4	0,3	2,1	2,8	5,4
2016	343	0,8	2,6	5,3	4,4	2,3	5,6	4,0	5,4

Nærings- og fiskeridepartementets etater

Tabell 9.3 Tilstandsrapportering for etater under Nærings- og fiskeridepartementet – kjønn og lønn

Etat	År	Kjønnsbalanse		Tot. antall	Kvinners lønn i pst. av menns	Deltid pst.		Midl. ans. pst.		Foreldreperm. pst.		Sykefravær pst.	
		M pst.	K pst.			M	K	M	K	M	K	M	K
		Brønnøysundregistrene	2017			42	58	564	82,7	0,2	2,7	0,4	2
	2016	42	58	549	82,9	0,2	2,7	0,2	0,4	0	0,2	2,6	7,4
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2017	42	58	45	101	0	12	11	12	0	4	1	6
	2016	41	59	39	121,6	6	9	0	4	3	3	2	9
Fiskeridirektoratet	2017	55	45	453	96,4	5	8	0,7	1,1	2,4	2,9	2,3	4,9
	2016	53	47	435	94,5	4	8	1,1	0,9	–	–	–	–

Tabell 9.3 Tilstandsrapportering for etater under Nærings- og fiskeridepartementet – kjønn og lønn

Etat	År	Kjønnsbalanse		Tot. antall	Kvinner lønn i pst. av menns	Deltid pst.		Midl. ans. pst.		Foreldre- perm. pst.		Syke- fravær pst.	
		M pst.	Kpst.			M	K	M	K	M	K	M	K
Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)	2017	50	50	96	95,3	2,1	2,1	5,2	4,2	1	3,1	2,4	3,5
	2016	51	49	100	97,1	4	2	10	5	0	3	2,2	2,3
Havforskningsinstituttet	2017	59	41	674	90	1	1	4	5	2	1	4	3,8
	2016	61	39	642	90	1	1	4	3	2	2	4	4,8
Justervesenet	2017	75	25	100	96,4	1	1	3	0	0,8		2,3	1,0
	2016	72,5	27,5	102	97,7	1	1	2,9	1	0	0	2,0	2,3
Klagenemnda for industrielle rettigheter	2017	42	58	7	–	0	28,5	28,6	0	0	14	0	1,1
	2016	28,5	71,5	7	–	0	28,5	0	0	50	0	0	0
Konkurransetilsynet	2017	47	53	100	91,6	0	6	4	2	12	14	2	6
	2016	45	55	110	89,5	0	5	2	2	3	6	0	4
NIFES	2017	36	64	151	94,7	2	8	10	21	0	2	1,4	5,2
	2016	34	66	157	94,1	4	8	23	21	2	6	1,4	4,2
Norges geologiske undersøkelse	2017	60	40	203	92,1	4,4	3,4	5,4	3,0	0,2	1,5	1,8	1,9
	2016	61	39	202	91,8	6,4	5	3,5	2	0,1	0,4	1,6	1,6
Norsk akkreditering	2017	33	67	27	107,2	0	0	0	0	2,3	0	1,4	5,5
	2016	34	66	29	94,2	0	3,3	0	3,3	0	0	1,7	1,7
Norsk Romsenter	2017	67	33	40	82,2	2,5	5	2,5	2,5	0	0	0	0,67
	2016	59	41	41	75,3	4,9	4,9	0	9,8	0	0	0,16	1,02
Patentstyret	2017	39,1	60,9	248	86,9	1	15,9	1	0	0	0,6	1,4	5,7
	2016	39	61	249	86,4	1,0	14,5	1	1,3	0	1,6	2,3	4,2
Sjøfartsdirektoratet	2017	62	38	345	86,3	0,6	2,3	2	2,6	0,3	0,6	2,89	3,95
	2016	62	38	330	84,5	0,06	1,7	2	4,2	0	1,2	2,3	5,96

10 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten og der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet fremstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten selskapene nedenfor. Det gjøres oppmerksom på at godtgjørelsen til administrerende direktører for 2017 i disse selskapene også fremgår av Statens eierberetning for 2017.

Ambita AS

Administrerende direktør Stig W. Seljeseth mottok 1 900 000 kroner i fastlønn for 2017. Opptjent bonus var 131 944 kroner. Andre ytelser var 171 431 kroner, og pensjon utgjorde 136 391 kroner. Selskapet har bare innskuddspensjon. Det utbetales en pensjonskompensasjon relatert til avviklingen av den tidligere ytelsesbaserte pensjonsordningen som utgjør 30 pst. av lønn som overstiger 12 G og som utbetales månedlig. Ansatte som kom dårligere ut etter overgang til innskuddsbasert pensjonsordning får en lønnskompensasjon begrenset oppad til 50 000 kroner årlig. Administrerende direktør er berettiget til etterlønn ved oppsigelse fra selskaps side som tilsvare seks måneders fastlønn. Avtalen om sluttvederlag inneholder ikke bestemmelse om reduksjon av sluttvederlag ved ny årsinntekt.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Joachim Høegh-Krohn mottok 4 660 000 kroner i fastlønn i 2017. Opptjent bonus var 2 244 000 kroner. Annen godtgjørelse var 14 000 kroner, og pensjonskostnad var 161 000 kroner. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For 0–7,1 G og 7,1–12 G betales det inn et innskudd på henholdsvis 7 og 25,1 pst. av fastlønn. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Administrerende direktør har avtale om to års etterlønn, samt andre godtgjørelser dersom selskapet blir avvirket.

Baneservice AS

Administrerende direktør Ingvild Storås mottok 2 176 000 kroner i fastlønn. Opptjent bonus var 529 000 kroner. Annen godtgjørelse var 202 000 kroner. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning, og pensjonskostnaden i 2017 utgjorde 66 000 kroner.

Eksportkreditt Norge AS

Administrerende direktør Otto Søberg mottok 2 605 000 kroner i fastlønn for 2017. Opptjent bonus var 233 000 kroner. Annen godtgjørelse utgjorde 177 000 kroner. Pensjonskostnaden til administrerende direktør var på 157 000 kroner.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Ralph Daber mottok 1 157 722 kroner i fastlønn for 2017. Annen godtgjørelse utgjorde 19 510 kroner, mens pensjonskostnaden utgjorde 23 397 kroner. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens pensjonskasse og har ingen avtale om etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Flytoget AS

Philipp Engedal tiltrådte som administrerende direktør 1. januar 2017. For 2017 mottok han 1 973 000 kroner i fastlønn og 250 000 kroner i annen godtgjørelse. Opptjent bonus var 489 000 kroner. Pensjonskostnaden utgjorde 462 000 kroner. Administrerende direktør har avtale om gjensidig oppsigelsestid på seks måneder. Han inngår i selskapets kollektive pensjonsordning (tjenestepensjonsordning i Statens pensjonskasse). Pensjonsgrunnlaget er begrenset opp til 12 G. Bonus kan maksimalt tilsvare tre måneders lønn.

GIEK Kredittforsikring AS

Administrerende direktør Erica Blakstad mottok 1 748 948 kroner i fastlønn, 118 894 kroner i bonus og 25 887 kroner i annen godtgjørelse i 2017. Pensjonskostnaden for året utgjorde 40 434 kroner. Administrerende direktør har en etterlønsavtale på 12 måneder ved oppsigelse eller avtale med selskapet om fratreden etter utløpet av oppsigelsestiden på tre måneder. Administrerende direktør er omfattet av selskapets pensjonsordning i Statens pensjonskasse. Selskapets ytelsespensjonsordning i SPK er under avvikling, og nyansatte i selskapet vil ta del i innskuddspensjonsordningen. Det opparbeides ikke pensjonsrettigheter for lønn over 12 G. Bonus kan maksimalt tilsvare halvannen månedslønn.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Anita Krohn Traaseth mottok 2 732 000 kroner i fastlønn for 2017. Annen godtgjørelse utgjorde 12 000 kroner. Administrerende direktør er omfattet av selskapets avtale om pensjonsordning i Statens pensjonskasse.

Investinor AS

Administrerende direktør Haakon H. Jensen mottok 2 452 000 kroner i fastlønn i 2017. Annen godtgjørelse var 12 000 kroner, og pensjonskostnaden var 120 000 kroner. Det ble ikke opptjent variabel lønn for 2017. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. Fra 1–7,1 G er innskuddet på 7 pst. av fastlønn og fra 7,1–12 G er innskuddet 15 pst. av fastlønn. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Dersom selskapet bringer ansettelsesforholdet til opphør, er administrerende direktør berettiget til å motta etterlønn i en periode på seks måneder etter en oppsigelsestid på seks måneder. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Mesta AS

Administrerende direktør Kurt Opseth mottok 2 856 000 kroner i fastlønn for 2017. Han har i tillegg mulighet for en variabel resultatlønn basert på selskapets driftsmargin, begrenset oppad til 35 pst. av grunnlønn. Det ble ikke betalt ut resultatlønn til administrerende direktør i 2017. Pensjonskostnaden utgjorde 89 499 kroner basert på en innskuddsbasert pensjonsordning inntil 12 G.

Han har avtale om seks måneders oppsigelsestid og 12 måneders etterlønn. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Norges sjømatråd AS

Administrerende direktør Renate Larsen mottok 2 239 000 kroner i fastlønn og 101 000 kroner i annen godtgjørelse i 2017. Administrerende direktør har ingen bonusordning eller annen incentivordning. Kostnadene til innskuddspensjon for administrerende direktør var 48 000 kroner, og pensjonsordningen for ledende personell avviker ikke fra den generelle pensjonsordningen i selskapet. Gjensidig oppsigelsestid for administrerende direktør er seks måneder og ved selskapets oppsigelse har hun i tillegg til fastlønn og andre ytelser i oppsigelsestiden rett til en kompensasjon tilsvarende seks måneders fastlønn.

Posten Norge AS

Administrerende direktør Tone Wille mottok 4 269 541 kroner i grunnlønn, 457 625 kroner i bonus, 6 663 kroner i andre godtgjørelser og 109 127 kroner i pensjonskostnad. Pensjonen er innskuddsbasert og pensjonsgrunnlaget begrenset oppad til 12 G. Sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden skal i sum ikke overstige 12 måneders lønn. Sluttvederlag reduseres forholdsmessig med ny årsinntekt.

Siva SF

Administrerende direktør Espen Susegg mottok 1 904 000 kroner i fastlønn for 2017. Annen godtgjørelse utgjorde 199 000 kroner, og pensjonskostnaden var 132 000 kroner. Det benyttes ikke bonuser eller andre former for resultatavhengig godtgjørelse.

Space Norway AS

Administrerende direktør Jostein Rønneberg mottok 1 542 816 kroner i fastlønn. Annen godtgjørelse var 154 105 kroner. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning, der inntekt over 12 G ikke er pensjonsgivende. Pensjonskostnaden for administrerende direktør i 2017 utgjorde 87 868 kroner. Administrerende direktør har ingen incentivordning utover fast lønn og har samme avtale som øvrige ansatte med hensyn til pensjonsordninger og pensjonsalder.

Statkraft SF

Konsernsjef Christian Rynning-Tønnesen mottok 5 144 192 kroner i fastlønn for 2017. Opptjent bonus i 2017 var 883 000 kroner. Ordningen er begrenset oppad til 25 pst. av brutto grunnlønn. Annen godtgjørelse utgjorde 188 641 kroner. Pensjonskostnaden var 2 384 012 kroner. Konsernsjefen har en pensjonsalder på 67 år med en pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen forutsatt full opptjeningstid på 30 år.

Gjensidig oppsigelsestid for konsernsjef er seks måneder. Det er avtalt en særskilt etterlønn ved oppsigelse fra arbeidsgiver med kortere frist enn ovennevnte, hvor konsernsjefen i et slikt tilfelle har rett til et sluttvederlag på inntil 12 månedslønner utover avtalt oppsigelsestid, dog

reduisert hvis vedkommende har annen inntekt i utbetalingsperioden.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Administrerende direktør Wenche Ravlo mottok 1 931 000 kroner i fastlønn for 2017. Bonus opptjent i 2017 utgjorde 396 000 kroner, mens annen godtgjørelse utgjorde 133 000 kroner. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde 150 000 kroner.

Pensjonsvilkårene er på linje med andre ansattes vilkår i selskapet, og begrenset oppad til 12 G. Bonus kan maksimalt tilsvare tre måneders lønn. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis seks måneders etterlønn fra utløpet av oppsigelsestiden, med avkortning for eventuell annen inntekt i perioden.

11 Oversiktstabeller og ordninger uten årlige bevilgninger

11.1 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

Tabell 11.1 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap/post	Betegnelse	Fullmakt 2018	Forslag til bestillings- fullmakt 2019	Forslag til tilsagns- fullmakt 2019	Anslått termin for utbetaling/ dekning
900/21	Nærings- og fiskeri- departementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2020
904/22	Brønnøysundregistrene, forvaltning av Altinn-løsningen	50 000	50 000		2020
929/51	Institutt for energiteknikk, tilskudd til atomforskning	105 000 ¹		42 000	2020
2421/72	Innovasjon Norge, Innovasjons- kontrakter	400 000		400 000	2020–2021
2421/76	Innovasjon Norge, miljøteknologi	550 000		550 000	2020–2021

¹ Bevilgningen og tilsagnsfullmakten i 2018 er på kap. 920 Norges forskningsråd, post 51 Tilskudd til atomforskning.

Det har gjennom flere år vært gitt en fullmakt under kap. 900, post 21 til å foreta bestillinger eller inngå forpliktelser til særlige utredninger o.l. for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning. Det foreslås å videreføre ordningen for 2019, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Altinn-løsningen, som forvaltes av Brønnøysundregistrene, vedlikeholdes og videreutvikles gjennom flere årlige oppdateringer. Det meste av innholdet i en ny Altinn-versjon bestilles ni måneder i forkant av en produksjonssetting. Det betyr at bestillinger som foretas etter utløpet av første kvartal i ett år, vil binde opp budsjettmidler for etterfølgende år. Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt på inntil 50 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. forslag til vedtak VI, 2.

Tilsagnsfullmakten knyttet til kap. 929, post 51 gjelder Halden-prosjektet, jf. omtale under kap. 929, post 51 og forslag til vedtak V, 1.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt knyttet til innovasjonskontrakter i regi av Innovasjon Norge på

400 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 72 og forslag til vedtak V, 1. Dette er samme beløpsgrense som i 2018.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt knyttet til miljøteknologiordningen i regi av Innovasjon Norge på 550 mill. kroner, jf. omtale under kap. 2421, post 76 og forslag til vedtak V, 1. Dette er samme beløpsgrense som i 2018.

I tillegg foreslås fullmakten knyttet til norsk deltakelse i frivillige programmer i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) videreført. Fullmakten innebærer at Nærings- og fiskeridepartementet gis fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 115,6 mill. euro ut over gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 160,5 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og forslag til vedtak V, 2.

11.2 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger

Garantiordninger

Tabell 11.2 Garantiordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2017	Samlet garanti-ansvar per 31.12.2017	Fullmakt for nye garantitilsagn for 2018	Forslag til nye garantitilsagn for 2019	Totalramme for nytt og gammelt garanti-ansvar i 2019
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	2 725	50 481	80 000	160 000	290 000
<i>Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning		98 736 600	1	1	145 000 000 ¹
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland		1 078 400	2	2	3 150 000 ²
Byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien		3 496 000	3	3	7 000 000 ³
Garantiordning for lang-siktige kraftavtaler til kraftintensiv industri		549 300	4	4	20 000 000 ⁴
Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge			5	5	10 000 000 ⁵
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garanti-kapital		Euro 296 920	0	0	Euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle tilsagn på inntil 145 mrd. kroner² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innstående beløp på ordningens grunnfond.³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 7 mrd. kroner.⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner⁵ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 10 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Innovasjon Norge signerte i januar 2017 en toårig avtale med European Investment Fund (EIF) om

risikoavlastning for en vekstgarantiordning. Avtalen innebærer at EIF dekker halvparten av tapene for låne- og garantitilsagn som gis under avtalen. Avtalen ble i juni 2018 fornyet for årene 2019 og 2020. Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 160 mill. kroner for 2019. Dette er en økning fra 80 mill. kroner

i saldert budsjett 2018. En totalramme på 290 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar fra tidligere år og nye tilsagn for 2019, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og forslag til vedtak VII, 1.

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

GIEK har fem ordninger: Alminnelig garantiordning, U-landsordningen, Byggelånsgarantiordningen, Kraftgarantiordningen og en midlertidig garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge. Hver ordning har et klart definert formål med egne kriterier og en øvre ramme for totalbeløp av alle utstedte garantier og tilsagn om nye garantier under ordningen. Det vises til nærmere omtale av GIEKS garantiordninger og forslag til rammer under kap. 2460 og forslag til vedtak VII, 2–6.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble opprettet i 1991. Banken eies av 67 land og to institusjoner, Den europeiske investeringsbanken (EIB) og EU-kommisjonen. Bankens hovedkontor ligger i London, men EBRD har også regionskontorer i samtlige av landene hvor banken opererer. EBRD har et permanent styre i London med 23 styremedlemmer fra medlemslandene. Norge deler styrekrets med Finland, Latvia og Libanon.

EBRDs hovedformål er å fremskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i de sentral- og østeuropeiske landene, de tidligere sovjetrepublikkene, Mongolia, Hellas, Kypros, Tyrkia, Egypt, Marokko, Tunis, Jordan og Libanon. Banken har i 2017 også avsatt 30 mill. euro til gavefinansiering av prosjekter på Vestbredden og i Gaza. Dette er del av en femårs støtteordning for økonomisk utvikling på Vestbredden og Gaza. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre finansinstitusjoner eller gi garantier til prosjekter/bedrifter i land som har forpliktet seg til og anvender prinsippene om flerpartidemokrati, pluralisme og markedsøkonomi. Banken prioriterer prosjekter i landene som er kommet kortest i endringsprosessen, særlig i små og mellomstore bedrifter, oppbygging av lokale finansinstitusjoner og egenkapitalinnskudd i bedrifter og institusjoner. Miljøsideeffekten av prosjektene, energieffektivitet og energitrygghet vektlegges mye. Banken forplikter seg til å finansiere kommersielle prosjekter for om lag 9 mrd. euro per år. Banken bidrar også med gavefinansiering ved bruk av tidligere overskudd og var bl.a. den største enkeltbidragsyteren til finansiering av sikringsprosjektene ved atomkraftverket Tsjernobyl.

EBRDs grunnkapital er på 30 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,26 pst., dvs. 378 mill. euro. Av beløpet er 81,08 mill. euro innbetalt, mens det øvrige, 296,92 mill. euro, er garantikapital. Det foretas ikke tapsavsetninger i tilknytning til garantikapital i multilaterale finansinstitusjoner ut over innbetalt kapital.

Andre garantiliknende ordninger

Tabell 11.3 Garantilignende ordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

Betegnelse	(i 1 000 kr/1 000 euro)			
	Utbetalt i 2017	Samlet ansvar per 31.12.2017	Forslag til ramme for 2019	Totalramme i 2019
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell	0	0	euro 80 000	euro 80 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring	0	0	2 000 000	2 000 000
Statlig miljøansvar på Raufoss	4 237	44 707		168 000
Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard	0	0	25 000	25 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Så langt er det fortsatt bare to land som har ratifisert protokollen. Ansvarer omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Ansvarer foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter gjelde. Det vises til omtale under kap. 929 og forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2014. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket av premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 mrd. kroner foreslås videreført i 2019, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøgaranti på Raufoss

Staten påtok seg i 2004 ansvar for å dekke kostnader knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss Ammunisjonsfabrikker AS, som var 100 pst. eid av staten, og Raufoss ASA, hvor statens eierandel var 50,3 pst. Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) Statlig miljøansvar på Raufoss fattet Stortinget 23. mars 2004 følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garan-

tier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Bakgrunnen for vedtaket var at juridiske vurderinger viste at staten kunne holdes ansvarlig for eventuelle miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning på Raufoss-området, samt deponering av ammunisjon m.m. i Mjøsa. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Miljødirektoratet. Garantien skal bare dekke kostnader knyttet til historisk forurensning. Rammen for garantiene har blitt utvidet flere ganger og utgjør nå 168 mill. kroner. Omtale av aktiviteter knyttet til garantiansvaret og forslag om fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss.

For 2018 er det bevilget 10,7 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Det foreslås en bevilgning på 5,2 mill. kroner for 2019. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for garantiforpliktelsene. Per 1. september 2018 var det utbetalt til sammen ca. 129,9 mill. kroner siden staten påtok seg garantiforpliktelsene i 2004. Det foreslås som tidligere år å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier over 98 pst. av all grunn på Svalbard. Utleie av grunn til private er regulert av en standardavtale.

Stortinget vedtok i forbindelse med revidert budsjett for 2017, jf. Innst. 401 S (2016–2017), å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtalen. Dette innebærer at staten, dersom den sier opp en avtale, eller nekter overføring av leieretten til ny leietaker, kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen. Ordningen er foreløpig ikke tatt i bruk, og dens mange begrensninger gjør at det er svært liten sannsynlighet for at den noen gang vil bli tatt i bruk. Ordningen vil likevel gi økt forutsigbarhet for lån-

givere og dermed kunne legge til rette for ny næringsvirksomhet på Svalbard, uten at dette går på bekostning av statens kontroll over grunnen.

I statsbudsjettet for 2019 foreslås det å videreføre departementets fullmakt til å gi garantier for lån innenfor en samlet garantiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger innenfor en ramme på 10 mill. kroner under kap. 900, post 80, jf. forslag til vedtak VIII.

11.3 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2019 må helt eller delvis kunne foretas i 2020 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49:

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2018	Forslag 2019
900	21	Spesielle driftsutgifter	78 920	71 927
900	22	Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg	35 440	70 000
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	10 640	8 045
900	77	Tilskudd til sjømatiltak	6 048	12 605
904	21	Spesielle driftsutgifter	11 742	21 275
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen		225 846
905	21	Spesielle driftsutgifter	6 518	75 320
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking	14 135	70 966
919	74	Erstatninger	1 430	1 900
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10 780	16 800
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning	34 722	15 000
919	79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning	932	864
922	72	Nasjonale følgemidler		20 992
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		42 601
923	21	Spesielle driftsutgifter	39 683	405 726
923	22	Fiskeriforskning og -overvåking	83 026	150 530
926	21	Spesielle driftsutgifter	4 478	85 683
929	22	Sikring av atomanlegg		40 000
929	51	Tilskudd til atomforskning		147 000

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2018	Forslag 2019
940	21	Spesielle driftsutgifter	1 511	10 239
2421	71	Innovative næringsmiljøer	98 366	123 271
2421	72	Innovasjonskontrakter	71 833	328 732
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	46 005	555 285
2421	76	Miljøteknologi	286 559	581 900

11.4 Rapportering på ordninger forvaltet av Innovasjon Norge uten årlige bevilgninger

Såkornfond

Gjennom flere runder er det opprettet statlig del-finansierte såkornfond. Felles for såkornfondene er at de skal bidra til fremveksten av flere innovative vekstbedrifter, ved å investere i bedrifter i en tidlig fase.

Distriktsrettede fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i nærings-svake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse. Kommitert kapital under ordningen er 1 mrd. kroner, hvorav 643 mill. kroner er lån fra staten. Ordningen skiller seg vesentlig fra de øvrige såkornfondsordningene ved at fondene kan investere i de fleste små og mellomstore bedrifter.

Det er opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to i Ålesund. Fondene i Ålesund var lokalisert i Namsos frem til 4. kvartal 2016, da daværende forvalterselskap ble overtatt av forvalterselskapet i Ålesund. Gjenværende kapital i fondene er reservert for oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For disse fondene var det ved utgangen av 2017 gjort tapsavsetninger ut over tapsfond på hovedstol på 26,8 mill. kroner, i tillegg til tapsavsetninger for 51,8 mill. kroner på renter. Fondene har til og med 2017 forskuddsinnbetalt til sammen om lag 36,7 mill. kroner av hovedstol på statens lån.

Landsdekkende fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse. Kommitert kapital under ordningen er 1,3 mrd. kroner, av dette er om lag 50 pst. i ansvarlig lån fra staten.

Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Gjenværende kapital i fondene er forbeholdt oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For disse fondene var det ved utgangen av 2017 gjort en tapsavsetning ut over tapsfond på hovedstol på 30,5 mill. kroner, i tillegg til tapsavsetninger for 138,9 mill. kroner på renter. Fondene har til og med 2017 forskuddsinnbetalt til sammen 127,3 mill. kroner av hovedstol på statens lån.

I tillegg til den kapitalen som er skutt direkte inn i hvert enkelt fond, har både de landsdekkende og distriktsrettede fondene bidratt til å utløse privat kapital i form av egenkapital og lån. Det har også vært et nært samspill mellom ordningene.

Landsdekkende fond opprettet fra 2014

Målet med denne såkornfondordningen er å tilføre norske innovative oppstartsbedrifter med høyt internasjonalt potensial nødvendig kapital og kompetanse, og gi en høyest mulig avkastning til investorene.

Fondene som ble etablert i Trondheim og Oslo i 2014 har en total kapitalbase på i overkant av 1 mrd. kroner, hvorav 500 mill. kroner tilføres fra staten som egenkapital. Fondene er fortsatt i en oppstartsfase og har til sammen gjort 23 investeringer ved utgangen av 2017.

I statsbudsjettet for 2015 ble det bevilget 300 mill. kroner til statens investeringskapital i to

nye såkornfond på minimum 300 mill. kroner hver. Forvaltningen av fondene skulle lokaliseres i Bergen og Nord-Norge, og forvaltere ble valgt etter konkurranse i november 2015. Fondet som forvaltes fra Bergen, ble operativt første halvår 2017 og gjorde tre investeringer dette året. Det lyktes ikke å opprette et såkornfond forvaltet fra Nord-Norge med de samme rammebetingelsene. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017 ble det i stedet vedtatt å opprette et statlig koinvesteringsfond, som skal finansiere unge innovative bedrifter lokalisert i Nord-Norge. Innovasjon Norge er passiv forvalter av fondet og åpnet for pre-kvalifisering av private investorer våren 2018.

I statsbudsjettet for 2016 ble det bevilget 150 mill. kroner til statens investeringskapital i et nytt landsdekkende såkornfond på 300 mill. kroner med forvaltning fra Agder/Telemark. Fondet har vært operativt siden desember 2016 og hadde gjort tre investeringer ved utgangen av 2017.

I statsbudsjettet for 2017 ble det vedtatt at det skulle opprettes et nytt landsdekkende såkornfond for IKT-næringen på minimum 250 mill. kroner i statlig og privat kapital. For å kunne bruke eksisterende godkjenning av fondene hos ESA, ble bransjebegrensningen fjernet og størrelsen på fondet økt til 300 mill. kroner i forbindelse med revidert budsjett 2018. Forvalterne står fritt til å velge investeringsprofil for fondet, f.eks. IKT. Innovasjon Norge har ansvaret for å lyse ut forvaltningen av fondet og forventer at forvalter vil være på plass tidlig i 2019. Deretter må forvalterne hente inn privat kapital til fondet.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Oppfølging av anmodningsvedtak 115 (2016–2017) om bl.a. å slå sammen Investeringsfond for Nordvest-Russland og Investeringsfond for Øst-Europa er omtalt under kap. 3 i del I av proposisjonen. De to investeringsfondene skulle investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter der norske bedrifter samarbeider med bedrifter i fondenes dekningsområder. Formålet med investeringsfondene og Tilskuddsfond for Nordvest-Russland var å bidra til å fremme næringsutvikling og å styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter med statlig investeringskapital. Investeringsfond for Nordvest-Russland og Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland dekket fylkene Murmansk og Arkhangelsk, det autonome området Nenets og republikken Karelen, mens Investeringsfond for Øst-Europa omfattet Russland,

Hviterussland, Ukraina, øvrige eks-Sovjet-land og østeuropeiske stater som ikke er medlemmer av EU. De to investeringsfondene ble i februar 2018 slått sammen til et nytt fond, Investeringsfond for Øst-Europa og Nordvest-Russland.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok to søknader i 2017, mot ingen i 2016. Som følge av anmodningsvedtaket om å slå sammen de to investeringsfondene, ble det bestemt å avvente nye investeringer i 2017, og det ble kun foretatt oppfølgingsinvesteringer i eksisterende portefølje. Fondet hadde et driftsresultat på 2,5 mill. kroner i 2017 som primært skyldes driftskostnader. Totalt ble det foretatt 15 investeringer i fondets løpetid, og samlet utbetalt beløp til disse var 62 mill. kroner. Det gjenstår tre aktive investeringer. I tillegg til verdiene som ligger porteføljebedriftene hadde fondene samlet 171 mill. kroner disponibelt til videre investeringsaktivitet ved utgangen av 2017.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Fondet ble opprettet i 1996 med engangsbevilgning på 30 mill. kroner. Formålet med fondet er å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Det er også et mål å stimulere til næringsvirksomhet i Sør-Varanger kommune ved videreutvikling av nærings samarbeidet mellom bedrifter i kommunen og næringslivet i Nordvest-Russland. Bevilgningen skal nyttes til utredning, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter. Bruken av midlene forutsettes å være innen rammen av de gjeldende hovedlinjene for det norsk-russiske samarbeidet i regionen. Målgruppe er norske selskaper som er aktive mot Nordvest-Russland. Det ble ikke gitt nye tilsagn fra fondet i 2017. Per 31. desember 2017 utgjorde disponible midler i fondet 6 mill. kroner.

Investeringsfond for Øst-Europa

Investeringsfondet ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble i 2000 tilført 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene totalt utgjorde 120 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok seks søknader i 2017, mot åtte i 2016. Som følge av anmodningsvedtaket om å slå sammen de to investeringsfondene, ble det bestemt å avvente

nye investeringer i 2017, og det ble bare foretatt oppfølgingsinvesteringer i eksisterende portefølje. Fondet hadde et driftsresultat på -7 mill. kroner i 2017 som primært skyldes nedsatt verdi på flere investeringer i tillegg til driftskostnader. I

fondets løpetid er det foretatt 25 investeringer. Det gjenstår åtte aktive investeringer. I tillegg til verdiene som ligger porteføljebedriftene hadde fondene samlet 62 mill. kroner disponibelt til videre investeringsaktivitet ved utgangen av 2017.

12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2019 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2015–2017 og 2018 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2015–17 og 2018 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember: Med spesifisering av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Utgiftsart	2015	2016	2017	2018
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	38 663	43 281	43 677	44 661
Varer og tjenester	167 344	138 818	142 997	117 684
Sum driftsutgifter	206 007	182 099	186 674	162 345
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	0	6 854	3 036	0
Sum utgifter til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	0	6 854	3 036	0
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Overføringer til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Utbetalinger til andre virksomheter	692 730	653 254	659 564	705 880
Sum overføringer fra virksomheten	692 730	653 254	659 564	705 880
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	0	10 501	9 412	150
Sum finansielle aktiviteter	0	10 501	9 412	150

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

	(i 1 000 kr)			
Utgiftsart	2015	2016	2017	2018
Sum utgifter	898 737	852 708	858 686	868 375
Inntektsart				
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	0	0	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	105 414	110 391	114 630	93 817
Sum driftsinntekter	105 414	110 391	114 630	93 817
<i>Inntekter fra investeringer:</i>				
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	694 042	715 880	746 061	774 525
Andre innbetalinger	2 170	2 000	1 885	2 000
Sum overføringer til virksomheten	696 212	717 880	747 946	776 525
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger (f.eks. innbetaling av rente)	0	10 056	10 455	0
Sum finansielle aktiviteter	0	10 056	10 455	0
Sum inntekter	801 626	838 327	873 031	870 342
Netto endring i kontaktbeholdning	-97 111	-14 381	14 345	1 967

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde

	(i 1 000 kr)			
Inntektstype	2015	2016	2017	2018
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	694 042	715 880	746 061	774 525
Bevilgninger fra andre departement	2 170	2 000	1 885	2 000
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	696 212	717 880	747 946	776 525

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	(i 1 000 kr)			
	2015	2016	2017	2018
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	11 755	12 632	12 354	12 978
Sum bidrag	11 755	12 632	12 354	12 978
<i>Oppdragsinntekter mv.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	120	74	60	50
Andre inntekter og tidsavgrensninger	93 539	107 741	112 671	80 789
Sum oppdragsinntekter mv.	93 659	107 815	112 731	80 839
Sum inntekter	801 626	838 327	873 031	870 342

Kommentarer til tabell 12.2

Tilskudd fra internasjonale organisasjoner er overføring fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space Center AS. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits sine deler av programmet.

Andre inntekter og tidsavgrensninger er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA, NOAA, USGS og ESA om å levere bakkestasjonstjenester til noen av deres romprogrammer, og kommunikasjonstjenester til NASA og NOAA via fibersambandet til Svalbard. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter. Eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

Balansedag 31. desember	(i 1 000 kr)			
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	Endring fra 2016 til 2017
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	82 726	68 351	75 127	6 776
Beholdning på andre bankkonti	2 479	2 474	10 043	7 569
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	85 205	70 825	85 170	14 345
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger mv.	2 929	3 039	3 130	91
Skattetrekk og offentlige avgifter	3 102	3 516	3 419	-97
Gjeld til leverandører	1 296	11 003	13 892	2 889

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

	(i 1 000 kr)			
Balansedag 31. desember	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	Endring fra 2016 til 2017
Gjeld til oppdragsgivere	0	0		0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	0		0
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	7 327	17 558	20 441	2 883
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i fremtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	106 255	41 055	51 158	10 103
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	-40 201	311	105	-206
Sum avsetninger til planlagte tiltak i fremtidige budsjettår	66 054	41 366	51 263	9 897
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	-500	0	500
Fri virksomhetskapskapital	11 824	12 501	13 566	1 065
Sum andre avsetninger	11 824	12 001	13 566	1 565
<i>Langsiktig gjeld (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0		0
Annen langsiktig gjeld	0	-100	-100	0
Sum langsiktig gjeld	0	-100	-100	0
Sum netto gjeld og forpliktelser	85 205	70 825	85 170	14 345

Kommentarer til tabell 12.3

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.

Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til finansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2018–2019) om statsbudsjettet for år 2019 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et fremlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2018–2019) statsbudsjettet for budsjettåret 2019 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–950, 2421, 2426, 2429, 2460, 2540, 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5612, 5613, 5625, 5629, 5656

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Driftsutgifter	430 846 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	71 927 000	
	22	Trygg håndtering av norsk atomavfall og atomanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 929, post 51</i>	70 000 000	
	23	Digital Norway/Toppindustrisenteret AS	2 000 000	
	30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>	21 094 000	
	31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>	331 059 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	37 400 000	
	71	Miljøtiltak Raufoss	5 200 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 807 000	
	73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	29 944 000	
	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 315 000	
	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	8 045 000	
	76	Tilskudd til Standard Norge	33 648 000	
	77	Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>	12 605 000	
	78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	4 425 000	
	81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling	10 290 000	
	83	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 000 000	1 079 605 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
902	Justervesenet			
	01	Driftsutgifter	120 725 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	357 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 909 000	129 991 000
903	Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter	54 100 000	54 100 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter	328 430 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	21 275 000	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	225 846 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	160 800 000	736 351 000
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01	Driftsutgifter	185 750 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	75 320 000	261 070 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Driftsutgifter	56 450 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	6 998 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	20 480 000	83 928 000
907	Norsk nukleær dekommisjonering			
	01	Driftsutgifter	23 419 000	23 419 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	2 050 000 000	2 050 000 000
910	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Driftsutgifter	420 750 000	420 750 000
911	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	110 450 000	110 450 000
912	Klagenemndssekretariatet			
	01	Driftsutgifter	19 550 000	
	22	Konkurransesklageneemnda	2 457 000	22 007 000
915	Regelrådet			
	01	Driftsutgifter	11 000 000	11 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
917	Fiskeridirektoratet			
	01	Driftsutgifter	404 350 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	10 934 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	70 966 000	486 250 000
919	Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkes- kommuner	519 000 000	
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	1 900 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	16 800 000	
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	79	Tilskudd til informasjon om ressurs- forvaltning, <i>kan overføres</i>	864 000	553 564 000
		Sum Forvaltning og ramme- betingelser		6 022 485 000
		Forskning og innovasjon		
920	Norges forskningsråd			
	50	Tilskudd til forskning	2 198 200 000	2 198 200 000
922	Romvirksomhet			
	50	Norsk Romsenter	70 283 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	215 375 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	465 250 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	20 992 000	
	73	EUs romprogrammer	487 300 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	42 601 000	
	95	Egenkapital Space Norway AS	378 500 000	1 680 301 000
923	Havforskningsinstituttet			
	01	Driftsutgifter	639 800 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	405 726 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	150 530 000	1 196 056 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70	Tilskudd	16 000 000	16 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy			
	01 Driftsutgifter		184 450 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		85 683 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		13 000 000	283 133 000
928	Annen marin forskning og utvikling			
	50 Tilskudd til Veterinærinstituttet		63 805 000	
	72 Tilskudd til Nofima		100 846 000	164 651 000
929	Institutt for energiteknikk			
	22 Sikring av atomanlegg, <i>kan overføres</i>		40 000 000	
	51 Tilskudd til atomforskning, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 900, post 22</i>		147 000 000	187 000 000
930	Design og arkitektur Norge			
	70 Tilskudd		65 043 000	65 043 000
935	Patentstyret			
	01 Driftsutgifter		258 400 000	258 400 000
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01 Driftsutgifter		8 000 000	8 000 000
	Sum Forskning og innovasjon			6 056 784 000
	Markedsadgang og eksport			
940	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		10 239 000	
	73 Støtte ved kapitalvareeksport		81 500 000	91 739 000
	Sum Markedsadgang og eksport			91 739 000
	Statlig eierskap			
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		22 938 000	
	52 Risikokapital, Nysnø Klima- investeringer AS		140 000 000	
	90 Kapitalinnskudd, Nysnø Klima- investeringer AS		260 000 000	422 938 000
	Sum Statlig eierskap			422 938 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		507 746 000	
	70 Basiskostnader		169 469 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>		123 271 000	
	72 Innovasjonskontrakter, <i>kan overføres</i>		328 732 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		555 285 000	
	76 Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>		581 900 000	
	77 Tilskudd til pre-så Kornfond		50 000 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distrikts- rettede såkornfond		3 399 000	
	90 Lån fra statskassen til utlåns- virksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	53 800 000 000		56 119 802 000
2426	Siva SF			
	70 Tilskudd		89 840 000	
	71 Tilskudd til testfasiliteter		125 025 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		95 000 000	309 865 000
2429	Eksportkredittordningen			
	70 Tilskudd til Eksportkreditt Norge AS		115 117 000	
	71 Viderefakturerte utgifter		206 000	
	90 Utlån	8 000 000 000		8 115 323 000
	Sum Statsbankene			64 544 990 000
Statens forretningsdrift				
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter	-193 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	193 500 000	0	
	Sum Statens forretningsdrift			0
Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		85 000 000	85 000 000
	Sum Arbeidsliv			85 000 000
Sum departementets utgifter				77 223 936 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter			
3900	Nærings- og fiskeridepartementet		
	01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	162 000	
	02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	103 000	
	86 Tvangsmulkt	10 000	275 000
3902	Justervesenet		
	01 Gebyrinntekter	24 883 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester	24 000 000	
	04 Oppdragsinntekter	357 000	
	86 Overtredelsesgebyr	50 000	49 290 000
3903	Norsk akkreditering		
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter	49 155 000	49 155 000
3904	Brønnøysundregistrene		
	01 Gebyrinntekter	494 577 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	30 530 000	
	03 Refusjoner og inntekter knyttet til Altinn	89 152 000	614 259 000
3905	Norges geologiske undersøkelse		
	03 Oppdragsinntekter og andre inntekter	79 601 000	79 601 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer	103 000	
	02 Behandlingsgebyrer	781 000	884 000
3910	Sjøfartsdirektoratet		
	01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	212 090 000	
	02 Maritime personellsertifikater	14 305 000	
	03 Diverse inntekter	412 000	
	04 Gebyrer for skip i NIS	53 150 000	
	86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	4 800 000	284 757 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
3911	Konkurransetilsynet		
	03 Refusjoner og andre inntekter	206 000	
	86 Lovbruddsgebyr	100 000	306 000
3912	Klagenemndssekretariatet		
	01 Klagegebyr	1 124 000	
	02 Refusjoner og andre inntekter	206 000	
	87 Overtredelsesgebyr	100 000	1 430 000
3917	Fiskeridirektoratet		
	01 Refusjoner og diverse inntekter	103 000	
	05 Saksbehandlingsgebyr	18 189 000	
	22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og utvikling	4 598 000	
	86 Forvaltningssanksjoner	1 000 000	23 890 000
3923	Havforskningsinstituttet		
	01 Oppdragsinntekter	419 163 000	419 163 000
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	01 Oppdragsinntekter	85 836 000	85 836 000
3935	Patentstyret		
	01 Inntekter av informasjonstjenester	5 416 000	
	02 Inntekter knyttet til NPI	4 599 000	
	03 Gebyrer immaterielle rettigheter	92 309 000	102 324 000
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	01 Gebyrer	716 000	716 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap		
	90 Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 800 000	
	96 Salg av aksjer	25 000 000	27 800 000
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	70 Garantiprovisjon, Statkraft SF	1 940 000	1 940 000
5325	Innovasjon Norge		
	50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	70 Låneprovisjoner	63 500 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	90	Avdrag på utestående fordringer	53 000 000 000
	91	Tilbakeført kapital, såkornfond	10 000 000
5326		Siva SF	53 078 500 000
	70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000 000
	90	Avdrag på utestående fordringer	95 000 000
5329		Eksportkredittordningen	102 000 000
	70	Gebyrer m.m.	20 000 000
	90	Avdrag på utestående fordringer	9 000 000 000
5460		Garantiinstituttet for eksportkreditt	9 020 000 000
	71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	12 600 000
	72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	2 000 000
		Sum Ordinære inntekter	14 600 000
			63 956 726 000
		Skatter og avgifter	
5574		Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	
	71	Avgifter immaterielle rettigheter	154 500 000
	72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	29 600 000
	73	Årsavgift Merkeregisteret	8 550 000
	74	Fiskeriforskningsavgift	236 496 000
	75	Tilsynsavgift Justervesenet	49 634 000
		Sum Skatter og avgifter	478 780 000
		Renter og utbytte mv.	
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	
	80	Renter	2 900 000
5613		Renter fra Siva SF	2 900 000
	80	Renter	16 300 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	
	80	Renter på lån fra statskassen	244 500 000
	81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	20 000 000
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	100 000 000
5629		Renter fra eksportkredittordningen	364 500 000
	80	Renter	1 700 000 000
			1 700 000 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning			
	85 Utbytte		21 085 500 000	21 085 500 000
	Sum Renter og utbytte mv.			23 169 200 000
	Sum departementets inntekter			87 604 706 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 21	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 post 03
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 912 post 01	kap. 3912 post 01
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 917 post 21	kap. 3917 post 22
kap. 923 post 21	kap. 3923 post 01
kap. 926 post 21	kap. 3926 post 01

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 917, post 22, kap. 919, post 76 og kap. 923, post 22, slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.

3. overskride bevilgningen under kap. 919, post 60 med 80 pst. av tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 13.

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under bygge-lånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.
2. foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (skipsgarantiordningen) overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 92 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – skipsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkredittordningen, post 90 Utlån, men slik at utlån i 2019 ikke overstiger 38 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905 Norges geologiske undersøkelse, post 21 Spesielle driftsutgifter, kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 21 Spesielle driftsutgifter i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene under henholdsvis kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, kap. 3923 Havforskningsinstituttet, post 01 Oppdragsinntekter og kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 01 Oppdragsinntekter. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2020 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndeckning av foregående års overskridelse på posten.
5. overskride bevilgningen under kap. 922 Romvirksomhet, post 95 Egenkapital Space Norway AS innenfor en totalramme på 139 mill. USD.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn

og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
929		Institutt for energiteknikk	
	51	Tilskudd til atomforskning	42 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Innovasjonskontrakter	400 mill. kroner
	76	Miljøteknologi	550 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 115,6 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning, for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 160,5 mill. euro.

for nye garantier og gammelt ansvar på 145 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning.

3. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, samt innenfor en øvre rammebegrensning på syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

VI

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. foreta bestillinger ut over gitt bevilgning under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, men slik at ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 50 mill. kroner.

4. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.

5. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.

6. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 10 000 mill. kroner ved kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 160 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 290 mill. kroner.
2. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme

VIII

Garantifullmakt og fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan inngå standardavtaler

for leie av grunn til bolig- og næringsformål på Svalbard med garantier overfor långiver som har pant i bygg som står på statens grunn. Garantiansvar kan kun utløses dersom staten sier opp avtalen eller nekter overføring av leierett. Samlet garantiramme for avtalene begrenses oppad til 25 mill. kroner. Det kan utgiftsføres utbetalinger knyttet til garantiene uten bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 80 Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard, innenfor en ramme på 10 mill. kroner.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 1 200 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner.
3. gi Eksportkreditt Norge AS fullmakt til å gi tilsagn om lån i tråd med selskapets og eksportkredittordningens formål uten en øvre ramme.

XI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan:

1. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

2. pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret for inntil 375,5 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak i Lunckefjell.

Andre fullmakter

XII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIII

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XIV

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan:

1. redusere eierskapet i Ambita AS helt eller delvis.
2. redusere eierskapet i Baneservice AS helt eller delvis.
3. redusere eierskapet i Entra ASA helt eller delvis.
4. redusere eierskapet i Mesta AS helt eller delvis.
5. redusere eierskapet i Veterinærmedisinsk Oppdragssenter AS helt eller delvis.
6. redusere eierskapet i Telenor ASA ned mot 34 prosent.

XV

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan avhende eiendom på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal

og ved Løkken Verk i Meldal kommune i Trøndelag. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

XVI

Bruk av holdingselskap

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å:

1. benytte holdingselskapet for å forvalte eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under GIEKs Alminnelig garanti-

ordning. Selskapet oppkaptaliseres med midler fra Alminnelig garantiordning. Alminnelig garantiordning kan også gi lån til holdingselskapet eller overføre andre verdier for oppkaptalisering. Holdingselskapet skal være midlertidig.

2. plassere aksjer eller andre verdier tilhørende Alminnelig garantiordning i holdingselskapet.
 3. overføre utbytte fra holdingselskapet tilbake til Alminnelig garantiordning.
 4. overføre inntekter fra salg av aksjer eid av holdingselskapet til Alminnelig garantiordning.
 5. avvikle holdingselskapet, samt tilbakeføre eventuelle midler til eller dekke eventuelt kapitalbehov fra Alminnelig garantiordning.
-

Vedlegg 1**Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner,
jf. kap. 900, post 70**

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det er viktig at IMOs regelverk legger til rette for teknologiutvikling. Det enkelte medlemslands finansielle bidrag fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje). I tillegg støttes særskilte IMO-bistandsprosjekter, bl.a. innen sjøsikkerhet, miljø og security med 1 mill. kroner.

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – European Maritime Safety Agency) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer deltakelse i EUs lov- og regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme bruk av skip med høy kvalitet. Databasen ble etablert i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra ca. 50 ulike offentlige organ og organisasjoner, inklusiv seks samarbeidsområder for havnestatskontroll. Nedlasting av data fra EQUASIS på PC og mobilapp har stadig økt, noe som viser at databasen får stadig økende betydning for næringen ved valg av skip med høy kvalitet.

Paris MoU (*Paris Memorandum of Understanding on Port State Control*) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll, hvor alle fremmedregistrerte skip som anløper Europa skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU består i dag av 27 medlemsstater som

omfatter EUs kyststater, Island, Norge, Russland og Canada, og spenner dermed over et betydelig geografisk område. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Statistikkene viser at aktiv havnestatskontroll under Paris MoU-samarbeidet medfører stadig høyere standard på skip i norske farvann.

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) er en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet og væpnede ran mot skip i Asia. ReCAAP består i dag av medlemsstater fra Asia og Europa, i tillegg til USA og Australia. ReCAAPs informasjonsdelingssenter er lokalisert i Singapore og finansieres ved frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom Norges medlemskap og bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten for skipsfarten.

Ispatroljetjenesten (NAIP – the North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskeliv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer, Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av, henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. *Det norske Handelskammerforbund* skaffer gjennom sitt medlemskap i Eurochambers sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore

bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og for *nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjon, statistikk, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter bl.a. oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de siste årene fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskerierorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den sørøstatlantiske fiskerierorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i det sørøstlige Atlanterhav og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. SEAFO er den første regionale fiskerierorganisasjonen som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Norge har ingen igangværende fiskeriaktivitet i området, men har interesse av regelverksutviklingen og utviklingsdimensjonen.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse er å bidra til en forvaltning som sikrer forskning og gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media – 10/2018

